

Ευρωπαϊκή
Επιτροπή

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ένας οδηγός των ασκούντων νομικά επαγγέλματα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή	4	4. Αφερεγγυότητα	30
1.1. «Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις» – σύνδεση των δικαστικών συστημάτων στην ΕΕ	5	4.1. Ιστορικό	31
1.2. Προς έναν γνήσιο ευρωπαϊκό χώρο αστικής δικαιοσύνης	5	4.2. Ο ευρωπαϊκός κανονισμός περί αφερεγγυότητας	31
1.3. Ειδική θέση της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου	6	5. Εφαρμοστέο δίκαιο	36
1.4. Ενισχυμένη συνεργασία	7	5.1. Εφαρμοστέο δίκαιο - το πρόβλημα	37
1.5. Το «κεκτημένο» στην αστική δικαιοσύνη	7	5.2. Το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές – κανονισμός «Ρώμη I»	37
1.6. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και η κατάργηση της κήρυξης εκτελεστότητας (μιας δικαστικής απόφασης)	7	5.3. Εφαρμοστέο δίκαιο σε περιπτώσεις αδικπραξίας – ο κανονισμός «Ρώμη II»	43
2. Δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – ο κανονισμός Βρυξέλλες I	10	6. Γονική μέριμνα και διαζύγιο	50
2.1. Γενική εισαγωγή	11	6.1. Ο κανονισμός «Βρυξέλλες IIa»	51
2.2. Ο κανονισμός Βρυξέλλες I και η αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I	12	6.2. Εφαρμοστέο δίκαιο για το διαζύγιο – κανονισμός Ρώμη III	58
3. Οι ευρωπαϊκές διαδικασίες σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις	24	7. Υποχρεώσεις διατροφής	62
3.1. Επισκόπηση	25	7.1. Ιστορικό του κανονισμού περί διατροφής - Ο κανονισμός Βρυξέλλες I και η σύμβαση της Χάγης για θέματα διατροφής του 2007	63
3.2. Ο ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις – «ΕΕΤ»	25	7.2. Σκοπός του κανονισμού περί διατροφής	63
3.3. Η διαδικασία Ευρωπαϊκής Διαταγής Πληρωμής – «ΕΔΠ»	27	7.3. Πεδίο εφαρμογής	64
3.4. Η Ευρωπαϊκή Διαδικασία Μικροδιαφορών – «ΕΔΜ»	27	7.4. Διεθνής δικαιοδοσία	64
3.5. Η Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Τραπεζικού Λογαριασμού - «ΕΔΔΤΛ»	29	7.5. Εφαρμοστέο δίκαιο – Άρθρο 15	66
		7.6. Αναγνώριση και εκτέλεση	67
		7.7. Νομική αρωγή και απαλλαγή από έξοδα – Άρθρα 44 έως 47	68
		7.8. Κεντρικές αρχές – Άρθρα 49 έως 63	69

8. Κληρονομική διαδοχή 70

8.1. Ιστορικό και σκοποί του κανονισμού για την κληρονομική διαδοχή.....	71
8.2. Δικαιοδοσία σε διαδοχή.....	72
8.3. Εφαρμοστέο δίκαιο.....	74
8.4. Αναγνώριση και εκτέλεση.....	78
8.5. Ευρωπαϊκό κληρονομητήριο - Άρθρα 62 έως 73.....	79
8.6. Πληροφορίες σχετικά με τη νομοθεσία και τις διαδικασίες των κρατών μελών - Άρθρα 77 έως 79.....	81

9. Επίδοση και κοινοποίηση πράξεων..... 84

9.1. Ιστορικό του κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης πράξεων.....	85
9.2. Ο κανονισμός περί επίδοσης και κοινοποίησης πράξεων.....	85

10. Διεξαγωγή αποδείξεων 90

10.1. Ιστορικό του κανονισμού περί διεξαγωγής αποδείξεων.....	91
10.2. Ο κανονισμός περί διεξαγωγής αποδείξεων.....	91

11. Ευεργέτημα πενίας 94

11.1. Ιστορικό.....	95
11.2. Η οδηγία για το ευεργέτημα πενίας.....	95

12. Διαμεσολάβηση 98

12.1. Εξώδικη επίλυση – εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης αστικών και εμπορικών διαφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	99
12.2. Ο ευρωπαϊκός κώδικας δεοντολογίας για τους διαμεσολαβητές.....	99
12.3. Η ευρωπαϊκή οδηγία για τη διαμεσολάβηση.....	99

13. Εκτέλεση αποφάσεων 102

13.1. Ιστορικό.....	103
13.2. Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Τραπεζικού Λογαριασμού («ΕΔΔΛ»).....	103
13.3. Δικαιοδοσία.....	105
13.4. Εξασφάλιση ΕΔΔΛ.....	105
13.5. Τι συμβαίνει μετά τη χορήγηση ΕΔΔΛ.....	107
13.6. Ένδικα βοηθήματα και άλλες διατάξεις για την προστασία των συμφερόντων του οφειλέτη.....	108

14. Διευκόλυνση δικαστικής συνεργασίας και πρόσβασης στην πληροφόρηση, στην πράξη..... 110

14.1. Το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις.....	111
14.2. Διάθεση πληροφοριών και χρήση της ευρωπαϊκής διαδικτυακής πύλης για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη.....	113

Κατάλογος πράξεων που αναφέρονται στον παρόντα οδηγό 116

Εισαγωγή

1.1. «Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις» – σύνδεση των δικαστικών συστημάτων στην ΕΕ

Τα τελευταία 15 έτη, υπήρξε μια σημαντική εξέλιξη στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου, η οποία, ωστόσο, περνάει σε μεγάλο βαθμό απαρατήρητη από τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα. Το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ή, όπως καλείται στη συνθήκη, η «δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις», έχει εξελιχθεί σε έναν ανεξάρτητο και ξεχωριστό κλάδο του ευρωπαϊκού δικαίου. Από τη στιγμή που η συνθήκη του Άμστερνταμ εκχώρησε αρμοδιότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση να νομοθετεί στο πεδίο του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, έχει εκδοθεί σημαντικός αριθμός ευρωπαϊκών νομοθετικών πράξεων στον τομέα αυτό. Όπως και σε άλλους τομείς του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι πράξεις που εκδίδονται στον τομέα αυτόν υπερισχύουν της εσωτερικής νομοθεσίας των κρατών μελών και αλληλοσυνδέονται με το εθνικό δίκαιο, όταν πρόκειται για τη θέσπιση σε επίπεδο Ένωσης κοινών ελάχιστων δικονομικών κανόνων σε συγκεκριμένους νομικούς τομείς.

Το ευρωπαϊκό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο έχει πρακτική σημασία για τους νομικούς, δικαστές, δικηγόρους, συμβολαιογράφους και άλλους ασκούντες νομικά επαγγέλματα που λαμβάνουν αποφάσεις για θέματα αστικού και εμπορικού δικαίου ή που παρέχουν συμβουλές σε πελάτες και ενεργούν για λογαριασμό τους σε τέτοια θέματα. Οι αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, των κεφαλαίων και των προσώπων ενθαρρύνουν την κινητικότητα των ευρωπαίων πολιτών και την ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά συνέπεια, οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερο καταστάσεις που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις καθώς και προβλήματα και ζητήματα νομικής φύσης που διέπονται από το δίκαιο της ΕΕ. Αυτές οι καταστάσεις μπορεί να αφορούν, για παράδειγμα, την τήρηση των συμβάσεων που αφορούν την παράδοση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών σε διασυνοριακό επίπεδο, νομικά θέματα

που σχετίζονται με την κυκλοφορία των τουριστών και με τροχαία ατυχήματα στο εξωτερικό, θέματα σχετικά με την απόκτηση και διάθεση κινητής και ακίνητης περιουσίας από φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην αυτών στα οποία εδρεύουν και την κληρονομική διαδοχή στην περιουσία φυσικών προσώπων που έχουν ακίνητα και διασυνδέσεις σε διάφορα κράτη μέλη. Επίσης, στον τομέα του οικογενειακού δικαίου, οι πολυεθνικές προσωπικές σχέσεις είναι ολοένα και πιο συχνές και ανακύπτουν τακτικά νομικά ερωτήματα σε περιπτώσεις που αφορούν διασυνοριακές οικογενειακές σχέσεις και υποθέσεις γονικής μέριμνας. Επίσης, σήμερα, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), οι οποίες αποτελούν σημαντικό στοιχείο της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς διενεργούν συναλλαγές σχεδόν συστηματικά σε διασυνοριακό επίπεδο και συχνά ηλεκτρονικά. Κατά συνέπεια, οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα στα κράτη μέλη δεν μπορούν να αγνοούν τις τελευταίες εξελίξεις σε αυτόν τον ολοένα και πιο περίπλοκο και σημαντικό τομέα δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2. Προς έναν γνήσιο ευρωπαϊκό χώρο αστικής δικαιοσύνης

Οι κανόνες της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις βασίζονται στο τεκμήριο της ίσης αξίας, της αρμοδιότητας και του κύρους των νομικών και δικαστικών συστημάτων των επιμέρους κρατών μελών και των αποφάσεων των δικαστηρίων τους και κατ' επέκταση στην **αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης** στα αντίστοιχα δικαστήρια και τα νομικά συστήματα. Η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων των δικαστηρίων των κρατών μελών βρίσκεται στον πυρήνα της αρχής αυτής, η οποία επίσης εμπεριέχει την έννοια της άσκησης διασυνοριακής **συνεργασίας μεταξύ μεμονωμένων δικαστηρίων και δικαστικών αρχών**. Η σημασία της θέσπισης ενιαίων κανόνων στον τομέα αυτό έγκειται στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας σε έννομες καταστάσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις: αν κάθε κράτος μέλος είχε τη δυνατότητα να καθορίζει το ίδιο ποιος νόμος θα πρέπει να ισχύει και ποιο δικαστήριο θα πρέπει

να έχει αρμοδιότητα σε κάθε διασυνοριακή έννομη σχέση και ποιες αποφάσεις ποιων άλλων κρατών μελών θα αναγνωριστούν, το αποτέλεσμα θα ήταν η έλλειψη ασφάλειας δικαίου για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις τόσο με βάση την αρμοδιότητα όσο και με βάση το εφαρμοστέο δίκαιο.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, το Συμβούλιο είχε διατυπώσει τον στόχο της δημιουργίας ενός «πραγματικού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης», που βασίζεται στην αρχή ότι τα φυσικά πρόσωπα και οι εταιρείες δεν θα πρέπει να εμποδίζονται ή να αποθαρρύνονται να ασκήσουν τα δικαιώματά τους από ασυμβατότητες ή πολυπλοκότητες των δικαστικών και διοικητικών συστημάτων στα κράτη μέλη. Το Συμβούλιο θέσπισε ως προτεραιότητες δράσης σε αυτόν τον τομέα, ειδικότερα, την **καλύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη** στην Ευρώπη, την **αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων** και την αυξημένη **σύγκλιση** στο πεδίο του αστικού δικαίου.

Ο όρος **δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις** αρχικά προήλθε από τη **Συνθήκη του Μάαστριχτ**, τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία όρισε τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις ως θέμα κοινού ενδιαφέροντος για τα κράτη μέλη. Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, αυτή η πολιτική συνεργασίας, η οποία έως τότε αφορούσε αποκλειστικά την ανάληψη δράσης από τα κράτη μέλη, κατέστη ζήτημα ανάληψης νομοθετικής δράσης από τα θεσμικά όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Η **Συνθήκη της Λισαβόνας** αναφέρεται ρητά στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων επί αστικών υποθέσεων, αλλά ουσιαστικά δεν θίγει το ζήτημα της νομοθετικής αρμοδιότητας. Το **άρθρο 81** της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιέχει εκτενή κατάλογο των δραστηριοτήτων που μπορεί να αποτελούν αντικείμενο νομοθετικής ρύθμισης. Πολλές από αυτές είναι γνωστές από τα κείμενα των παλαιότερων συνθηκών, αλλά ο κατάλογος τώρα αναφέρει ρητά την παροχή αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και τη δικαστική κατάρτιση των μελών δικαστικού σώματος και του προσωπικού των δικαστηρίων. Το

άρθρο 81 επίσης διασαφηνίζει ότι η δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις μπορεί να περιλαμβάνει τη θέσπιση μέτρων προσέγγισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών. Με εξαίρεση τα μέτρα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο, το σύνολο της νομοθεσίας για αυτά τα θέματα εγκρίνεται πλέον βάσει της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας, σύμφωνα με την οποία η νομοθεσία της Ένωσης εγκρίνεται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ως συννομοθέτες. Τα μέτρα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο εκδίδονται βάσει ειδικής διαδικασίας, κατά την οποία το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα, έπειτα από διαβούλευση με το Κοινοβούλιο.

1.3. Ειδική θέση της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου

Κατά την εφαρμογή των πράξεων ευρωπαϊκού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι δεν εφαρμόζονται όλες οι πράξεις σε όλα τα κράτη μέλη. Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν ειδικές ρυθμίσεις στο πλαίσιο της συνθήκης σε σχέση με τη νομοθεσία που θεσπίζεται στον τομέα της αστικής δικαιοσύνης. Η Δανία δεν συμμετέχει στην έκδοση νομοθετικών πράξεων στον τομέα αυτό και δεν δεσμεύεται από καμία από αυτές. Εντούτοις, μια σειρά νομοθετικών πράξεων έχουν επεκταθεί και στη Δανία μέσω διμερούς συμφωνίας με την ΕΕ. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν αν θα συμμετέχουν στην έκδοση νομοθετικών πράξεων σε αυτόν τον τομέα και δεσμεύονται από κάποια νομοθετική πράξη μόνο αν το έχουν επιλέξει. Μέχρι στιγμής, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία έχουν επιλέξει να δεσμεύονται από τις περισσότερες, αν και όχι όλες τις νομοθετικές πράξεις στον τομέα των αστικών και εμπορικών υποθέσεων. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία επέλεξαν να μην εγκρίνουν τον κανονισμό περί κληρονομικής διαδοχής, για παράδειγμα. Κατά την εφαρμογή μιας νομοθετικής πράξης στον τομέα αυτό, είναι σκόπιμο να ελέγχεται αν η πράξη αυτή εφαρμόζεται επίσης σε ένα ή και τα δύο από αυτά τα κράτη μέλη, και σε ποιον βαθμό η Δανία μπορεί να έχει συμφωνήσει να μετάρσει.

1.4. Ενισχυμένη συνεργασία

Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις περί **ενισχυμένης συνεργασίας**, στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται η δυνατότητα τουλάχιστον εννέα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για να ενισχύσουν τη μεταξύ τους συνεργασία, λαμβάνοντας μέτρα που προάγουν τους στόχους της ΕΕ, αλλά μόνο ως έσοχα μέσο, όταν φαίνεται ότι τα εν λόγω μέτρα δεν μπορούν να ληφθούν από τα κράτη μέλη συνολικά. Στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, το μόνο μέτρο που έχει εγκριθεί μέχρι στιγμής κατ' αυτόν τον τρόπο αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο σε περιπτώσεις διαζυγίου (κανονισμός «Ρώμη III»).

1.5. Το «κεκτημένο» στην αστική δικαιοσύνη

Το λεγόμενο «κοινοτικό κεκτημένο», το σύνολο των νομοθετικών διατάξεων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει εξελιχθεί σημαντικά τα τελευταία δεκαπέντε έτη. Έχουν θεσπιστεί νομικές πράξεις που διέπουν την αρμοδιότητα των δικαστηρίων, την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων και το εφαρμοστέο δίκαιο σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που εκτείνεται από συμβάσεις μέχρι κληρονομίες και υποχρεώσεις διατροφής. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία επίσης προβλέπει την άμεση συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων και των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, για παράδειγμα όσον αφορά τη διεξαγωγή αποδείξεων στο εξωτερικό ή σε θέματα απαγωγής παιδιών. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε διασυννοριακές υποθέσεις έχει βελτιωθεί μέσω των διατάξεων που αφορούν τη νομική συνδρομή (ευεργέτημα πενίας), τη διαμεσολάβηση και τις απλοποιημένες και χαμηλού κόστους διαδικασίες για τις μικρές και μη αμφισβητούμενες αξιώσεις. Για τη διευκόλυνση της εφαρμογής του κεκτημένου στην πράξη, δημιουργήθηκε το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

Το «**δεύτερης**» έχει ωριμάσει επαρκώς ώστε να εκδίδονται πράξεις «δεύτερης» και ακόμα και «**τρίτης**» γενιάς. Η **ανάγκη εκσυγχρονισμού** των υφιστάμενων μέτρων αντικατοπτρίζει την εμπειρία της λειτουργίας τους στην πράξη **καθώς και** τη νέα οπτική για το τι θα πρέπει να κάνουν οι πράξεις αυτές για να ανταποκριθούν στις σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές περιστάσεις.

1.6. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και η κατάργηση της κήρυξης εκτελεστότητας (μιας δικαστικής απόφασης)

Ο ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας στην ΕΕ σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις είναι η αρχή της **αμοιβαίας αναγνώρισης**. Η ενίσχυση της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και η αναγκαία προσέγγιση των νομοθεσιών αποσκοπούν στη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών και στη δικαστική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων. Ο τελικός στόχος της πολιτικής της αμοιβαίας αναγνώρισης είναι όλα τα είδη των δικαστικών αποφάσεων στον τομέα των αστικών και εμπορικών υποθέσεων να κυκλοφορούν ελεύθερα μεταξύ των κρατών μελών και έτσι να αναγνωρίζονται και να εκτελούνται σε άλλα κράτη μέλη χωρίς ενδιάμεσα βήματα).

Ένα βασικό στοιχείο στην εξέλιξη του δικαίου της ΕΕ από αυτήν την άποψη είναι η προοδευτική άρση των περιορισμών για την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων μεταξύ των δικαστικών συστημάτων των κρατών μελών. Το Συμβούλιο του Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999 ζήτησε περαιτέρω μείωση των ενδιάμεσων μέτρων που εξακολουθούσαν να απαιτούνται για τη διευκόλυνση της αναγνώρισης και της εκτέλεσης αποφάσεων στο κράτος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση και την πλήρη κατάργηση της διαδικασίας που απαιτείται προκειμένου μια αλλοδαπή απόφαση να κηρυχθεί εκτελεστέα («κήρυξη εκτελεστότητας»).

Αρχικά οι ενδιάμεσες διαδικασίες καταργήθηκαν για μικροδιαφορές καταναλωτικής ή εμπορικής φύσης, καθώς και για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις. Η τροποποίηση του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι» αποτελεί ένα βήμα παραπάνω και καταργεί τη διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας για δικαστικές αποφάσεις σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις εν γένει. Η διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας έχει επίσης καταργηθεί για ορισμένες αποφάσεις σε σχέση με το οικογενειακό δίκαιο και τη διατροφή.

Οι πράξεις που έχουν θεσπιστεί μέχρι στιγμής περιγράφονται στις επόμενες σελίδες του παρόντος οδηγού. Η περιγραφή κάθε πράξης επιδιώκει να δώσει συνοπτικά μια ιδέα για το περιεχόμενο της πράξης, αλλά δεν προορίζεται ως υποκατάστατο της αναδρομής στο κείμενο της ίδιας της πράξης καθώς και της μελέτης του. Υπάρχουν χωριστοί οδηγοί για κάποιες από τις επιμέρους πράξεις, στους οποίους γίνεται επίσης αναφορά.

Δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση σε αστικές και
εμπορικές υποθέσεις – ο κανονισμός Βρυξέλλες I

2.1. Γενική εισαγωγή

Η δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών και οι κανόνες του εφαρμοστέου δικαίου σε **αστικές και εμπορικές υποθέσεις** αποτελούν τον πυρήνα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι εθνικοί κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και οι διεθνείς αστικές δικονομικές διαδικασίες διαφέρουν από κράτος σε κράτος. Αυτό μπορεί να δυσχεράνει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να αποφευχθεί αυτό, είναι απαραίτητο να υπάρχουν ενιαίες διατάξεις στην ΕΕ οι οποίες θα καθορίζουν το αρμόδιο δικαστήριο, καθώς και απλοποιημένες δικονομικές διαδικασίες προκειμένου να επιτυγχάνεται η ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται σε άλλο κράτος μέλος. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι οι αποφάσεις μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

Παράδειγμα 1

Η εταιρεία Α, που εδρεύει στο κράτος μέλος 1, συνάπτει σύμβαση με την διοργανώτρια εμπορικών εκθέσεων εταιρεία Β, της οποίας η κεντρική διοίκηση βρίσκεται στο κράτος μέλος 2, σύμφωνα με την οποία η εταιρεία Α δεσμεύεται 500 τετραγωνικά μέτρα εκθεσιακού χώρου και αντίστοιχες υπηρεσίες έναντι συμφωνηθέντος τιμήματος σε μια τριήμερη εμπορική έκθεση στο κράτος μέλος 2, όπου σχεδιάζει να συμμετάσχει ως εκθέτρια. Πέντε μέρες πριν από την έναρξη της έκθεσης η εταιρεία Α ενημερώνεται από τον βασικό πελάτη της ότι δεν μπορεί να συμμετάσχει σε αυτή την έκθεση. Επομένως η εταιρεία Α ακυρώνει την κράτησή της στην εταιρεία Β. Λόγω της καθυστερημένης ειδοποίησης η εταιρεία Β δεν μπορεί να εκμισθώσει τα 500 τετραγωνικά μέτρα του εκθεσιακού χώρου σε άλλο εκθέτη και απαιτεί από την εταιρεία Α να της καταβάλει το συμφωνηθέν συμβατικό τίμημα. Η εταιρεία Α αρνείται να πληρώσει. Η εταιρεία Β επιθυμεί να προσφύγει κατά της εταιρείας Α και ζητά να μάθει πώς

και πού θα μπορούσε να το πράξει προκειμένου να εξυπηρετηθούν στο μέγιστο τα συμφέροντά της.

Σε περιπτώσεις όπως αυτή, οι κανόνες της ευρωπαϊκής πολιτικής δικονομίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, η οποία όσον αφορά τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων βασίζεται κυρίως στον κανονισμό 44/2001⁽¹⁾, κοινώς αποκαλούμενο και εφεξής αναφερόμενο ως **κανονισμό «Βρυξέλλες Ι»**, έχουν δημιουργήσει μεγαλύτερη ασφάλεια στις περιπτώσεις αυτές. Οι κανόνες δικαιοδοσίας στον κανονισμό Βρυξέλλες Ι είναι οι ίδιοι σε όλα τα κράτη μέλη.⁽²⁾ Κάθε απόφαση που εκδίδεται δυνάμει του κανονισμού αυτού σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται και εκτελείται ισότιμα σε όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη. Χωριστές διατάξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίες θεσπίζουν ενιαίους κανόνες για το εφαρμοστέο δίκαιο, διασφαλίζουν ότι τα δικαστήρια αποφασίζουν ποιο δίκαιο διέπει τις έννομες σχέσεις σε σχέση με τα διάφορα αντικείμενα, εφαρμόζοντας τους ίδιους κανόνες.

Μέσω της εφαρμογής των κανόνων περί δικαιοδοσίας του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι», η εταιρεία Β μπορεί να επιλέξει μεταξύ δύο εναλλακτικών διαδικασιών: Πρώτον, μπορεί να αξιώσει την παροχή εννόμου προστασίας ενώπιον του δικαστηρίου που έχει αρμοδιότητα στον τόπο της έδρας της εταιρείας Α στο κράτος μέλος 1: Σύμφωνα με τον γενικό κανόνα, που περιλαμβάνεται επί του παρόντος στο άρθρο 2, μπορεί να ασκηθεί αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου της επαγγελματικής έδρας του εναγομένου. Εναλλακτικά, η εταιρεία Β μπορεί να επιλέξει να προσφύγει στο δικαστήριο του δικού της κράτους μέλους 2, το οποίο έχει δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, καθώς είναι ο τόπος όπου επρόκειτο να παρασχεθούν οι συμβατικές υπηρεσίες. Μια ευνοϊκή απόφαση που λαμβάνεται από το δικαστήριο στο κράτος μέλος 2 θα

- (1) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.
- (2) Η Δανία, παρόλο που δεν δεσμεύεται άμεσα από τις Βρυξέλλες Ι, συμμετέχει στην εφαρμογή της νομικής πράξης καθώς έχει συνάψει ξεχωριστή συμφωνία με την ΕΕ και τα κράτη μέλη της για το σκοπό αυτό: βλ. ΕΕ L 299/62 της 16.11.2005.

αναγνωρίζονται και θα μπορούσε, με σχετικά απλές διαδικασίες, να κηρυχθεί εκτελεστή σε οποιοδήποτε κράτος μέλος στο οποίο η εταιρεία Α διατηρεί περιουσιακά στοιχεία. Η εταιρεία Β δεν έχει λόγο να ανησυχεί ότι τα δικαστήρια αυτά μπορεί να εκδικάσουν την υπόθεση εφαρμόζοντας διαφορετικούς κανόνες εφαρμοστέου δικαίου, καθώς δυνάμει του κανονισμού Ρώμη Ι, ο οποίος εφαρμόζεται στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ⁽³⁾, οι ίδιοι κανόνες καθορίζουν ποιο δίκαιο είναι εφαρμοστέο (πρβλ. παρακάτω στο κεφάλαιο 5 περί εφαρμοστέου δικαίου).

(3) Όλα εκτός της Δανίας.

2.2. Ο κανονισμός Βρυξέλλες Ι και η αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι

2.2.1. Επισκόπηση

Ο **κανονισμός «Βρυξέλλες Ι»** τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 2002. Αντικατέστησε την προηγούμενη σύμβαση των Βρυξελλών του 1968, η οποία είχε το ίδιο αντικείμενο και εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε σχέση με κάποια υπερπόντια εδάφη ορισμένων κρατών μελών. Ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» μετέπειτα αναθεωρήθηκε και μια νέα αναδιτυπωμένη έκδοση του κανονισμού εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2012⁽⁴⁾, η οποία περιέχει μια σειρά σημαντικών αλλαγών σε σχέση με το αρχικό κείμενο του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι», οι

(4) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012· βλ. ΕΕ L 351/1 της 20.12.2012. Ο κανονισμός αυτός, εφεξής «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι», θα εφαρμόζεται από την 10η Ιανουαρίου 2015. Η Δανία έχει δηλώσει ότι προτίθεται, στο πλαίσιο της συμφωνίας που έχει συνάψει με την ΕΕ, να εφαρμόσει την «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι» σε σχέση με τα κράτη μέλη της ΕΕ· βλ. ΕΕ L 79/4 της 21/3/2013.

οποίες αναφέρονται αργότερα στο παρόν κεφάλαιο⁽⁵⁾. Μετά την έγκριση της αναδιτύπωσης, εγκρίθηκε περαιτέρω τροποποίηση προκειμένου να ληφθεί υπόψη η επερχόμενη συμφωνία ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και να επιτραπεί η δικαιοδοσία του Ενιαίου Δικαστηρίου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.⁽⁶⁾

Τη δεκαετία του 1980, οι κανόνες της σύμβασης των Βρυξελλών επεκτάθηκαν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) με διεθνή σύμβαση. Η σύμβαση αυτή, γνωστή ως «σύμβαση του Λουγκάνο», αποτέλεσε αντικείμενο νέας διαπραγμάτευσης μετά την πάροδο ορισμένων ετών ισχύος του κανονισμού Βρυξέλλες Ι και έτσι προέκυψε μια αναθεωρημένη σύμβαση. Σήμερα, η νέα Σύμβαση του Λουγκάνο εφαρμόζεται σε διαδικασίες μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και της Ισλανδίας, της Νορβηγίας και της Ελβετίας⁽⁷⁾.

2.2.2. Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες Ι

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με εξαίρεση φορολογικά, τελωνειακά ή διοικητικά ζητήματα. Δεν εφαρμόζεται σε ορισμένους τομείς του αστικού δικαίου, όπως είναι η κατάσταση ή η ικανότητα δικαίου φυσικών προσώπων, οι γαμικές διαφορές, οι διαθήκες και η κληρονομική διαδοχή

- (5) Στον παρόντα οδηγό, η αναφορά στα διάφορα άρθρα ακολουθεί την αρίθμηση της «αναδιτυπωμένης» έκδοσης του κανονισμού. Πλην των αλλαγών που επέφερε η «αναδιτύπωση» επί της ουσίας, στη νέα έκδοση του κανονισμού η αρίθμηση των άρθρων έχει αλλάξει και στον οδηγό χρησιμοποιείται η νέα αρίθμηση. Η «αναδιτύπωση» περιλαμβάνει χρήσιμο πίνακα αντιστοίχιας στο παράρτημα III, όπου εμφανίζονται τα αντίστοιχα άρθρα στις δύο εκδόσεις του κανονισμού. Η συντακτική τεχνική της «αναδιτύπωσης» ήταν η εκ νέου σύνταξη του συνόλου της πράξης και όχι η τροποποίησή της με σειρά διορθώσεων στο κείμενο.
- (6) Βλ. παράγραφο 2.2.8 κατωτέρω για πληρέστερη περιγραφή των διατάξεων της πράξης για το «Δικαστήριο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας».
- (7) Η αρχική σύμβαση του Λουγκάνο, η οποία ονομάστηκε έτσι επειδή η διαπραγμάτευση και η υπογραφή έλαβαν χώρα στο Λουγκάνο της Ελβετίας, υπεγράφη στις 16 Σεπτεμβρίου 1988. Η νέα σύμβαση υπεγράφη στις 30 Οκτωβρίου 2007, επικυρώθηκε από την ΕΕ και τέθηκε σε ισχύ μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών της Συμπεριλαμβανομένων της Δανίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας από την 1η Ιανουαρίου 2010. Στη συνέχεια, επικυρώθηκε από την Ελβετία, με ημερομηνία έναρξης ισχύος την 1η Ιανουαρίου 2011, και από την Ισλανδία, με ημερομηνία έναρξης ισχύος την 1η Μαΐου 2011.

ή η πτώχευση. Επίσης, δεν εφαρμόζεται σε υποθέσεις διατροφής (με εξαίρεση τις μεταβατικές υποθέσεις), αντίθετα με την αρχική έκδοση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, καθώς οι υποθέσεις διατροφής διέπονται πλέον από τον κανονισμό σχετικά με αυτό το συγκεκριμένο αντικείμενο.⁽⁸⁾

2.2.3. Το σύστημα δικαιοδοσίας του κανονισμού Βρυξέλλες Ι

Ο κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» προβλέπει ένα κλειστό σύστημα δικαιοδοσίας, το οποίο εκχωρεί δικαιοδοτική αρμοδιότητα μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών για την επίλυση των δισυνοριακών αστικών και εμπορικών διαφορών. Το αρμόδιο δικαστήριο εντός του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους που έχει δικαιοδοσία σύμφωνα με τον κανονισμό ορίζεται στη συνέχεια από τους εσωτερικούς κανόνες πολιτικής δικονομίας του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Μόνο οι κανόνες δικαιοδοσίας του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι» μπορούν να εφαρμοστούν μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, ενώ ορισμένοι κανόνες δικαιοδοσίας του εθνικού δικαίου των κρατών μελών δεν εφαρμόζονται έναντι προσώπων που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος⁽⁹⁾ αν και μπορούν να εφαρμοστούν έναντι κατοίκων κρατών εκτός ΕΕ⁽¹⁰⁾. Αυτοί οι λεγόμενοι κανόνες «υπέρμετρης» βάσης δικαιοδοσίας πρόκειται να παρατεθούν στην Επίσημη Εφημερίδα κατόπιν κοινοποίησης προς στην Επιτροπή.⁽¹¹⁾

Παράδειγμα 2

Η εταιρεία Γ από το κράτος μέλος 3 έχει πωλήσει ένα μηχάνημα στην εταιρεία Δ από το κράτος μέλος 4. Η εταιρεία Δ είχε υποβάλει προσφορά αγοράς, η οποία ανέφερε, μεταξύ άλλων ότι η αγορά θα υπαγόταν στους γενικούς όρους πώλησης της εταιρείας Δ, οι οποίοι ήταν τυπωμένοι στην πίσω σελίδα της προσφοράς.

Αυτοί οι όροι περιελάμβαναν ρήτρα επιλογής αρμόδιου δικαστηρίου που καθόριζε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου Ε στο κράτος μέλος 4 για όλες τις διαφορές που θα προέκυπταν από τη σύμβαση. Η εταιρεία Γ αποδέχθηκε την προσφορά με μια επιστολή επιβεβαίωσης. Μετά την παράδοση, η εταιρεία Δ ισχυρίστηκε ότι υπάρχουν σοβαρές δυσλειτουργίες στο μηχάνημα και άσκησε αγωγή αποζημίωσης λόγω παραβίασης της σύμβασης κατά της εταιρείας Γ ενώπιον του Δικαστηρίου Ε. Κατά τη διαδικασία, η εταιρεία Γ ισχυρίστηκε ότι το Δικαστήριο Ε δεν έχει αρμοδιότητα. Τόνισε ότι σύμφωνα με τους νόμους του κράτους μέλους 3, η ρήτρα επιλογής του αρμόδιου δικαστηρίου που περιέχεται στους γενικούς όρους πώλησης ενός μέρους είναι έγκυρη μόνο αν υπογραφεί ρητά από το άλλο μέρος.

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παράγραφος 1 του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι» τα μέρη, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας τους, μπορούν να συμφωνήσουν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια κράτους μέλους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση.

Αυτή η δικαιοδοσία είναι αποκλειστική εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως. Στον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι», η τυπική εγκυρότητα της ρήτρας επιλογής του αρμόδιου δικαστηρίου πρέπει να απορρέει αποκλειστικά από τον κανονισμό, που παρέχει ένα αυτόνομο σύνολο κανόνων. Αυτοί οι κανόνες

(8) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 4/2009 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008· εξετάζεται χωριστά στο κεφάλαιο 7 πιο κάτω.

(9) Βλ. άρθρο 5.

(10) Βλ. άρθρο 6.

(11) Βλ. άρθρο 76. Οι κανόνες αυτοί περιλαμβάνονταν προηγουμένως στο παράρτημα Ι του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι».

υπερισχύουν των αντίστοιχων κανόνων του εθνικού αστικού δικονομικού δικαίου των κρατών μελών (πρβλ. κατωτέρω). Επομένως, η εταιρεία Δ θα πρέπει να αποδείξει ότι το έντυπο με τους γενικούς όρους πωλήσεων συμμορφώνεται με τις διατάξεις του άρθρου 25 παράγραφος 1, για να γίνει δεκτό το επιχείρημα περί της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του δικαστηρίου Ε.

2.2.3.1. *Ο βασικός κανόνας: δικαιοδοσία των δικαστηρίων της κατοικίας του εναγομένου*

Ο βασικός κανόνας δικαιοδοσίας, σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού "Βρυξέλλες I" είναι ότι, για πρόσωπα που κατοικούν στην επικράτεια ενός κράτους μέλους, η δικαιοδοσία ασκείται από τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο **ο εναγόμενος έχει την κατοικία του**, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του. Η κατοικία προσδιορίζεται σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέλους όπου βρίσκεται το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της διαφοράς. Στην περίπτωση νομικών προσώπων ή εταιρειών, η κατοικία τους καθορίζεται από τη χώρα όπου έχουν την καταστατική τους έδρα, την κεντρική διοίκηση ή τον κύριο τόπο άσκησης της δραστηριότητάς τους. Αν ο εναγόμενος δεν κατοικεί σε κράτος μέλος, το άρθρο 6 του κανονισμού ορίζει ότι η δικαιοδοσία των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους ρυθμίζεται από το εθνικό δίκαιο, με την επιφύλαξη των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που προστατεύουν τους καταναλωτές στο άρθρο 18 και τους εργαζομένους στο άρθρο 21 και τους κανόνες αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας και παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας στα άρθρα 24 και 25 αντίστοιχα.

2.2.3.2. *Εναλλακτικοί και ειδικοί κανόνες δικαιοδοσίας*

Τα άρθρα 7 έως 9 του κανονισμού περιέχουν κανόνες ειδικής διεθνούς δικαιοδοσίας, αντί του γενικού κανόνα του άρθρου 4. Μερικοί από αυτούς τους κανόνες δίνουν τη δυνατότητα στον ενάγοντα να επιλέξει αν θα κινήσει τη

διαδικασία στα δικαστήρια του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου ή σε δικαστήρια άλλου κράτους μέλους που έχουν ειδική δικαιοδοτική βάση. Στην πράξη, η πιο σημαντική ειδική διεθνής δικαιοδοσία περιέχεται στο άρθρο 7 παράγραφος 1, το οποίο αφορά διαφορές εκ συμβάσεως, πλην συμβάσεων εργασίας ή ασφάλισης ή με καταναλωτές. Η διεθνής δικαιοδοσία επί της αιτίας της αγωγής ανήκει στα δικαστήρια του τόπου **εκπλήρωσης της εν λόγω υποχρέωσης**, βάσει της σύμβασης. Στην περίπτωση των δύο τύπων συμβάσεων που χρησιμοποιούνται πιο συχνά στην ευρωπαϊκή διασυνοριακή πρακτική, ο τόπος εκπλήρωσης καλύπτει όλες τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την ίδια σύμβαση. Εάν δεν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά, στην περίπτωση της πώλησης αγαθών ο τόπος εκπλήρωσης της υποχρέωσης είναι ο τόπος σε ένα κράτος μέλος όπου, σύμφωνα με τη σύμβαση, τα αγαθά παραδόθηκαν ή θα έπρεπε να είχαν παραδοθεί και στην περίπτωση της παροχής υπηρεσιών, ο τόπος όπου, σύμφωνα με τη σύμβαση, οι υπηρεσίες παρασχέθηκαν ή έπρεπε να είχαν παρασχεθεί.

Το άρθρο 7 προβλέπει περαιτέρω ειδικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας επί ορισμένων ειδικών θεμάτων, όπως είναι τα θέματα άσκησης αγωγής αποζημίωσης ή αγωγής αποκατάστασης ή σε σχέση με διαφορές που προκύπτουν από τη λειτουργία υποκαταστήματος, πρακτορείου ή άλλης εγκατάστασης.⁽¹²⁾ Το άρθρο 7 παράγραφος 2, το οποίο καλύπτει τη διεθνή δικαιοδοσία για υποθέσεις που σχετίζονται με αδικοπραξίες λαμβάνει ολοένα και περισσότερη σημασία. Οι αξιώσεις ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας μπορούν να ασκηθούν ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι αυτός είναι ο τόπος επέλευσης της ζημίας ή, εναλλακτικά, ο τόπος όπου η ζημιογόνα δράση εκτελέστηκε ή παρήχθη.

(12) Το άρθρο 5 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001 περιείχε προηγουμένως κανόνα ειδικής δικαιοδοσίας για θέματα σχετικά με τις υποχρεώσεις διατροφής. Μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού περί υποχρεώσεων διατροφής την 18η Ιουνίου 2011, εφαρμόζονται οι κανόνες περί δικαιοδοσίας που τίθενται σε αυτόν.

2.2.3.3. Παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας και παράσταση του εναγομένου

Η παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας ή η επιλογή του δικαστηρίου αναφέρεται στην κατάσταση κατά την οποία τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει να υποβάλλουν κάθε διαφορά που προκύπτει από τη σύμβαση σε συγκεκριμένο δικαστήριο ή στα δικαστήρια συγκεκριμένης έννομης τάξης. Αυτή η συμφωνία μπορεί να συμπεριληφθεί σε ευρύτερη σύμβαση σχετικά με την ουσία της έννομης σχέσης μεταξύ των μερών ή μπορεί να είναι χωριστή. Αυτή η συμφωνία μπορεί επίσης να αφορά και άλλες διαφορές πλην αυτών που προκύπτουν από μια σύμβαση. Δεν υπάρχει καμία διάταξη στον κανονισμό που να περιορίζει τη χρήση της ρήτρας επιλογής δικαστηρίου σε περιπτώσεις όπου η εν λόγω διαφορά προκύπτει από συμβατική κατάσταση. Ωστόσο, όταν η διαφορά σχετίζεται με κατάσταση στην οποία τα μέρη δεν έχουν προϋπάρχουσα έννομη σχέση, όπως σε περιπτώσεις διαφορών που προκύπτουν από αδικοπραξία, τότε, εκ των πραγμάτων, σε αυτές τις περιπτώσεις πολύ συχνά η συμφωνία μπορεί να συναφθεί μόνο αφότου προκύψει η διαφορά⁽¹³⁾.

Ο κανόνας που διέπει τις συμφωνίες για την επιλογή δικαστηρίου, που προβλέπεται στο άρθρο 25, είναι ένας από τους πιο σημαντικούς και συχνά χρησιμοποιούμενους κανόνες του κανονισμού «Βρυξέλλες I». Η παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας επιτρέπεται σε γενικές γραμμές. Ωστόσο, υπάρχουν περιορισμοί υπέρ μερών που διασφαλίζονται από τους προστατευτικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας σε σχέση με υποθέσεις που αφορούν την ασφάλιση, τους καταναλωτές και τους εργαζομένους.⁽¹⁴⁾ Πρέπει να σημειωθεί ότι η παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας δεν μπορεί να υπερισχύει των λόγων αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζονται στο άρθρο 24⁽¹⁵⁾.

Σύμφωνα με την προηγούμενη έκδοση του κανονισμού «Βρυξέλλες I»⁽¹⁶⁾, μια συμφωνία επιλογής δικαστηρίου σε ένα κράτος μέλος που έχει συναφθεί μεταξύ μερών, ένα ή περισσότερα εκ των οποίων έχουν την κατοικία τους σε ένα κράτος μέλος, είχε ως αποτέλεσμα ότι κάθε δικαστήριο πλην του επιλεγέντος δικαστηρίου μπορούσε να αναλάβει την υπόθεση, ακόμα και αν η συμφωνία δικαιοδοσίας εκχωρούσε αποκλειστική δικαιοδοσία, εφόσον το άλλο δικαστήριο επελήφθη πρώτο. Η «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I»⁽¹⁷⁾ αλλάζει αυτή τη διάταξη ώστε μια συμφωνία παρέκτασης της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου ενός κράτους μέλους, αν είναι έγκυρη, να είναι ισχύουσα ανεξάρτητα από την κατοικία των μερών.⁽¹⁸⁾ Η «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I» πρόσθεσε επίσης διατάξεις ώστε η ουσιαστική εγκυρότητα της συμφωνίας παρέκτασης να κρίνεται βάσει του δικαίου του κράτους μέλους του οποίου τα δικαστήρια έχουν επιλεγεί⁽¹⁹⁾ και ώστε η συμφωνία παρέκτασης ως μέρος σύμβασης να αντιμετωπίζεται ως συμφωνία ανεξάρτητη από τους άλλους όρους της σύμβασης και η ισχύς της παρέκτασης να μην μπορεί να αμφισβητηθεί με μόνο τον λόγο ότι η σύμβαση είναι άκυρη⁽²⁰⁾. Επίσης, επιδιώκεται κάθε ζήτημα σχετικά με την εγκυρότητα της συμφωνίας περί επιλογής δικαστηρίου να κρίνεται σύμφωνα με τον δίκαιο του κράτους μέλους του επιλεγέντος δικαστηρίου.⁽²¹⁾

Η αναδιτύπωση του κανονισμού «Βρυξέλλες I» περιέχει άλλη μια σημαντική αλλαγή που ενισχύει την «αυτονομία των διαδίκων» σε σχέση με τις συμφωνίες

(16) άρθρο 23 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001· η θέση αυτή θα μπορούσε να έρθει σε αντίθεση με την κατάσταση όπου κανένα από τα συμβαλλόμενα μέρη της παρέκτασης δικαιοδοσίας δεν διέμενε σε κράτος μέλος. Στην περίπτωση αυτή, οιοδήποτε δικαστήριο κράτος μέλους διαφορετικό από το επιλεγμένο δικαστήριο δεν είχε δικαιοδοσία σε διαφορές μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών της συμφωνίας, εκτός αν το ίδιο το επιλεγμένο δικαστήριο είχε αρνηθεί τη δικαιοδοσία· βλ. άρθρο 23 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001.

(17) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

(18) Βλ. άρθρο 25 παράγραφος 1.

(19) Ό.π.

(20) Βλ. άρθρο 25 παράγραφος 5.

(21) Βλ. αιτιολογική σκέψη 20.

(13) Για παράδειγμα, συνήθως δεν υπάρχει δυνατότητα σύναψης συμφωνίας παρέκτασης δικαιοδοσίας ώστε δικαστήριο να επιληφθεί επίδικης αξίωσης, απόρροιας αδικοπραξίας, πριν συμβεί το γεγονός που γέννησε την αξίωση.

(14) Βλ. τις διατάξεις των άρθρων 15, 19 και 23.

(15) Βλ. άρθρο 27.

επιλογής δικαστηρίου, ζητώντας από το επιληφθέν δικαστήριο που δεν είναι το δικαστήριο που επιλέχθηκε από τους διαδίκους με αποκλειστική συμφωνία επιλογής δικαστηρίου να μην εκδικάσει την υπόθεση μέχρι το επιλεγέν δικαστήριο, είτε έχει επιληφθεί πρώτο είτε όχι, να διαπιστώσει αν έχει δικαιοδοσία, βάσει της συμφωνίας επιλογής δικαστηρίου. Μόλις το επιλεγμένο δικαστήριο διαπιστώσει ότι έχει δικαιοδοσία, οποιοδήποτε άλλο επιληφθέν δικαστήριο πρέπει να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο ⁽²²⁾.

Παράδειγμα 2 (συνέχεια)

Στην περίπτωση του παραδείγματος 2 ανωτέρω, οι δύο εταιρείες από διαφορετικά κράτη μέλη διαφωνούν σχετικά με την εγκυρότητα μιας ρήτρας επιλογής δικαστηρίου που περιέχεται στους γενικούς όρους πώλησης μιας από αυτές, της εταιρείας Δ. Η λύση μπορεί να εξαχθεί από το άρθρο 25 του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι».

Σε σχέση με τις τυπικές προϋποθέσεις μιας ρήτρας επιλογής δικαστηρίου, το άρθρο 25 περιέχει μια σειρά διαφοροποιημένων κανόνων. Ο βασικός κανόνας είναι ότι η ρήτρα επιλογής δικαστηρίου πρέπει να συμφωνηθεί από τους διαδίκους εγγράφως, αν και δεν απαιτείται έγγραφο υπογεγραμμένο από αμφότερους τους διαδίκους. Η ανταλλαγή έγγραφων δηλώσεων ή οι προφορικές συμφωνίες που έχουν βεβαιωθεί εγγράφως επίσης πληρούν τις απαιτήσεις. Το ίδιο ισχύει και για τύπο που εναρμονίζεται με τις πρακτικές που έχουν καθιερώσει μεταξύ τους τα μέρη και, στο διεθνές εμπόριο, για τύπο που εναρμονίζεται με συνήθεια που είναι ευρέως γνωστή και τηρείται τακτικά στη συγκεκριμένη εμπορική δραστηριότητα και για την οποία τα μέρη είναι ή όφειλαν να είναι ενήμερα.

Προς υπόμνηση των γεγονότων από το παράδειγμα 2, η εταιρεία Δ υπέβαλε έγγραφη προσφορά αγοράς, την οποία η εταιρεία Γ επιβεβαίωσε εγγράφως. Σε αυτήν την προσφορά αγοράς η εταιρεία Δ έκανε ρητή αναφορά στους

γενικούς όρους πωλήσεών της, τους οποίους διέθεσε στην εταιρεία Γ, σε γλώσσα που χρησιμοποιείτο από τα συμβαλλόμενα μέρη. Επομένως, η ρήτρα δικαιοδοσίας που τέθηκε στους όρους πωλήσεων της εταιρείας Δ πληροί τις προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 25 παράγραφος 1 του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Συνεπώς, παρέχει στο Δικαστήριο Ε αποκλειστική δικαιοδοσία να εκδικάσει την υπόθεση και, επομένως, υπερισχύει το επιχείρημα της εταιρείας Δ.

Πέραν των περιπτώσεων όπου η διεθνής δικαιοδοσία απορρέει από άλλες διατάξεις του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, το δικαστήριο κράτους μέλους ενώπιον του οποίου παρίσταται ο εναγόμενος θα θεωρείται ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 26. Αυτό δεν εφαρμόζεται, αν η παράσταση έχει ως σκοπό την αμφισβήτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας ή αν υπάρχει άλλο δικαστήριο με αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 24. Αυτός ο κανόνας είναι σημαντικός στην πράξη, καθώς αναγκάζει τον εναγόμενο να είναι βέβαιος για τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου πριν παραστεί σε αυτό. Μόλις γίνει αποδεκτή, η δικαιοδοσία δεν μπορεί να ανακληθεί και η δικαιοδοσία του δικαστηρίου καθιερώνεται οριστικά.

Η «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι» προσθέτει μια σημαντική διασφάλιση σε σχέση με τον κανόνα αυτόν, ούτως ώστε σε σχέση με τις συμβάσεις ασφάλισης, εργασίας και καταναλωτών, όπου ο εναγόμενος είναι, ανάλογα με την περίπτωση, ασφαλισμένος, κάτοχος ασφαλιστηρίου ή δικαιούχος σύμβασης ασφάλισης, ζημιωθείς, εργαζόμενος ή καταναλωτής, η παράσταση δεν θα συνιστά αποδοχή από τον εν λόγω εναγόμενο της δικαιοδοτικής αρμοδιότητας του δικαστηρίου, εκτός αν το επιληφθέν δικαστήριο εξασφαλίσει ότι ο εναγόμενος έχει λάβει γνώση του δικαιώματός του να προβάλει ένσταση κατά της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου και των συνεπειών της παράστασής του ή της μη παράστασής του. ⁽²³⁾

(22) Βλ. άρθρο 31.2 της «αναδιτύπωσης του κανονισμού Βρυξέλλες Ι».

(23) Βλ. άρθρο 26.2 της «αναδιτύπωσης του κανονισμού Βρυξέλλες Ι».

2.2.3.4. *Ειδικό κανόνες για θέματα που σχετίζονται με την ασφάλιση, τις συμβάσεις καταναλωτών και τις ατομικές συμβάσεις εργασίας*

Ειδικό κανόνες θεσπίζονται για θέματα που σχετίζονται με την ασφάλιση, τις συμβάσεις καταναλωτών και τις ατομικές συμβάσεις εργασίας. Η πολιτική που θεμελιώνει τις συμβάσεις αυτές διακρίνεται από την ορατή ανάγκη προστασίας του ασθενέστερου μέρους, το οποίο για τον προκείμενο σκοπό θεωρείται ότι είναι ο ασφαλισμένος, ο καταναλωτής ή ο εργαζόμενος. Ο κανονισμός Βρυξέλλες I προβλέπει ειδικούς κανόνες σε αυτές τις περιπτώσεις με σκοπό να καταστεί διαθέσιμο ένα καταλληλότερο δικαστήριο στο οποίο θα μπορούσε να προσφύγει το ασθενέστερο μέρος που κρίνεται άξιο προστασίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις το μέρος αυτό μπορεί να προσφύγει στο δικαστήριο της χώρας κατοικίας του και μπορεί να εναχθεί μόνο εκεί.

Παράδειγμα 3

Η κυρία Α, κάτοικος του κράτους μέλους 1, παραγγέλλει ένα βιβλίο από ένα διαδικτυακό βιβλιοπωλείο και καταβάλλει την τιμή των 26,80 ευρώ προκαταβολικά. Δεν λαμβάνει ποτέ το βιβλίο. Η κυρία Α ανακάλυψε ότι το διαδικτυακό βιβλιοπωλείο είναι μια εταιρεία που εδρεύει στο κράτος μέλος 2. Αποφασίζει να κινήσει τη νομική διαδικασία και ρωτά πού μπορεί να γίνει αυτό. Ο βιβλιοπώλης ισχυρίζεται ότι οι γενικοί όροι πωλήσεων του καθορίζουν τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους 2.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού «Βρυξέλλες I», η αγωγή καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλόμενου μπορεί να ασκηθεί είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος είτε ενώπιον των δικαστηρίων του

τόπου κατοικίας του καταναλωτή. Το άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο γ) προβλέπει ότι η επιλογή αυτή είναι διαθέσιμη στον καταναλωτή αν η σύμβαση καταρτίσθηκε με πρόσωπο, το οποίο ασκεί εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους μέλους κατοικίας του καταναλωτή ή το οποίο κατευθύνει με οποιοδήποτε τρόπο τέτοιου είδους δραστηριότητες σ' αυτό το κράτος μέλος ή σε διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένου του εν λόγω κράτους μέλους, και η σύμβαση επιπίπτει στο πεδίο των εν λόγω δραστηριοτήτων. Καθώς αυτός ο κανόνας δεν μπορεί να παρακαμφθεί από συμφωνία που συνήφθη πριν να προκύψει η διαφορά σύμφωνα με το άρθρο 17 και εφόσον ο βιβλιοπώλης διατηρούσε δικτυακό τόπο ο οποίος είχε δημιουργηθεί ειδικά για την προσέλκυση πελατών στο κράτος μέλος 1, κατεύθυνε τις εμπορικές του δραστηριότητες στο κράτος μέλος της κατοικίας της κυρίας Α, και άρα αυτή μπορεί να προσφύγει κατά του βιβλιοπώλη ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου στον τόπο κατοικίας της⁽²⁴⁾.

(24) Το ζήτημα αυτό αποτέλεσε αντικείμενο της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το οποίο πρότεινε ορισμένα από τα στοιχεία που απαιτούνται ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι δραστηριότητες οργανώνονται σε κράτος μέλος μέσω δικτυακού τόπου. Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν χρήση της γλώσσας του εν λόγω κράτους μέλους η οποία είναι διαφορετική από εκείνη της επιχείρησης, προσφορά τιμών σε συγκεκριμένο νόμισμα ειδικά για το κράτος αυτό, ένδειξη κατεύθυνσης από ένα ή περισσότερα κράτη μέλη προς τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης όπου θα παρέχονται οι σχετικές υπηρεσίες, χρήση ονόματος του τομέα ανωτάτου επιπέδου διαφορετικού από εκείνο στο κράτος όπου είναι εγκατεστημένος ο έμπορος, και μνεία διεθνούς πελατείας αποτελούμενης από άτομα που διαμένουν σε διάφορα κράτη μέλη. Αυτές είναι ορισμένες από τις πραγματικές ενδείξεις που αποδεικνύουν πρόθεση επιχειρηματικής δραστηριότητας στο κράτος μέλος του καταναλωτή. Βλ. τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Peter Pammer κατά Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C-585/08) και Hotel Alpenhof GesmbH κατά Oliver Heller (C-144/09).

2.2.3.5. Αποκλειστική δικαιοδοσία

Το άρθρο 24 του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι» περιλαμβάνει περιπτώσεις που εγγυώνται αποκλειστική δικαιοδοσία, όπου υπάρχει τεκμήριο ιδιαίτερα στενής σύνδεσης με τα δικαστήρια ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους ή όπου υπάρχει ειδική ανάγκη για ασφάλεια δικαίου. Αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υποθέσεις που έχουν ως αντικείμενο εμπράγματα δικαιώματα σε ακίνητα ή εκμίσθωση ακινήτων ή δίκες που αφορούν την καταχώρηση ή την ισχύ διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή άλλων δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Σε όλες τις περιπτώσεις που παρατίθενται στο άρθρο 24, απαγορεύεται η προσφυγή σε άλλα δικαστήρια όπως το δικαστήριο της κατοικίας του εναγομένου ή οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο για το οποίο μπορεί να έχουν συμφωνήσει τα μέρη σε ρήτρα επιλογής αρμόδιου δικαστηρίου⁽²⁵⁾.

2.2.4. Ασφαλιστικά μέτρα

Όσον αφορά τα ασφαλιστικά μέτρα, το άρθρο 35 του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι» προβλέπει επίσης ότι μπορούν να ζητηθούν ασφαλιστικά μέτρα από τις δικαστικές αρχές ενός κράτους μέλους, όταν τα μέτρα αυτά προβλέπονται από το δίκαιο του κράτους αυτού. Αυτό ισχύει ακόμη και αν τα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία για την ουσία της υπόθεσης. Επισημαίνεται ότι στην «αναδιτύπωση» του κανονισμού Βρυξέλλες Ι υπάρχει νέος ορισμός της «απόφασης», βάσει του οποίου ο όρος επεκτείνεται ώστε να συμπεριλάβει τις αποφάσεις λήψης ασφαλιστικών μέτρων από δικαστήριο με δικαιοδοσία σύμφωνα με τον κανονισμό επί της ουσίας. Δεν περιλαμβάνει τα μέτρα που διατάσσονται από το εν λόγω δικαστήριο χωρίς ο εναγόμενος – προφανώς το πρόσωπο κατά του οποίου λαμβάνεται το ασφαλιστικό μέτρο – να κληθεί να παραστεί πριν να ληφθούν τα ασφαλιστικά μέτρα, εκτός αν η απόφαση που αφορά τα μέτρα αυτά επιδοθεί στον εναγόμενο πριν να πραγματοποιηθεί η εκτέλεση. Ωστόσο, μια απόφαση λήψης ασφαλιστικών μέτρων, η οποία έχει εκδοθεί από δικαστήριο που δεν έχει δικαιοδοσία επί της ουσίας σύμφωνα

με τον κανονισμό Βρυξέλλες Ι δεν αναγνωρίζεται και δεν εκτελείται με βάση τον κανονισμό.

2.2.5. Αποφυγή παράλληλων διαδικασιών - ευρωπαϊκή εκκρεμοδικία

Ακόμα και σύμφωνα με τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι», είναι πιθανό να έχουν δικαιοδοσία στην ίδια αστική διαφορά περισσότερα του ενός δικαστήρια στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο κανόνας της ευρωπαϊκής εκκρεμοδικίας εμποδίζει τα δικαστήρια δύο ή περισσότερων κρατών μελών να εκδικάσουν ταυτόχρονα μια υπόθεση που αφορά το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ίδιων διαδίκων με τον παρεπόμενο κίνδυνο να εκδώσουν αντιφατικές αποφάσεις και να αναλώσουν δικαστικούς και άλλους πόρους. Αν έχουν ασκηθεί τέτοιες αγωγές ενώπιον δικαστηρίων διάφορων κρατών μελών, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που επελήφθη πρώτο, αναστέλλει αυτεπάγγελτα τη διαδικασία του μέχρις ότου το δικαστήριο που επελήφθη πρώτο διαπιστώσει αν έχει διεθνή δικαιοδοσία. Όταν διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί, οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ του πρώτου δικαστηρίου⁽²⁶⁾. Ο κανόνας αυτός έχει μεγάλη σημασία στη διασυνοριακή νομική πρακτική. Στην «αναδιτύπωση» του κανονισμού Βρυξέλλες Ι υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στους κανόνες περί εκκρεμοδικίας. Πρώτον, ένα δικαστήριο που επιλήφθηκε μπορεί να ζητήσει από οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο που επιλήφθηκε να το ενημερώσει σχετικά με την ημερομηνία κατά την οποία επιλήφθηκε και το δικαστήριο στο οποίο απευθύνεται το αίτημα πρέπει να παράσχει τις πληροφορίες αυτές χωρίς καθυστέρηση. Επίσης, όταν υπάρχουν διάφορα δικαστήρια που έχουν επιληφθεί, το καθένα με αποκλειστική δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 26, κάθε δικαστήριο πλην του πρώτου που επιλήφθηκε πρέπει να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο υπέρ του δικαστηρίου εκείνου. Επίσης, μεγάλης σημασίας στην περίπτωση της επιλογής δικαστηρίου, σύμφωνα με την «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι», αυτός ο κανόνας

(25) Βλ. άρθρο 27.

(26) Βλ. άρθρο 29- το άρθρο 30 περιλαμβάνει παρόμοιο κανόνα για τη συνεκδίκαση συναφών υποθέσεων που ορίζονται στο άρθρο 30 παράγραφος 3..

ποικίλλει στην περίπτωση αποκλειστικών συμφωνιών επιλογής δικαστηρίου⁽²⁷⁾ ως εξής: όταν ένα δικαστήριο που επιλέχθηκε από τα μέρη επιληφθεί και έχει αποκλειστική δικαιοδοσία σύμφωνα με τη συμφωνία επιλογής δικαστηρίου, κάθε άλλο δικαστήριο που επιλήφθηκε πρέπει να αναστείλει τη διαδικασία του και, αν διαπιστωθεί η δικαιοδοσία του επιλεγέντος δικαστηρίου, να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο υπέρ του επιλεγέντος δικαστηρίου⁽²⁸⁾. Τέλος, οι κανόνες περί εκκρεμοδικίας εφαρμόζονται επίσης, αν και σε μια τροποποιημένη μορφή, σε αγωγές ενώπιον δικαστηρίων κρατών εκτός ΕΕ, όταν επιλαμβάνεται ένα δικαστήριο κράτους μέλους σύμφωνα με τους κανόνες των άρθρων 4 ή 7 έως 9 και εκκρεμεί αγωγή μεταξύ των ίδιων διαδίκων, η οποία αφορά την ίδια αιτία αγωγής⁽²⁹⁾.

2.2.6. Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων που εκδίδονται από δικαστήρια άλλων κρατών μελών σύμφωνα με την «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I»

Ο κανονισμός Βρυξέλλες I απλοποίησε τις διαδικασίες για την αναγνώριση και εκτέλεση οποιασδήποτε απόφασης εκδίδεται από δικαστήριο κράτους μέλους («το κράτος μέλος προέλευσης»)⁽³⁰⁾ σε άλλο κράτος μέλος («κράτος μέλος αναγνώρισης ή εκτέλεσης»). Ο κανονισμός εισήγαγε μια σαφή και ομοιόμορφη διαδικασία για την κήρυξη μιας απόφασης εκτελεστής σε άλλο κράτος μέλος, η οποία είναι επίσης γνωστή και ως διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας. Αυτό έχει προχωρήσει ένα στάδιο περαιτέρω στην αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I, η οποία κατάρτησε εντελώς τη διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας. Από τις 10 Ιανουαρίου 2015, δεν θα είναι πλέον απαραίτητο για τον δικαιούχο

απόφασης να υποβάλει αίτηση για κήρυξη εκτελεστότητας. Μπορεί να υποβάλει απευθείας αίτηση εκτέλεσης της απόφασης⁽³¹⁾.

2.2.6.1. Αναγνώριση

Σύμφωνα με το άρθρο 36, απόφαση η οποία έχει εκδοθεί σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται αυτομάτως στα υπόλοιπα κράτη μέλη χωρίς να απαιτείται ειδική διαδικασία. Η αναγνώριση μπορεί να μη γίνει δεκτή μόνο σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, από τις οποίες η πιο σημαντική, ως προς τη νομική πρακτική, είναι αυτή που ρυθμίζεται από το άρθρο 45 παράγραφος 1 στοιχείο β), σε σχέση με αποφάσεις που εκδόθηκαν ερήμην.

2.2.6.2. Εκτέλεση

Όπως τονίστηκε ανωτέρω, η αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I επέφερε μια σημαντική αλλαγή στη διαδικασία κήρυξης μιας απόφασης που εκδίδεται σε ένα κράτος μέλος εκτελεστής σε ένα άλλο. Αντί το μέρος που επιθυμεί να εκτελέσει την απόφαση - «ο δικαιούχος της απόφασης» - να πρέπει να υποβάλει αίτηση κήρυξης εκτελεστότητας, η εν λόγω απόφαση θα εκτελείται απευθείας στο άλλο κράτος μέλος, αν υποβληθούν ορισμένα έγγραφα. Ο δικαιούχος απόφασης που επιθυμεί να εκτελέσει μια απόφαση αιτείται από το δικαστήριο προέλευσης να του εκδώσει βεβαίωση που να βεβαιώνει την εκτελεστότητα και να παρέχει πληροφορίες σχετικά με την απόφαση⁽³²⁾. Η βεβαίωση και ένα αντίγραφο της απόφασης αποτελούν σε αυτήν την περίπτωση επαρκή εξουσιοδοτικά έγγραφα για εκτέλεση στο κράτος μέλος εκτέλεσης⁽³³⁾.

Εκτός από την παροχή δικαιώματος στον δικαιούχο της απόφασης να εκτελέσει την απόφαση στο κράτος μέλος εκτέλεσης σύμφωνα με το δικαίωμα αυτού και υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με απόφαση που εκδόθηκε

(27) Βλ. παράγραφο 2.2.3.3 και υποσημείωση 15.

(28) Βλ. άρθρο 31 και αιτιολογική σκέψη 22

(29) Βλ. άρθρο 33· υπάρχει παρόμοιος κανόνας για τη συνεκδίκαση συναφών υποθέσεων· οι εν λόγω διατάξεις εισήχθησαν εν μέρει για να επιτρέψουν στην ΕΕ να επικυρώσει τη Σύμβαση της Χάγης για τις συμφωνίες παρέκτασης της δικαιοδοσίας· βλ. επίσης αιτιολογικές σκέψεις 23 και 4.

(30) Βλ. ορισμό στο άρθρο 2 στοιχείο δ).

(31) Βλ. άρθρο 39.

(32) Βλ. άρθρο 53 και παράρτημα 1.

(33) Βλ. άρθρο 37.

σε αυτό το κράτος⁽³⁴⁾, μια εκτελεστέα απόφαση εμπεριέχει τη δυνατότητα χρήσης ασφαλιστικών μέτρων, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης.⁽³⁵⁾ Σε περίπτωση που κάποια απόφαση περιέχει διαταγή που δεν είναι γνωστή στο δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης, η διαταγή θα προσαρμόζεται ώστε να φέρει ισοδύναμο αποτέλεσμα σε εκείνο το κράτος⁽³⁶⁾.

2.2.6.3. Άρνηση αναγνώρισης και εκτέλεσης

Η αναγνώριση μπορεί να μη δοθεί αν υπάρχει λόγος άρνησης της αναγνώρισης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 45. Μια απόφαση δεν θα αναγνωρίζεται (α) αν η αναγνώριση αντίκειται προδήλως στη δημόσια τάξη (*ordre public*) του κράτους μέλους εκτέλεσης, (β) αν σε περίπτωση απόφασης ερήμην, αποδειχθεί ότι δεν επιδόθηκε στον εναγόμενο το εισαγωγικό της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο εγκαίρως και κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να αμυνθεί ή (γ) αν αντιβαίνει προς τους κανόνες αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας ή τους ειδικούς κανόνες επί θεμάτων που σχετίζονται με την ασφάλιση ή τις συμβάσεις καταναλωτών⁽³⁷⁾. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, το δικαστήριο του κράτους μέλους εκτέλεσης πρέπει να αποδεχτεί τις πραγματικές διαπιστώσεις όσον αφορά τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου προέλευσης και του απαγορεύεται ρητά να ερευνήσει τη δικαιοδοσία του εν λόγω δικαστηρίου.⁽³⁸⁾ Το άρθρο 36 ορίζει ότι αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση αλλοδαπής αποφάσεως⁽³⁹⁾. Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να υποβάλει αίτηση έκδοσης απόφασης που να ορίζει ότι κανείς από τους λόγους άρνησης αναγνώρισης δεν ισχύει στη συγκεκριμένη απόφαση⁽⁴⁰⁾. Αίτηση μπορεί να κατατεθεί από οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο κατά της αναγνώρισης

και από τον οφειλέτη κατά της εκτέλεσης ενώπιον ενός από τα δικαστήρια που αναφέρονται από την Επιτροπή για αυτόν το σκοπό⁽⁴¹⁾. Αφορά αποκλειστικά την εκτέλεση της απόφασης και όχι την ουσία της υπόθεσης.⁽⁴²⁾ Επιπλέον, ο οφειλέτης μπορεί να αιτηθεί στο δικαστήριο την άρνηση αναγνώρισης ή εκτέλεσης μια απόφασης βάσει ενός από τους λόγους άρνησης της αναγνώρισης⁽⁴³⁾. Η απόφαση που εκδίδεται επί της αίτησης για άρνηση εκτέλεσης μπορεί να προβληθεί από τους διαδίκους με ειδική διαδικασία⁽⁴⁴⁾.

2.2.7. Εκτέλεση δημόσιων εγγράφων και δικαστικοί συμβιβασμοί

Σύμφωνα με τα περισσότερα νομικά συστήματα των κρατών μελών, είναι πιθανό να εκφραστούν υποχρεώσεις καταβολής χρημάτων ή εκτέλεσης άλλων τύπων συμβατικών υποχρεώσεων, σε μια συμφωνία ή σε άλλο έγγραφο που έχει συνταχθεί από συμβολαιογράφο ή που έχει με άλλο τρόπο λάβει δημόσιο κύρος και πιστοποίηση, για παράδειγμα μέσα από την εγγραφή του σε κάποιο δημόσιο μητρώο ή στο δικαστήριο. Αυτή η συμφωνία ή το έγγραφο είναι γνωστή ως δημόσιο έγγραφο. Σύμφωνα με τις προηγούμενες διατάξεις του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι»⁽⁴⁵⁾, αν αυτό το έγγραφο ήταν εκτελεστό στο κράτος μέλος προέλευσης, όπου συντάχθηκε ή καταχωρήθηκε, ήταν άμεσα εκτελεστό σε όλα τα λοιπά κράτη μέλη υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με μια απόφαση. Αυτό έχει το προφανές πλεονέκτημα ότι αποτελεί έναν σχετικά άμεσο και γρήγορο τρόπο διασφάλισης της καταβολής χρημάτων ή της εκπλήρωσης των λοιπών υποχρεώσεων, καθώς ένα τέτοιο δημόσιο έγγραφο μπορεί να εκτελεστεί απευθείας μόλις ο δανειστής λάβει την κήρυξη της εκτελεστότητας. Ο μόνος λόγος για τον οποίο θα μπορούσε να υπάρξει εναντίωση κατά της εκτέλεσης είναι αν αυτή είναι προδήλως αντίθετη με τη δημόσια τάξη στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

(34) Βλ. άρθρο 41

(35) Βλ. άρθρο 40.

(36) Βλ. άρθρο 54.

(37) Βλ. άρθρο 45 στοιχείο ε).

(38) Βλ. άρθρο 45 παράγραφοι 2 και 3.

(39) Βλ. άρθρο 52.

(40) Βλ. άρθρο 36 παράγραφος 2· η διαδικασία για τέτοιες αιτήσεις αφορά την άρνηση εκτέλεσης για την οποία βλ. άρθρα 46 έως 51.

(41) Βλ. άρθρα 47 και 75· οι πληροφορίες διαδίδονται από την Επιτροπή μέσω ΕΔΔ.

(42) Βλ. άρθρο 52.

(43) Βλ. άρθρα 46 έως 48 και αιτιολογική σκέψη 29

(44) Βλ. άρθρα 49 έως 51.

(45) Βλ. άρθρο 57.

Σύμφωνα με την «αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I», συνεπεία της κατάργησης της ανάγκης κήρυξης της εκτελεστότητας, το μόνο που χρειάζεται να έχει ο δανειστής είναι το ίδιο το έγγραφο και μια βεβαίωση που εκδίδεται από την αρμόδια αρχή ή, ανάλογα με την περίπτωση, από το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης. Επίσης, στην «αναδιτύπωση του κανονισμού⁽⁴⁶⁾ Βρυξέλλες I» περιλαμβάνεται και ορισμός του δημόσιου εγγράφου⁽⁴⁷⁾. Διατάξεις παρόμοιες με αυτές που αφορούν την εκτέλεση των δημόσιων εγγράφων εφαρμόζονται και ως προς τους δικαστικούς συμβιβασμούς⁽⁴⁸⁾.

2.2.8. Ειδικές ρυθμίσεις για το Ενιαίο Δικαστήριο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και το Δικαστήριο της Μπενελούξ

Ένας νέος κανονισμός ισχύει ταυτόχρονα με την εφαρμογή της «αναδιτύπωσης» του κανονισμού Βρυξέλλες I από τις 15 Ιανουαρίου 2015 προκειμένου να θεσπίσει ειδικούς κανόνες ως προς τη σχέση μεταξύ των διαδικασιών ενώπιον του Ενιαίου Δικαστηρίου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και του Δικαστηρίου της Μπενελούξ (συλλογικά αναφερόμενων ως τα «κοινά δικαστήρια») αφενός και των δικαστηρίων των κρατών μελών βάσει του κανονισμού Βρυξέλλες I αφετέρου⁽⁴⁹⁾. Περιλαμβάνει επίσης κανόνες όσον αφορά τις σχέσεις με δικαστήρια σε τρίτες χώρες, δηλαδή κράτη εκτός ΕΕ. Η πρόταση επί της οποίας βασίζεται ο κανονισμός αυτός εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2014. Ο κανονισμός περιέχει διατάξεις που αφορούν τη σχετική δικαιοδοτική αρμοδιότητα των δικαστηρίων των κρατών μελών σύμφωνα με τις διατάξεις περί δικαιοδοσίας του κανονισμού Βρυξέλλες I και τη σχέση αυτών με τη δικαιοδοσία των κοινών δικαστηρίων και επίσης περιέχει κανόνες σχετικά με την εκκρεμοδικία και εξετάζει την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων με βάση τα δύο καθεστώτα.

(46) Βλ. άρθρα 58 και 60 της «αναδιτύπωσης» του κειμένου.

(47) Βλ. άρθρο 2 στοιχείο γ).

(48) Βλ. άρθρα 57, 59 και 60 και τον ορισμό στο άρθρο 2 στοιχείο β) της «αναδιτύπωσης» του κειμένου.

(49) Βλ. Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 542/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Αυτή η τροποποίηση στην αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I κατέστη απαραίτητη προκειμένου να επιτρέψει την εφαρμογή της «δέσμης μέτρων για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας», που αποτελείται από δύο κανονισμούς⁽⁵⁰⁾ (τους «Ενιαίους Κανονισμούς Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας») και μια διεθνή συμφωνία (τη «Συμφωνία Ενιαίου Δικαστηρίου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας» ή «Συμφωνία ΕΔΔΕ»), η οποία δημιουργεί ενιαίο καθεστώς προστασίας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με τη συμφωνία ΕΔΔΕ και τους κανονισμούς, θα είναι δυνατή η απόκτηση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ - ενός νομικού τίτλου που διασφαλίζει την ομοιόμορφη προστασία των εφευρέσεων σε 25 κράτη μέλη⁽⁵¹⁾ — μέσω υπηρεσίας ενιαίας εξυπηρέτησης, που παρέχει πλεονεκτήματα κόστους και μείωση του διοικητικού φόρτου.

Το Δικαστήριο της Μπενελούξ αποτελεί δικαστήριο κοινό για το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες, το οποίο ιδρύθηκε το 1965 και έχει αναλάβει τη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής κανόνων κοινών για τις χώρες της Μπενελούξ σχετικά με διάφορα θέματα, όπως η διανομητική ιδιοκτησία (ιδίως ορισμένοι τύποι δικαιωμάτων που σχετίζονται με τα εμπορικά σήματα, τα υποδείγματα και τα σχέδια). Μέχρι σήμερα, το έργο του Δικαστηρίου της Μπενελούξ συνίσταται κυρίως στην έκδοση προδικαστικών αποφάσεων σχετικά με την ερμηνεία των εν λόγω κανόνων. Το 2012 τα τρία κράτη μέλη δημιούργησαν τη δυνατότητα επέκτασης των αρμοδιοτήτων του Δικαστηρίου της Μπενελούξ ώστε να περιλαμβάνουν δικαιοδοτικές αρμοδιότητες σε συγκεκριμένα θέματα τα οποία εμπήκουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού «Βρυξέλλες I».

Αυτές οι τροποποιήσεις στην αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I στοχεύουν στη διασφάλιση της ευθυγράμμισης μεταξύ της συμφωνίας που

(50) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1257/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών· Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1260/2012 του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών σε σχέση με τις εφαρμοστέες μεταφραστικές ρυθμίσεις.

(51) Οι ενιαίοι κανονισμοί για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας εγκρίθηκαν με ενισχυμένη συνεργασία όλων των κρατών μελών, πλην της Ιταλίας και της Ισπανίας.

αφορά αυτά τα κοινά δικαστήρια και της αναδιατύπωσης του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, και στην αντιμετώπιση του ειδικότερου ζητήματος των κανόνων δικαιοδοσίας έναντι των εναγομένων σε κράτη εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο κύριος κανόνας δικαιοδοσίας είναι ότι το κοινό δικαστήριο έχει δικαιοδοσία σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, όπου αυτή η δικαιοδοσία, με βάση αυτούς τους κανόνες θα εκκωρείται στα δικαστήρια ενός κράτους μέλους που συμμετέχει στη συμφωνία που ιδρύει αυτό το δικαστήριο σε ό,τι αφορά νομικά ζητήματα εντός του πεδίου εφαρμογής της συμφωνίας. Σε ό,τι αφορά διαδίκους που κατοικούν εκτός της ΕΕ, οι κανόνες του κανονισμού Βρυξέλλες Ι επεκτείνονται ώστε να εφαρμόζονται και σε εναγομένους που κατοικούν σε τρίτα κράτη για θέματα που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία των κοινών δικαστηρίων. Επίσης, τα κοινά δικαστήρια μπορούν να δέχονται εναγομένους που κατοικούν εκτός της ΕΕ δυνάμει επικουρικού κανόνα περί δικαιοδοσίας. Αν ένα κοινό δικαστήριο έχει δικαιοδοσία επί διαφοράς που σχετίζεται με παραβίαση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, από την οποία έχει προκύψει ζημία στην ΕΕ, μπορεί επίσης να επιληφθεί αξίωσης αποζημίωσης που προκύπτει από αυτήν την παραβίαση εκτός της ΕΕ κατά εναγομένου που δεν κατοικεί στην ΕΕ, αν η περιουσία που ανήκει στον εναγόμενο βρίσκεται σε κράτος μέλος που συμμετέχει στη συμφωνία κοινού δικαστηρίου⁽⁵²⁾. Οι κανόνες περί εκκρεμοδικίας στον κανονισμό Βρυξέλλες Ι εφαρμόζονται σε αγωγές που ασκούνται ταυτόχρονα σε ένα κοινό δικαστήριο και σε δικαστήριο κράτους μέλους που δεν συμμετέχει στη σχετική συμφωνία⁽⁵³⁾. Σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση εν γένει, θα εφαρμόζονται οι διατάξεις του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, πλην των περιπτώσεων όπου μια απόφαση που εκδίδεται από κοινό δικαστήριο πρόκειται να εκτελεστεί σε κράτος μέλος που συμμετέχει στη σχετική συμφωνία και αυτή η συμφωνία έχει κανόνες σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση, οπότε θα εφαρμόζονται οι εν λόγω διατάξεις⁽⁵⁴⁾.

(52) Βλ. άρθρο 71β.

(53) Βλ. άρθρο 71γ.

(54) Βλ. άρθρο 71δ.

Οι ευρωπαϊκές διαδικασίες σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις

3.1. Επισκόπηση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει τέσσερις διαφορετικούς κανονισμούς που διευκολύνουν τη γρήγορη και αποτελεσματική είσπραξη του οφειλόμενου χρέους (συλλογικά αναφερόμενοι ως «ευρωπαϊκές διαδικασίες»). Τρεις κανονισμοί δημιουργούν ενιαίες ευρωπαϊκές διαδικασίες, οι οποίες είναι διαθέσιμες στους διαδίκους ως εναλλακτική στις υπάρχουσες διαδικασίες βάσει του εθνικού δικαίου. Ο τέταρτος κανονισμός προβλέπει ότι το δικαστήριο που εξέδωσε μια απόφαση πιστοποιεί ότι έχουν τηρηθεί κάποιες ελάχιστες διαδικαστικές προδιαγραφές. Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε αυτές τις διαδικασίες αναγνωρίζονται και εκτελούνται σε άλλο κράτος μέλος χωρίς την ανάγκη κήρυξης εκτελεστότητας. Οι διαδικασίες που δημιουργούνται έτσι είναι, κατά σειρά έγκρισης, ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστός Τίτλος για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις («ΕΕΤ»)⁽⁵⁵⁾, η Ευρωπαϊκή Διαταγή Πληρωμής («ΕΔΠ»)⁽⁵⁶⁾, η Ευρωπαϊκή Διαδικασία Μικροδιαφορών («ΕΔΜΔ»)⁽⁵⁷⁾ και η Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Λογαριασμού («ΕΔΔΛ»)⁽⁵⁸⁾. Οι διαδικασίες διατίθενται μόνο σε σχέση με διασυνοριακές υποθέσεις.

3.2. Ο ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις – «ΕΕΤ»

Σκοπός του **κανονισμού** για τη δημιουργία ενός **ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις**⁽⁵⁹⁾ ήταν να παρακάμψει τυχόν ενδιάμεσα μέτρα που λαμβάνονται πριν από την εκτέλεση μιας απόφασης σε κράτος μέλος πλην εκείνου στο οποίο εκδόθηκε θέτοντας ελάχιστες διαδικαστικές

προδιαγραφές. Ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται, με κάποιες εξαιρέσεις, σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ασχέτως του είδους του επιληφθέντος δικαστηρίου.

Η έννοια των «**μη αμφισβητούμενων αξιώσεων**» καλύπτει όλες τις περιπτώσεις όπου, αφού εξακριβωθεί η έλλειψη οποιασδήποτε ένδειξης ότι ο οφειλέτης διαφωνεί ως προς τον χαρακτήρα ή το μέγεθος της χρηματικής αξίωσης, εκδίδεται είτε δικαστική απόφαση κατά του οφειλέτη είτε εκτελεστό έγγραφο που επιβεβαιώνει ή αναγνωρίζει το χρέος και απαιτεί ρητή συναίνεση του οφειλέτη με τη μορφή δημόσιου εγγράφου ή δικαστικού συμβιβασμού.

Σε περίπτωση που κάποια απόφαση για μη αμφισβητούμενη αξίωση έχει εκδοθεί σε ένα κράτος μέλος και πρέπει να αναγνωρισθεί και να εκτελεστεί σε κάποιο άλλο κράτος μέλος, ο δανειστής έχει δύο επιλογές: μπορεί να υποβάλει αίτηση για να πιστοποιηθεί η απόφαση που τον αφορά ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος ή μπορεί να υποβάλει αίτηση κήρυξης της εκτελεστότητας βάσει του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Μια απόφαση για μη αμφισβητούμενη αξίωση που έχει πιστοποιηθεί ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος στο κράτος μέλος προέλευσης αναγνωρίζεται και εκτελείται στα άλλα κράτη μέλη χωρίς την ανάγκη κήρυξης της εκτελεστότητας. Για αποφάσεις που εκδίδονται σε αγωγές που ασκούνται μετά τις 10 Ιανουαρίου 2015, η διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας έχει καταργηθεί από την «αναδιατύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι». Για αυτές τις αποφάσεις, ο ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος θα έχει ιδιαίτερη σημασία σε ό,τι αφορά την εκτέλεση αξιώσεων διατροφής από το Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς ο κανονισμός περί υποχρεώσεων διατροφής προβλέπει την ανάγκη να κηρυχθεί η εκτελεστότητα σε σχέση με αυτό το κράτος μέλος.

(55) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004.

(56) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1896/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2006.

(57) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 861/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2007.

(58) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 655/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

(59) Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός της Δανίας.

Παράδειγμα 4

Ο κύριος Α προβάλλει χρηματική αξίωση εναντίον του κυρίου Β, προσφεύγοντας στο κράτος μέλος 1, όπου κατοικούν και οι δύο. Το δικαστήριο αποφάσισε ο κύριος Β, ο οποίος δεν έχει αμφισβητήσει την αξίωση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, να καταβάλει 10.000 ευρώ στον κύριο Α. Καθώς ο κύριος Β πρόσφατα μετέφερε όλα τα χρήματά του σε μια τράπεζα στο κράτος μέλος 2, ο κύριος Α ρωτά πώς μπορεί να εκτελέσει την απόφαση στο κράτος μέλος 2.

Επί του παρόντος, ο κύριος Α έχει δύο επιλογές: μπορεί να υποβάλει αίτηση στο δικαστήριο προέλευσης στο κράτος μέλος 1 προκειμένου να πιστοποιηθεί η απόφαση ως ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις. Επομένως, η απόφαση, μαζί με το πιστοποιητικό, θα αναγνωριστεί και θα είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος 2 χωρίς να απαιτείται περαιτέρω ειδική διαδικασία. Η δεύτερη επιλογή προβλέπει ο κύριος Α να υποβάλει αίτηση κήρυξης εκτελεστότητας της απόφασης σύμφωνα με τον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» στο κράτος μέλος 2, όπου επιδιώκεται η εκτέλεση. Η διαδικασία της κήρυξης εκτελεστότητας που προβλέπεται σε αυτόν τον κανονισμό θα περιελάμβανε διαδικασίες στο κράτος μέλος 2, διαφορετικές από αυτές στο κράτος μέλος 1, όπου εκδόθηκε η απόφαση. Αυτό πιθανώς να προκαλέσει καθυστέρηση και να προκύψουν περαιτέρω έξοδα.

Στο μέλλον, σύμφωνα με την «αναδιατύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι», ο κύριος Α, όσον αφορά τη δεύτερη επιλογή, δεν θα χρειάζεται να υποβάλει αίτηση για κήρυξη εκτελεστότητας στο κράτος μέλος 2, καθώς, από τις 10 Ιανουαρίου 2015, η απόφαση θα αναγνωριστεί και θα είναι εκτελεστή στο κράτος μέλος 2 χωρίς την ανάγκη να χρησιμοποιηθούν οι ενδιάμεσες διαδικασίες που προβλέπονται επί του παρόντος στον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι».

Η διαδικασία EET παρέχει από πλεονέκτημα στους δανειστές οι οποίοι αποκτούν πρόσβαση σε ταχεία και αποτελεσματική εκτέλεση αποφάσεων επί μη αμφισβητούμενων αξιώσεων σε άλλα κράτη μέλη χωρίς τη συμμετοχή του δικαστικού σώματος του κράτους μέλους όπου επιδιώκεται η εκτέλεση και χωρίς τη συνακόλουθη καθυστέρηση και έξοδα. Επιπλέον, παρακάμπτει γενικά και την ανάγκη μετάφρασης, καθώς χρησιμοποιούνται τα πολυγλώσσα έντυπα υποδείγματα για το πιστοποιητικό. Το δικαστήριο προέλευσης εκδίδει το πιστοποιητικό ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα του παραρτήματος Ι, στη γλώσσα της απόφασης. Ο κανονισμός EET θέτει ελάχιστες προδιαγραφές για τη δίκη που οδηγεί στην απόφαση, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι ο οφειλέτης ενημερώνεται εγκαίρως για την κατ' αυτού αγωγή, για τις απαιτήσεις ενεργητικής νομιμοποίησης στη δίκη προκειμένου να αντικρούσει τη συγκεκριμένη αξίωση καθώς και για τις συνέπειες της ερημοδικίας, ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάσει έγκαιρα την υπεράσπισή του. Τα δικαστήρια του κράτους μέλους προέλευσης αναλαμβάνουν το καθήκον του ελέγχου της πλήρους συμμόρφωσης με τις ελάχιστες διαδικαστικές προδιαγραφές πριν από την παράδοση του τυποποιημένου πιστοποιητικού ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου που καθιστά διαφανή τον έλεγχο αυτόν και το αποτέλεσμά του. Τα συμφέροντα του οφειλέτη διαφυλάσσονται στο στάδιο της εκτέλεσης, καθώς επιτρέπεται ένα περιορισμένο δικαίωμα άρνησης εκτέλεσης του τίτλου στο κράτος μέλος εκτέλεσης, που δεν φθάνει όμως στην επανεξέταση επί της ουσίας.

Η διαδικασία EET τέθηκε σε εφαρμογή από τις 21 Οκτωβρίου 2005. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία EET περιλαμβάνονται στον πρακτικό οδηγό για την εφαρμογή του κανονισμού EET, ο οποίος εκδόθηκε υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁽⁶⁰⁾.

(60) Ο οδηγός είναι διαθέσιμος ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_el.pdf.

3.3. Η διαδικασία Ευρωπαϊκής Διαταγής Πληρωμής – «ΕΔΠ»

Αυτή η διαδικασία έχει μερικές ομοιότητες με τον ΕΕΤ καθώς καλύπτει διασυνοριακές χρηματικές αξιώσεις που δεν αμφισβητούνται και οδηγεί στην έκδοση διαταγής που είναι εκτελεστέα σε άλλα κράτη μέλη χωρίς τις ενδιάμεσες διαδικασίες που προβλέπονται στον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι». Αντίθετα με τον ΕΕΤ, ωστόσο, δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει πρώτα δικαστική απόφαση ή έγγραφο που να πιστοποιεί το χρέος, όπως είναι το δημόσιο έγγραφο ή ο δικαστικός συμβιβασμός. Η ΕΔΠ μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για χρηματικές αξιώσεις εκκαθαρισμένες και απαιτητές κατά την υποβολή της αίτησης για τη διαταγή. Η ΕΔΠ είναι μια αμιγώς έγγραφη διαδικασία και δεν περιλαμβάνει αυτή καθαυτή συζήτηση στο ακροατήριο, εκτός εάν καταστεί ή μέχρι να καταστεί αντικείμενο αμφισβήτησης ή δήλωσης αντιρρήσεων. Όταν προβληθούν αντιρρήσεις κατά της ΕΔΠ, η υπόθεση διακόπτεται βάσει της ΕΔΠ. Αν ο αιτών επιθυμεί να συνεχίσει την υπόθεση, αυτό πρέπει να συμβεί στο πλαίσιο άλλης κατάλληλης διαδικασίας.

Η διαδικασία ΕΔΠ είναι προαιρετική από την άποψη ότι επαφίεται στον αιτούντα να επιλέξει να χρησιμοποιήσει αυτή αντί για οποιοδήποτε από τους άλλους διαθέσιμους τρόπους με τους οποίους η ίδια αξίωση θα μπορούσε να προβληθεί, συμπεριλαμβανομένου και του εθνικού δικονομικού δικαίου. Αρχίζει απλώς με τη συμπλήρωση του εντύπου της αίτησης (Έντυπο Α), το οποίο περιλαμβάνεται στο παράρτημα του κανονισμού. Το Έντυπο Α και τα άλλα έντυπα της ΕΔΠ διατίθενται επίσης σε ηλεκτρονική έκδοση στην ευρωπαϊκή ηλεκτρονική πύλη για τη δικαιοσύνη⁽⁶¹⁾.

Η ΕΔΠ έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους αιτούντες που έχουν αξιώσεις για τις οποίες δεν είναι πιθανό να υποβληθούν αντιρρήσεις, ιδιαίτερα σε υποθέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών. Πρέπει, ωστόσο, να ληφθεί υπόψη ότι οι κανόνες δικαιοδοσίας που εφαρμόζονται σε απαιτήσεις κατά καταναλωτών δυνάμει της ΕΔΠ διαφέρουν σε σχέση με εκείνους που περιλαμβάνονται στον

κανονισμό «Βρυξέλλες Ι», οι οποίοι θα ίσχυαν σε διαφορετική περίπτωση. Όταν μια αξίωση βάσει της διαδικασίας ΕΔΠ προκύπτει από σύμβαση καταναλωτή και ο καταναλωτής είναι ο καθού, το αρμόδιο δικαστήριο με δικαιοδοσία πρέπει να είναι αυτό του κράτους μέλους στο οποίο ο καθού κατοικεί, όπως ορίζεται στο άρθρο 59 του κανονισμού Βρυξέλλες Ι.

Αν η αξίωση δυνάμει της ΕΔΠ γίνει αποδεκτή και δεν αμφισβητηθεί από τον καθού, το δικαστήριο θα εκδώσει τη διαταγή και ένα πιστοποιητικό και στη συνέχεια η διαταγή θα μπορεί να εκτελεστεί σε άλλα κράτη μέλη χωρίς να απαιτούνται πρόσθετες διαδικασίες και χωρίς την ανάγκη ευρωπαϊκής κήρυξης εκτελεστότητας δυνάμει του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Σε αυτόν τον βαθμό, ο κανονισμός ΕΔΠ καταργεί την κήρυξη εκτελεστότητας⁽⁶²⁾. Η εκτέλεση διενεργείται υπό προϋποθέσεις όμοιες με αυτές της εκτέλεσης ΕΕΤ.

Η ΕΔΠ τέθηκε σε εφαρμογή από τις 12 Δεκεμβρίου 2008. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία ΕΔΠ περιλαμβάνονται στον πρακτικό οδηγό για την εφαρμογή του κανονισμού ΕΔΠ, ο οποίος εκδόθηκε υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁽⁶³⁾.

3.4. Η Ευρωπαϊκή Διαδικασία Μικροδιαφορών – «ΕΔΜ»

Η Ευρωπαϊκή Διαδικασία Μικροδιαφορών «ΕΔΜ» είναι η τρίτη από τις διαδικασίες, στις οποίες τα ενδιάμεσα μέτρα που απαιτούνται για την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων έχουν μειωθεί, εκπληρώνοντας την εντολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε⁽⁶⁴⁾. Από αυτήν την άποψη, είναι όμοια με τις διαδικασίες ΕΕΤ και ΕΔΠ, αλλά από άλλες απόψεις είναι πολύ διαφορετική από αυτές τις δύο διαδικασίες.

(62) Βλ. άρθρο 19 του κανονισμού ΕΔΠ.

(63) Ο οδηγός είναι διαθέσιμος ηλεκτρονικά στο αρχείο: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

(64) Βλ. παράγραφο 1.5.

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&lang=el&init=true&refresh=1

Καταρχάς, η ΕΔΜ εξετάζει και αμφισβητούμενες και μη αμφισβητούμενες υποθέσεις και, έτσι, περιέχει διατάξεις διαδικαστικής φύσης, όπως διατάξεις που αναφέρονται στη διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας και τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων. Επίσης, περιλαμβάνει μια σειρά προθεσμιών που αν τηρηθούν, θα συμβάλουν ώστε η διαδικασία, ακόμα και σε υποθέσεις που εκδικάζονται κατ' αντιμωλία στο δικαστήριο, να ολοκληρωθεί ταχύτερα από ό,τι άλλες διαδικασίες. Η ΕΔΜ είναι κατά βάση έγγραφη διαδικασία και έχει ως στόχο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους αιτούντες και τους εναγομένους με τη μικρότερη δυνατή δυσκολία και χωρίς την ανάγκη νομικής αντιπροσώπευσης, παρά το γεγονός ότι η τελευταία δεν αποκλείεται.

Η ΕΔΜ, όπως και η ΕΔΠ, έχει εφαρμογή μόνο σε διασυνοριακές υποθέσεις και αποτελεί μια εναλλακτική δυνατότητα σε σχέση με εθνικές διαδικασίες παρόμοιας φύσης. Ο νικήσας διάδικος σε μια ΕΔΜ μπορεί να προσδοκά να εισπράξει τα έξοδα από τον άλλο διάδικο, αλλά μόνο αν αυτά είναι ανάλογα της αξίας της απαίτησης. Ο σκοπός της μείωσης του κόστους της διαδικασίας είναι καίριος για τον σκοπό της ΕΔΜ να συμβάλει στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη κυρίως για μεμονωμένους καταναλωτές και για ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων που μπορεί σε άλλη περίπτωση να μην ήταν πρόθυμοι ή σε θέση να προβάλλουν τις απαιτήσεις τους σε κράτη μέλη πλην των δικών τους.

Ο πιο σημαντικός παράγοντας σχετικά με την ΕΔΜ είναι η περιγραφή των απαιτήσεων που μπορούν να υπαχθούν στη διαδικασία. Αρχικά, η αξία τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 2.000 ευρώ. Αυτό το ποσό υπολογίζεται κατά την έναρξη προβολής της απαίτησης και εξαιρεί κάθε τόκο επί της απαίτησης ή των εξόδων. Αν υπάρχει ανταπαίτηση σε υπόθεση που εκδικάζεται κατ' αντιμωλία στο δικαστήριο, η ανταπαίτηση δεν πρέπει να υπερβαίνει το όριο των 2.000 ευρώ, αλλά η απαίτηση και η ανταπαίτηση δεν αθροίζονται για να υπολογιστεί το όριο. Όσον αφορά το αντικείμενο, οι απαιτήσεις αστικής και εμπορικής φύσης μπορούν να υπαχθούν στην ΕΔΜ με παρόμοιες εξαιρέσεις με αυτές του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Υπάρχουν κάποια πρόσθετες υποθέσεις που αποκλείονται όπως οι εργασιακές απαιτήσεις, οι απαιτήσεις σε σχέση με μισθώσεις ακινήτων και οι

απαιτήσεις επί αδικοπραξιών που σχετίζονται με την παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και με τη συκοφαντική δυσφήμιση.

Η εκτέλεση απόφασης σύμφωνα με την ΕΔΜ είναι όμοια με αυτή σε σχέση με την ΕΕΤ και την ΕΔΠ. Εκδίδεται βεβαίωση βάσει του κανονισμού από το δικαστήριο που εξέδωσε τη διαταγή και η απόφαση επιδίδεται στους διαδίκους. Μόλις η βεβαίωση και η απόφαση καταστούν διαθέσιμες, δεν απαιτείται περαιτέρω διαδικασία πριν να πραγματοποιηθεί η εκτέλεση σε άλλο κράτος μέλος. Όπως και με την ΕΔΠ, τα έντυπα για την ΕΔΜ διατίθενται στο διαδίκτυο στις διάφορες γλώσσες της ΕΕ και η ηλεκτρονική έκδοση μπορεί να συμπληρωθεί ηλεκτρονικά και αν αυτό επιτραπεί από το αρμόδιο δικαστήριο, μπορεί να αποσταλεί διαδικτυακά στο εν λόγω δικαστήριο⁽⁶⁵⁾.

Η ΕΔΜ τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2009. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία ΕΔΜ περιλαμβάνονται στον πρακτικό οδηγό για την εφαρμογή του κανονισμού ΕΔΜ, ο οποίος εκδόθηκε υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁽⁶⁶⁾.

Ο κανονισμός ΕΔΜ, κατά τον χρόνο της συγγραφής του παρόντος οδηγού, αποτελεί αντικείμενο πρότασης που υποβλήθηκε από την Επιτροπή για κάποιες τροποποιήσεις στη διαδικασία⁽⁶⁷⁾.

(65) Βλ. https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=177&plang=el&init=true&refresh=1 για τα ηλεκτρονικά έντυπα για την ΕΔΜ.

(66) Ο οδηγός είναι διαθέσιμος ηλεκτρονικά στη διεύθυνση : http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_el.pdf

(67) Βλ. το κείμενο της πρότασης της 19ης Νοεμβρίου 2013- COM(2013) 794 τελικό, 2013/0403(COD).

3.5. Η Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Τραπεζικού Λογαριασμού - «ΕΔΔΤΛ»

Με την αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, τον ΕΕΤ, την ΕΔΠ και την ΕΔΜ, το κεκτημένο αστικής δικαιοσύνης της ΕΕ έχει αναπτυχθεί έως το στάδιο που για απαιτήσεις πληρωμών, ένας δανειστής που εξασφαλίζει εκτελεστή διαταγή σε ένα κράτος μέλος μπορεί σχετικά απλά και οικονομικά να εκτελέσει τη διαταγή σε άλλο κράτος μέλος με λίγα ή και καθόλου απαιτούμενα διαδικαστικά πρόσθετα βήματα. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, η πραγματική εκτέλεση της διαταγής είναι θέμα που αφορά το εθνικό δίκαιο και τις εθνικές διαδικασίες που ποικίλλουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Όσον αφορά τις μεθόδους εκτέλεσης, μια ιδιαίτερα κοινή διαδικασία είναι το «πάγωμα» των τραπεζικών λογαριασμών προκειμένου ο απειθής οφειλέτης να εμποδιστεί να μεταφέρει κεφάλαια από ή μεταξύ λογαριασμών, εις βάρος των συμφερόντων του δανειστή. Αυτό είναι ένα θέμα που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον δανειστή που επιδιώκει να διασφαλίσει συγχρόνως τραπεζικούς λογαριασμούς του οφειλέτη, που βρίσκονται σε διάφορα κράτη μέλη. Η διασφάλιση αυτή δυνάμει διαφόρων εθνικών διαδικασιών μπορεί να αποδειχτεί επίπονη και δαπανηρή. Για τους λόγους αυτούς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε τις εργασίες σχετικά με μια πρόταση για μια ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης λογαριασμού. Ο κανονισμός που βασίζεται στην πρόταση εγκρίθηκε στις 15 Μαΐου 2014 και θα εφαρμοστεί από τις 18 Ιανουαρίου 2017⁽⁶⁸⁾. Ένα σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας ΕΔΔΛ είναι ότι η διαδικασία προβλέπει την έκδοση μίας και μόνης διαταγής στα δικαστήρια ενός κράτους μέλους, που θα μπορούσε να «παγώσει» τυχόν τραπεζικούς λογαριασμούς του οφειλέτη σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. Η διαταγή πρέπει να εκδοθεί χωρίς την ακρόαση του οφειλέτη προκειμένου να εμποδιστεί από το να μεταφέρει τα κεφάλαια που πρέπει να διαφυλαχθούν κατά τη χρονική περίοδο που απαιτείται για την εφαρμογή της διαταγής. Προκειμένου να αντισταθμιστεί αυτό, η διαδικασία προβλέπει διασφαλίσεις για τους οφειλέτες ώστε να καταστεί βέβαιο ότι το ποσό που έχει

«παγώσει» αντανάκλα το ποσό της νόμιμης απαίτησης των δανειστών και ότι έχει δοθεί εγκαίρως στον οφειλέτη η δυνατότητα να απευθυνθεί στο δικαστήριο και να προσβάλει τη διαταγή. Λεπτομερέστερη εξήγηση της διαδικασίας περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 13 περί της εκτέλεσης των αποφάσεων.

(68) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 655/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, περί της διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού προς διευκόλυνση της διασυναριακής είσπραξης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

Αφερεγγυότητα

4.1. Ιστορικό

Η αφερεγγυότητα ήταν ένα από τα αντικείμενα που εξαιρέθηκαν από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Ωστόσο, αναγνωρίστηκε ότι υπήρχε μεγάλη ανάγκη για μια ευρωπαϊκή πράξη που να προβλέπει τη δυνατότητα μια απόφαση που αφορά υποθέσεις αφερεγγυότητας να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί σε όλα τα κράτη μέλη, και που να μην περιορίζεται ως προς την εφαρμογή της από τα σύνορα των κρατών μελών, ούτε από τις εθνικές διαδικασίες, όσο ποικίλες και αν είναι. Οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων έχουν ολοένα και περισσότερο διεθνείς, καθώς και διασυνοριακές επιπτώσεις, συνεπεία της ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς. Επιπρόσθετα, ήταν απαραίτητο να επιδιωχθεί να αρθούν τυχόν κίνητρα να μεταφέρουν οι επιχειρήσεις περιουσιακά στοιχεία από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, σε μια προσπάθεια να υπερνικήσουν τα συμφέροντα των δανειστών και να επιδιώξουν να αποκτήσουν μια πιο ευνοϊκή νομική θέση. Επιπλέον, η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απαιτεί οι διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση να λειτουργούν με αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο. Τέτοιου είδους στόχοι προφανώς δεν μπορούσαν να επιτευχθούν σε ικανοποιητικό βαθμό σε επίπεδο κρατών μελών, καθιστώντας αναγκαίο να ενταχθούν σε ένα μέτρο ευρωπαϊκού δικαίου οι διατάξεις περί δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εφαρμοστέου δικαίου σε υποθέσεις αφερεγγυότητας. Οι σχετικές διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν μεταξύ των κρατών μελών στην αρχή της δεκαετίας του 1990, μετά την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Μάαστριχτ και ολοκληρώθηκαν με την έγκριση στις 23 Νοεμβρίου 1995 του κειμένου μιας διεθνούς σύμβασης μεταξύ των τότε κρατών μελών. Η σύμβαση αυτή δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ, αλλά αποτέλεσε ουσιαστικά τη βάση για τον μεταγενέστερο κανονισμό που εκδόθηκε στις 29 Μαΐου 2000.

4.2. Ο ευρωπαϊκός κανονισμός περί αφερεγγυότητας⁽⁶⁹⁾

Ο ευρωπαϊκός κανονισμός περί αφερεγγυότητας περιέχει διατάξεις για τη ρύθμιση της αλληλεπίδρασης των διαδικασιών αφερεγγυότητας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ο **κανονισμός** τέθηκε σε ισχύ στις 31 Μαΐου 2002 και εφαρμόζεται σε όλες τις διαδικασίες που ξεκίνησαν μετά από αυτήν την ημερομηνία.

4.2.1. Πεδίο εφαρμογής του κανονισμού της ΕΕ περί αφερεγγυότητας

Ο κανονισμός περί αφερεγγυότητας εφαρμόζεται σε συλλογικές διαδικασίες αφερεγγυότητας, είτε ο οφειλέτης είναι φυσικό είτε νομικό πρόσωπο, έμπορος ή ιδιώτης, κατά τις οποίες ο οφειλέτης εκχωρεί την περιουσία του εν όλω ή εν μέρει και διορίζεται ένας σύνδικος ή διαχειριστής για τον οφειλέτη. Οι εν λόγω διαδικασίες ορίζονται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 του κανονισμού και παρατίθενται ειδικά στα παραρτήματα Α και Β. Προκειμένου να εφαρμοστεί ο κανονισμός περί αφερεγγυότητας, πρέπει οι διαδικασίες να ξεκινήσουν επίσημα και να είναι νομικά αποτελεσματικές στο κράτος μέλος όπου κινήθηκαν.

4.2.2. Κανόνες δικαιοδοσίας στον κανονισμό – Άρθρο 3

Ο κανονισμός περιέχει κανόνες δικαιοδοσίας προκειμένου να ορίζεται ποιο δικαστήριο σε ποιο κράτος μέλος είναι αρμόδιο να ξεκινήσει και να διεξάγει διαδικασίες αφερεγγυότητας. Βασίζεται στην αρχή ότι στην ΕΕ θα έπρεπε να υπάρχει μόνο μία διαδικασία σε σχέση με την αφερεγγυότητα ενός συγκεκριμένου οφειλέτη. Αυτή θα έπρεπε να συνίσταται σε κύριες διαδικασίες με καθολικό πεδίο εφαρμογής και παρεπόμενες περαιτέρω δευτερεύουσες διαδικασίες. Για την έναρξη των κύριων διαδικασιών θα πρέπει να είναι αρμόδια τα δικαστήρια του κράτους μέλους εντός της επικράτειας του οποίου βρίσκεται το κέντρο των

(69) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας

κύριων συμφερόντων του οφειλέτη⁽⁷⁰⁾. Οι εθνικές διαδικασίες που καλύπτουν μόνο τα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στο κράτος στο οποίο έχουν κινηθεί – αναφερόμενες ως «δευτερεύουσες διαδικασίες» – επιτρέπονται παράλληλα με τις κύριες διαδικασίες⁽⁷¹⁾. Στην περίπτωση που ξεκινούν εθνικές διαδικασίες πριν από τις κύριες διαδικασίες, καλούνται «τοπικές διαδικασίες» και συνεχίζονται μέχρι να ξεκινήσουν οι κύριες διαδικασίες.

4.2.3. Κύριες, δευτερεύουσες και τοπικές διαδικασίες αφερεγγυότητας –

Οι κύριες και οι δευτερεύουσες διαδικασίες αφερεγγυότητας διεξάγονται χωριστά και συνήθως από διαφορετικούς συνδίκους. Ωστόσο, μπορούν να συμβάλουν και να οδηγήσουν στην αποτελεσματική ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων μόνο εάν οι παράλληλες αυτές διαδικασίες είναι συντονισμένες. Για να γίνει αυτό, πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ των διαφόρων συνδίκων, ιδίως με την επαρκή ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την πρόοδο των αντίστοιχων διαδικασιών. Οι σύνδικοι οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες, μεταξύ άλλων, για την αναγγελία και επαλήθευση των απαιτήσεων, καθώς και τα μέτρα που στοχεύουν στη λήξη των διαδικασιών⁽⁷²⁾. Προκειμένου να διασφαλιστεί ο κυρίαρχος ρόλος των κύριων διαδικασιών αφερεγγυότητας, ο σύνδικος σε αυτές τις διαδικασίες έχει αρκετές εξουσίες να παρεμβαίνει στις δευτερεύουσες διαδικασίες που εκκρεμούν κατά την ίδια χρονική περίοδο.

4.2.4. Πιστωτές

Κάθε πιστωτής που έχει τη συνήθη διαμονή, κατοικία ή την καταστατική του έδρα σε ένα κράτος μέλος έχει το δικαίωμα να αναγγείλει τις απαιτήσεις του σε κάθε διαδικασία αφερεγγυότητας που διεξάγεται σε ένα κράτος μέλος και αφορά τα

περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη⁽⁷³⁾. Ωστόσο, προκειμένου να υπάρχει ισότητα μεταχείρισης των πιστωτών, πρέπει να συντονίζεται η διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης. Κάθε πιστωτής μπορεί να διατηρεί ότι του επιδικάζεται στα πλαίσια μιας διαδικασίας αφερεγγυότητας, αλλά μπορεί να συμμετέχει στη διανομή περιουσιακών στοιχείων σε άλλη διαδικασία, μόνον εάν έχουν λάβει οι άλλοι πιστωτές της ίδιας σειράς ένα ανάλογο ποσοστιαίο μερίδιο, άρθρο 20 παράγραφος 2. Αν και υπό ποιες προϋποθέσεις κάποιος πιστωτής έχει το δικαίωμα να ζητήσει την έναρξη δευτερευουσών διαδικασιών κρίνεται από το δίκαιο του κράτους μέλους, εντός της επικράτειας του οποίου έχουν ξεκινήσει οι εν λόγω διαδικασίες⁽⁷⁴⁾. Ομοίως, οι επιπτώσεις αυτής της διαδικασίας περιορίζονται στα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που βρίσκονται εντός της επικράτειας του κράτους μέλους όπου διεξάγονται οι δευτερεύουσες διαδικασίες⁽⁷⁵⁾.

Παράδειγμα 5

Η εταιρεία Α έχει συσταθεί σύμφωνα με τους νόμους του κράτους μέλους 1, όπου έχει την έδρα της και όπου βρίσκονται τα κύρια συμφέροντά της. Έχει υποβάλει αίτηση για αφερεγγυότητα ενώπιον του αρμόδιου Δικαστηρίου στο κράτος μέλος 1, το οποίο έχει ξεκινήσει διαδικασίες αφερεγγυότητας και έχει διορίσει σύνδικο. Η εταιρεία Β, της οποίας η έδρα βρίσκεται στο κράτος μέλος 2, έχει ουσιώδεις απαιτήσεις κατά της εταιρείας Α. Η εταιρεία Β γνωρίζει ότι η εταιρεία Α διατηρεί επιχειρηματική εγκατάσταση στο κράτος μέλος 2, συμπεριλαμβανομένης μιας μεγάλης αποθήκης και ακίνητης περιουσίας. Η εταιρεία Β ρωτά πώς μπορεί να διαφυλάξει καλύτερα τα συμφέροντά της κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

Πριν τεθεί σε εφαρμογή ο κανονισμός αφερεγγυότητας, η εταιρεία Β θα μπορούσε να επιδιώξει την έκδοση δικαστικής απόφασης για αναγκαστική εκτέλεση κατά των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας Α στο κράτος

(70) Βλ. άρθρο 3.1

(71) Βλ. άρθρο 3.2 και 3.3

(72) Βλ. άρθρο 31

(73) Βλ. άρθρο 40

(74) Βλ. άρθρο 29

(75) Βλ. άρθρο 26

μέλος 2. Ωστόσο, οι επιπτώσεις των δικαστικών αποφάσεων που σχετίζονται με τις διαδικασίες αφερεγγυότητας περιορίζονται στο κράτος μέλος όπου εκδόθηκαν αυτές οι αποφάσεις και συχνά δεν εμποδίζουν πράξεις ατομικής εκτέλεσης σε άλλα κράτη μέλη. Χάρη στις διατάξεις του κανονισμού, αυτό έχει αλλάξει ουσιαστικά. Τώρα, σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού, από την ημερομηνία έναρξης των διαδικασιών αφερεγγυότητας σε ένα κράτος μέλος, η ατομική εκτέλεση αποκλείεται σε όλα τα λοιπά κράτη μέλη. Κατά συνέπεια, σήμερα, στο παράδειγμα των εταιρειών Α και Β, με βάση τους κανόνες του κανονισμού αφερεγγυότητας, η εταιρεία Β πρέπει να αναγγείλει την απαίτησή της στις διαδικασίες αφερεγγυότητας της εταιρείας Α, οι οποίες ξεκίνησαν στο κράτος μέλος 1.

Σε μια κατάσταση όπως αυτή στην οποία βρίσκεται η εταιρεία Α, όπου η αφερέγγυα εταιρεία διατηρεί σημαντικά περιουσιακά στοιχεία σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό όπου διεξάγονται οι κύριες διαδικασίες αφερεγγυότητας, ο κανονισμός αφερεγγυότητας προβλέπει τη δυνατότητα έναρξης των λεγόμενων «δευτερευουσών διαδικασιών». Αυτές οι διαδικασίες μπορούν να κινηθούν υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Τα αποτελέσματα των διαδικασιών περιορίζονται στα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που βρίσκονται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Μπορεί να υποδειχθεί στην εταιρεία Β, επομένως, να ερευνήσει αν έχουν κινηθεί δευτερεύουσες διαδικασίες αφερεγγυότητας στο κράτος μέλος 2 ή αν πληρούνται οι ειδικές προϋποθέσεις, υπό τις οποίες ένας πιστωτής μπορεί να αιτηθεί την έναρξή τους.

4.2.5. Εφαρμοστέο δίκαιο στις διαδικασίες αφερεγγυότητας - Άρθρο 4

Σύμφωνα με την αρχή που περιέχεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 του κανονισμού αφερεγγυότητας, το εφαρμοστέο δίκαιο στις διαδικασίες αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά τους είναι αυτό του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας. Ο *lex concursus* καθορίζει όλα τα αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας, τόσο τα διαδικαστικά όσο και τα ουσιαστικά, επί των ενεχόμενων προσώπων και έννομων σχέσεων. Ο κανονισμός, στα θέματα που επιπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, καθορίζει περαιτέρω **ενιαίους κανόνες για τη σύγκρουση των νομοθεσιών** οι οποίοι αντικαθιστούν, στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής τους, τις εθνικές διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Λαμβάνεται μέριμνα για ειδικούς κανόνες ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο στην περίπτωση ιδιαίτερα σημαντικών δικαιωμάτων και έννομων σχέσεων, όπως εμπράγματα δικαιώματα, συμψηφισμός, επιφύλαξη κυριότητας και συμβάσεις εργασίας⁽⁷⁶⁾. Αυτές οι εξαιρέσεις στον γενικό κανόνα προβλέπονται για να προστατευθούν οι έννομες προσδοκίες των πιστωτών και η ασφάλεια των συναλλαγών στα άλλα κράτη μέλη πλην αυτού στο οποίο κινείται η διαδικασία.

4.2.6. Αναγνώριση της διαδικασίας αφερεγγυότητας – Άρθρα 16 έως 18 και 26

Ο κανονισμός προβλέπει την **άμεση αναγνώριση των αποφάσεων** που αφορούν την έναρξη, διεξαγωγή και περάτωση των διαδικασιών αφερεγγυότητας που επιπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, καθώς και των αποφάσεων που συνδέονται άμεσα με αυτές τις διαδικασίες αφερεγγυότητας. Κατά κανόνα, η απόφαση για την έναρξη των διαδικασιών αφερεγγυότητας αναγνωρίζεται σε όλα τα κράτη μέλη από τη χρονική στιγμή που αρχίζει να παράγει τα αποτελέσματά της στο κράτος έναρξης⁽⁷⁷⁾. Θα παράγει, χωρίς περαιτέρω διατυπώσεις, στα άλλα

(76) Βλ. άρθρα 5 έως 10.

(77) Βλ. άρθρο 16.

κράτη μέλη τα αποτελέσματα που ορίζει το δίκαιο του κράτους έναρξης⁽⁷⁸⁾, εκτός εάν η αναγνώριση είναι προδήλως αντίθετη με τους κανόνες δημόσιας τάξης ενός κράτους⁽⁷⁹⁾. Επιπλέον, ο διορισμός του συνδίκου και οι εξουσίες που του ανατίθενται από το δίκαιο του κράτους έναρξης θα αναγνωρίζονται πλήρως και στα άλλα κράτη μέλη⁽⁸⁰⁾.

4.2.7. Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση του κανονισμού αφερεγγυότητας

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε πρόταση για τη μεταρρύθμιση του κανονισμού αφερεγγυότητας την ίδια μέρα με την έκθεση, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας⁽⁸¹⁾. Οι διαπραγματεύσεις για αυτήν την πρόταση βρίσκονται πλέον στο τελικό στάδιο διεξαγωγής τους. Η μεταρρύθμιση θα αφορά κυρίως τα ακόλουθα στοιχεία:

- **Πεδίο εφαρμογής:** Επέκταση του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού, μέσω της αναθεώρησης του ορισμού της διαδικασίας αφερεγγυότητας έτσι ώστε να περιλάβει τις υβριδικές και τις προπτωχευτικές διαδικασίες, καθώς και τις διαδικασίες απαλλαγής από χρέη και άλλες διαδικασίες αφερεγγυότητας των φυσικών προσώπων που επί του παρόντος δεν εμπίπτουν στον ορισμό. Αν αυτές οι τροποποιήσεις εφαρμόζονταν, ο κανονισμός θα καθίστατο πιο εναρμονισμένος με την προσέγγιση που υιοθετείται από τον πρότυπο νόμο UNCITRAL περί διασυννοριακής αφερεγγυότητας.⁽⁸²⁾
- **Δικαιοδοσία:** Διασαφήνιση των κανόνων δικαιοδοσίας κυρίως με τη συμπλήρωση του ορισμού της έννοιας του κέντρου των κυρίων

συμφερόντων (ΚΚΣ) και με τη βελτίωση του διαδικαστικού πλαισίου για τη διαπίστωση της ύπαρξης δικαιοδοσίας, ζητώντας από τα δικαστήρια και τους συνδίκους να εξετάζουν πως θεμελιώνεται η δικαιοδοσία τους για τη διεξαγωγή διαδικασίας αφερεγγυότητας.

- **Δευτερεύουσα διαδικασία:** Διατάξεις που επιτρέπουν την αποτελεσματικότερη διαχείριση της διαδικασίας αφερεγγυότητας, επιτρέποντας στο δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση έναρξης δευτερεύουσας διαδικασίας αν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, ιδίως αν αυτό δεν είναι απαραίτητο για την προστασία των συμφερόντων των τοπικών πιστωτών, καταργώντας την απαίτηση η δευτερεύουσα διαδικασία να είναι διαδικασία εκκαθάρισης και βελτιώνοντας τη συνεργασία μεταξύ κύριας και δευτερεύουσας διαδικασίας, ιδίως με την επέκταση των απαιτήσεων συνεργασίας στα εμπλεκόμενα δικαστήρια.
- **Δημοσιότητα της διαδικασίας και αναγγελία των απαιτήσεων:** Απαίτηση από τα κράτη μέλη να δημοσιεύουν τις σχετικές δικαστικές αποφάσεις σε διασυννοριακές υποθέσεις αφερεγγυότητας σε ηλεκτρονικό μητρώο προσπελάσιμο από το κοινό και διασύνδεση των εθνικών μητρώων αφερεγγυότητας.
- **Όμιλοι εταιρειών:** Δημιουργία ενός νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας σχετικά με διαφορετικά μέλη του ίδιου ομίλου εταιρειών, ειδικότερα με την εισαγωγή μιας διαδικασίας συντονισμού του ομίλου και υποχρεώνοντας τους συνδίκους και τα δικαστήρια που εμπλέκονται στις διάφορες κύριες διαδικασίες να συνεργάζονται και να επικοινωνούν μεταξύ τους.

(78) Βλ. άρθρο 17

(79) Βλ. άρθρο 26

(80) Βλ. άρθρο 18

(81) COM(2012) 743 final και COM(2012) 744 final: 2012/0360 (COD)

(82) Βλ. http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html

Εφαρμοστέο δίκαιο

5.1. Εφαρμοστέο δίκαιο - το πρόβλημα ⁽⁸³⁾

Στην εσωτερική αγορά, η ανάγκη διασφάλισης ότι οι πολίτες και οι επιχειρήσεις μπορούν να κρίνουν με βεβαιότητα ποιο δίκαιο θα εφαρμοστεί σε σχέση με τις διάφορες έννομες σχέσεις που προκύπτουν ή δημιουργούνται είναι εξίσου, αν όχι περισσότερο σημαντική από την ανάγκη καθορισμού των δικαιοδοτικών κανόνων σε σχέση με τις δικαστικές διαδικασίες. Καθημερινά πραγματοποιούνται πολλά εκατομμύρια συναλλαγές ή προκύπτουν έννομες καταστάσεις στις οποίες υπάρχουν ή θα μπορούσαν να υπάρξουν ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου. Κάθε φορά που ένας ιδιώτης πραγματοποιεί μια διασυνοριακή αγορά μεταξύ δύο κρατών μελών, προκύπτει το ερώτημα ποιο δίκαιο ισχύει σε σχέση με την εν λόγω συναλλαγή. Όταν επιχειρήσεις συνάπτουν συμβάσεις για την προμήθεια αγαθών ή υπηρεσιών, το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου εξετάζεται ή θα έπρεπε να εξετάζεται προκειμένου να διαπιστωθεί σύμφωνα με ποιο δίκαιο θα κριθούν οι έννομες συνέπειες της σύμβασης και να διασφαλιστεί ότι τα μέρη είναι ενήμερα για τις συνέπειες αυτές. Σε περίπτωση που μια οικογένεια πηγαίνει διακοπές σε ένα άλλο κράτος μέλος και ταξιδεύει με αυτοκίνητο περνώντας μέσα από μια σειρά κρατών μελών και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού εμπλακεί δυστυχώς σε τροχαίο ατύχημα που προκλήθηκε από υπαιτιότητα ενός άλλου προσώπου, συνεπεία του οποίου τα μέλη της οικογένειας τραυματίζονται και το αυτοκίνητό τους και το περιεχόμενό του υφίσταται ζημιές, είναι εξαιρετικά σημαντικό για αυτούς να γνωρίζουν σε ποιο νομικό σύστημα εμπίπτει η αξιολόγηση της επακόλουθης απαίτησής τους. Ως εκ τούτου, για να καταστεί το θέμα πιο προβλέψιμο, εναρμονισμένοι κανόνες εφαρμοστέου δικαίου αντικαθιστούν τους κανόνες των νομοθεσιών των κρατών μελών.

5.2. Το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές – κανονισμός «Ρώμη Ι»

5.2.1. Η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 και ο κανονισμός Ρώμη Ι

Τα πρώτα βήματα για την εναρμόνιση των κανόνων του εφαρμοστέου δικαίου έγιναν με τη διαπραγμάτευση και σύναψη της σύμβασης της Ρώμης σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία υπογράφηκε στις 19 Ιουνίου 1980. Η σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 1991 και επικυρώθηκε από οκτώ κράτη μέλη. Η σύμβαση στη συνέχεια αντικαταστάθηκε, με εξαίρεση τη Δανία, από τον κανονισμό «Ρώμη Ι», ο οποίος καλύπτει το ίδιο αντικείμενο. Επομένως, η σύμβαση είναι ακόμα σε ισχύ όσον αφορά τη σχέση μεταξύ Δανίας και των υπόλοιπων κρατών μελών της ΕΕ.

Η σύμβαση περιλαμβάνει εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με το θέμα, αλλά αυτοί υπόκεινται σε ουσιώδεις διαφορές σε ορισμένα σημεία, που οφείλονται ιδίως στο γεγονός ότι τα κράτη μέλη μπορούσαν να διατυπώσουν επιφυλάξεις όσον αφορά ορισμένες από τις διατάξεις της σύμβασης. Προκειμένου να διασφαλιστεί μεγαλύτερη ομοιομορφία και ασφάλεια δικαίου σε αυτόν τον τομέα, εκδόθηκε ένας κανονισμός στις 17 Ιουνίου 2008 ο οποίος και εφαρμόστηκε από τις 17 Δεκεμβρίου 2009.

5.2.2. Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Ρώμη Ι

Ο κανονισμός εφαρμόζεται στις συμβατικές ενοχές σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Ορισμένες υποθέσεις εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής και αυτές περιλαμβάνουν, σε γενικές γραμμές, όλα τα θέματα που σχετίζονται με το οικογενειακό δίκαιο και την κατάσταση των ατόμων, τη διαίτησία, το εταιρικό δίκαιο, τα εμπιστεύματα (trusts) και την κληρονομική διαδοχή και την αντιπροσώπευση. Οι κανόνες του κανονισμού Ρώμη Ι εφαρμόζονται αποκλειστικά για να καθορισθεί το εφαρμοστέο δίκαιο σε θέματα που καλύπτονται από τον κανονισμό, ακόμα και αν το δίκαιο που ορίζεται από αυτόν δεν είναι το δίκαιο κράτους μέλους.

(83) Υπάρχουν και άλλες πράξεις που περιλαμβάνουν κανόνες για το εφαρμοστέο δίκαιο, π.χ. οι κανονισμοί περί αφερεγγυότητας, υποχρεώσεων διατροφής και κληρονομικής διαδοχής. Το θέμα του σχετικού εφαρμοστέου δικαίου εξετάζεται στα κεφάλαια που περιγράφουν τις εν λόγω νομικές πράξεις.

5.2.3. Η αρχή της αυτονομίας των μερών - και οι περιορισμοί της – Άρθρο 3

Η κύρια αρχή στον κανονισμό, όπως και στη σύμβαση, είναι η αρχή της «αυτονομίας των μερών», δηλαδή ότι τα συμβαλλόμενα μέρη σε μια σύμβαση μπορούν να επιλέξουν το δίκαιο που διέπει τη σύμβαση. Η επιλογή μπορεί να αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο στο σύνολο ή σε μέρος της σύμβασης. Η επιλογή των μερών μπορεί να γίνεται ρητά και μπορεί να συνάγεται σαφώς από τους όρους της σύμβασης ή από τις περιστάσεις της υπόθεσης. Προηγούμενη επιλογή μπορεί να τροποποιηθεί από τα μέρη. Αν όλα τα στοιχεία της σύμβασης, εκτός από την επιλογή του δικαίου, εντοπίζονται σε χώρα διαφορετική από εκείνη της οποίας το δίκαιο επιλέγεται, μπορούν να εφαρμοστούν οι διατάξεις του δικαίου της χώρας αυτής, από τις οποίες δεν μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση με συμφωνία. Υπάρχουν ορισμένοι τύποι συμβάσεων σε σχέση με τις οποίες η αρχή της αυτονομίας των μερών περιορίζεται και υπάρχουν ειδικοί κανόνες που στις περισσότερες περιπτώσεις περιορίζουν την επιλογή του δικαίου στο δίκαιο ορισμένων χωρών. Αυτές οι συμβάσεις περιλαμβάνουν τις συμβάσεις μεταφοράς, ασφάλισης και εργασίας, καθώς και συμβάσεις στις οποίες το ένα μέρος είναι καταναλωτής. Λεπτομέρειες για τους κανόνες αυτών των συμβάσεων παρατίθενται παρακάτω στο παρόν κεφάλαιο.

5.2.4. Το εφαρμοστέο δίκαιο όταν δεν έχει γίνει επιλογή – Άρθρο 4

Αν τα μέρη δεν έχουν κάνει ρητή επιλογή εφαρμοστέου δικαίου, ο κανονισμός προβλέπει κανόνες ως προς το ποιο δίκαιο θα ισχύει στην περίπτωση ορισμένων τύπων συμβάσεων. Η βασική αρχή στην οποία βασίζονται οι εν λόγω κανόνες είναι ότι η σύμβαση πρέπει να διέπεται από το δίκαιο της χώρας με την οποία η σύμβαση συνδέεται στενότερα. Για ορισμένους τύπους συμβάσεων, οι κανόνες αυτοί απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Τύπος σύμβασης	Εφαρμοστέο δίκαιο	
Πώληση αγαθών	δίκαιο της χώρας συνήθους διαμονής του:	πωλητή
Παροχή υπηρεσιών		φορέα παροχής υπηρεσιών
Σύμβαση δικαιόχρησης		δικαιοδόχου
Σύμβαση διανομής		διανομέα
Εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων και μισθώσεις ακινήτων	<ul style="list-style-type: none"> δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται το ακίνητο, ωστόσο, αν η σύμβαση αφορά βραχυπρόθεσμη μίσθωση, το δίκαιο της συνήθους διαμονής του ιδιοκτήτη του ακινήτου, αν είναι το ίδιο με του μισθωτή, όταν ο μισθωτής είναι φυσικό πρόσωπο 	
Σύμβαση πώλησης αγαθών με πλειστηριασμό	δίκαιο της χώρας όπου διεξάγεται ο πλειστηριασμός, αν μπορεί να προσδιοριστεί	
Ορισμένοι τύποι συμβάσεων που συνάπτονται σε ένα πολυμερές σύστημα αγοράς και πώλησης συμφερόντων σε χρηματοπιστωτικά μέσα.	το δίκαιο που διέπει το πολυμερές σύστημα στο πλαίσιο του οποίου συνήφθη η σύμβαση αν το σύστημα διέπεται από ένα μόνο δίκαιο	

Για συμβάσεις που δεν ανήκουν σε αυτές τις κατηγορίες ή που θα μπορούσαν να καλύπτονται από περισσότερες από μία κατηγορία, η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο της χώρας συνήθους διαμονής του μέρους, το οποίο υποχρεούται να εκπληρώσει τη χαρακτηριστική παροχή της σύμβασης. Αν μια σύμβαση συνδέεται πιο στενά με μια χώρα διαφορετική από εκείνη που θα υποδεικνυαν οι κανόνες, τότε εφαρμόζεται το δίκαιο της εν λόγω χώρας. Τέλος, αν το εφαρμοστέο δίκαιο δεν μπορεί να καθορισθεί με την εφαρμογή των κανόνων αυτών, εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας με την οποία συνδέεται στενότερα.

Στην περίπτωση του παραδείγματος 1 που αφορά σύμβαση για χώρο έκθεσης με διοργανωτή εμπορικών εκθέσεων, την εταιρεία Β, που ακυρώθηκε από την εταιρεία Α πέντε μέρες πριν από την προβλεπόμενη έναρξη της εμπορικής έκθεσης (βλέπε παράδειγμα 1 στην παράγραφο 2.1) η εταιρεία Β θα ήθελε να βεβαιωθεί ότι η σύμβαση με την εταιρεία Α διέπεται από τους κανόνες του δικαίου της χώρας της συνήθους διαμονής της, δηλαδή του κράτους 2.

Οι διοργανωτές εμπορικών εκθέσεων συνήθως ορίζουν στους γενικούς όρους εμπορικών εκθέσεων τους ότι οι συμβάσεις με εκθέτες θα διέπονται από τους νόμους του κράτους όπου ο εν λόγω διοργανωτής έχει την εγκατάστασή του. Ο κανονισμός Ρώμη Ι, όπως και η σύμβαση πριν από αυτόν, καθιερώνει την αρχή της αυτονομίας των μερών, εκχωρώντας στα μέρη την ελευθερία να επιλέξουν το δίκαιο που θα εφαρμόζεται στη σύμβαση: βλ. άρθρο 3 παράγραφος 1. Αν στη σύμβαση μεταξύ Α και Β, τα μέρη έχουν επιλέξει το δίκαιο του κράτους 2, της συνήθους διαμονής της Β, τότε αυτό το δίκαιο θα διέπει τη σύμβαση.

Αν δεν έχει γίνει επιλογή, είναι αναγκαία η προσφυγή στους λεγόμενους προκαθορισμένους κανόνες του κανονισμού προκειμένου να διαπιστωθεί ποιος κανόνας μπορεί να καθορίσει το εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής δικαίου. Για να γίνει αυτό, είναι απαραίτητο να χαρακτηριστεί η σύμβαση, καθώς αν εμπίπτει σε μια από τις κατηγορίες που αναφέρονται στο άρθρο 4, τότε το εφαρμοστέο δίκαιο θα είναι αυτό που αναφέρεται στο άρθρο αυτό. Από τις διαφορετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο, είναι πιθανό

ότι εκείνη που προσιδιάζει περισσότερο στη μίσθωση εκθεσιακού χώρου σε εμπορική έκθεση είναι εκείνη του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο β, η παροχή υπηρεσιών. Αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, και αυτό θα εξαρτηθεί από τους όρους της σύμβασης, τότε το εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής, θα είναι αυτό της συνήθους διαμονής του φορέα παροχής υπηρεσιών, δηλαδή της χώρας της εταιρείας Β, και πάλι το κράτος 2.

Αν η σύμβαση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί έτσι, τότε υπάρχει προσφυγή στο δίκαιο της χώρας της συνήθους διαμονής του μέρους, του οποίου η παροχή προς εκτέλεση της σύμβασης είναι η πιο χαρακτηριστική. Είναι πιθανό να διαπιστωθεί ότι πρόκειται και πάλι για το δίκαιο του κράτους 2, καθώς η μίσθωση του εκθεσιακού χώρου και οι σχετικές υπηρεσίες εμπορικών εκθέσεων, οι οποίες επρόκειτο να παρασχεθούν από την εταιρεία Β, ήταν οι πλέον χαρακτηριστικές της σύμβασης. Αυτό είναι προφανώς διαφορετικό από την υποχρέωση της εταιρείας Α να πληρώσει, η οποία είναι γενικότερη υποχρέωση. Επομένως, σε αυτή τη βάση, το εφαρμοστέο δίκαιο στη σύμβαση θα ήταν και πάλι το δίκαιο του κράτους μέλους 2, δηλαδή της χώρας στην οποία η εταιρεία Β έχει την κεντρική της διοίκηση και επομένως και τη συνήθη διαμονή της, βάσει του κανόνα του άρθρου 19 παράγραφος 1 του κανονισμού.

5.2.5. Ειδικοί κανόνες και κανόνες προστασίας για το ασθενέστερο μέρος – Άρθρα 5 έως 8

Υπάρχουν ειδικοί κανόνες που καλύπτουν τις συμβάσεις μεταφοράς εμπορευμάτων και επιβατών και τις συμβάσεις που αφορούν καταναλωτές, κατόχους ασφαλιστηρίων συμβολαίων και εργαζομένων με ατομικές συμβάσεις εργασίας.

5.2.5.1. Συμβάσεις μεταφοράς – άρθρο 5

Για τις συμβάσεις μεταφοράς, οι οποίες συχνά έχουν τυποποιημένους όρους και προϋποθέσεις, υπάρχει ένας γενικός κανόνας που επιτρέπει να επιλεγεί το εφαρμοστέο δίκαιο, αλλά αυτό είναι διαφορετικό μεταξύ της μεταφοράς εμπορευμάτων και της μεταφοράς επιβατών, λόγω της ανάγκης τήρησης ορισμένων διεθνών συμβάσεων. Για τη μεταφορά εμπορευμάτων, υπάρχει απεριόριστη δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου υπό τον γενικό κανόνα της αυτονομίας των μερών. Αν δεν γίνει καμία επιλογή, τότε το εφαρμοστέο δίκαιο θα είναι το δίκαιο της χώρας συνήθους διαμονής του μεταφορέα, όπου συμπίπτει με αυτό του αποστολέα. Αν όχι, θα είναι η χώρα όπου βρίσκεται ο τόπος παράδοσης των εμπορευμάτων. Για συμβάσεις μεταφοράς επιβατών, το δίκαιο που μπορεί να επιλεγεί περιορίζεται στο δίκαιο της χώρας όπου –

- Ο επιβάτης έχει τη συνθήκη διαμονής του
- Ο μεταφορέας έχει τη συνθήκη διαμονής του
- Ο μεταφορέας έχει τον τόπο της κεντρικής του διοίκησης
- Βρίσκεται ο τόπος αναχώρησης, ή
- Βρίσκεται ο τόπος προορισμού.

Αν δεν επιλεγεί δίκαιο, θα ισχύσει το δίκαιο της χώρας της συνήθους διαμονής του επιβάτη, αν είναι ο τόπος αναχώρησης ή ο τόπος άφιξης. Αν δεν ισχύει τίποτα από αυτά, θα είναι το δίκαιο της χώρας της συνήθους διαμονής του μεταφορέα.

5.2.5.2 Προστασία του ασθενέστερου μέρους

5.2.5.2.1. Καταναλωτές – Άρθρο 6

Η σύμβαση μεταξύ ενός καταναλωτή και ενός επαγγελματία, όπως ορίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1, διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία ο καταναλωτής έχει τη συνθήκη διαμονής του, αν είτε ο επαγγελματίας ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες εκεί ή με οποιονδήποτε τρόπο κατευθύνει αυτές τις δραστηριότητες στη χώρα αυτή. Καμία επιλογή δικαίου σε σύμβαση μεταξύ των μερών αυτών δεν μπορεί να έχει ισχύ, αν στερεί από τον καταναλωτή την προστασία που θα ήταν διαθέσιμη αν το εφαρμοστέο δίκαιο ήταν αυτό της συνήθους διαμονής του καταναλωτή. Οι κανόνες αυτοί δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση ορισμένων συμβάσεων για υπηρεσίες που παρέχονται στον καταναλωτή σε τόπο άλλο από τη συνθήκη διαμονής του καταναλωτή, συμβάσεις μεταφοράς εκτός από τα οργανωμένα ταξίδια, συμβάσεις που σχετίζονται με ακίνητα εκτός από τη χρονομεριστική μίσθωση και ορισμένα χρηματοπιστωτικά μέσα.

Στην περίπτωση της κυρίας Α, που προαναφέρθηκε στο παράδειγμα 3, στην παράγραφο 2.2.3.4, η οποία είναι κάτοικος στο κράτος μέλος 1 και που παρήγγειλε ένα βιβλίο από ένα διαδικτυακό βιβλιοπωλείο και πλήρωσε 26,80 ευρώ προκαταβολικά, το βιβλίο όμως δεν παραδόθηκε ποτέ. Η κυρία Α ανακάλυψε ότι το διαδικτυακό βιβλιοπωλείο είναι μια εταιρεία που εδρεύει στο κράτος μέλος 2. Η κυρία Α αποφάσισε να ασκήσει αγωγή για να διεκδικήσει τα χρήματά της, καθώς εν τω μεταξύ αγόρασε το βιβλίο από άλλον διαδικτυακό έμπορο. Εκτός από το ζήτημα της δικαιοδοσίας που εξετάστηκε στο παράδειγμα 1, ανακύπτει ζήτημα εφαρμοστέου δικαίου, καθώς η κυρία Α επιθυμεί να εκμεταλλευτεί τις ειδικές ρυθμίσεις προστασίας που παρέχονται σε διαδικτυακούς αγοραστές στο κράτος μέλος 1, όπου το βάρος της

αποδείξει ότι τα αγαθά που παραγγέλθηκαν, παραδόθηκαν τελικά, βραβαίνει τον έμπορο, όχι τον καταναλωτή.

Ωστόσο, η κυρία Α έχει πλέον διαβάσει τα ψιλά γράμματα της διαδικτυακής σύμβασης, με τους όρους και προϋποθέσεις της οποίας έπρεπε να συμφωνήσει πριν υποβάλει την παραγγελία της και έχει διαπιστώσει ότι εφαρμόζει το δίκαιο του κράτους μέλους 2, που δεν προβλέπει την εν λόγω προστασία για τους καταναλωτές. Ο βιβλιοπώλης ισχυρίζεται ότι οι γενικοί όροι πωλήσεων καλύπτουν όλες τις πωλήσεις από τον πωλητή, συμπεριλαμβανομένων των διαδικτυακών και, συνεπώς, ότι η κυρία Α πρέπει να αποδείξει ότι το βιβλίο δεν της παραδόθηκε, αντί να πρέπει ο ίδιος να αποδείξει ότι της παραδόθηκε. Η κυρία Α αναρωτιέται αν ο κανονισμός μπορεί να τη βοηθήσει από αυτήν την άποψη.

Κατόπιν της εφαρμογής των όρων του άρθρου 6 στην περίπτωση αυτή, το πρώτο σημείο που προκύπτει είναι ότι πρόκειται για σύμβαση καταναλωτή, καθώς η κυρία Α δεν ενεργεί στο πλαίσιο εμπορικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας κατά την αγορά του βιβλίου, ενώ ο βιβλιοπώλης ενεργεί. Επίσης, μπορεί να υποστηριχθεί ότι σε κάθε περίπτωση ο βιβλιοπώλης ασκεί εμπορικές δραστηριότητες εντός της χώρας συνήθους διαμονής της κυρίας Α ή τουλάχιστον κατευθύνει τις δραστηριότητες αυτές σε αυτό το κράτος. Αυτό σημαίνει ότι συμφωνώντας με την επιλογή δικαίου του κράτους 2, η κυρία Α εμπίπτει στους όρους του άρθρου 6 παράγραφος 2, σύμφωνα με τους οποίους η επιλογή δεν μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια της προστασίας που της παρέχεται από το δίκαιο στο κράτος 1. Εφόσον ο βιβλιοπώλης δεν είναι σε θέση να αποδείξει την παράδοση του βιβλίου, η κυρία Α έχει μεγάλες πιθανότητες να επιτύχει την έκδοση απόφασης για την καταβολή του αντιτίμου του βιβλίου.

5.2.5.2.2. Ασφάλιση – Άρθρο 7

Οι ειδικοί κανόνες για το εφαρμοστέο δίκαιο σε σχέση με τα ασφαλιστήρια συμβόλαια χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: σε αυτά που σχετίζονται με μεγάλους κινδύνους, όπως αυτός ο όρος ορίζεται στο σχετικό δίκαιο της ΕΕ⁽⁸⁴⁾, και σε άλλους τύπους ασφαλιστήριων συμβολαίων. Όσον αφορά τα ασφαλιστήρια συμβόλαια για μεγάλους κινδύνους, διέπονται από την αρχή της αυτονομίας των μερών και τα μέρη είναι ελεύθερα να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο. Αν δεν υπάρχει επιλογή, υπάρχουν δύο προκαθορισμένοι κανόνες: είτε το δίκαιο της χώρας συνήθους διαμονής του ασφαλιστή ή το δίκαιο μιας άλλης χώρας όπου οι περιστάσεις καθιστούν σαφές ότι η σύμβαση είναι προδήλως στενότερα συνδεδεμένη με τη χώρα αυτή. Στην περίπτωση των άλλων συμβάσεων ασφάλισης, εκτός αυτών που αφορούν την κάλυψη μεγάλων κινδύνων, η ελευθερία της επιλογής δικαίου περιορίζεται στα εξής:

- Στο δίκαιο κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο κίνδυνος κατά τη χρονική στιγμή σύναψης της σύμβασης
- Στο δίκαιο της χώρας όπου ο ασφαλισμένος έχει τη συνθήκη διαμονής του
- Στην περίπτωση συμβολαίου ασφάλισης ζωής, στο δίκαιο του κράτους μέλους, την ιθαγένεια του οποίου έχει ο ασφαλισμένος
- Για σύμβαση που καλύπτει κινδύνους για γεγονότα σε κράτος μέλος πλην αυτού εντός του οποίου βρίσκεται ο κίνδυνος, στο δίκαιο εκείνου του κράτους μέλους
- Για σύμβαση που καλύπτει κινδύνους που σχετίζονται με εμπορικές, βιομηχανικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες που διενεργούνται σε διάφορα κράτη μέλη, στο δίκαιο οποιουδήποτε από αυτά τα κράτη μέλη ή το δίκαιο της χώρας συνήθους διαμονής του ασφαλισμένου.

Στην πρώτη, δεύτερη και πέμπτη περίπτωση, μπορεί να υπάρχει μεγαλύτερη ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου, αν η ενδιαφερόμενη χώρα το

(84) Πρώτη οδηγία 73/239/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1973

επιτρέπει. Αν δεν έχει γίνει καμία επιλογή σε αυτές τις περιπτώσεις, το εφαρμοστέο δίκαιο θα είναι πάλι εκείνο του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο κίνδυνος κατά τον χρόνο που συνάπτεται η σύμβαση. Υπάρχουν κάποιοι πρόσθετοι κανόνες για τις περιπτώσεις στις οποίες είναι υποχρεωτική σύμφωνα με το δίκαιο ενός κράτους μέλους η σύναψη ασφαλιστηρίων συμβολαίων και προκειμένου να καθοριστεί η χώρα στην οποία βρίσκεται ο κίνδυνος, οπότε πρέπει να γίνει αναφορά, στην περίπτωση των συμβάσεων που δεν αφορούν ασφάλιση ζωής, στη δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου σχετικά με την ασφάλιση ⁽⁸⁵⁾, και για τις συμβάσεις ασφάλισης ζωής στην οδηγία για την ασφάλιση ζωής της ΕΕ. ⁽⁸⁶⁾

5.2.5.2.3. Συμβάσεις εργασίας – Άρθρο 8

Οι συμβάσεις εργασίας διέπονται από το δίκαιο που επιλέγεται από τα μέρη και, ελλείψει επιλογής, από το δίκαιο της χώρας στην οποία ή από την οποία ο εργαζόμενος συνήθως παρέχει την εργασία του κατ' εφαρμογή της σύμβασης. Στις περιπτώσεις όπου το δίκαιο δεν μπορεί να καθοριστεί με τον τρόπο αυτόν, για παράδειγμα αν ο εργαζόμενος δεν παρέχει συνήθως την εργασία του σε καμία χώρα, η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται η εγκατάσταση της επιχείρησης που τον προσέλαβε. Ωστόσο, αν από τις περιστάσεις συνολικά, φαίνεται ότι η σύμβαση συνδέεται στενότερα με άλλη χώρα, τότε το δίκαιο της χώρας αυτής διέπει τη σύμβαση. Σε περίπτωση επιλογής εφαρμοστέου δικαίου, ένας εργαζόμενος δεν μπορεί να στερηθεί τις ρυθμίσεις προστασίας που του παρέχονται από κανόνες αναγκαστικού εργατικού δικαίου, σύμφωνα με το δίκαιο, το οποίο, ελλείψει επιλογής, θα ήταν εφαρμοστέο στη σύμβαση σύμφωνα με τον κανονισμό.

(85) Βλ. άρθρο 2 στοιχείο δ) της δεύτερης οδηγίας 88/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1988, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2005/14/ΕΚ.

(86) Βλ. άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο ζ) της οδηγίας 2002/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Νοεμβρίου 2002 σχετικά με την ασφάλιση ζωής- ΕΕ L 345/1 της 19/12/2002.

5.2.6. Η έκταση του εφαρμοστέου δικαίου – Άρθρο 12

Το εφαρμοστέο δίκαιο θα διέπει –

- Την ερμηνεία και εκπλήρωση της σύμβασης
- Τις συνέπειες της παραβίασης, μερικής ή ολικής και τον υπολογισμό της αποζημίωσης
- Την απόσβεση των ενοχών μέσω παραγραφής και τις εκπτώσεις λόγω παρόδου προθεσμίας και
- Τις συνέπειες της ακυρότητας.

Σε ό,τι αφορά τον τρόπο εκπλήρωσης και την πλημμελή εκπλήρωση, εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας όπου λαμβάνει χώρα η εκπλήρωση.

5.2.7. Λοιπές διατάξεις σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις

Υπάρχουν άλλες σημαντικές διατάξεις στον κανονισμό που αφορούν ορισμένα ειδικά ζητήματα σε σχέση με το εφαρμοστέο δίκαιο, που συμπεριλαμβάνουν κανόνες αναγκαστικού δικαίου της χώρας όπου η σύμβαση πρόκειται να εκτελεστεί, οι οποίοι πρέπει να εφαρμοστούν σύμφωνα με την εκτίμηση της φύσης και των επιπτώσεών τους, καθώς και των συνεπειών της εφαρμογής τους κυρίως στον βαθμό που θα καθιστούσαν τη σύμβαση παράνομη. Αυτοί οι κανόνες έχουν στόχο να διαφυλάξουν τα συμφέροντα της ενδιαφερόμενης χώρας και θεωρούνται κρίσιμοι για τον σκοπό αυτό. Άλλα θέματα που καλύπτονται από ειδικούς κανόνες είναι αυτά που αφορούν την ουσιαστική και τυπική εγκυρότητα μιας σύμβασης, ζητήματα ανικανότητας, εκχώρησης και υποκατάστασης, ευθύνης εις ολόκληρον, συμψηφισμού και του βάρους απόδειξης. Υπάρχουν κανόνες που υποδεικνύουν τον τόπο της συνήθους διαμονής νομικών προσώπων και φυσικών προσώπων που ενεργούν στο πλαίσιο μιας επιχείρησης, που αποκλείουν την εφαρμογή της παραπομπής σε ό,τι αφορά τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου οποιασδήποτε χώρας, το δίκαιο της οποίας είναι εφαρμοστέο σύμφωνα

με τον κανονισμό, που αφορούν την εφαρμογή του κανονισμού σε κράτη με περισσότερα του ενός νομικά συστήματα και τις σχέσεις με άλλες διατάξεις του δικαίου της ΕΕ και με τη σύμβαση της Ρώμης.

5.3. Εφαρμοστέο δίκαιο σε περιπτώσεις αδικοπραξίας – ο κανονισμός «Ρώμη II»

5.3.1. Ιστορικό

Αν και τόσο η σύμβαση των Βρυξελλών όσο και ο κανονισμός «Βρυξέλλες I» περιείχαν κανόνες δικαιοδοσίας για συμβατικές και εξωσυμβατικές ενοχές, μόνο οι κανόνες του εφαρμοστέου δικαίου σε συμβατικές ενοχές είχαν εναρμονιστεί με τη σύμβαση της Ρώμης. Μόλις ολοκληρώθηκε η σύμβαση της Ρώμης, έγινε κάποια πρόοδος όσον αφορά τη διαπραγμάτευση μιας σύμβασης σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο σε περιπτώσεις αδικοπραξίας. Ωστόσο, η εργασία δεν είχε ολοκληρωθεί έως τη στιγμή που τέθηκε σε ισχύ η συνθήκη του Άμστερνταμ το 1999 και το σχέδιο αναβλήθηκε για κάποια χρόνια. Λίγο αργότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση πράξεως σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο σε εξωσυμβατικές ενοχές και ο επακόλουθος κανονισμός, ο κοινώς αποκαλούμενος ως «Ρώμη II» εγκρίθηκε στις 11 Ιουλίου 2007 και τέθηκε σε ισχύ από τις 11 Ιανουαρίου 2009.

5.3.2. Πεδίο εφαρμογής του κανονισμού «Ρώμη II» – Άρθρα 1 και 2

Ο κανονισμός εξετάζει το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές σε σχέση με αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Όπως και με άλλα νομοθετήματα σε αυτόν τον τομέα, το πεδίο εφαρμογής δεν περιλαμβάνει φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις. Πρόθεση είναι οι κανονισμοί Ρώμη I και II να καλύπτουν μεταξύ τους όλες τις αστικές ενοχές, τουλάχιστον σύμφωνα με τις παρούσες και τις άλλες εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής. Όσον αφορά το εδαφικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από τη Δανία. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι κανόνες επίσης εφαρμόζονται σε περιπτώσεις

όπου υπάρχει ενδεχόμενη ευθύνη, όπως σε αναμενόμενες παραβιάσεις του νόμου που ενδέχεται να οδηγήσουν σε αδιοπρακτική ευθύνη.

5.3.2.1. Έννοια της «εξωσυμβατικής ενοχής» – Άρθρο 2

Το άρθρο 2 ορίζει την έννοια των εξωσυμβατικών ενοχών για τους σκοπούς του κανονισμού. Αυτές συμπεριλαμβάνουν τις παραδοσιακές κατηγορίες πταίσματος εντός του πλαισίου της αδιοπραξίας. Ωστόσο, περιλαμβάνουν επίσης ενοχές, οι οποίες στο παρελθόν δεν χαρακτηρίζονταν ούτε ως αδιοπρακτικές ούτε ως συμβατικές, όπως είναι ο αδικαιολόγητος πλουτισμός, η διοίκηση αλλοτρίων ή το δικαίωμα αποζημίωσης για έξοδα που προέκυψαν κατά την εθελοντική εκπλήρωση υπηρεσίας για κάποιον και ενοχές που προκύπτουν από τη διακοπή των συμβατικών διαπραγματεύσεων που οδηγούν σε απώλεια με την οποία επιβαρύνεται ένα μέρος που έδειξε εμπιστοσύνη στις διαπραγματεύσεις και επιβαρύνθηκε με έξοδα εν αναμονή της σύμβασης, προβαίνοντας σε πράξεις που απαιτούνταν βάσει της σύμβασης, γνωστή και ως ευθύνη κατά τις διαπραγματεύσεις (*culpa in contrahendo*). Αυτές οι τρεις τελευταίες κατηγορίες ενοχών είναι τόσο ειδικές που προβλέπονται ειδικοί κανόνες για αυτές στον κανονισμό.

5.3.2.2. Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής – Άρθρο 1

Μερικοί τομείς εξωσυμβατικών ενοχών αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, όπως είναι οι εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από οικογενειακές ή συναφείς σχέσεις, περιουσιακές σχέσεις συζύγων και εμπιστεύματα και κληρονομική διαδοχή. Επίσης, εξαιρούνται οι ενοχές που προκύπτουν από διάφορες εμπορικές σχέσεις όπως αυτές που σχετίζονται με συναλλαγματικές και άλλα αξιόγραφα και θέματα εταιρικού δικαίου. Το αντικείμενο των ενοχών που απορρέουν από ζημία από πυρηνική ενέργεια εξαιρείται επίσης, καθώς αποτελεί αντικείμενο ευρύτερων διεθνών συνθηκών και είναι από μόνο του ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο για ορισμένα κράτη μέλη. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η μη εφαρμογή του κανονισμού ως προς την ευθύνη κράτους μέλους για πράξεις και παραλείψεις της κρατικής εξουσίας. Τέλος, αν

και συμπεριλαμβάνονταν στο πεδίο εφαρμογής όταν προτάθηκε το νομοθέτημα, η δυσφήμιση και η παραβίαση των δικαιωμάτων προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικότητας αποκλείστηκαν από το κείμενο που εγκρίθηκε ⁽⁸⁷⁾.

5.3.3. Οι κανόνες σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο

Ο κανονισμός προβλέπει διαφορετικούς κανόνες για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου σε σχέση με τις δύο κατηγορίες εξωσυμβατικής ευθύνης που καλύπτονται από αυτόν, δηλαδή εκείνης που προκύπτει από αδικοπραξία και εκείνης που προκύπτει από άλλες έννομες σχέσεις. Εκτός από την πρόβλεψη γενικών κανόνων για αυτές τις δύο κατηγορίες, στον τομέα των ενοχών που προκύπτουν από αδικοπραξία υπάρχουν ειδικοί κανόνες για πέντε τύπους καταστάσεων, δηλαδή ευθύνη λόγω ελαττωματικού προϊόντος, ανταγωνισμός, περιβαλλοντική ζημία, διανοητική ιδιοκτησία και συλλογική δράση.

5.3.3.1. Αυτονομία των μερών - Άρθρο 14

Αντίθετα από τη θέση σύμφωνα με τον κανονισμό «Ρώμη Ι», η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου έχει πιο περιορισμένο ρόλο για τις περιπτώσεις αδικοπραξίας. Τα μέρη δεν είναι γενικά σε θέση να επιλέξουν πριν να επέλθει το γεγονός από το οποίο προκύπτει αξίωση για αποζημίωση λόγω απώλειας, τραυματισμού και ζημίας, καθώς υπό κανονικές συνθήκες δεν θα ανέμεναν ένα τέτοιο γεγονός και επομένως, δεν υπάρχει κανείς με τον οποίο το μέρος που υφίσταται την εν λόγω ζημία θα μπορούσε να συνάψει συμφωνία εκ των προτέρων. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι δυνατό να προβλέπεται στον κανονισμό η σύναψη συμφωνίας γενικής επιλογής δικαίου πριν από το γεγονός αυτό. Επομένως, η χρονική στιγμή της επιλογής περιορίζεται στην περίοδο μετά την επέλευση του γεγονότος. Υπάρχει μια κατάσταση που καλύπτεται από τον κανονισμό, όπου τα μέρη μπορούν να συνάψουν συμφωνία για να επιλέξουν

το εφαρμοστέο δίκαιο πριν από το γεγονός και αυτό συμβαίνει όταν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη ασκούν εμπορική δραστηριότητα. Κάθε επιλογή δικαίου υπόκειται στην εξαίρεση ότι το επιλεγέν δίκαιο δεν θα εφαρμόζεται, όταν υπάρχει στενή σύνδεση με το επιλεγμένο δίκαιο άλλης χώρας, από τις διατάξεις του οποίου δεν επιτρέπεται παρέκκλιση με συμφωνία, οπότε θα εφαρμόζονται αυτές. Η επιλογή πρέπει να είναι είτε ρητή ή να προκύπτει εμφανώς από τις περιστάσεις της υπόθεσης.

5.3.3.2. Εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής - Άρθρο 4

Ο γενικός κανόνας σε σχέση με ενοχή που προκύπτει από αδικοπραξία εξαρτάται από την εφαρμογή του δικαίου της χώρας όπου συνέβη η ζημία ή είναι πιθανό να συμβεί, ανεξάρτητα από τη χώρα όπου συνέβη το ζημιόγιο γεγονός ή οποιαδήποτε χώρα στην οποία το εν λόγω γεγονός παράγει έμμεσα αποτελέσματα. Ο στόχος του κανόνα αυτού, ο οποίος επιβεβαιώνει ότι το εφαρμοστέο δίκαιο είναι του τόπου όπου τελέστηκε η αδικοπραξία είναι να εγγυηθεί ασφάλεια δικαίου, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει να επιτύχει εύλογη ισορροπία μεταξύ του προσώπου που φέρεται ως υπαίτιος και του προσώπου που υφίσταται τη ζημία. Ωστόσο, αν ο φερόμενος ως υπαίτιος και ο φερόμενος ως ζημιωθείς έχουν, κατά τον χρόνο επέλευσης της ζημίας, τη συνθήκη διαμονή τους στην ίδια χώρα, θα είναι εφαρμοστέο το δίκαιο της χώρας αυτής. Ο κανονισμός στη συνέχεια προβλέπει μια ρήτρα γενικής εξαίρεσης, η οποία αποσκοπεί την επίτευξη ενός βαθμού ευελιξίας, επιτρέποντας στο δικαστήριο να προσαρμοστεί σε μια συγκεκριμένη υπόθεση έτσι ώστε να εφαρμόσει τον νόμο που αντανακλά το κέντρο βάρους της κατάστασης, ώστε στις περιπτώσεις που η αδικοπραξία είναι προδήλως στενότερα συνδεδεμένη με κάποια άλλη χώρα, να είναι εφαρμοστέο το δίκαιο της εν λόγω χώρας. Ο κανονισμός επιπλέον προβλέπει ειδικούς κανόνες που εφαρμόζονται σε ορισμένους τομείς δικαίου, όπως είναι η ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων, ο αθέμιτος ανταγωνισμός ή το δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας.

(87) Ο αποκλεισμός αυτός αποτέλεσε αντικείμενο δήλωσης της Επιτροπής κατά τον χρόνο έκδοσης του κανονισμού. Σε αυτή, η Επιτροπή ανέλαβε να υποβάλει μελέτη σχετική με το θέμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο το αργότερο έως τον Δεκέμβριο του 2008. Στην πραγματικότητα, η μελέτη δημοσιεύτηκε τον Φεβρουάριο του 2009.

Παράδειγμα:

Το 2010, ένας γάλλος υπήκοος που κατοικούσε στο Όλομουκ της Τσεχικής Δημοκρατίας ενεπλάκη σε τροχαίο ατύχημα κατά το οποίο χτυπήθηκε από αυτοκίνητο και τραυματίστηκε, καθώς διέσχιζε έναν δρόμο στη Μηπρασιλάβα. Το αυτοκίνητο που ενεπλάκη στο ατύχημα ήταν ταξινομημένο στην Ουγγαρία και κατά τον χρόνο του ατυχήματος το οδηγούσε ένας ούγγρος υπήκοος με συνθήκη διαμονής στην Ουγγαρία. Το αυτοκίνητο ήταν ασφαλισμένο με ασφαλιστήριο συμβόλαιο που είχε συναφθεί με αυστριακό ασφαλιστή, με έδρα τη Βιέννη.

Το 2012 το θύμα του τροχαίου ατυχήματος άσκησε αγωγή για σωματική βλάβη και υλικές ζημιές κατά του ασφαλιστή ενώπιον δικαστηρίου της Τσεχικής Δημοκρατίας. Ποιο δίκαιο θα εφαρμοστεί προκειμένου να καθορίσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών συμπεριλαμβανομένης της εξακριβώσης της ευθύνης και του μεγέθους των ζημιών; Επίσης, ποιο δίκαιο θα εφαρμοστεί ως προς το ζήτημα αν μπορεί να ασκηθεί αγωγή κατά του ασφαλιστή χωρίς ο ενάγων να στραφεί κατά του υπεύθυνου για το ατύχημα προσώπου, καθώς και ως προς την απαίτηση του ασφαλιστή για αποζημίωση κατά του προσώπου αυτού;

Με την εφαρμογή του άρθρου 14 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν το δίκαιο που θα εφαρμοστεί αφού προκύψει η διαφορά. Αν υποτεθεί ότι δεν πράττουν κάτι τέτοιο, θα ισχύουν οι γενικές διατάξεις του άρθρου 4. Καθώς ο τραυματίας και ο υπεύθυνος έχουν συνήθη διαμονή σε διαφορετικές χώρες, το άρθρο 4 παράγραφος 2 δεν εφαρμόζεται. Το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται, επομένως, από το άρθρο 4 παράγραφος 1, το οποίο υποδεικνύει το δίκαιο της χώρας στην οποία επήλθε η ζημία. Στην περίπτωση τροχαίου ατυχήματος, όπως αυτό, αυτή θα είναι η χώρα όπου συνέβη το ατύχημα. Δεδομένου ότι το ατύχημα σε αυτήν την περίπτωση συνέβη στη Σλοβακία, θα εφαρμοστεί το δίκαιο της Σλοβακίας.

Το ζήτημα αν η αγωγή μπορεί να ασκηθεί απευθείας κατά του αυστριακού ασφαλιστή εξαρτάται από το αν το προβλέπει το εφαρμοστέο δίκαιο στην αδικοπραξία, δηλαδή το δίκαιο της Σλοβακίας ή αν το προβλέπει το εφαρμοστέο δίκαιο βάσει της σύμβασης ασφάλισης.

Τέλος, το δίκαιο που διέπει το δικαίωμα υποκατάστασης του ασφαλιστή κατά του υπεύθυνου για τη ζημία και τον τραυματισμό που προκάλεσε το ατύχημα θα είναι, βάσει του άρθρου 19, το ίδιο δίκαιο με αυτό που εφαρμόζεται στην υποχρέωση του ασφαλιστή να πληρώσει τον τραυματία, και πάλι δηλαδή εν προκειμένω, το δίκαιο της Σλοβακίας.

5.3.3.3. Κανόνες για ειδικές περιπτώσεις αδικοπραξίας – Άρθρα 5 έως 9

Υπάρχουν διάφοροι ειδικοί κανόνες που καλύπτουν πέντε διαφορετικές περιπτώσεις, ως εξής:

- Ευθύνη λόγω ελαττωματικού προϊόντος – Άρθρο 5. Το εφαρμοστέο δίκαιο θα πρέπει να κρίνεται στο πλαίσιο μιας ιεραρχίας αλληλένδετων στοιχείων: πρώτον, το δίκαιο της χώρας στην οποία ο ζημιωθείς είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο επέλευσης της ζημίας, εάν το προϊόν διετίθετο στην αγορά της εν λόγω χώρας. Ελλείψει τούτου, το δίκαιο της χώρας στην οποία αποκτήθηκε το προϊόν, εάν το προϊόν διετίθετο στην αγορά της εν λόγω χώρας, ή ελλείψει τούτου, το δίκαιο της χώρας στην οποία επήλθε η ζημία, εάν το προϊόν διετίθετο στην αγορά της εν λόγω χώρας. Αν το πρόσωπο που φέρεται ως υπεύθυνο δεν μπορούσε ευλόγως να προβλέψει την κυκλοφορία του προϊόντος στην αγορά σε οποιαδήποτε από αυτές τις χώρες, θα είναι το δίκαιο της χώρας συνήθους διαμονής του προσώπου αυτού. Αν η υπόθεση συνδέεται προδήλως στενότερα με μια διαφορετική χώρα, θα εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας αυτής.

- Αθέμιτος ανταγωνισμός – Άρθρο 6. Εφαρμόζονται διάφοροι κανόνες ανάλογα με την κατάσταση. Σε γενικές γραμμές, οι κανόνες αυτοί αποσκοπούν στην προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών και των επιχειρήσεων έναντι δραστηριότητας αθέμιτου ανταγωνισμού. Επομένως, όταν προκύπτει μια πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία θίγονται ή ενδέχεται να θιγούν οι σχέσεις ανταγωνισμού ή τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών. Ο γενικός κανόνας του άρθρου 4 εφαρμόζεται στις περιπτώσεις που θίγεται το συμφέρον ενός συγκεκριμένου ανταγωνιστή. Ειδικό κανόνες στο άρθρο 6 παράγραφος 3 εξετάζουν τις πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού, που επικεντρώνονται στην εφαρμογή του δικαίου των χωρών, στις οποίες βρίσκονται οι σχετικές αγορές που θίγονται. Δεν είναι δυνατόν να αποκλεισθεί η εφαρμογή των κανόνων αυτών με συμφωνίες επιλογής δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 14.
- Περιβαλλοντική ζημία – Άρθρο 7. Η αδιοπρακτική ενοχή που προκύπτει από περιβαλλοντική ζημία ή ζημία που υφίστανται πρόσωπα ή περιουσία συνεπεία μιας τέτοιας ζημίας, διέπεται κυρίως από το δίκαιο που έχουν επιλέξει τα μέρη. Ωστόσο, το πρόσωπο που προβάλλει την απαίτηση έχει την επιλογή να τη βασίσει στο δίκαιο της χώρας όπου συνέβη το ζημιόγιο γεγονός. Η δυνατότητα μονομερούς επιλογής υπογράμμισε τη γενική δέσμευση της ΕΕ ως προς την προαγωγή της προστασίας του περιβάλλοντος.
- Δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας – Άρθρο 8. Εδώ γίνεται διάκριση μεταξύ των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της ΕΕ και των εθνικών δικαιωμάτων. Όσον αφορά τα τελευταία, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο της χώρας για την οποία επιδιώκεται η προστασία. Για δικαιώματα ΕΕ, στις περιπτώσεις που το θέμα δεν ρυθμίζεται στη σχετική πράξη της ΕΕ, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο της χώρας όπου συνέβη η πράξη παραβίασης του δικαιώματος. Ομοίως, καμία επιλογή δικαίου δεν επιτρέπεται σε αυτές τις περιπτώσεις.
- Συλλογική δράση – Άρθρο 9. Αυτή, η τελευταία από τις ειδικές περιπτώσεις, αφορά εξωσυμβατικές ενοχές σχετικές με την ευθύνη προσώπου υπό την ιδιότητα του εργαζομένου ή του εργοδότη ή την ευθύνη των οργανώσεων που εκπροσωπούν τα επαγγελματικά τους συμφέροντα, όπως τα συνδικάτα ή οι ενώσεις εργοδοτών, για ζημίες που προκλήθηκαν από συλλογική δράση, είτε έχει ήδη πραγματοποιηθεί είτε επίκειται. Ενώ σε αυτές τις υποθέσεις εφαρμόζεται ο γενικός κανόνας του άρθρου 4 παράγραφος 2 σχετικά με την εφαρμογή του δικαίου της χώρας της κοινής συνήθους διαμονής, το άρθρο 9 προβλέπει ότι εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας όπου πρόκειται να πραγματοποιηθεί ή έχει πραγματοποιηθεί η δράση.

5.3.3.4. Εφαρμοστέο δίκαιο σε υποθέσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού – Άρθρα 10 και 11

Σε σχέση με τις εξωσυμβατικές ενοχές σε περιπτώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού που προκύπτει από άλλες πράξεις πλην αδιοπραξίας, όπως αδικαιολόγητος πλουτισμός και διοίκηση αλλοτρίων, ο κανονισμός προβλέπει κανόνες προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ενοχή θα διέπεται από το δίκαιο του κράτους που συνδέεται στενότερα με το αντικείμενό της, αφήνοντας επαρκή ευελξία στον δικαστή για να προσαρμόσει τον κανόνα στο εθνικό του σύστημα. Και στις δύο περιπτώσεις, υπάρχει ιεραρχία των κανόνων που θεσπίζονται.

- Αδικαιολόγητος πλουτισμός – Άρθρο 10. Ο πρωταρχικός κανόνας προβλέπει ότι όταν η ενοχή προκύπτει από υπάρχουσα σχέση μεταξύ των μερών που συνδέεται στενά με τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, διέπεται από το δίκαιο που διέπει αυτή τη σχέση, για παράδειγμα σύμβαση. Αν αυτό δεν ισχύει και τα μέρη έχουν συνήθη διαμονή στην ίδια χώρα κατά τον χρόνο που προέκυψε η ενοχή, εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας αυτής. Αν δεν μπορεί εξ αυτού να καθοριστεί το εφαρμοστέο δίκαιο, τότε θα είναι εκείνο της χώρας στην οποία έλαβε χώρα ο αδικαιολόγητος πλουτισμός. Αν η κατάσταση συνδέεται

στενότερα με άλλη χώρα πλην αυτών που εξειδικεύονται στις άλλες διατάξεις, τότε εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας αυτής.

- Διοίκηση αλλοτριών – Άρθρο 11. Εδώ ο πρώτος κανόνας είναι όμοιος με αυτόν του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Όταν υπάρχει μια σχέση μεταξύ των μερών που συνδέεται στενά με την ενοχή, τότε εφαρμόζεται το εφαρμοστέο στη σχέση αυτή δίκαιο. Ο δεύτερος κανόνας αφορά επίσης την εφαρμογή της κοινής συνήθους διαμονής των μερών και ο τρίτος αφορά την εφαρμογή του δικαίου της χώρας όπου τελέστηκε η πράξη από την οποία προέκυψε η ενοχή. Τέλος, υπάρχει ένας κανόνας σχετικά με τη στενότερα συνδεδεμένη χώρα, όμοιος με εκείνον του άρθρου 10 παράγραφος 4.

Παράδειγμα

Ένας υπάλληλος της εταιρείας Α, που έχει την έδρα της στη Γαλλία, καθώς εκτελούσε μια ηλεκτρονική τραπεζική μεταφορά χρημάτων για την πληρωμή αμοιβής για μια εμπορική έκθεση στην Ιταλία προς την εταιρεία Β, διοργανώτρια της έκθεσης, έκανε ένα λάθος, καθώς συμπλήρωνε το διαδικτυακό έμβασμα, με αποτέλεσμα το ποσό που πληρώθηκε να εμφανίζεται ως 50.000 ευρώ αντί για 5.000 ευρώ. Επιπλέον, η πληρωμή έγινε στον λογαριασμό τρίτου που δεν συνδεόταν σε καμία περίπτωση με την ιταλική εταιρεία ούτε με τη συναλλαγή. Αυτός ο τρίτος, κάτοικος Αυστρίας, έτυχε να έχει λογαριασμό στην ίδια τράπεζα με την εταιρεία Β, ο αριθμός του οποίου διαφέρει κατά ένα μόνο ψηφίο από τον αριθμό λογαριασμού της εταιρείας Β. Ο τρίτος αρνείται να επιστρέψει το ποσό, και έτσι η εταιρεία Α αναγκάζεται να ασκήσει αγωγή κατά του τρίτου στα δικαστήρια της κατοικίας του τελευταίου, δηλαδή της Αυστρίας, καθώς δεν υπάρχουν ειδικοί λόγοι δικαιοδοσίας για περιπτώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού, όπως εκείνοι που προβλέπονται στον κανονισμό Βρυξέλλες Ι. Το ερώτημα είναι ποιο δίκαιο θα πρέπει να εφαρμοστεί το αυστριακό δικαστήριο;

Δεδομένου ότι η υπόθεση σχετίζεται με αδικαιολόγητο πλουτισμό του τρίτου, θα εφαρμοστεί το άρθρο 10 του κανονισμού Ρώμη II. Η πρώτη επιλογή, δηλαδή η ύπαρξη συμβατικής ή αδιοπρακτικής σχέσης που συνδέεται με την πραγματική κατάσταση, εκ της οποίας προκύπτει ο αδικαιολόγητος πλουτισμός, δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, δεδομένης της απουσίας οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ της εταιρείας Α και του αυστριακού τρίτου. Ούτε είναι εφαρμοστέα η κοινή συνήθης διαμονή των μερών καθώς η εταιρεία Α και ο τρίτος έχουν συνήθη τόπο διαμονής σε διαφορετικές χώρες.

Έτσι, μένει ο τελευταίος από τους συνδεδεμένους παράγοντες του άρθρου 10 παράγραφος 3, ο οποίος υποδεικνύει το δίκαιο της χώρας στην οποία έλαβε χώρα ο αδικαιολόγητος πλουτισμός. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτό θα οδηγούσε στην εφαρμογή του ιταλικού δικαίου, καθώς ο τραπεζικός λογαριασμός του αυστριακού τρίτου βρίσκεται στην Ιταλία. Οι ειδικές διατάξεις του άρθρου 10 παράγραφος 4 είναι απίθανο να θίγουν την εφαρμογή του ιταλικού δικαίου, καθώς οι περιστάσεις της υπόθεσης δεν καταδεικνύουν σαφή σύνδεση με άλλη χώρα.

5.3.3.5. Εφαρμοστέο δίκαιο σε ενοχές που προκύπτουν από ευθύνη κατά τις διαπραγματεύσεις (*Culpa in contrahendo*) – Άρθρο 12

Η ευθύνη κατά τις διαπραγματεύσεις αναφέρεται στην κατάσταση κατά την οποία μια εξωσυμβατική ενοχή απορρέει από συζητήσεις πριν από τη σύναψη σύμβασης, ανεξαρτήτως του εάν συνήφθη τελικά η σύμβαση ή όχι. Περιλαμβάνει την παράβαση καθήκοντος μη αποκάλυψης πληροφοριών, την παράβαση και τη διακοπή των συμβατικών διαπραγματεύσεων. Οι κανόνες του άρθρου 12 προβλέπουν μια μικρή ιεραρχία. Επομένως, το πρώτο βήμα συνίσταται στην εφαρμογή του δικαίου που διέπει τη σύμβαση ή που θα είχε εφαρμοστεί σε αυτήν αν είχε συναφθεί. Ελλείψει αυτού, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι είτε εκείνο της χώρας όπου επήλθε η ζημία, ανεξαρτήτως της χώρας ή των χωρών στις οποίες παράγονται έμμεσα αποτελέσματα, ή εκείνο της χώρας κοινής συνήθους διαμονής των μερών ή, αν η σχέση συνδέεται προδήλως στενότερα με χώρα άλλη από εκείνη που ορίζεται στους λοιπούς κανόνες, το δίκαιο της χώρας αυτής.

5.3.4. Πεδίο εφαρμογής του εφαρμοστέου δικαίου – Άρθρο 15

Το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού διέπει:

- Τη βάση και έκταση της ευθύνης
- Τους λόγους αποκλεισμού της ευθύνης/απαλλαγής από την ευθύνη και κάθε περιορισμό και καταμερισμό της ευθύνης
- Την ύπαρξη, τον χαρακτήρα και την αποτίμηση των ζημιών ή της επιδικοκόμενης αποκατάστασης της ζημίας
- Τα μέτρα που μπορεί να λάβει ένα δικαστήριο για την πρόληψη ή την παύση βλάβης ή ζημίας
- Τη μεταβίβαση του δικαιώματος αποζημίωσης, συμπεριλαμβανομένης της κληρονομικής διαδοχής
- Τα πρόσωπα που δικαιούνται αποκατάστασης της προσωπικής ζημίας που υπέστησαν
- Την έμμεση ευθύνη για πράξεις τρίτου και

- την απόσβεση ενοχών με παραγραφή των αξιώσεων και τη διακοπή του χρόνου παραγραφής.

5.3.5. Λοιπές διατάξεις σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές

Όπως και με τον κανονισμό Ρώμη I, υπάρχουν άλλες σημαντικές διατάξεις στον κανονισμό που αφορούν ορισμένα ειδικά ζητήματα σε σχέση με το εφαρμοστέο δίκαιο. Αυτές περιλαμβάνουν επίσης ένα άρθρο σχετικά με τους κανόνες αναγκαστικού δικαίου της χώρας του δικάζοντος δικαστηρίου, οι οποίοι θα εφαρμοστούν ασχέτως του δικαίου που είναι άλλως εφαρμοστέο. Άλλα θέματα που καλύπτονται από ειδικούς κανόνες περιλαμβάνουν τον κανόνα βάσει του οποίου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ισχύοντες κανόνες ασφάλειας και συμπεριφοράς στον τόπο και κατά τον χρόνο επέλευσης του γεγονότος που γεννά ευθύνη, καθώς και τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο ένα πρόσωπο μπορεί να ασκήσει αγωγή απευθείας κατά του ασφαλιστή του υπαιτίου, εφόσον το επιτρέπει το εφαρμοστέο δίκαιο στην εξωσυμβατική ενοχή ή στη σύμβαση ασφάλισης. Υπάρχουν κανόνες που ισχύουν για την υποκατάσταση, την παθητική ενοχή εις ολόκληρον και την τυπική εγκυρότητα μιας πράξης που σχετίζεται με μια εξωσυμβατική ενοχή. Τέλος, υπάρχουν κανόνες σχετικά με το βάρος απόδειξης, τον τόπο της συνήθους διαμονής νομικών προσώπων και φυσικών προσώπων που ενεργούν στο πλαίσιο μιας επιχείρησης, τον αποκλεισμό της εφαρμογής της αναπαραπομπής σε ό,τι αφορά τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου οποιασδήποτε χώρας, το δίκαιο της οποίας είναι εφαρμοστέο σύμφωνα με τον κανονισμό, την εφαρμογή του κανονισμού σε κράτη με περισσότερα του ενός νομικά συστήματα και τις σχέσεις με άλλες διατάξεις στο δίκαιο της ΕΕ και με ορισμένες διεθνείς συνθήκες.

Γονική μέριμνα και διαζύγιο

6.1. Ο κανονισμός «Βρυξέλλες ΙΙα»

6.1.1. Ο κανονισμός «Βρυξέλλες ΙΙα»

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί της διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας έναντι των κοινών τέκνων των συζύγων (γνωστός ως «κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙ») ⁽⁸⁸⁾, άρχισε να ισχύει από την 1η Μαρτίου 2001. Ο κανονισμός αυτός αφορούσε τη δικαιοδοσία, την αναγνώριση και τη εκτέλεση αποφάσεων σε αγωγές αστικού δικαίου που αφορούν το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό ή την ακύρωση του γάμου, αλλά στον βαθμό που αφορούσε θέματα γονικής μέριμνας περιοριζόταν σε καταστάσεις που ανέκυπταν στο πλαίσιο γαμικών διαφορών που αφορούσαν κοινά τέκνα των συζύγων. Ο κανονισμός διαδέχθηκε μια σύμβαση μεταξύ των κρατών μελών, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης προτού τεθεί σε ισχύ η συνθήκη του Άμστερνταμ. Το κείμενο του κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙ και η σύμβαση είναι ουσιαστικά πανομοιότυπα, αλλά η σύμβαση ⁽⁸⁹⁾, η οποία συνήφθη στις 28 Μαΐου 1998, δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ.

Το εδαφικό πεδίο εφαρμογής καλύπτει όλα τα κράτη μέλη πλην της Δανίας. Το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙ λίγο μετά την έναρξη ισχύος του κρίθηκε υπερβολικά περιορισμένο ως προς τις διατάξεις για θέματα γονικής μέριμνας. Αυτός ήταν ο βασικός λόγος της πρότασης που υπέβαλε η Επιτροπή τον Αύγουστο του 2002 ⁽⁹⁰⁾ για ένα σχέδιο κανονισμού που προοριζόταν να αντικαταστήσει τον κανονισμό Βρυξέλλες ΙΙ, ο οποίος θα κάλυπτε όλες τις αποφάσεις για θέματα γονικής μέριμνας, ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση των γονέων και ανεξάρτητα από την ύπαρξη εκκρεμούς υπόθεσης γαμικής διαφοράς μεταξύ των γονέων. Προτάθηκε επίσης

να καλύπτει ζητήματα γονικής μέριμνας που αφορούν την τοποθέτηση των παιδιών σε ιδρύματα, καθώς και την αναδοχή. Η πρόταση συνάδει σε μεγάλο βαθμό με τους κανόνες της Σύμβασης της Χάγης της 19ης Οκτωβρίου 1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών («Σύμβαση της Χάγης για την προστασία των παιδιών») η οποία δεν είχε τότε τεθεί ακόμη σε ισχύ για κανένα κράτος μέλος. Ο κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα εκδόθηκε στις 27 Νοεμβρίου 2003 και εφαρμόζεται από την 1η Μαρτίου 2005 ⁽⁹¹⁾.

6.1.2. Ο κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα και η απαγωγή παιδιών

Ο κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα, όπως προτάθηκε, περιείχε επίσης ειδικούς κανόνες σχετικά με τη διασυννοριακή απαγωγή τέκνου από γονέα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ρυθμίζοντας το πρόβλημα της παράνομης μετακίνησης και παρακράτησης τέκνων κατά παράβαση των δικαιωμάτων επιμέλειας μεταξύ των κρατών μελών. Η σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη. Σύμφωνα με τη σύμβαση, όταν ένα παιδί πέφτει θύμα απαγωγής ή κατακρατείται σε χώρα που έχει υπογράψει τη σύμβαση αυτή, πλην αυτής της συνήθους διαμονής του, οι αρχές του κράτους στο οποίο έχει απαχθεί το παιδί ή στο οποίο κατακρατείται οφείλουν να διατάξουν την άμεση επιστροφή του στο κράτος της διαμονής του, όταν το εν λόγω κράτος είναι συμβαλλόμενο κράτος. Οι κανόνες του κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙα αποσκοπούσαν να συμπληρώσουν και να ενισχύσουν τις διατάξεις της σύμβασης ως προς τη λειτουργία τους μεταξύ των κρατών μελών κι έτσι να αποτρέψουν τους γονείς και άλλους από το να προβούν στη μονομερή ενέργεια να μετακινήσουν ή να κατακρατήσουν τα παιδιά μακριά από το κράτος μέλος της συνήθους διαμονής τους.

(88) Βλ. ΕΕ L 160 της 30 Ιουνίου 2000, σ. 19

(89) Βλ. ΕΕ C 221 της 16 Ιουλίου 1998, σ. 1.

(90) Βλ. ΕΕ C 203 Ε της 27 Αυγούστου 2002, σ. 155. Ξεχωριστός πρακτικός οδηγός για τη λειτουργία του κανονισμού διατίθεται στον δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής Πύλης για τη Δικαιοσύνη.

(91) Ο κανονισμός δεν εφαρμόζεται στη Δανία.

6.1.3. Κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα και γαμικές διαφορές

6.1.3.1. Δικαιοδοσία σε υποθέσεις γαμικών διαφορών – Άρθρο 3

Ο κανονισμός επαναλαμβάνει χωρίς τροποποίηση τους κανόνες όσον αφορά τις γαμικές διαφορές του κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙ. Για τις διαδικασίες αυτές, ο κανονισμός προέβλεψε κανόνες για τα εξής:

- τη δικαιοδοσία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών,
- την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων που εκδίδονται από δικαστήρια άλλων κρατών μελών.

Παράδειγμα

Η κυρία Α είναι υπήκοος του κράτους μέλους 1 και είναι παντρεμένη με τον κύριο Β επί τρία χρόνια. Ζουν μαζί στο κράτος μέλος 2, το κράτος καταγωγής του κυρίου Β. Η κυρία Α, θεωρώντας ότι ο γάμος τους έχει λήξει, επιθυμεί να κάνει αίτηση διαζυγίου και να επιστρέψει στην πατρίδα της, όπου ζει η οικογένειά της. Θα ήθελε να φύγει το συντομότερο δυνατό και να κάνει αίτηση διαζυγίου στη χώρα καταγωγής της. Δεν έχει μιλήσει στον κύριο Β για δύο εβδομάδες και ανησυχεί ότι μπορεί να αντιμετωπίσει σοβαρό πρόβλημα με το διαζύγιο.

Σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού στο άρθρο 3 παράγραφος 1, δικαιοδοσία επί διαζυγίων έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής των συζύγων ή της τελευταίας συνήθους διαμονής, αν κάποιος από τους συζύγους διαμένει ακόμα εκεί. Δικαιοδοσία μπορεί επίσης να έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της κοινής ιθαγένειας των συζύγων (στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, της

«κατοικίας- domicile» καθενός από τους συζύγους). Αν η κυρία Α επέστρεφε στη χώρα καταγωγής της (κράτος μέλος 1), θα μπορούσε να υποβάλει αίτηση διαζυγίου ενώπιον ενός δικαστηρίου εκεί, μόνο όταν αποκτούσε συνήθη διαμονή εκεί και αν συνέτρεχε μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Ο κύριος Β συμφωνεί να υποβάλει κοινή αίτηση διαζυγίου μαζί της.
- σε περίπτωση που ο κύριος Β δεν ήταν πρόθυμος να υποβάλει κοινή αίτηση, αν η κυρία Α διέμενε εκεί για τουλάχιστον έξι μήνες πριν από την υποβολή της αίτησής της. Αν η κυρία Α αποφάσιζε να μετακομίσει σε ένα τρίτο κράτος μέλος, του οποίου δεν είναι υπήκοος, θα της επιτρεπόταν να υποβάλει αίτηση διαζυγίου εκεί μόνο αν είχε τη συνήθη διαμονή της εκεί και διέμενε εκεί για τουλάχιστον ένα έτος προτού υποβάλει την αίτησή της.

Η κυρία Α θα ενημερωθεί ότι ο κύριος Β, ο οποίος έχει σκοπό να παραμείνει στην παρούσα κοινή διαμονή των συζύγων στο κράτος μέλος 2, βρίσκεται μάλλον σε ευνοϊκότερη θέση, καθώς μπορεί να υποβάλει αίτηση διαζυγίου στο δικαστήριο εκείνου του κράτους μέλους αμέσως. Η κυρία Α μπορεί επίσης να το πράξει αυτό εκεί, καθώς ο κύριος Β έχει ακόμα τη συνήθη διαμονή του σε εκείνο το κράτος μέλος, ενώ για να υποβάλει την αίτηση στο κράτος μέλος 1 θα έπρεπε να περιμένει τουλάχιστον έξι μήνες.

Αν ο κύριος Β αποφασίσει να υποβάλει την αίτηση στο κράτος μέλος 2, η ενέργεια αυτή θα εμποδίσει ουσιαστικά την κυρία Α από το να υποβάλει μεταγενέστερα αίτηση στο κράτος μέλος 1. Αυτό ισχύει διότι το άρθρο 19 παράγραφος 1 του κανονισμού προβλέπει ότι σε περίπτωση που ασκηθούν αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και μεταξύ των ίδιων διαδίκων

ενώπιον δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών, που έχουν δικαιοδοσία να εκδικάσουν την υπόθεση σύμφωνα με τον κανονισμό, το αρμόδιο δικαστήριο που επελήφθη πρώτο προχωρά στην εκδίκαση της υπόθεσης και το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο πρέπει να αναστείλει τη διαδικασία μέχρι να διαπιστωθεί η δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο. Αυτό υπόκειται στον ευρωπαϊκό κανόνα εκκρεμοδικίας του άρθρου αυτού.

Ο κανονισμός εφαρμόζεται μόνο στη λύση των συζυγικών δεσμών, αλλά δεν πραγματεύεται ζητήματα όπως οι λόγοι διαζυγίου, οι περιουσιακές συνέπειες του γάμου, οι υποχρεώσεις διατροφής⁽⁹²⁾ ή άλλα μέτρα που μπορεί να είναι δευτερεύοντα σε περιπτώσεις διαζυγίου.

6.1.3.2. Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε διαδικασίες γαμικών διαφορών σύμφωνα με τον κανονισμό Βρυξέλλες ΙΙα

Σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, μια απόφαση που εκδίδεται σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται σε όλα τα άλλα κράτη μέλη. Οι λόγοι μη αναγνώρισης περιορίζονται στο ελάχιστο. Στην περίπτωση αποφάσεων που αφορούν χωρισμό, διαζύγιο ή ακύρωση γάμου δεν απαιτείται καμία ιδιαίτερη διαδικασία για την ενημέρωση των ληξιαρχικών αρχείων ενός κράτους μέλους. Βασική αρχή του κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙα, όπως και του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, αποτελεί ότι το κράτος αναγνώρισης δεν πρέπει να ερευνά ούτε την δικαιοδοσία του κράτους μέλους προέλευσης ούτε την ουσία της απόφασης του δικαστηρίου αυτού. Οι αποφάσεις που σχετίζονται με γαμικές διαφορές αναγνωρίζονται αυτοδικαίως και μπορούν να εκτελεστούν σε άλλα κράτη μέλη μόλις κηρυχθούν εκτελεστές από το οικείο δικαστήριο στο κράτος μέλος της εκτέλεσης («κήρυξη εκτελεστότητας»). Η απόφαση για την κήρυξη εκτελεστότητας μπορεί να επανεξεταστεί με την άσκηση προσφυγής. Για την αναγνώριση και την εκτέλεση δεν απαιτείται καμία επικύρωση για οποιοδήποτε έγγραφο, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης διαζυγίου.

(92) Βλ. κεφάλαιο 7 κατωτέρω.

6.1.4. Βρυξέλλες ΙΙα και γονική μέριμνα

6.1.4.1. Πεδίο εφαρμογής

Ο κανονισμός είναι πολύ ευρύς ως προς το πεδίο εφαρμογής των ζητημάτων γονικής μέριμνας. Καλύπτει τις παραδοσιακές μορφές των ευθυνών γονικής μέριμνας σε σχέσεις γονέα και τέκνου, όπως είναι ο καθορισμός του τόπου διαμονής του τέκνου, τα δικαιώματα επικοινωνίας, η επιμέλεια, τα μέτρα για την προστασία του τέκνου σε σχέση με την παρουσία του. Καλύπτεται, επίσης, η τοποθέτηση του τέκνου σε ίδρυμα από δημόσια αρχή που αναφέρεται στην παράγραφο 6.1.8. Προβλέπει κανόνες σε σχέση με τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων σε τέτοια θέματα και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων γονικής μέριμνας.

6.1.4.2. Δικαιοδοσία σε υποθέσεις γονικής μέριμνας – Άρθρα 8, 9, 12 και 13

Ο γενικός κανόνας είναι ότι δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του τέκνου. Ο όρος συνήθης διαμονή δεν ορίζεται πουθενά στον κανονισμό, αλλά σκοπός του είναι να έχει αυτόνομη έννοια και αυτό έχει επιβεβαιωθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μια σειρά υποθέσεων⁽⁹³⁾. Επιπλέον, ο κανονισμός εισάγει την περιορισμένη δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να έχει δικαιοδοσία δικαστήριο κράτους μέλους πλην αυτού, στο οποίο το τέκνο έχει τη συνήθη διαμονή του, σε θέματα γονικής μέριμνας όπου για παράδειγμα η υπόθεση συνδέεται με εκκρεμή διαδικασία διαζυγίου σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού σε εκείνο το άλλο κράτος μέλος⁽⁹⁴⁾. Επίσης προβλέπει τη δικαιοδοσία που βασίζεται στην παρουσία του τέκνου στο κράτος μέλος, αλλά μόνο στην περίπτωση που δεν μπορεί να εξακριβωθεί η συνήθης διαμονή του τέκνου⁽⁹⁵⁾. Όταν ένα τέκνο μετακινείται από το κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του προς ένα άλλο με τη συμφωνία των δικαιούχων της γονικής του μέριμνας (ήτοι κυρίως των γονέων), τα δικαστήρια στο πρώτο κράτος συνεχίζουν να έχουν δικαιοδοσία σε σχέση με τη μεταβολή

(93) Βλ., για παράδειγμα, τις υποθέσεις C – 523/07 A, της 2ας Απριλίου 2009, και Mercredi v Chaffe, C-497/10 PPU, της 22ας Δεκεμβρίου 2010.

(94) Βλ. άρθρο 12 παράγραφος 1.

(95) Βλ. άρθρο 13.

τυχόν αποφάσεων για επικοινωνία, αλλά μόνο για μια περίοδο τριών μηνών μετά τη μετακίνηση και εφόσον ο κάτοχος δικαιωμάτων επικοινωνίας συνεχίζει να ζει εκεί⁽⁹⁶⁾.

6.1.4.3. Παραπομπή υποθέσεων μεταξύ δικαστηρίων – Άρθρο 15

Ο κανονισμός περιέχει έναν ακόμα καινοτόμο κανόνα στο ευρωπαϊκό δίκαιο, δυνάμει του οποίου το δικαστήριο που επιλήφθηκε της υπόθεσης και έχει αρμοδιότητα ως προς την ουσία, μπορεί κατ' εξαίρεση να την παραπέμψει στο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, εφόσον το τελευταίο είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση. Το δικαστήριο μπορεί να παραπέμψει ολόκληρη την υπόθεση ή ένα συγκεκριμένο μέρος της.

Επειδή, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα του άρθρου 8, δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του τέκνου κατά τον χρόνο που επιλήφθηκε το δικαστήριο, η δικαιοδοσία δεν αλλάζει αυτόματα όταν το τέκνο αποκτά συνήθη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν περιστάσεις όπου κατ' εξαίρεση το δικαστήριο που επιλήφθηκε («το δικαστήριο προέλευσης») δεν είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση. Στις περιστάσεις αυτές, το άρθρο 15 επιτρέπει στο δικαστήριο προέλευσης να παραπέμψει την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, εφόσον αυτό είναι προς το ύψιστο συμφέρον του παιδιού. Η διαδικασία για την πραγματοποίηση της παραπομπής και οι κατηγορίες των δικαστηρίων στα οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί η παραπομπή ορίζονται στο άρθρο. Μόλις μια υπόθεση παραπεμφθεί στο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, δεν μπορεί να παραπεμφθεί περαιτέρω στο δικαστήριο τρίτου κράτους μέλους⁽⁹⁷⁾.

6.1.4.4. Δικαιοδοσία σε υποθέσεις απαγωγής τέκνων - Άρθρο 10

Κάποια παιδιά αγάγονται από ένα κράτος μέλος σε άλλο από τους γονείς τους, οι οποίοι θέλουν να ασκήσουν αγωγή γονικής μέριμνας σε σχέση με αυτά τα παιδιά, για παράδειγμα ενώπιον ενός δικαστή της δικής τους ιθαγένειας, ελπίζοντας να τύχουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης. Σύμφωνα με τον κανονισμό, η παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση ενός τέκνου δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή της αρμοδιότητας από τα δικαστήρια του κράτους μέλους της αρχικής συνήθους διαμονής του τέκνου, εκτός αν όλοι όσοι έχουν δικαιώματα επιμέλειας όπως ορίζεται στον κανονισμό έχουν δώσει την συγκατάθεσή τους ή αν το παιδί έχει διαμείνει στο νέο κράτος για τουλάχιστον ένα έτος αφότου το πρόσωπο που έχει δικαιώματα επιμέλειας έλαβε γνώση ή όφειλε να έχει λάβει γνώση του τόπου όπου βρίσκεται το τέκνο και είτε δεν έχει υποβληθεί αίτηση επιστροφής, σύμφωνα με τη σύμβαση της Χάγης σχετικά με την απαγωγή παιδιών, κατά τη διάρκεια του έτους εκείνου είτε έχει γίνει αίτηση και έχει ανακληθεί ή έχει εκδοθεί απόφαση για την επιμέλεια στο κράτος μέλος της αρχικής συνήθους διαμονής του παιδιού, η οποία δεν συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού σε εκείνο το κράτος. Με αυτόν τον τρόπο οι γονείς που θεωρούν ότι μπορούν να αποκτήσουν πλεονέκτημα μετακινώντας τα παιδιά τους μονομερώς σε άλλο κράτος μέλος αποτρέπονται να το πράξουν αυτό, λόγω του ότι εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι σαφές ότι μια τέτοια ενέργεια δεν θα οδηγήσει σε αλλαγή δικαιοδοσίας σε θέματα γονικής μέριμνας.

6.1.5. Η λειτουργία της σύμβασης της Χάγης σχετικά με την απαγωγή παιδιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Άρθρο 11

6.1.5.1. Οι βασικές αρχές της σύμβασης και του κανονισμού

Η σύμβαση της Χάγης του 1980 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών συνεχίζει να λειτουργεί εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά ο κανονισμός περιέχει διατάξεις που συμπληρώνουν τη λειτουργία της σύμβασης μεταξύ των κρατών μελών. Αυτές οι διατάξεις προορίζονται να ενισχύσουν τη λειτουργία της σύμβασης και ειδικότερα την κεντρική αρχή τόσο της σύμβασης

(96) Βλ. άρθρο 9.

(97) Βλ. αιτιολογική σκέψη 13

όσο και του κανονισμού ότι είναι ενάντια στο ύψιστο συμφέρον των τέκνων να μετακινούνται ή να κατακρατούνται παρανόμως μακριά από το κράτος της συνήθους διαμονής τους. Αυτή η αρχή υποστηρίζεται με την σειρά της από τη δικονομική αρχή ότι αν συμβεί αυτή η μετακίνηση ή κατακράτηση, το εμπλεκόμενο τέκνο ή τέκνα θα πρέπει να επιστραφούν στο κράτος συνήθους διαμονής τους το συντομότερο δυνατό, εάν το δικαστήριο το αποφασίσει, και εναπόκειται στο δικαστήριο του εν λόγω κράτους να λάβει κατάλληλες αποφάσεις για το ύψιστο συμφέρον των τέκνων όσον αφορά το με ποιον θα πρέπει να ζήσουν και να έχουν επικοινωνία και σε ποια βάση.

6.1.5.2. *Οι συμπληρωματικές διατάξεις του κανονισμού – Άρθρο 11 παράγραφοι 1 ως 5*

Το άρθρο 11 περιλαμβάνει μια σειρά διατάξεων, οι οποίες αποσκοπούν στην ενίσχυση αυτών των βασικών αρχών και οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται σε υποθέσεις όπου επιδιώκεται η επιστροφή ενός τέκνου σύμφωνα με τη σύμβαση από ένα κράτος μέλος σε ένα άλλο. Αυτές έχουν ως εξής:

- Κατά την εξέταση της αίτησης για επιστροφή και κάθε ένστασης επί αυτής βάσει των εξαιρέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 12 και 13 της σύμβασης θα πρέπει το τέκνο να έχει δικαίωμα ακρόασης κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας ή της ωριμότητας του, εκτός εάν αυτό δεν ενδείκνυται. Ο κανονισμός δεν διευκρινίζει πώς μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο, οπότε αυτό επαφίεται στο εθνικό δικονομικό δίκαιο των κρατών μελών. Ωστόσο, είναι σαφές από τη διάταξη ότι το δικαστήριο που εξετάζει την επιστροφή του τέκνου υποχρεούται να εξετάσει αν το τέκνο αυτό θα πρέπει να τύχει ακρόασης στο δικαστήριο – Άρθρο 11 παράγραφος 2
- Οι διαδικασίες επιστροφής, δυνάμει της σύμβασης, θα πρέπει να ολοκληρωθούν το συντομότερο δυνατό και, εκτός εάν καθίσταται αδύνατο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων, οπωσδήποτε δεν θα πρέπει

να διαρκέσουν περισσότερο από έξι εβδομάδες μετά την υποβολή της αίτησης μέχρι την έκδοση της απόφασης. Αυτή η διάταξη είναι παρόμοια με τις διατάξεις της σύμβασης⁽⁹⁸⁾ και ενισχύει τη θέση ότι η άμεση επιστροφή των τέκνων αποτελεί θεμελιώδη στόχο και των δύο πράξεων – Άρθρο 11 παράγραφος 3

- Σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 1 στοιχείο β) της σύμβασης της Χάγης του 1980 που αναφέρεται παραπάνω, οι γονείς μπορεί να επιδιώξουν να αποφύγουν την έκδοση απόφασης για την επιστροφή των τέκνων τα οποία έχουν παρανόμως απομακρύνει, ισχυριζόμενοι ότι η επιστροφή του εμπλεκόμενου τέκνου θα εξέθετε το τέκνο σε σοβαρό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή σωματική ή ψυχολογική βλάβη ή να περιέλθει σε αφόρητη κατάσταση. Όπως συμβαίνει και με τις άλλες εξαιρέσεις, η θεμελίωση των κινδύνων για το τέκνο, προκειμένου να πειστεί το δικαστήριο, βαρύνει το πρόσωπο που επιδιώκει την έκδοση απόφασης για τη μη επιστροφή του τέκνου. Στην πραγματικότητα αυτή η εξαίρεση έχει σε γενικές γραμμές ερμηνευτεί πολύ στενά από τα δικαστήρια στα περισσότερα συμβαλλόμενα κράτη, συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών της ΕΕ, και ο κανονισμός ενισχύει αυτή την ερμηνεία προβλέποντας ότι αυτή η εξαίρεση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη θεμελίωση της μη επιστροφής, αν έχει κριθεί ότι έχουν ληφθεί επαρκή μέτρα προστασίας για το τέκνο μετά την επιστροφή του στο κράτος της συνήθους διαμονής του, στα δικαστήρια του οποίου πρόκειται να κριθούν ζητήματα ευημερίας του παιδιού, λαμβανομένου υπόψη του ύψιστου συμφέροντος του τέκνου. – Άρθρο 11 παράγραφος 4
- Το δικαστήριο δεν δύναται να απορρίψει την αίτηση επιστροφής αν το πρόσωπο που ζήτησε την επιστροφή δεν είχε δυνατότητα ακρόασης – Άρθρο 11 παράγραφος 5.

(98) Βλ. άρθρα 2 και 11.

6.1.5.3. Τι γίνεται αν εκδοθεί απόφαση περί μη επιστροφής – Άρθρο 11 παράγραφοι 6 έως 8

Όπως τονίστηκε ήδη, η σύμβαση αναφέρει περιορισμένο αριθμό εξαιρέσεων βάσει των οποίων το δικαστήριο θα αποφασίσει την επιστροφή ενός παιδιού στο κράτος της συνήθους διαμονής του μετά την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του σε άλλο κράτος. Προκειμένου να μην επιτραπεί στους γονείς να εκμεταλλευτούν αυτές τις εξαιρέσεις, συχνά με προσχηματικούς λόγους, και να διασφαλιστεί ότι το μακροπρόθεσμο μέλλον των παιδιών που έχουν πέσει θύματα μιας τέτοιας ενέργειας θα αποφασίζεται στο κράτος της συνήθους διαμονής του, ο κανονισμός δηλώνει όχι μόνο ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού διατηρούν τη δικαιοδοσία⁽⁹⁹⁾, αλλά επίσης ότι μετά την απαγωγή τα εν λόγω δικαστήρια έχουν τον τελευταίο λόγο σχετικά με το μακροπρόθεσμο μέλλον του παιδιού. Άρα μετά την έκδοση απόφασης από τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει απαχθεί το παιδί για τη μη επιστροφή του παιδιού, δυνάμει του άρθρου 13 της Σύμβασης, δύναται να εκδοθεί άλλη απόφαση από τα αρμόδια δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως προτού απαχθεί, η οποία θα απαιτεί την επιστροφή του παιδιού.

6.1.5.4. Αναγνώριση και εκτέλεση απόφασης για την επιστροφή του παιδιού έπειτα από απόφαση μη επιστροφής – ταχεία διαδικασία – Άρθρα 11 παράγραφοι 8, 40 παράγραφος 1 στοιχείο β) και 2

Αν εκδοθεί τέτοια απόφαση που απαιτεί την επιστροφή του παιδιού, θα πρέπει να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί χωρίς καμία ειδική διαδικασία (π.χ. εκτελεστήριος τύπος), υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται ορισμένες διαδικαστικές διασφαλίσεις, για παράδειγμα ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού έδωσε τη δυνατότητα ακρόασης στο παιδί⁽¹⁰⁰⁾. Το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση μη επιστροφής θα στείλει

τον φάκελο της υπόθεσης στο αρμόδιο δικαστήριο της χώρας συνήθους διαμονής του παιδιού αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Τα μέρη καλούνται από το αρμόδιο δικαστήριο της χώρας συνήθους διαμονής του παιδιού αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του να υποβάλουν παρατηρήσεις στο δικαστήριο. Εάν υποβάλουν παρατηρήσεις, το δικαστήριο θα εξετάσει το ζήτημα της επιμέλειας.

6.1.6. Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων περί δικαιωμάτων επικοινωνίας – ταχεία διαδικασία – Άρθρα 40 παράγραφος 1 στοιχείο α) και 41

Ο κανονισμός Βρυξέλλες IIa διατήρησε τις διατάξεις περί εκτέλεσης της σύμβασης της Χάγης του 1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων για την προστασία των παιδιών και προσέθεσε την έκδοση πιστοποιητικών για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας εντός της Ένωσης των αποφάσεων σχετικά με το διαζύγιο και τη γονική μέριμνα, περιλαμβανομένων και των αποφάσεων περί δικαιωμάτων επικοινωνίας που εκδίδονται σε ένα κράτος μέλος. Το πιστοποιητικό περί δικαιωμάτων επικοινωνίας περιέχει δηλώσεις όσον αφορά τη διαδικασία που ακολούθησε το δικαστήριο: όταν η απόφαση εκδίδεται ερήμην, το πιστοποιητικό θα επιβεβαιώνει ότι οι επιδόσεις στον ερημοδικήσαντα διάδικο έγιναν κατά τρόπο που του επέτρεπε να αμυνθεί, ότι όλοι οι διάδικοι και το παιδί, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του, είχαν την ευκαιρία ακρόασης. Δεν προβλέπεται καμία προσφυγή κατά της έκδοσης του πιστοποιητικού στο κράτος μέλος προέλευσης: το πιστοποιητικό μπορεί να διορθωθεί (άρθρο 43). Η πιστοποιημένη απόφαση δεν μπορεί να εκτελεστεί εντός του κράτους μέλους εκτέλεσης, εάν η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με μεταγενέστερη εκτελεστή απόφαση.

(99) Βλ. άρθρο 10 και παράγραφο 6.1.4.4.

(100) Βλ. άρθρο 42 παράγραφος 2 στοιχείο

6.1.7. Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων – ταχεία διαδικασία – Άρθρα 21 έως 39

Η διαδικασία που ισχύει για άλλες αποφάσεις περί γονικής μέριμνας είναι παρόμοια με εκείνη που ισχύει για αποφάσεις που υπόκεινται στη διαδικασία του κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Αφού εκδοθεί και καταστεί εκτελεστή, η απόφαση συνοδεύεται από πιστοποιητικό βάσει του υποδείγματος που ορίζεται στον κανονισμό⁽¹⁰¹⁾. Η διαδικασία για την υποβολή αίτησης κήρυξης εκτελεστότητας ή εγγραφής προς εκτέλεση στο Ηνωμένο Βασίλειο (άρθρο 28) είναι σύμφωνη με το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης (άρθρο 30). Το πρόσωπο που επιδιώκει την εκτέλεση της απόφασης υποβάλλει αίτηση για την κήρυξη της εκτελεστότητας στο κράτος μέλος όπου πρόκειται να εκτελεστεί η απόφαση. Αφού κηρυχθεί η εκτελεστότητα, κοινοποιείται στον διάδικο κατά του οποίου ζητείται η εκτέλεση σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία. Ο διάδικος αυτός δύναται να ασκήσει προσφυγή κατά της κήρυξης της εκτελεστότητας, αλλά αυτό μπορεί να γίνει μόνο για τους λόγους που ορίζονται στον κανονισμό⁽¹⁰²⁾. Η εκτέλεση της απόφασης καθαυτή λαμβάνει χώρα σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία⁽¹⁰³⁾.

6.1.8. Τοποθέτηση παιδιού υπό φροντίδα σε άλλο κράτος μέλος – Άρθρα 55 στοιχείο δ) και 56

Έχει αναφερθεί ότι ο κανονισμός καλύπτει υποθέσεις που περιλαμβάνουν αποφάσεις περί τοποθέτησης παιδιών υπό τη φροντίδα ιδρύματος ή ανάδοχων γονέων. Οι εν λόγω αποφάσεις περί γονικής μέριμνας ίσως περιλαμβάνουν την τοποθέτηση ενός παιδιού σε άλλο κράτος μέλος και στην περίπτωση αυτή ο κανονισμός προβλέπει ειδική διαδικασία. Πριν από τη λήψη της απόφασης περί τοποθέτησης, το αρμόδιο δικαστήριο συμβουλευεται προηγουμένως την κεντρική αρχή ή την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο οποίο προβλέπεται

να τοποθετηθεί το παιδί εφόσον απαιτείται παρέμβαση δημόσιας αρχής σε αυτό το κράτος μέλος. Η απόφαση τοποθέτησης δύναται να ληφθεί μόνο με τη συμφωνία της αρμόδιας αρχής. Εάν δεν απαιτείται παρέμβαση δημόσιας αρχής για να τοποθετηθεί το παιδί σε ανάδοχη οικογένεια σε άλλο κράτος μέλος, η εν λόγω συγκατάθεση δεν είναι απαραίτητη και η αρχή που είναι επιφορτισμένη με την τοποθέτηση θα πρέπει μόνο να ενημερώσει την κεντρική ή την αρμόδια αρχή⁽¹⁰⁴⁾. Οι κεντρικές αρχές που ορίζονται δυνάμει του κανονισμού οφείλουν να συνδράμουν στη διαδικασία παρέχοντας πληροφορίες και βοήθεια στα δικαστήρια. Τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίσουν σαφείς κανόνες και διαδικασίες για τους σκοπούς της συγκατάθεσης που αναφέρεται στο άρθρο 56 του κανονισμού, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου και η ταχεία διεξαγωγή της διαδικασίας. Οι διαδικασίες πρέπει, μεταξύ άλλων, να επιτρέπουν στο δικαστήριο που εξετάζει την τοποθέτηση να προσδιορίσει εύκολα την αρμόδια αρχή και στην αρμόδια αρχή να χορηγήσει ή να αρνηθεί να χορηγήσει τη συγκατάθεσή της αμέσως⁽¹⁰⁵⁾.

6.1.9. Συνεργασία δικαστηρίων και κεντρικών αρχών – Άρθρα 11 παράγραφοι 6 έως 8, 15 παράγραφος 6, 42 παράγραφος 2 στοιχείο γ), 53 έως 55 και 67

Όπως και στη σύμβαση της Χάγης του 1980 για τις απαγωγές παιδιών και τη σύμβαση της Χάγης του 1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων για την προστασία των παιδιών, οι κεντρικές αρχές των κρατών μελών διαδραματίζουν θεμελιώδη και σημαντικό ρόλο καθώς συνεργάζονται τόσο μεταξύ τους όσο και με τις άλλες αρμόδιες αρχές για την εκπλήρωση των σκοπών και των διατάξεων του κανονισμού. Για τον σκοπό αυτό το κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να διορίσει μία ή περισσότερες κεντρικές αρχές. Περισσότερες κεντρικές αρχές διορίζονται εάν ένα κράτος μέλος έχει δύο ή περισσότερα νομικά συστήματα⁽¹⁰⁶⁾.

(101) Βλ. άρθρα 37 και 39 και το παράρτημα II

(102) Βλ. άρθρο 23

(103) Βλ. άρθρο 47

(104) Βλ. άρθρο 56.4.

(105) Απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Απριλίου 2012, Health Services Executive, υπόθεση C-92/12, σκέψη 82.

(106) Βλ. άρθρο 53

Τα καθήκοντα των κεντρικών αρχών είναι και γενικά και ειδικά. Ένα πρόσθετο καθήκον των κεντρικών αρχών δυνάμει του κανονισμού είναι η παροχή βοήθειας στα δικαστήρια κατά τη συνεργασία τους ιδίως όσον αφορά την επιστροφή παιδιών μετά την έκδοση απόφασης περί μη επιστροφής και στις περιπτώσεις όπου τα δικαστήρια σκέφτονται να παραπέμψουν την υπόθεση ή να προβούν σε διασυνοριακή τοποθέτηση. Ο κανονισμός θεσπίστηκε με δεδομένο ότι η συνεργασία μεταξύ των κεντρικών αρχών και η επικοινωνία τόσο μεταξύ τους όσο και μεταξύ των δικαστηρίων⁽¹⁰⁷⁾ των κρατών μελών για τους σκοπούς του κανονισμού θα υποστηρίζονταν από το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Civil Judicial Network in civil and commercial matters - EJN)⁽¹⁰⁸⁾. Οι σκοποί της εν λόγω επικοινωνίας και συνεργασίας συνίστανται στην προσπάθεια παροχής βοήθειας για την επίλυση υποθέσεων που αφορούν παιδιά και οι οποίες είναι συχνά εξαιρετικά δύσκολες και ευαίσθητες⁽¹⁰⁹⁾.

6.2. Εφαρμοστέο δίκαιο για το διαζύγιο – κανονισμός Ρώμη ΙΙΙ⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Ιστορικό

Τον Ιούλιο του 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για την έκδοση κανονισμού που θα αφορούσε το εφαρμοστέο δίκαιο για το διαζύγιο. Διεξήχθησαν διαπραγματεύσεις επί της εν λόγω πρότασης ωστόσο κατέστη σαφές το 2008 ότι υφίσταντο ανυπερέβλητες δυσκολίες που δεν επέτρεπαν την ομόφωνη έγκριση

από τα κράτη μέλη⁽¹¹¹⁾. Λίγο αργότερα, μια ομάδα κρατών μελών⁽¹¹²⁾ επανέφερε την πρωτοβουλία δυνάμει των νέων ρυθμίσεων περί ενισχυμένης συνεργασίας της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽¹¹³⁾ διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση του κανονισμού Ρώμη ΙΙΙ επί του εν λόγω θέματος.

6.2.2. Εδαφικό και καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής

Από την 21η Ιουνίου 2012, δεκατέσσερα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν από ενιαίους κανόνες σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο για το διαζύγιο και τον δικαστικό χωρισμό. Επρόκειτο για τα αρχικά δεκαπέντε κράτη που αιτήθηκαν συμμετοχής στην εν λόγω διαδικασία ενισχυμένης συνεργασίας, εκτός της Ελλάδας, η οποία αποσύρθηκε από τις διαπραγματεύσεις και ενημέρωσε αργότερα για την πρόθεσή της να δεσμεύεται από τον κανονισμό. Τώρα δεσμεύεται από τον κανονισμό και η Λιθουανία⁽¹¹⁴⁾. Ο κανονισμός αποκλείει από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του αρκετά ζητήματα οικογενειακού δικαίου, παρόμοια με εκείνα που αποκλείστηκαν από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες ΙΙα⁽¹¹⁵⁾, , πολλά από τα οποία αντιμετωπίζονται τώρα με διακριτό τρόπο σε άλλους κανονισμούς. Ο κανονισμός έχει οικογενειακό χαρακτήρα, το οποίο σημαίνει ότι το δίκαιο που ορίζεται από τον κανονισμό εφαρμόζεται ακόμα και αν δεν είναι το δίκαιο κράτους μέλους που συμμετέχει στον κανονισμό.

(107) Βλ. άρθρο 11 παράγραφοι 6 και 7, άρθρο 15 παράγραφος 6, άρθρο 53, άρθρο 55 στοιχεία γ) και δ), και άρθρο 56.6.

(108) Βλ. άρθρο 54- το ΕΔΔ είναι δίκτυο σημείων επαφής και κεντρικών αρχών σύμφωνα με τον κανονισμό- βλ. κεφάλαιο 14 πιο κάτω σχετικά με το Ευρωπαϊκό Αστικό Δικαστικό Δίκτυο.

(109) Βλ., σε αυτό το πλαίσιο, άρθρο 55 στοιχείο ε).

(110) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1259/2010 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2010, για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στο διαζύγιο και τον δικαστικό χωρισμό.

(111) Τα μέτρα οικογενειακού δικαίου απαιτείται να λαμβάνονται ομόφωνα από τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο, σε αντίθεση με την πλειονότητα των μέτρων για θέματα πολιτικής δικαιοσύνης, όπου αρκεί ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο.

(112) Βέλγιο, Βουλγαρία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Σλοβενία.

(113) Άρθρο 328.1 της ΣΛΕΕ.

(114) Η Ελλάδα δεσμεύτηκε με ημερομηνία έναρξης ισχύος από τις 29 Ιουλίου 2015, βλ. απόφαση της Επιτροπής (2014/39/ΕΕ), της 27ης Ιανουαρίου 2014, και ΕΕ L 231/41 της 28ης Ιανουαρίου 2014- στη Λιθουανία ο κανονισμός ισχύει από τις 22 Μαΐου 2014- βλ. απόφαση της Επιτροπής, της 21ης Νοεμβρίου 2012 και ΕΕ L 323 της 22.11.2012, σ. 18.

(115) Τα θέματα που εξαιρούνται είναι η ικανότητα των φυσικών προσώπων, η ύπαρξη, εγκυρότητα ή αναγνώριση του γάμου, το όνομα/τα ονόματα των συζύγων, οι περιουσιακές συνέπειες του γάμου, η ευθύνη των γονέων, οι υποχρεώσεις διατροφής, και τα καταπιστεύματα και η κληρονομική διαδοχή.

6.2.3. Επιλογή Δικαίου

Όσον αφορά τον κανονισμό, τα μέρη επιτρέπεται να επιλέξουν ένα από τα εξής δίκαια:

- το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής των συζύγων κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου·
- το δίκαιο του κράτους της τελευταίας συνήθους διαμονής των συζύγων, εάν ο ένας από τους συζύγους εξακολουθεί να διαμένει σε αυτό κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου·
- το δίκαιο του κράτους της εθνικότητας ενός εκ των συζύγων κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου· ή
- το δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου.

Οι συμφωνίες σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο συνάπτονται και τροποποιούνται ανά πάσα στιγμή, αλλά το αργότερο κατά τη στιγμή κατά την οποία επιλαμβάνεται της υποθέσεως το δικαστήριο. Επίσης, εφόσον προβλέπεται από το δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου, οι σύζυγοι μπορούν επίσης να ορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας Σε αυτή την περίπτωση, ο προσδιορισμός καταχωρίζεται στα πρακτικά του δικάζοντος δικαστηρίου σύμφωνα με το δίκαιο αυτού του ιδίου. Το ουσιαστικό κύρος της συμφωνίας περί επιλογής δικαίου διέπεται από το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο, σύμφωνα με την επιλογή που γίνεται, αν η συμφωνία ήταν έγκυρη. Η συμφωνία για την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου πρέπει να διατυπωθεί εγγράφως, να χρονολογηθεί και να υπογραφεί και από τους δύο συζύγους. Άλλες πρόσθετες τυπικές προϋποθέσεις για αυτό το είδος της συμφωνίας μπορεί να ισχύουν ανάλογα με τη νομοθεσία του (των) κράτους(-ών) μέλους(-ών) της συνήθους διαμονής των συζύγων.

6.2.4. Εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής

Ελλείψει επιλογής δικαίου, ισχύουν οι κάτωθι κανόνες για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου. Το δίκαιο του κράτους :

- της συνήθους διαμονής των συζύγων κατά τον χρόνο υποβολής αγωγής στο δικαστήριο ή, ελλείψει αυτής
- της τελευταίας συνήθους διαμονής των συζύγων, υπό την προϋπόθεση ότι η διαμονή αυτή δεν έπαυσε να υφίσταται ένα έτος και πλέον πριν από την υποβολή αγωγής στο δικαστήριο και εφόσον ο ένας εκ των συζύγων εξακολουθεί να διαμένει στο συγκεκριμένο κράτος κατά τον χρόνο υποβολής αγωγής στο δικαστήριο ή, ελλείψει αυτής
- της ιθαγένειας των δύο συζύγων κατά τον χρόνο υποβολής αγωγής στο δικαστήριο ή, ελλείψει αυτής
- του επιληφθέντος δικαστηρίου.

6.2.5. Άλλοι κανόνες

6.2.5.1. Εφαρμογή του δικαίου του δικάζοντος δικαστηρίου

Σε περίπτωση κατά την οποία το εφαρμοστέο δίκαιο δυνάμει του κανονισμού δεν προβλέπει τον θεσμό του διαζυγίου ή δεν παρέχει ισότιμη πρόσβαση σε διαζύγιο ή σε δικαστικό χωρισμό, λόγω του φύλου ενός εκ των συζύγων, εφαρμόζεται το δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου.

6.2.5.2. *Αποκλεισμός της αναπαραπομπής*

Η εφαρμογή του δικαίου ενός κράτους παραπέμπει στους κανόνες δικαίου που ισχύουν στο εν λόγω κράτος, εξαιρουμένων των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου⁽¹¹⁶⁾.

6.2.5.3. *Δημόσια τάξη*

Ένα δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να εφαρμόσει μια διάταξη του δικαίου που καθορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού, μόνο εάν αυτή η εφαρμογή είναι προδήλως ασυμβίβαστη με τη δημόσια τάξη του κράτους του δικάζοντος δικαστηρίου.

6.2.5.4. *Διαφορές μεταξύ εθνικών νομοθεσιών*

Ο κανονισμός δεν υποχρεώνει τα δικαστήρια ενός κράτους μέλους, το δικαιο του οποίου δεν προβλέπει τον θεσμό του διαζυγίου ή δεν αναγνωρίζει έναν γάμο ως έγκυρο για τον σκοπό της έκδοσης διαζυγίου, να εκδώσουν διαζύγιο κατ' εφαρμογή των κανόνων του κανονισμού.

(116) Βλ. την παράγραφο 8.3.9 κατωτέρω για γενική περιγραφή των συνεπειών του αποκλεισμού της αναπαραπομπής.

Υποχρεώσεις διατροφής

7.1. Ιστορικό του κανονισμού περί διατροφής - Ο κανονισμός Βρυξέλλες I και η σύμβαση της Χάγης για θέματα διατροφής του 2007

Ο κανονισμός Βρυξέλλες I περιλάμβανε κανόνες για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση σε σχέση με τις υποχρεώσεις διατροφής εντός της πρώην ΕΚ. Επέτρεπε στον δικαιούχο διατροφής να προσφύγει στα δικαστήρια του κράτους μέλους της κατοικίας ή της συνήθους διαμονής του/της. Αυτή η ρύθμιση λειτούργησε ομαλά μέχρι ενός σημείου, αλλά εξακολουθούσε να απαιτεί από τον δικαιούχο της διατροφής να υποβληθεί στη διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας προκειμένου να μπορέσει να εκτελέσει την απόφαση σε άλλο κράτος μέλος. Αυτό ήταν δύσκολο για πολλούς δικαιούχους, οι οποίοι χρειάζονταν την ταχεία και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης εφόσον βασίζονται στην καταβολή της διατροφής. Το πρόβλημα αυτό επιδειωνόταν περισσότερο στην περίπτωση της διατροφής παιδιών.

Το 2005, προκειμένου να εξαλείψει τα απαιτούμενα ενδιάμεσα μέτρα για την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων περί καταβολής διατροφής και προκειμένου να θεσπίσει κοινούς δικονομικούς κανόνες για την απλοποίηση και επιτάχυνση της επίλυσης διασυνοριακών διαφορών σχετικών με αξιώσεις διατροφής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μια πρόταση έκδοσης κανονισμού περί διατροφής της ΕΕ.

Ταυτόχρονα με τις διαπραγματεύσεις της ΕΕ σχετικά με αυτήν την πρόταση, η διάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο ασχολήθηκε με τις διαπραγματεύσεις που κατέληξαν τον Νοέμβριο του 2007 στη σύναψη της σύμβασης για την είσπραξη απαιτήσεων διατροφής παιδιών και άλλων μορφών οικογενειακής διατροφής. Η σύμβαση της Χάγης του 2007 θεσπίζει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των υποχρεώσεων διατροφής με κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη. Συνοδεύεται δε από ένα προαιρετικό πρωτόκολλο που περιέχει κανόνες σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο για τις υποχρεώσεις διατροφής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη συμμετείχαν

πλήρως σε αυτές τις διαπραγματεύσεις και ενσωμάτωσαν πολλούς από τους κανόνες που συμφωνήθηκαν σε διεθνές επίπεδο στον κανονισμό περί διατροφής, που εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2008.

Η σύμβαση της Χάγης του 2007 επικυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις 9 Απριλίου 2014. Τέθηκε σε ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από τη Δανία, την 1η Αυγούστου 2014. Το πρωτόκολλο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις 8 Απριλίου 2010⁽¹¹⁷⁾ και εφαρμόζεται από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού περί διατροφής, στις 18 Ιουνίου 2011, από όλα τα κράτη μέλη εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα χρησιμοποιούν τη σύμβαση της Χάγης του 2007 μόνο με κράτη μη μέλη της ΕΕ που έχουν προσχωρήσει σε αυτήν.

7.2. Σκοπός του κανονισμού περί διατροφής⁽¹¹⁸⁾

Ο βασικός σκοπός του κανονισμού περί διατροφής είναι να θεσπίσει μια νομοθετική πράξη για την απλοποίηση της διαδικασίας με την οποία ο δικαιούχος διατροφής σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ θα μπορεί να υποβάλλει αίτηση για την είσπραξη διατροφής γρήγορα και απλά από υπόχρεο διατροφής που βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος αξιοποιώντας τις διατάξεις για τη δικαιοδοσία, τη σύγκρουση νόμων, την αναγνώριση, την εκτελεστότητα, την εκτέλεση των αποφάσεων, τη νομική αρωγή και τη συνεργασία μεταξύ κεντρικών αρχών. Ο δικαιούχος διατροφής υπέρ του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση σε ένα κράτος μέλος θα πρέπει να είναι σε θέση να ζητήσει να κηρυχθεί εκτελεστή (όταν είναι απαραίτητο) και να εκτελεστεί σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις απλουστευμένες διαδικασίες που ορίζονται στην παράγραφο 7.6 κατωτέρω. Ο δικαιούχος διατροφής μπορεί επίσης να διεκδικήσει την είσπραξη διατροφής με την έκδοση απόφασης

(117) Απόφαση της Επιτροπής (2009/941/ΕΚ)- βλ. ΕΕ L 331/17 της 16ης Δεκεμβρίου 2009

(118) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής

διατροφής σε άλλο κράτος μέλος. Ο υπόχρεος διατροφής θα πρέπει επίσης να λαμβάνει βοήθεια από τις κεντρικές αρχές για την υποβολή των αιτήσεων, όχι μόνο για την αναγνώριση των αποφάσεων, αλλά και για την τροποποίησή τους. Η κατάσταση κατά την οποία δημόσιοι φορείς υποκαθίστανται στα δικαιώματα του δικαιούχου καλύπτεται επίσης από τον κανονισμό.

7.3. Πεδίο εφαρμογής

7.3.1. Εδαφικό πεδίο εφαρμογής

Ο κανονισμός εφαρμόζεται και δεσμεύει όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, εκτός της Δανίας. Ωστόσο, η Δανία έχει συμφωνήσει ότι θα δεσμεύεται από τον κανονισμό όπως προβλέπεται στη συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και της Δανίας της 19ης Οκτωβρίου 2005⁽¹¹⁹⁾ στο βαθμό που ο κανονισμός αυτός τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) Βρυξέλλες Ι⁽¹²⁰⁾. Ουσιαστικά, ο κανονισμός ισχύει για τη Δανία με εξαίρεση τις διατάξεις των κεφαλαίων III (εφαρμοστέο δίκαιο) και VII (συνεργασία μεταξύ κεντρικών αρχών)⁽¹²¹⁾. Αυτό σημαίνει ότι οι κανόνες του κανονισμού σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη ισχύουν για τη Δανία επί αυτής της βάσεως και σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κανονισμού για τα κράτη που δεν έχουν προσχωρήσει στο πρωτόκολλο της Χάγης.

Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, το καθένα από αυτά τα κράτη μέλη όφειλε να γνωστοποιήσει εντός τριών μηνών από την υποβολή της πρότασης την επιθυμία τους να δεσμευθούν από τον κανονισμό⁽¹²²⁾, εάν φυσικά το επιθυμούσαν. Η Ιρλανδία το έπραξε αυτό πριν από την έναρξη

(119) Βλ. ΕΕ L 299 της 16 Νοεμβρίου 2005, σ. 62.

(120) Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου της Δανίας για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 149 της 12ης Ιουνίου 2009, σ. 80.

(121) Βλ. ΕΕ L 149 της 12ης Ιουνίου 2009.

(122) Βλ. Εισαγωγή παράγραφο 1.3 και το πρωτόκολλο για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, που προσαρτάται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

των διαπραγματεύσεων σχετικά με την πρόταση της ΕΕ που αποτέλεσε τον κανονισμό περί διατροφής του 2009, όχι όμως και το Ηνωμένο Βασίλειο⁽¹²³⁾. Το Ηνωμένο Βασίλειο συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις και συμφώνησε αργότερα να δεσμεύεται από τον κανονισμό, με εξαίρεση το γεγονός ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει επικυρώσει το πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο. Ως εκ τούτου, οι κανόνες του κανονισμού σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων ισχύουν για το Ηνωμένο Βασίλειο όπως προβλέπεται στην ενότητα 7.6.

7.3.2. Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε όλες τις υποχρεώσεις διατροφής που προκύπτουν από οικογενειακές σχέσεις, σχέσεις συγγένειας, γάμου ή αγκιστείας. Περιέχει κανόνες σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία. Προβλέπει επίσης σημαντικούς κανόνες σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως δε τη διαθεσιμότητα νομικής αρωγής και την παροχή βοήθειας σε δικαιούχους και υπόχρεους διατροφής μέσω των κεντρικών αρχών.

7.4. Διεθνής δικαιοδοσία

Οι περί διεθνούς δικαιοδοσίας κανόνες του κανονισμού ισχύουν για τα δικαστήρια, στα οποία διευκρινίζεται ότι περιλαμβάνονται οι διοικητικές αρχές που αναφέρονται στο παράρτημα Χ του κανονισμού⁽¹²⁴⁾.

7.4.1. Γενικοί κανόνες – Άρθρο 3

Ακολούθως αναφέρονται τα δικαστήρια με δικαιοδοσία να εκδικάζουν υποθέσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού: Το δικαστήριο–

(123) Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 46 και 47.

(124) Βλ. ΕΕ L 293 της 11ης Νοεμβρίου 2011, σ. 24. Βλ. επίσης για τη Δανία: ΕΕ L 251 της 21ης Σεπτεμβρίου 2013,

- του τόπου της συνήθους διαμονής του εναγόμενου (υπόχρεου διατροφής),
- του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής,
- που έχει αυτοδικαίως δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με την προσωπική κατάσταση όταν η αξίωση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής, ή
- που έχει αυτοδικαίως δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα όταν η αξίωση διατροφής είναι παρεπόμενη της αγωγής αυτής
- υπό την προϋπόθεση ότι, στις παραπάνω δύο τελευταίες περιπτώσεις, η διεθνής δικαιοδοσία δεν βασίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια ενός εκ των διαδίκων.

7.4.2. Παρέκταση αρμοδιότητας - άρθρο 4

Οι διάδικοι μπορούν να συμφωνήσουν όσον αφορά το δικαστήριο που θα έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει οποιαδήποτε υφιστάμενη ή μελλοντική διαφορά σε θέματα διατροφής, με εξαίρεση διαφορές σε σχέση με υποχρεώσεις διατροφής που προκύπτουν για πρόσωπο ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών. Μπορούν να επιλεγούν τα εξής δικαστήρια: το δικαστήριο ή τα δικαστήρια, κατά τη σύναψη της συμφωνίας παρέκτασης αρμοδιότητας ή όταν το δικαστήριο επιλαμβάνεται της διαφοράς –

- του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής ενός εκ των διαδίκων
- του κράτους μέλους της ιθαγένειας ενός εκ των διαδίκων
- στην περίπτωση υποχρεώσεων διατροφής μεταξύ συζύγων ή πρώην συζύγων, που είναι αρμόδιο για γαμικές διαφορές, ή
- στην περίπτωση υποχρεώσεων διατροφής μεταξύ συζύγων ή πρώην συζύγων, του κράτους μέλους στο οποίο είχαν την τελευταία κοινή συνήθη διαμονή τους για περίοδο τουλάχιστον ενός έτο.

Η συμφωνία παρέκτασης αρμοδιότητας πρέπει να είναι έγγραφη ή να γίνεται μέσω οποιασδήποτε διαβίβασης δια της ηλεκτρονικής οδού που επιτρέπει μεταγενέστερη πρόσβαση στο περιεχόμενό της. Η δικαιοδοσία που παραχωρείται με τη συμφωνία είναι αποκλειστική εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως.

7.4.3. Άλλοι κανόνες περί δικαιοδοσίας – παράσταση εναγόμενου, κοινή ιθαγένεια και αναγκαστική δικαιοδοσία (Forum necessitatis)

Εάν ο εναγόμενος παραστεί ενώπιον δικαστηρίου χωρίς να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του, τότε το δικαστήριο αυτό αποκτά διεθνή δικαιοδοσία.⁽¹²⁵⁾ Τα δικαστήρια του κράτους μέλους της κοινής ιθαγένειας των διαδίκων έχουν διεθνή δικαιοδοσία για θέματα διατροφής μόνο εάν δεν υφίσταται καμία άλλη διεθνής δικαιοδοσία δυνάμει του κανονισμού ή της σύμβασης του Λουγκάνο του 2007⁽¹²⁶⁾. Κατ' εξαίρεση, δικαστήριο κράτους μέλους, εφόσον υπάρχει επαρκής σύνδεσμος μεταξύ της διαφοράς και του εν λόγω κράτους μέλους, δύναται να αποκτήσει διεθνή δικαιοδοσία εάν δεν υπάρχει άλλο δικαστήριο κράτους μέλους με διεθνή δικαιοδοσία και δεν είναι ευλόγως δυνατό να κινηθούν διαδικασίες σε τρίτο κράτος.⁽¹²⁷⁾

7.4.4. Τροποποίηση αποφάσεων για ζητήματα διατροφής – Άρθρο 8

Όταν εκδίδεται απόφαση σε κράτος μέλος ή κράτος μέρος της σύμβασης της Χάγης του 2007 στο οποίο ο δικαιούχος διατροφής έχει τη συνήθη διαμονή του, δεν είναι δυνατόν να επιδιωχθεί από τον υπόχρεο διατροφής η τροποποίηση της απόφασης ή η έκδοση νέας απόφασης σε άλλο κράτος μέλος, εφόσον ο δικαιούχος διατηρεί τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκε η απόφαση. Εφαρμόζονται ορισμένες εξαιρέσεις στον κανόνα αυτό, ιδίως εάν οι διάδικοι έχουν συνάψει συμφωνία παρέκτασης αρμοδιότητας για τη διεθνή δικαιοδοσία του εν λόγω άλλου κράτους μέλους δυνάμει του κανονισμού ή εάν ο δικαιούχος διατροφής έχει υποβληθεί στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του εν λόγω άλλου κράτους μέλους.

(125) Άρθρο 5.

(126) Άρθρο 6.

(127) Άρθρο 7.

7.4.5. Εκκρεμοδικία – Άρθρο 12

Αν έχουν ασκηθεί αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ίδιων διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων διάφορων κρατών μελών, το δικαστήριο που επελήφθη πρώτο, εάν έχει διεθνή δικαιοδοσία, αναλαμβάνει την υπόθεση και το άλλο δικαστήριο πρέπει να αναστείλει τη διαδικασία του μέχρις ότου διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο και μετά να αρνηθεί τη διεθνή δικαιοδοσία.

7.5. Εφαρμοστέο δίκαιο – Άρθρο 15

Όπως προαναφέρθηκε, ο κανονισμός εφαρμόζει το προαιρετικό πρωτόκολλο της Χάγης του 2007, το οποίο δεσμεύει όλα τα κράτη μέλη εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου και της Δανίας. Στο κατωτέρω πλαίσιο συνοψίζονται οι κανόνες του πρωτοκόλλου:

Το εφαρμοστέο δίκαιο διέπει τη νομοθεσία για υποχρεώσεις διατροφής που προκύπτουν από οικογενειακές σχέσεις, συγγένια, γάμο ή αγκιστεία, ενώ η υποχρέωση έναντι τέκνου ισχύει ανεξάρτητα από το αν οι γονείς του έχουν τελέσει γάμο ή όχι⁽¹²⁸⁾. Οποιοδήποτε δίκαιο δύναται να εφαρμοστεί ακόμη και αν πρόκειται για το δίκαιο ενός μη συμβαλλομένου κράτους του πρωτοκόλλου⁽¹²⁹⁾.

(128) Άρθρο 1 Πρωτοκόλλου.

(129) Άρθρο 2 Πρωτοκόλλου.

Κατά γενικό κανόνα, εάν δεν προβλέπεται διαφορετικά, το εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής⁽¹³⁰⁾. Όταν, δυνάμει του δικαίου αυτού, ο δικαιούχος δεν μπορεί να επιτύχει διατροφή από τον υπόχρεο, όταν πρόκειται για υποχρεώσεις μεταξύ γονέων και τέκνων και γενικά έναντι προσώπων ηλικίας μικρότερης των είκοσι ενός ετών, τότε εφαρμόζεται το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή (*lex fori*). Επίσης, για αυτού του είδους τις υποχρεώσεις, το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή εφαρμόζεται όταν ο δικαιούχος διατροφής έχει προσφύγει στο δικαστήριο του κράτους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του ο υπόχρεος, εκτός εάν ο δικαιούχος δεν μπορεί να επιτύχει διατροφή από τον υπόχρεο δυνάμει του δικαίου αυτού. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του δικαιούχου⁽¹³¹⁾.

Όταν πρόκειται για υποχρεώσεις διατροφής μεταξύ συζύγων, πρώην συζύγων ή προσώπων που είχαν συνάψει ακυρωθέντα γάμο, εάν ένας από τους διαδίκους αντιταχθεί στην εφαρμογή του δικαίου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου και το δίκαιο άλλου κράτους, ιδίως του κράτους της τελευταίας κοινής συνήθους διαμονής τους, συνδέεται στενότερα με το γάμο, τότε εφαρμόζεται το δίκαιο αυτού του άλλου κράτους⁽¹³²⁾.

Υπάρχουν κανόνες που επιτρέπουν στους διαδίκους να συμφωνήσουν να ορίσουν το εφαρμοστέο δίκαιο, τόσο σε σχέση με συγκεκριμένη διαδικασία που έχει ήδη ξεκινήσει ή πρόκειται να ξεκινήσει, όσο και γενικότερα⁽¹³³⁾. Σε περίπτωση γενικής εφαρμογής, μπορεί να επιλεγεί ένα από τα εξής εφαρμοστέα δίκαια:

- το δίκαιο οποιουδήποτε κράτους του οποίου την ιθαγένεια έχει ένας από τους διαδίκους
- το δίκαιο του κράτους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του ένας από τους διαδίκους και στις δύο περιπτώσεις, κατά το χρόνο του καθορισμού

(130) Άρθρο 3 Πρωτοκόλλου.

(131) Άρθρο 4 Πρωτοκόλλου.

(132) Άρθρο 5 Πρωτοκόλλου.

(133) Άρθρο 7 Πρωτοκόλλου.

- το δίκαιο που έχουν επιλέξει οι διάδικοι ως εφαρμοστέο στις περιουσιακές τους σχέσεις, ως εφαρμοστέο στο διαζύγιο ή στο δικαστικό χωρισμό τους, ή το δίκαιο που εφαρμόζει ήδη πράγματι η αρχή που επιλαμβάνεται της διαφοράς⁽¹³⁴⁾.

Οποιοδήποτε συμφωνία ορισμού εφαρμοστέου δικαίου καταρτίζεται γραπτά ή καταχωρίζεται με οποιοδήποτε μέσο που επιτρέπει τη μεταγενέστερη πρόσβαση στο περιεχόμενο της συμφωνίας ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για λόγους αναφοράς, υπογράφεται δε και από τους δύο διαδίκους.

Ακριβώς όπως και στην περίπτωση της παρέκτασης αρμοδιότητας, δεν είναι δυνατή η επιλογή εφαρμοστέου δικαίου όταν πρόκειται για υποχρεώσεις διατροφής έναντι προσώπου ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών. Το ίδιο ισχύει και για πρόσωπο με αλλοιωμένες ή ανεπαρκείς προσωπικές ικανότητες⁽¹³⁵⁾.

Το εφαρμοστέο δίκαιο διέπει διάφορες πτυχές των ζητημάτων διατροφής, τα οποία συμπεριλαμβάνουν την ύπαρξη και την έκταση δικαιώματος διατροφής, τις αναδρομικές αξιώσεις, τη βάση υπολογισμού του οφειλόμενου ποσού και την τιμητική προσαρμογή, τις προθεσμίες παραγραφής και την έκταση της υποχρέωσης του υπόχρεου διατροφής σε περίπτωση που δημόσιος οργανισμός επιδιώκει την επιστροφή επιδομάτων που χορηγήθηκαν στο δικαιούχο αντί διατροφής⁽¹³⁶⁾.

Υπάρχουν ειδικές διατάξεις για την εφαρμογή των κανόνων αναφορικά με κράτη που εφαρμόζουν περισσότερα του ενός συστήματα δικαίου, καθώς και για την ΕΕ και άλλους οργανισμούς αυτής της φύσης⁽¹³⁷⁾.

(134) Άρθρο 8 παράγραφος 1 Πρωτοκόλλου.

(135) Άρθρο 8 παράγραφοι 2 έως 5 Πρωτοκόλλου.

(136) Άρθρο 11 Πρωτοκόλλου.

(137) Άρθρα 15 έως 17, 24 και 26 Πρωτοκόλλου.

7.6. Αναγνώριση και εκτέλεση

7.6.1. Γενικό πλαίσιο

Υπάρχουν δύο διακριτές διαδικασίες για την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων περί διατροφής ανάλογα με το αν ένα κράτος μέλος δεσμεύεται ή όχι από το πρωτόκολλο της Χάγης του 2007.

7.6.2. Κράτη μέλη που δεσμεύονται από το πρωτόκολλο

Όταν εκδίδεται απόφαση περί διατροφής σε κράτος μέλος που δεσμεύεται από το πρωτόκολλο της Χάγης του 2007, πρέπει να αναγνωριστεί σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να πρέπει να εφαρμοστεί καμία ειδική διαδικασία και χωρίς δυνατότητα προσβολής της αναγνώρισής της. Μια απόφαση που εκδίδεται σε ένα κράτος μέλος το οποίο δεσμεύεται από το πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 και είναι εκτελεστή στο κράτος αυτό είναι εκτελεστή και σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς να απαιτείται να κηρυχθεί η εκτελεστότητά της. Ο ερημοδικήσας υπόχρεος διατροφής έχει περιορισμένο δικαίωμα να αιτηθεί τον έλεγχο της απόφασης στο κράτος μέλος προέλευσης της απόφασης. Η απόφαση δύναται να εκτελεστεί με την προσκόμιση αντιγράφου της απόφασης, συνοδευόμενου από απόσπασμα της απόφασης σύμφωνα με το τυποποιημένο έντυπο του παραρτήματος I του κανονισμού και, κατά περίπτωση, εγγράφου που ορίζει τα καθυστερημένα ποσά της διατροφής. Μπορεί να είναι απαραίτητο να προσκομιστεί μετάφραση του περιεχομένου του εντύπου στην αντίστοιχη επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους εκτέλεσης. Μόλις αυτή εκδοθεί, οι αρχές του κράτους μέλους εκτέλεσης έχουν δικαίωμα να αρνηθούν ή να περιορίσουν την εκτέλεση της απόφασης όπως προβλέπεται στο άρθρο 21.

7.6.3. Κράτη μέλη που δεν δεσμεύονται από το πρωτόκολλο

Όταν εκδίδεται απόφαση σε κράτος μέλος που δεν δεσμεύεται από το πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 (Ηνωμένο Βασίλειο και Δανία), δεν απαιτείται να εφαρμοστεί καμία ειδική διαδικασία για την αναγνώρισή της σε άλλο κράτος μέλος. Μια εκτελεστέα απόφαση που εκδίδεται σε κράτος μέλος που δεν δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης του 2007 μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο άρνησης αναγνώρισης στο κράτος μέλος όπου ζητείται η αναγνώριση και απαιτεί την κήρυξη της εκτελεστότητας στο κράτος μέλος εκτέλεσης. Η διαδικασία αυτή είναι από όλες τις απόψεις ίδια με εκείνη που εφαρμοζόταν δυνάμει του αρχικού κανονισμού Βρυξέλλες I⁽¹³⁸⁾. Ωστόσο, πρέπει να τηρούνται ειδικές προθεσμίες: η απόφαση πρέπει να κηρύσσεται εκτελεστέα εντός 30 ημερών το αργότερο μετά την ολοκλήρωση των απαιτούμενων διατυπώσεων, εκτός εάν αυτό είναι αδύνατο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων. Το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της προσφυγής πρέπει να αποφαίνεται εντός προθεσμίας 90 ημερών αφ' ης επελήφθη, εκτός εάν αυτό είναι αδύνατο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Δημόσια έγγραφα και δικαστικοί συμβιβασμοί⁽¹⁴⁰⁾ – Άρθρο 48

Τα δημόσια έγγραφα και οι δικαστικοί συμβιβασμοί που έχουν εκτελεστέα χαρακτήρα στο κράτος μέλος προέλευσής τους αναγνωρίζονται και εκτελούνται σε άλλο κράτος μέλος ακριβώς όπως και οι δικαστικές αποφάσεις. Απόσπασμα του δικαστικού συμβιβασμού ή του δημόσιου εγγράφου πρέπει να χορηγηθεί από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προέλευσης, μέσω των τυποποιημένων εντύπων των παρατηρημάτων του κανονισμού.

7.7. Νομική αρωγή και απαλλαγή από έξοδα – Άρθρα 44 έως 47

Οι κανονισμός επιτρέπει στους διαδίκους σε υποθέσεις διατροφής να εξασφαλίσουν νομική αρωγή προκειμένου να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Όταν η αίτηση υποβάλλεται μέσω των κεντρικών αρχών δυνάμει του κανονισμού, η νομική αρωγή θα πρέπει να παρέχεται από το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση προς κάθε αιτούντα ο οποίος διαμένει στο αιτούν κράτος μέλος. Αυτό δεν ισχύει εάν και στο βαθμό που η νομική αρωγή δεν είναι απαραίτητη προκειμένου να μπορούν οι διάδικοι να ενεργήσουν, και η κεντρική αρχή παρέχει τις απαιτούμενες υπηρεσίες δωρεάν.

Το αιτούν κράτος μέλος θα παρέχει δωρεάν νομική αρωγή σε σχέση με όλες τις αιτήσεις που υποβάλλουν δικαιούχοι μέσω της κεντρικής αρχής σχετικά με υποχρεώσεις διατροφής που απορρέουν από γονική σχέση έναντι προσώπου ηλικίας κάτω των είκοσι ενός ετών. Ωστόσο, σε σχέση με τις αιτήσεις για την έκδοση ή την τροποποίηση απόφασης σχετικά με τις εν λόγω υποχρεώσεις διατροφής, η αρμόδια αρχή του αιτούντος κράτους μέλους μπορεί να αρνηθεί να παράσχει δωρεάν νομική αρωγή, εφόσον κρίνει ότι, επί της ουσίας, η αίτηση ή η ενδεχόμενη προσφυγή ή επανεξέταση είναι προδήλως αβάσιμη.

Η διατιθέμενη νομική αρωγή δεν πρέπει να είναι κατώτερη εκείνης που είναι διαθέσιμη στους διαδίκους για αντίστοιχες εσωτερικές υποθέσεις. Η νομική αρωγή αφορά την απαιτούμενη συνδρομή ώστε οι διάδικοι να είναι σε θέση να πληροφορούνται και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και να διασφαλίζουν ότι η αίτησή τους θα εξεταστεί αποτελεσματικά και, εφόσον απαιτείται, θα καλύπτει –

- την παροχή νομικών συμβουλών πριν να κινηθεί δικαστική διαδικασία
- νομική συνδρομή για την υποβολή υπόθεσης ενώπιον αρχής ή δικαστηρίου και την εκπροσώπηση ενώπιον δικαστηρίου
- απαλλαγή ή ανάληψη των δικαστικών εξόδων και των αμοιβών

(138) Βλ. παράγραφο 2.2.6 ανωτέρω.

(139) Άρθρο 30.

(140) Βλ. ορισμούς στο άρθρο 2.

- τα έξοδα που είναι καταβλητέα από τον πτωχθέντα διάδικο που λαμβάνει νομική αρωγή προς τον αντίδικο, εφόσον τα έξοδα αυτά θα είχαν καλυφθεί αν ο δικαιούχος της νομικής αρωγής είχε τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος του δικαστηρίου που εκδικάζει την υπόθεση
- διερμηνεία
- μετάφραση των εγγράφων που απαιτούνται από το δικαστήριο ή από την αρμόδια αρχή και προσκομίζονται από τον δικαιούχο της νομικής αρωγής, εφόσον είναι απαραίτητα για την επίλυση της διαφοράς
- έξοδα μετακίνησης στα οποία υποβάλλονται ο δικαιούχος της νομικής αρωγής και άλλα πρόσωπα εφόσον η αυτοπρόσωπη παρουσία τους στο δικαστήριο είναι απαραίτητη για την εκδίκαση του αιτήματος του δικαιούχου, εφόσον το δικαστήριο αποφασίσει ότι δεν δύνανται να μετάσχουν άλλως στη διαδικασία.

Ένας διάδικος στον οποίο έχει παρασχεθεί ολική ή μερικά δικαστική αρωγή ή απαλλαγή από έξοδα και δαπάνες στο κράτος μέλος προέλευσης της απόφασης διατροφής, απολαμβάνει την ευμενέστερη μεταχείριση ή την ευρύτερη απαλλαγή από έξοδα και δαπάνες που προβλέπει το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης. Ένας διάδικος που επωφελήθηκε δωρεάν διαδικασίας από διοικητική αρχή του κράτους μέλους προέλευσης η οποία απαριθμείται στο παράρτημα Χ του κανονισμού απολαμβάνει την ίδια μεταχείριση, εφόσον προσκομίσει στο κράτος μέλος εκτέλεσης έγγραφο που έχει εκδώσει η αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους και το οποίο πιστοποιεί ότι αυτός πληροί τις οικονομικές προϋποθέσεις προκειμένου να μπορέσει να επωφεληθεί πλήρως ή μερικής νομικής αρωγής ή/και απαλλαγής από τα έξοδα ή τις δαπάνες. Οι εν λόγω αρμόδιες αρχές απαριθμούνται στο παράρτημα XI του κανονισμού⁽¹⁴¹⁾. Νομική αρωγή δύναται να παρέχεται δυνάμει του εθνικού δικαίου (καθώς και βάσει ελέγχων ως προς το βάσιμο και τα μέσα), εφόσον δεν προβλέπεται δυνάμει του κανονισμού.⁽¹⁴²⁾ Νομική αρωγή πρέπει να διατίθεται δυνάμει των διατάξεων του κανονισμού όχι μόνο για διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίου, αλλά επίσης, εκεί όπου οι αποφάσεις

(141) Βλ. ΕΕ L 293 της 11.11.2011, σ. 24. Βλ. επίσης για τη Δανία: ΕΕ L 251 της 21ης Σεπτεμβρίου 2013, σ. 1.

(142) Βλ. άρθρο 47 παράγραφος 1.

και οι διαδικασίες για τη χορήγηση και την εκτέλεση διατροφής λαμβάνονται ή διενεργούνται από άλλες αρχές, σε σχέση με τις διαδικασίες που διενεργούνται ενώπιον των αρχών αυτών⁽¹⁴³⁾.

7.8. Κεντρικές αρχές – Άρθρα 49 έως 63

Στις κεντρικές αρχές που ορίζονται δυνάμει του κανονισμού ανατίθεται πιο διευρυμένος ρόλος από εκείνον που ισχύει στην περίπτωση άλλων νομοθετικών πράξεων σε σχέση με τη χορήγηση διατροφής. Συγκεκριμένα οι αρχές αυτές βοηθούν τους δικαιούχους που υποβάλλουν αίτηση εκτέλεσης ή έκδοσης αποφάσεων χορήγησης διατροφής. Κάθε κράτος μέλος ορίζει τουλάχιστον μία κεντρική αρχή. Όταν ένα κράτος εφαρμόζει περισσότερα του ενός συστήματα δικαίου ή περιλαμβάνει αρκετές εδαφικές ενότητες, είναι ελεύθερο να ορίσει περισσότερες της μιας κεντρικές αρχές⁽¹⁴⁴⁾. Τα καθήκοντα των κεντρικών αρχών ορίζονται λεπτομερώς στον κανονισμό⁽¹⁴⁵⁾. Οι κεντρικές αρχές μπορούν να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ή να διευκολύνουν τη λήψη τους προκειμένου να βοηθούνται οι δικαιούχοι διατροφής να εξασφαλίζουν την καταβολή των οφειλόμενων ποσών, συμπεριλαμβανομένης βοήθειας για τον εντοπισμό των υποχρέων και, εφόσον απαιτείται, την εξεύρεση στοιχείων για τα εισοδήματα, τα περιουσιακά τους στοιχεία και τους τραπεζικούς τους λογαριασμούς. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι κεντρικές αρχές οφείλουν να συνεργάζονται μεταξύ τους και να προωθούν αιτήσεις και στοιχεία στις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων. Οι κεντρικές αρχές δεν μπορούν να απαιτούν αμοιβή για τις υπηρεσίες που παρέχουν⁽¹⁴⁶⁾. Τα καθήκοντα των κεντρικών αρχών μπορεί, στο βαθμό που αυτό επιτρέπεται από την εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους, να εκτελούνται από δημόσιους οργανισμούς ή άλλους φορείς που υπόκεινται στην εποπτεία των αρμόδιων αρχών του εν λόγω κράτους μέλους.

(143) Βλ. τον ορισμό του «δικαστηρίου» του άρθρου 2 παράγραφος 2- οι αρχές που εντάσσονται στον ορισμό του «δικαστηρίου» πρέπει να αναφέρονται στο παράρτημα Χ.

(144) Άρθρο 49 παράγραφος 2.

(145) Βλ. άρθρα 50 και 51

(146) Γενικά για τον ρόλο, τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των κεντρικών αρχών, βλ. κεφάλαιο VII του κανονισμού.

Κληρονομική διαδοχή

8.1. Ιστορικό και σκοποί του κανονισμού για την κληρονομική διαδοχή⁽¹⁴⁷⁾

Καθώς ολοένα και περισσότεροι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασκούν το θεμελιώδες δικαίωμά τους να μετακινούνται και να εγκαθίστανται σε κράτη μέλη εκτός του κράτους καταγωγής τους ή να αποκτούν περιουσία εκεί, καθίσταται ολοένα και πιο επιτακτική η εξέταση της ανάγκης θέσπισης ενός νομικού πλαισίου που θα επιτρέψει την ταχύτερη, ευκολότερη και οικονομικότερη διεκπεραίωση διαδικασιών στον τομέα της διασυνοριακής κληρονομικής διαδοχής. Ως εκ τούτου, στη συνεδρίασή του στις Βρυξέλλες τον Δεκέμβριο του 2009, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, στο πλαίσιο του προγράμματος της Στοκχόλμης, η αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων και άλλων μέτρων πρέπει να επεκταθεί και σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής και διαθηκών, οι οποίες είχαν εξαιρεθεί από προηγούμενες νομικές πράξεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανταποκρίθηκε υποβάλλοντας πρόταση κανονισμού για το θέμα αυτό, η οποία εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2012 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Μολονότι ο κανονισμός εφαρμόζεται όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή ατόμων που αποθνήσκουν στις 17 Αυγούστου 2015 ή μετά την ημερομηνία αυτή, θα επηρεάζει επίσης την επιλογή δικαίου όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή και τις διατάξεις τελευταίας βουλήσεως που προηγούνται της ημερομηνίας αυτής, εφόσον πληρούν τους όρους που καθορίζονται στον κανονισμό⁽¹⁴⁸⁾. Όπως και άλλες νομοθετικές πράξεις για τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις, ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στη Δανία. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία αποφάσισαν να μην συμμετάσχουν.

(147) RΚανονισμός (ΕΕ) αριθ. 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Σημειώνεται ότι, εκτός της Δανίας, ο κανονισμός δεν δεσμεύει ούτε το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, που δεν συμμετείχαν στη θέσπιση του.

(148) Βλ. άρθρο 83

Οι κύριοι σκοποί του κανονισμού είναι οι ακόλουθοι:

- η βελτίωση της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, μεταξύ άλλων μέσω της διασφάλισης ότι οι πολίτες που συντάσσουν διαθήκη μπορούν να επιλέξουν το εφαρμοστέο στην κληρονομική τους διαδοχή δίκαιο, το οποίο δύναται επίσης να επηρεάζει το δικαστήριο το οποίο θα έχει δικαιοδοσία·
- η διασφάλιση ότι είναι σαφές ποιο δίκαιο θα εφαρμοστεί στην κληρονομική διαδοχή, ιδίως όταν το πρόσωπο του οποίου την περιουσία αφορά η υπόθεση συνδέεται με περισσότερα από ένα κράτη μέλη·
- η σύνταξη κληρονομικών συμβάσεων με σαφή ένδειξη του πεδίου εφαρμογής και των αποτελεσμάτων τους, λαμβάνοντας υπόψη το δίκαιο που θα διέπει την εφαρμογή τους·
- η διασφάλιση ότι η ταυτότητα και οι εξουσίες των αρμόδιων για τη διαχείριση της περιουσίας ενός θανόντος είναι σαφείς και ότι οι εν λόγω εξουσίες αναγνωρίζονται και εκτελούνται σε άλλα κράτη μέλη πέραν εκείνων από τα οποία προέρχονται·
- η διασφάλιση ότι οι αποφάσεις που εκδίδονται σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζονται στα υπόλοιπα κράτη μέλη χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία·
- η διασφάλιση της αναγνώρισης της ισχύος των δημοσίων εγγράφων σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, ώστε τα έγγραφα αυτά να έχουν την ίδια ισχύ σε άλλα κράτη μέλη όπως σε αυτό στο οποίο καταρτίστηκαν και επικυρώθηκαν ή καταχωρίστηκαν, και
- η πρόβλεψη προαιρετικού ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου το οποίο θα προσδιορίζει σαφώς ποιος δικαιούται να κληρονομήσει την περιουσία και ποιος εξουσιοδοτείται να διαχειριστεί την περιουσία ή να εκτελέσει τη διαθήκη.

Το καθεστώς κληρονομικής διαδοχής που ορίζεται στον κανονισμό έχει επίσης το δυνητικό πλεονέκτημα ότι προωθεί μια «μονιστική» προσέγγιση όσον αφορά

την κληρονομική διαδοχή, δηλαδή ότι αφορά το σύνολο της περιουσίας και δεν ευνοεί τον διαχωρισμό μεταξύ ειδών περιουσίας, ιδίως μεταξύ κινητής και ακίνητης περιουσίας, κάτι το οποίο ισχύει σε διάφορα καθεστώτα κληρονομικής διαδοχής σε ορισμένα κράτη μέλη.

Παραδείγματα

Ο κύριος JMB από την Πορτογαλία έζησε και εργάστηκε στις Βρυξέλλες για αρκετά χρόνια, αλλά σκοπεύει κάποια στιγμή να επιστρέψει στην Πορτογαλία. Διαθέτει περιουσία και επενδύσεις στην Πορτογαλία και τις Βρυξέλλες και μια θερινή κατοικία στη γαλλική ύπαιθρο. Η σύζυγος και η οικογένειά του ζουν μαζί του στις Βρυξέλλες. Αν δεν έχει συντάξει διαθήκη που να περιλαμβάνει επιλογή δικαίου, θα προκύψουν ερωτήματα ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο στην κληρονομική διαδοχή της περιουσίας του και τα δικαστήρια/αρχές που θα είναι αρμόδια για τη διεκπεραίωση της υπόθεσής του. Εάν έχει συντάξει διαθήκη και υποτεθεί ότι πέθανε αιφνιδίως στη Γαλλία, θα προκύψουν ερωτήματα ως προς τις συνέπειες που θα έχει αυτό όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή της περιουσίας του.

Άλλο παράδειγμα

Η κυρία Κ κατάγεται από τις Κάτω Χώρες και εργαζόταν για αρκετά χρόνια στη Γερμανία. Δεν έχει παιδιά, αλλά σύντροφο (σύμφωνο συμβίωσης/γάμος ομοφύλων). Πρόκειται να συνταξιοδοτηθεί και σκοπεύει να ζήσει με τη σύντροφό της στην οικία που μόλις απέκτησε στην Ανδαλουσία, διατηρώντας παράλληλα τους δεσμούς και τα περιουσιακά της συμφέροντα στις Κάτω Χώρες. Συνέταξε διαθήκη στις Κάτω Χώρες, η οποία καλύπτει όλα τα ζητήματα που αφορούν την περιουσία της και εφαρμόζει το δίκαιο των Κάτω Χωρών. Υπό τις παρούσες συνθήκες, αυτό δεν είναι αποδεκτό στο νομικό σύστημα της Ισπανίας - τι θα συνέβαινε αν πέθαινε;

8.2. Δικαιοδοσία σε διαδοχή

8.2.1. Ο βασικός γενικός κανόνας και οι παραλλαγές του - Άρθρα 4 έως 9

Η κληρονομική διαδοχή στο σύνολό της θα υπόκειται στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο ο θανών είχε τη συνθή διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου. Ο κανόνας αυτός έχει πολλές εξαιρέσεις, ιδίως όσον αφορά την παρέκταση αρμοδιότητας και την επιλογή δικαίου. Αν ο θανών έχει επιλέξει το δίκαιο του κράτους του οποίου την ιθαγένεια κατείχε κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της επιλογής του ή κατά τον χρόνο του θανάτου, ως το δίκαιο που θα διέπει την κληρονομική διαδοχή, τα δικαστήρια του εν λόγω κράτους μπορούν να επιλεγούν από τα «ενδιαφερόμενα μέρη» για να έχουν την αποκλειστική δικαιοδοσία. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο θανών, σε αυτή την περίπτωση, δεν είναι ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ως εκ τούτου, η άμεση επιλογή δικαστηρίου από τον θανόντα, παραδείγματος χάριν σε μια διαθήκη, δεν εμπίπτει σε αυτόν τον κανόνα. Ωστόσο, όταν στη διαθήκη έχει γίνει επιλογή δικαίου, αυτό μπορεί να επηρεάσει τη δικαιοδοσία για την κληρονομική διαδοχή. Ο κανονισμός περιλαμβάνει επικουρικούς κανόνες σύμφωνα με τους οποίους ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια του κράτους μέλους του οποίου το δίκαιο επελέγη από τον θανόντα ως αυτό που θα διέπει την κληρονομική του διαδοχή μπορεί να έχει δικαιοδοσία κατόπιν επιλογής όπως αναφέρθηκε προηγουμένως ή όταν ένα δικαστήριο στο κράτος μέλος στο οποίο ο θανών είχε τη συνθή διαμονή του διαπιστώνει έλλειψη δικαιοδοσίας υπέρ αυτών ή όταν οι αντίδικοι έχουν αποδεχθεί ρητά τη δικαιοδοσία του επιλαμβανομένου δικαστηρίου. Τέλος, πέραν των προαναφερθέντων κανόνων, η δικαιοδοσία μπορεί να βασίζεται στην παράσταση των διαδίκων, οι οποίοι δεν είχαν ασκήσει το δικαίωμα παρέκτασης αρμοδιότητας.

8.2.2. Έννοια του «δικαστηρίου» – Άρθρο 3 παράγραφος 2

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του κανονισμού είναι ότι ο ορισμός του «δικαστηρίου» είναι πολύ ευρύτερος από την έννοια που συνήθως του αποδίδεται στις νομικές πράξεις αστικού δικαίου της ΕΕ. Πέραν των δικαστικών αρχών που είναι αρμόδιες για υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, ο όρος καλύπτει και άλλες αρχές, καθώς και επαγγελματίες με αντίστοιχη αρμοδιότητα, εφόσον ασκούν δικαστικά καθήκοντα βάσει εξουσιών που τους έχουν ανατεθεί ή εφόσον ενεργούν υπό τον έλεγχο δικαστικής αρχής. Οι αρχές αυτές ή οι επαγγελματίες πρέπει επίσης να εγγυώνται αμεροληψία κατά την εκτέλεση των εν λόγω καθηκόντων και να υπόκεινται σε έλεγχο ή προσφυγή από δικαστική αρχή. Οι αποφάσεις τους πρέπει επίσης να έχουν παρόμοια ισχύ και αποτέλεσμα με τις αποφάσεις των δικαστικών αρχών επί των εν λόγω υποθέσεων. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τις αρχές και τους επαγγελματίες στο κράτος τους που αντιστοιχούν σε αυτή την περιγραφή.

8.2.3. Διεθνής δικαιοδοσία – περαιτέρω διατάξεις – Άρθρα 10 και 11

Τα δικαστήρια ενός κράτους μέλους μπορούν να έχουν δικαιοδοσία όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή της περιουσίας ενός προσώπου του οποίου η συνήθης κατοικία κατά τον χρόνο του θανάτου δεν βρισκόταν σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία του θανόντα στο εν λόγω κράτος μέλος και είτε ο θανών είχε την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους μέλους κατά τον χρόνο του θανάτου είτε, σε αντίθετη περίπτωση, ο θανών είχε στο παρελθόν τη συνήθη κατοικία του στο εν λόγω κράτος μέλος για περίοδο που έληξε το πολύ πέντε έτη πριν το δικαστήριο επιληφθεί της υπόθεσης. Αν δεν υπάρχει δικαστήριο κράτους μέλους με δικαιοδοσία στη βάση αυτή, τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου βρίσκονται τα περιουσιακά στοιχεία θα έχουν δικαιοδοσία να αποφανθούν σχετικά με τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία.

Υπάρχει επίσης και ένας τελευταίος εφεδρικός κανόνας, όπου κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει δικαιοδοσία βάσει των εν λόγω κανόνων· σε μια τέτοια περίπτωση κατ' εξαίρεση τα δικαστήρια ενός κράτους μέλους θα έχουν

δικαιοδοσία για την υπόθεση της κληρονομικής διαδοχής εφόσον δε θα ήταν δυνατή η διενέργεια των διαδικασιών σε τρίτο κράτος με το οποίο συνδέεται στενά η υπόθεση της κληρονομικής διαδοχής. Ο κανόνας αναγκαστικής δικαιοδοσίας (*forum necessitatis*) θα διασφαλίζει ότι υπάρχει πάντα ένα δικαστήριο σε ένα κράτος μέλος που είναι διαθέσιμο για να επιληφθεί ζητημάτων κληρονομικής διαδοχής.

8.2.4. Δικαιοδοσία σε σχέση με την αποδοχή ή την αποποίηση δικαιώματος κληρονομίας - Άρθρο 13

Ένας ακόμα σημαντικός κανόνας του κανονισμού προσδιορίζει τη δικαιοδοσία όταν ένα πρόσωπο, βάσει του δικαίου που εφαρμόζεται στην κληρονομική διαδοχή, προβαίνει σε δήλωση ενώπιον δικαστηρίου σχετικά με ένα από τα εξής -

- αποδοχή ή αποποίηση κληρονομίας
- αποδοχή ή αποποίηση κληροδοσίας ή νόμιμης μοίρας
- περιορισμό της ευθύνης του οικείου προσώπου όσον αφορά το παθητικό της κληρονομιάς περιουσίας του θανόντος.

Βάσει του κανόνα αυτού, τα δικαστήρια με δικαιοδοσία ανήκουν στο κράτος μέλος της συνήθους διαμονής του προσώπου που προβαίνει στη δήλωση εφόσον, δυνάμει του δικαίου του εν λόγω κράτους μέλους, η δήλωση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί ενώπιον δικαστηρίου.

8.2.5. Περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται σε τρίτο κράτος – Άρθρο 12

Σε περίπτωση που μεταξύ των περιουσιακών στοιχείων του θανόντος περιλαμβάνονται στοιχεία που βρίσκονται σε τρίτο κράτος, δηλαδή σε κράτος μη μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, σε κράτος μέλος το οποίο δεν δεσμεύεται από τον κανονισμό, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υπόθεσης κληρονομικής διαδοχής δύναται, εφόσον ζητηθεί από διάδικο στη διαδικασία, να αποφασίσει να

μην αποφανθεί όσον αφορά το εν λόγω περιουσιακό στοιχείο, αν η απόφαση που θα εκδώσει ενδέχεται να μην αναγνωριστεί και εκτελεστεί ή κηρυχθεί εκτελεστή στο τρίτο κράτος. Όντως, στις περιπτώσεις αυτές αυτό σημαίνει ότι, όσον αφορά τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία, θα πρέπει να κινηθούν χωριστές διαδικασίες στο τρίτο κράτος στο οποίο βρίσκονται. Ο κανόνας αυτός δεν θίγει τα δικαιώματα των διαδίκων βάσει του δικαίου του κράτους μέλους του δικαστηρίου που επιλήφθηκε της υπόθεσης να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας.

8.3. Εφαρμοστέο δίκαιο

8.3.1. Εφαρμοστέο δίκαιο – πεδίο εφαρμογής – Άρθρο 23

Το εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή δίκαιο, όπως καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού, διέπει το σύνολο της κληρονομικής διαδοχής και εφαρμόζεται είτε πρόκειται για δίκαιο κράτους μέλους είτε όχι. Συγκεκριμένα, το εν λόγω δίκαιο ρυθμίζει τα ακόλουθα ζητήματα:

- τα αίτια, τον χρόνο και τον τόπο επαγωγής της κληρονομιάς
- τον καθορισμό των δικαιούχων, της κληρονομικής μερίδας που τους αναλογεί και των υπόλοιπων κληρονομικών δικαιωμάτων του επιζώντος συζύγου ή συντρόφου
- την κληρονομική ικανότητα
- την αποκλήρωση και την κληρονομική αναξίτητα
- τη μεταβίβαση προς τους κληρονόμους και τους κληροδόχους των περιουσιακών στοιχείων, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απαρτίζουν την κληρονομία
- τις εξουσίες των διαχειριστών της περιουσίας όσον αφορά τη διοίκηση των περιουσιακών στοιχείων, ιδίως όσον αφορά την εκποίηση τους και την εξόφληση πιστωτών
- την ευθύνη που απορρέει από τα χρέη
- τη διαθέσιμη μερίδα της κληρονομιάς, τα δικαιώματα νόμιμης μοίρας και τους λοιπούς περιορισμούς επί της διάθεσης καθώς και άλλες αξιώσεις έναντι της περιουσίας ή των κληρονόμων

- τις υποχρεώσεις επιστροφής ή υπολογισμού δωρεών, από τον θανόντα, και κληροδοτημάτων, κατά τον καθορισμό των μερίδων των διαφόρων δικαιούχων, και
- τη διανομή της κληρονομιάς.

8.3.2. Εφαρμοστέο δίκαιο – γενικός κανόνας – Άρθρο 21

Σε αντίθεση με τον κανόνα για τη δικαιοδοσία και εκτός αν ορίζεται κάτι διαφορετικό στον κανονισμό, το δίκαιο που εφαρμόζεται σε υπόθεση κληρονομικής διαδοχής είναι αυτό του κράτους - όχι του κράτους μέλους - της συνήθους διαμονής του θανόντος κατά τον χρόνο θανάτου του. Αν καθίσταται σαφές ότι υπήρχε στενότερος δεσμός μεταξύ του θανόντος και ενός κράτους πέραν αυτού του οποίου το δίκαιο θα εφαρμόζονταν δυνάμει του προαναφερθέντος κανόνα, για παράδειγμα του κράτους που αποτελούσε την προηγούμενη συνήθη διαμονή του θανόντος ή στο οποίο κατοικούσε ή του οποίου την ιθαγένεια είχε ο θανών, τότε εφαρμόζεται το δίκαιο του εν λόγω κράτους.

8.3.3. Εφαρμοστέο δίκαιο – επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου – Άρθρο 22

Το μόνο δίκαιο που μπορεί να επιλεγεί από ένα πρόσωπο όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή του είναι το δίκαιο του κράτους του οποίου την ιθαγένεια είχε κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της επιλογής ή κατά τον χρόνο του θανάτου του. Όταν ένα πρόσωπο έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες τότε μπορεί να επιλέξει το δίκαιο ενός από τα κράτη των οποίων έχει την ιθαγένεια⁽¹⁴⁹⁾. Η επιλογή πρέπει να εκφράζεται και να δηλώνεται υπό μορφή διάταξης τελευταίας βουλήσεως ή να προκύπτει με σαφήνεια από τη διατύπωση τέτοιας διάταξης, δηλαδή μέσω διαθήκης ή άλλου παρόμοιου εγγράφου. Οποιοδήποτε ερώτημα ως προς το ουσιαστικό κύρος της πράξης στην οποία εκφράζεται η επιλογή

(149) Το ζήτημα του αν ένα άτομο θεωρείται υπήκοος ενός κράτους δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού και υπόκειται στο εθνικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, των διεθνών συμβάσεων, με πλήρη τήρηση των γενικών αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

διέπεται από το δίκαιο που έχει επιλεγεί. Ο διαθέτης μπορεί να τροποποιήσει ή να ανακαλέσει οποιαδήποτε επιλογή κατά τον ίδιο τρόπο με οποιαδήποτε διάταξη τελευταίας βούλησης. Αυτή η τελευταία διάταξη παρέχει περιορισμένη ευχέρεια σε πολίτες να παρουσιάζουν αλλαγές στην προσωπική τους κατάσταση καθώς εξελίσσεται η ζωή τους, ιδίως εάν, όπως συμβαίνει συχνά, το πρόσωπο αποφασίσει, αφού συνταξιοδοτηθεί, να μετακομίσει σε κράτος μέλος άλλο από αυτό στο οποίο ζούσε κατά τη διάρκεια του επαγγελματικού βίου του.

8.3.4. Άλλοι κανόνες αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο – Άρθρο 24 και 25

Υπάρχουν αρκετές άλλες διατάξεις σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο όσον αφορά το παραδεκτό και το ουσιαστικό κύρος των διατάξεων τελευταίας βούλησης - δηλαδή διαθηκών και άλλων παρόμοιων εγγράφων - και επίσης όσον αφορά το παραδεκτό και το κύρος κληρονομικών συμβάσεων που συνάπτονται κατά τη διάρκεια ζωής ενός αποθανόντος προσώπου - γνωστά σε ορισμένα νομικά συστήματα ως διατάξεις τελευταίας βούλησης μεταξύ ζώντων (inter vivos) - καθώς και τα δεσμευτικά αποτελέσματα των εν λόγω συμβάσεων για τα μέρη τους. Οι διατάξεις και οι συμβάσεις αυτές διέπονται, σε περίπτωση απουσίας επιλογής, από το δίκαιο που θα εφαρμοζόταν στην υπόθεση κληρονομικής διαδοχής του θανόντος εάν είχε αποβιώσει την ημέρα σύνταξης της διάταξης ή σύναψης της σύμβασης. Τα μέρη μπορούν να επιλέξουν το δίκαιο βάσει των ιδίων στοιχείων⁽¹⁵⁰⁾ που ισχύουν συνήθως για την κληρονομική διαδοχή.

8.3.5. Ουσιαστικό κύρος των διατάξεων τελευταίας βούλησης και των κληρονομικών συμβάσεων - Άρθρο 26

Τα ζητήματα που ρυθμίζονται όσον αφορά το ουσιαστικό κύρος περιλαμβάνουν:

- την ικανότητα του διαθέτη να συντάξει τη διάταξη τελευταίας βούλησης

- τα εμπόδια σε μια διάταξη τελευταίας βούλησης να οριστούν ορισμένα πρόσωπα ως κληρονόμοι ή να λάβουν κληρονομιαία περιουσία βάσει της διάταξης τελευταίας βούλησης
- το παραδεκτό της εκπροσώπησης για τη σύνταξη της διάταξης τελευταίας βούλησης
- την ερμηνεία της διάταξης τελευταίας βούλησης
- τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συναίνεση ή την πρόθεση του συντάκτη διάταξης τελευταίας βούλησης, όπως απάτη, εξαναγκασμός και σφάλμα.

8.3.6. Τυπικό κύρος των διατάξεων τελευταίας βούλησης και των κληρονομικών συμβάσεων - Άρθρο 27

Μια διάταξη τελευταίας βούλησης ή κληρονομική σύμβαση, καθώς και η τροποποίηση ή ανάκληση μιας τέτοιας διάταξης ή σύμβασης είναι έγκυρη ως προς τον τύπο όταν συνάδει με τις απαιτήσεις ενός εκ των ακόλουθων δικαίων, ιδίως του δικαίου του κράτους - σημείωση, όχι του κράτους μέλους -:

- στο οποίο συντάχθηκε η διάταξη ή συνήφθη η κληρονομική σύμβαση
- του κράτους, στο οποίο είχε την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του, ή την ιθαγένεια του οποίου είχε ο διαθέτης ή τουλάχιστον ένα από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα στη σύμβαση κατά τον χρόνο του θανάτου ή κατά τον χρόνο σύνταξης της διάταξης ή κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης
- του κράτους όπου βρίσκεται η ακίνητη περιουσία, στο μέτρο που η σύμβαση ή διάταξη αφορά την εν λόγω περιουσία.

Όσον αφορά την κατοικία του διαθέτη ή άλλου προσώπου το οποίο αφορά η σύμβαση, η διαπίστωση για το εάν το εν λόγω πρόσωπο είχε ή όχι την κατοικία του σε ένα συγκεκριμένο κράτος προσδιορίζεται από το δίκαιο του εν λόγω κράτους.

(150) Βλ. προηγούμενη παράγραφο.

8.3.7. Διορισμός και αρμοδιότητες του διαχειριστή κληρονομίας του θανόντος

Υπάρχουν ειδικοί κανόνες όσον αφορά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι υποχρεωτικό βάσει του οικείου δικαίου του, το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο πλαίσιο του κανονισμού να διορίζει διαχειριστή της κληρονομίας του θανόντος αλλά να ισχύει αλλοδαπό δίκαιο όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή. Το δικαστήριο δύναται σε αυτές τις περιπτώσεις να διορίζει διαχειριστή βάσει του οικείου δικαίου του και το πρόσωπο αυτό να δικαιούται βάσει του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου να εκτελέσει τη διαθήκη ή να διαχειρίζεται την κληρονομία του θανόντος. Αν, στο πλαίσιο του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου, ο διαχειριστής είναι δικαιούχος και εάν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των δικαιούχων ή με τους δανειστές της κληρονομίας ή εάν υπάρχει διαφωνία μεταξύ των δικαιούχων όσον αφορά τη διαχείριση της κληρονομίας ή λόγω της φύσεως των περιουσιακών στοιχείων δυσκολία στη διαχείριση της κληρονομίας, το δικαστήριο μπορεί να διορίσει, εφόσον απαιτείται βάσει του οικείου δικαίου του, ουδέτερο διαχειριστή της κληρονομίας. Οι εξουσίες του εν λόγω διαχειριστή είναι εκείνες που ορίζονται βάσει του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου και ασκούνται σύμφωνα με ειδικές προϋποθέσεις, όπως καθορίζονται από το δικαστήριο. Ωστόσο, ο διαχειριστής θα πρέπει να εκτελέσει τα καθήκοντα και τις εξουσίες που του έχουν ανατεθεί σύμφωνα με το δίκαιο και τις διαδικασίες στο πλαίσιο του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου.

8.3.8. Άλλοι κανόνες αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο – Άρθρα 30 έως 33

- Υπάρχουν κανόνες που αφορούν συγκεκριμένα την εφαρμογή ορισμένων ειδικών κανόνων που διέπουν την κληρονομική διαδοχή σε σχέση με ορισμένους τύπους ακίνητης περιουσίας και άλλα περιουσιακά στοιχεία, καθώς και επιχειρήσεις. Όταν το δίκαιο του κράτους στο οποίο βρίσκονται αυτά τα περιουσιακά στοιχεία διαθέτει ειδικούς κανόνες που θέτουν περιορισμούς όσον αφορά την

κληρονομική διαδοχή αυτών των περιουσιακών στοιχείων τότε οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου. Αυτό αποσκοπεί να προστατεύσει την κληρονομική διαδοχή όσον αφορά οικογενειακές και άλλες επιχειρήσεις οι οποίες απολαμβάνουν ειδικής μεταχείρισης δυνάμει του δικαίου ορισμένων κρατών⁽¹⁵¹⁾.

- Ισχύουν ειδικοί κανόνες όταν ένα πρόσωπο επικαλείται εμπράγματο δικαίωμα το οποίο δικαιούται βάσει του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου και το εν λόγω εμπράγματο δικαίωμα δεν είναι γνωστό στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο γίνεται η επίκλησή του. Στην περίπτωση αυτή το εν λόγω δικαίωμα προσαρμόζεται στο εγγύτερο ισοδύναμο εμπράγματο δικαίωμα βάσει του δικαίου αυτού του κράτους. Λαμβάνονται υπόψη οι σκοποί και τα συμφέροντα που επιδιώκονται από το συγκεκριμένο εμπράγματο δικαίωμα και τα αποτελέσματα που συνδέονται με αυτό⁽¹⁵²⁾.
- Υπάρχουν ειδικοί κανόνες για πρόσωπα των οποίων η αιτία θανάτου οφείλεται σε κοινό ατύχημα, όπως για παράδειγμα σε τροχαίο ατύχημα, και των οποίων η κληρονομική διαδοχή διέπεται από διαφορετικά δίκαια τα οποία είτε περιέχουν διαφορετικές ρυθμίσεις είτε δεν περιέχουν καμία ρύθμιση για την εν λόγω κατάσταση. Σε μια τέτοια τραγική περίπτωση, όταν δεν μπορεί να διαπιστωθεί ποιο από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα απεβίωσε πρώτο, προβλέπεται ότι κανένα από τα εν λόγω πρόσωπα δεν έχει κληρονομικό δικαίωμα έναντι του άλλου ή των άλλων προσώπων.⁽¹⁵³⁾
- Τέλος, όταν ένα πρόσωπο αποθνήσκει χωρίς να αφήσει κληρονόμο των περιουσιακών στοιχείων του δυνάμει του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου, τα περιουσιακά στοιχεία του θανόντος μπορούν να διατεθούν δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους

(151) Άρθρο 30.

(152) Άρθρο 31.

(153) Άρθρο 32.

στο οποίο βρίσκονται, εφόσον μπορούν να ικανοποιηθούν όλες οι αξιώσεις κατά της κληρονομίας από τα περιουσιακά στοιχεία⁽¹⁵⁴⁾.

8.3.9. Αναπαρομπή – Άρθρο 34

Αναπαρομπή είναι ο τεχνικός όρος με τον οποίο περιγράφεται μια κατάσταση κατά την οποία η εφαρμογή του δικαίου που δίδει μια νομική κατάσταση περιλαμβάνει την εφαρμογή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εν λόγω δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής των κανόνων του εφαρμοστέου δικαίου και η εφαρμογή αυτών των κανόνων οδηγεί στην εφαρμογή του δικαίου ενός άλλου κράτους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σύγκυση σχετικά με το δικαίο που θα εφαρμοστεί τελικά ή ακόμα και σε εφαρμογή του δικαίου του κράτους όπου για παράδειγμα είχε συνταχθεί η αρχική διάταξη τελευταίας βούλησης ή συναφθεί η κληρονομική σύμβαση, ακόμα και αν στην εν λόγω διάταξη ή σύμβαση δεν έχει επιλεγεί το δικαίο αυτού του κράτους. Επειδή αυτό μπορεί να οδηγήσει τους πολίτες σε σύγκυση και αβεβαιότητα, πολύ συχνά η αναπαρομπή σε δικαίο άλλου κράτους αποφεύγεται μέσω εξαιρέσεων από το εφαρμοστέο δικαίο των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του εν λόγω δικαίου, ώστε μόνο το ουσιαστικό δικαίο να έχει ισχύ. Στον κανονισμό, η εφαρμογή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου αντιμετωπίζεται μόνο στο μέτρο στο οποίο το δικαίο που θα εφαρμοστεί δυνάμει του κανονισμού είναι το δικαίο ενός τρίτου κράτους⁽¹⁵⁵⁾. Ο γενικός κανόνας είναι ότι το εφαρμοστέο δικαίο, εφόσον είναι το δικαίο τρίτης χώρας, θα περιλαμβάνει τους κανόνες του για το ιδιωτικό διεθνές δικαίο αλλά θα περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου το αποτέλεσμα είναι να καταστήσει εφαρμοστέο το δικαίο ενός κράτους μέλους ή το δικαίο ενός τρίτου κράτους το οποίο θα εφαρμόζε το δικό του δικαίο, δηλαδή χωρίς αναπαρομπή στο δικαίο ενός άλλου κράτους. Ωστόσο, η αναπαρομπή εξαιρείται συνολικά όσον αφορά ορισμένα δίκαια που καθορίζονται δυνάμει του κανονισμού, ιδίως εκείνα που ορίζονται στα άρθρα 21 παράγραφος 2 (στενότεροι δεσμοί με κράτος

(154) Άρθρο 33.

(155) Η έννοια των τρίτων κρατών περιλαμβάνει κράτη μέλη που δεν συμμετέχουν στον κανονισμό, ήτοι τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο· βλ. παράγραφο 8.2.5.

του οποίου το δικαίο εφαρμόζεται), 22 (επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου), 27 (τυπικό κύρος των διατάξεων τελευταίας βούλησης), 28 στοιχείο β) (τυπικό κύρος αποδοχής ή αποποίησης όταν το εφαρμοστέο δικαίο είναι το δικαίο του κράτους στο οποίο ο δηλών έχει τη συνήθη διαμονή του) και 30 (κανόνες προστασίας σχετικά με τις οικογενειακές και άλλες επιχειρήσεις και περιουσιακά στοιχεία).

8.3.10. Κράτη με περισσότερα του ενός συστήματα δικαίου – Άρθρο 36

Σε περίπτωση που το δικαίο που θα εφαρμόζονταν ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των κανόνων που ορίζονται στον κανονισμό είναι το δικαίο ενός κράτους που αποτελείται από περισσότερες από μία εδαφικές ενότητες με διαφορετικούς κανόνες όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή, υπάρχουν διατάξεις σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του κανονισμού εσωτερικά στο εν λόγω κράτος, οι οποίοι προσδιορίζουν ποιοι κανόνες δικαίου των διαφόρων εδαφικών ενότητων θα εφαρμοστούν. Κατ' αρχήν, όταν το κράτος διαθέτει εσωτερικούς κανόνες όσον αφορά το εφαρμοστέο δικαίο, θα εφαρμόζονται αυτοί οι κανόνες. Αν δεν υπάρχουν κανόνες, τότε ο κανονισμός ορίζει ότι οι παραπομπές στη συνήθη διαμονή του θανόντος σε ένα κράτος θα εκλαμβάνονται ως παραπομπές στη συνήθη διαμονή στο πλαίσιο μιας εδαφικής ενότητας του κράτους· όταν υπάρχει παραπομπή στο δικαίο του κράτους του οποίου την ιθαγένεια είχε ο θανών, εκλαμβάνεται ως παραπομπή στην εδαφική ενότητα του κράτους με την οποία ο θανών είχε τους στενότερους δεσμούς· και όταν αναφέρονται άλλοι συνδεδειγμένοι παράγοντες θα εκλαμβάνονται ως παράγοντες που συνδέουν τη σχετική πτυχή της κληρονομικής διαδοχής με την εδαφική ενότητα με την οποία διαπιστώνεται η συγκεκριμένη σύνδεση. Οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται γενικά για να προσδιοριστεί το εφαρμοστέο δικαίο σε κράτη με πολλά συστήματα δικαίου, εκτός από την περίπτωση του τυπικού κύρους των διαθηκών που ορίζεται στο άρθρο 27. Για τον σκοπό αυτό, αν δεν υπάρχουν εσωτερικοί κανόνες στο οικείο κράτος που να εφαρμόζουν το δικαίο μιας συγκεκριμένης εδαφικής ενότητας, η παραπομπή εκλαμβάνεται ως παραπομπή στο δικαίο της εν λόγω ενότητας του κράτους με την οποία ο διαθέτης ή άλλο πρόσωπο που δεσμεύεται από κληρονομική σύμβαση είχε τους στενότερους δεσμούς. Αυτό σημαίνει, για

παράδειγμα, ότι αν ένα πρόσωπο συντάξει διαθήκη σε ένα μέρος του εν λόγω κράτους αλλά διαθέτει περιουσιακά στοιχεία σε ένα άλλο μέρος, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο στενότερος δεσμός μεταξύ των δύο, σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν και τους κανόνες που ορίζονται στο άρθρο 27.

8.4. Αναγνώριση και εκτέλεση

8.4.1. Ιστορικό και σκοπός

Προκειμένου να παρασχεθεί βοήθεια σε όσους εμπλέκονται σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, οι κανόνες σχετικά με την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδονται στα κράτη μέλη έχουν εξορθολογιστεί και απλουστευτεί, και επιτρέπουν στις εν λόγω αποφάσεις να παράγουν αποτελέσματα σε άλλα κράτη μέλη πέραν αυτών στα οποία εκδίδονται, κάτι το οποίο δεν συνέβαινε πάντα μέχρι τώρα. Για τον σκοπό αυτό ως απόφαση ορίζεται κάθε απόφαση σε υπόθεση κληρονομικής διαδοχής που εκδίδεται από δικαστήριο κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ονομασία του ⁽¹⁵⁶⁾, και περιλαμβάνει αποφάσεις που εκδίδονται από δικαστικούς λειτουργούς για ζητήματα εξόδων και δαπανών.

8.4.2. Κανόνες για την αναγνώριση και την εκτέλεση

Οι κανόνες είναι παρόμοιοι με εκείνους που ορίζονται στον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» στον οποίο γίνεται αναφορά ⁽¹⁵⁷⁾.

8.4.3. Δημόσια έγγραφα και δικαστικοί συμβιβασμοί

8.4.3.1. Αποδοχή των δημοσίων εγγράφων - Άρθρο 59

Υπάρχουν επίσης πιο αναλυτικοί κανόνες για την αποδοχή και την εκτελεστότητα δημοσίων εγγράφων. Οι κανόνες αυτοί εξασφαλίζουν ότι όταν τέτοια έγγραφα χορηγούνται σε ένα κράτος μέλος, έχουν την ίδια ισχύ σε άλλα κράτη μέλη με αυτήν που έχουν στο κράτος μέλος προέλευσης. Ο κανονισμός προβλέπει επίσης ένα έντυπο το οποίο περιγράφει την αποδεικτική ισχύ του δημοσίου εγγράφου στο κράτος μέλος προέλευσης. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με κληρονομικές συμβάσεις και άλλα έγγραφα που σχετίζονται ευθέως με υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής και τα οποία καταρτίζονται ως δημόσια έγγραφα. Τα έγγραφα αυτά έχουν ισχύ σε άλλα κράτη μέλη όσον αφορά την αποδεικτική τους αξία, εφόσον αυτή δεν αντιβαίνει στη δημόσια τάξη. Επίσης, η γνησιότητα του δημοσίου εγγράφου μπορεί να αμφισβητηθεί μόνο στα δικαστήρια του κράτους μέλους προέλευσής του. Όσον αφορά τις νομικές πράξεις ή τις έννομες σχέσεις που έχουν καταγραφεί σε ένα τέτοιο δημόσιο έγγραφο, το δικαστήριο που έχει τη διεθνή δικαιοδοσία για να τις αμφισβητήσει είναι αυτό που προβλέπεται στους κανόνες του κανονισμού.

8.4.3.2. Εκτελεστότητα των δημοσίων εγγράφων και των δικαστικών συμβιβασμών - Άρθρα 60 έως 61

Αν ένα δημόσιο έγγραφο ή ένας δικαστικός συμβιβασμός είναι εκτελεστά στο κράτος μέλος προέλευσής τους, μπορούν να κηρυχθούν εκτελεστά σε κάθε άλλο κράτος μέλος κατόπιν αιτήσεως στο εν λόγω κράτος μέλος από οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο μέρος. Η διαδικασία για την υποβολή αίτησης ή την άρνηση έκδοσης ή την ανάκληση της έκδοσης της εκτελεστότητας είναι η ίδια με αυτήν για τις αποφάσεις των δικαστηρίων. Το ίδιο ισχύει για τους δικαστικούς συμβιβασμούς που είναι εκτελεστοί στο κράτος μέλος της προέλευσής τους.

(156) Για την έννοια του δικαστηρίου, βλ. παράγραφο 8.2.2.

(157) Βλ. παράγραφο 2.2.6.

8.5. Ευρωπαϊκό κληρονομητήριο - Άρθρα 62 έως 73

8.5.1. Ιστορικό

Μια σημαντική καινοτομία του κανονισμού είναι η δημιουργία προαιρετικού ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Αυτό θα επιτρέψει τον απλό και γρήγορο καθορισμό των εξουσιών των διαχειριστών διαθηκών και των δικαιωμάτων των κληρονόμων και των κληροδόχων στα κράτη μέλη και τη μείωση του χρόνου, του κόστους και των διοικητικών διαδικασιών που απαιτούνται προκειμένου αυτές οι εξουσίες και τα δικαιώματα να έχουν ισχύ σε άλλα κράτη μέλη πέραν εκείνου στο οποίο επικεντρώνεται η υπόθεση κληρονομικής διαδοχής. Ο κανονισμός περιλαμβάνει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τις αιτήσεις για την έκδοση του κληρονομητηρίου, την έκδοση του κληρονομητηρίου και το περιεχόμενο και τα αποτελέσματά του, καθώς και σχετικά με το ποιες αρχές έχουν δικαίωμα έκδοσής του και την αμφισβήτηση των αποφάσεων των εν λόγω αρχών. Μπορείτε να ανατρέξετε στο αναλυτικό περιεχόμενο των εν λόγω κανόνων οι οποίοι συνοψίζονται στην ακόλουθη ενότητα.

8.5.2. Οι κανόνες για το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο

Είναι υποχρεωτική η χρήση του κληρονομητηρίου; – Άρθρο 62

Το κληρονομητήριο χρησιμοποιείται πρωτίστως σε κράτη μέλη πέραν αυτού στο οποίο εκδίδεται και η χρήση του δεν είναι υποχρεωτική· επίσης, δεν υποκαθιστά έγγραφα στο πλαίσιο του εσωτερικού δικαίου του κράτους μέλους τα οποία χρησιμοποιούνται για παρόμοιους σκοπούς

Ποιος είναι ο σκοπός του κληρονομητηρίου; – Άρθρο 63

Το κληρονομητήριο, το οποίο δεν υποκαθιστά εσωτερικά έγγραφα που χρησιμοποιούνται για παρόμοιους σκοπούς στα κράτη μέλη, χρησιμοποιείται από κληρονόμους, κληροδόχους και διαχειριστές προκειμένου να αποδείξουν την ιδιότητα, την εξουσία και τα δικαιώματά τους, καθώς και την απόδοση ενός περιουσιακού στοιχείου ή περιουσιακών στοιχείων που μνημονεύονται σε διαθήκες σε κληρονόμους και κληροδόχους.

Ποιος εκδίδει το κληρονομητήριο; – Άρθρο 64

Τα δικαστήρια ή άλλες αρχές αρμόδιες να επιληφθούν της υπόθεσης κληρονομικής διαδοχής στο κράτος μέλος που έχει τη σχετική δικαιοδοσία δυνάμει του κανονισμού.

Στις αρχές αυτές μπορούν να περιλαμβάνονται συμβολαιογράφοι και άλλες παρόμοιες αρχές οι οποίες, στο πλαίσιο του σχετικού εθνικού δικαίου είναι αρμόδιες να επιλαμβάνονται υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής.

Από ποιον και πώς υποβάλλεται αίτηση έκδοσης κληρονομητηρίου; - άρθρο 65 παράγραφοι 1 και 2

Η αίτηση υποβάλλεται από οποιοδήποτε πρόσωπο είναι κληρονόμος, κληροδόχος ή διαχειριστής περιουσίας. Ο αιτών μπορεί να χρησιμοποιήσει το τυποποιημένο έντυπο που καταρτίζεται για τον σκοπό αυτόν⁽¹⁵⁸⁾.

(158) Το έντυπο της αίτησης θα καταρτιστεί από την Επιτροπή βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 81 του κανονισμού.

Ce informații trebuie să fie incluse în cerere? – articolul 65 alineatul (3)

Λεπτομερή στοιχεία του θανόντος και του αιτούντος, των εκπροσώπων του αιτούντος, του ή της συζύγου ή συντρόφου του θανόντος και άλλων δικαιούχων· τον σκοπό του κληρονομητηρίου και λεπτομέρειες σχετικά με τις πράξεις του θανόντος, περιλαμβανομένων διατάξεων τελευταίας βούλησης, συμβάσεων που σχετίζονται με περιουσιακά στοιχεία τα οποία μπορεί να σχετίζονται με την κληρονομική διαδοχή, αποποιήσεις της κληρονομιάς και γενικά πληροφορίες που μπορεί να είναι χρήσιμες για την έκδοση του κληρονομητηρίου.

Τι συμβαίνει μετά την υποβολή της αίτησης; – Άρθρο 66

Η αρχή η οποία θα εκδώσει το κληρονομητήριο επαληθεύει τις πληροφορίες, τις δηλώσεις, τα έγγραφα και τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέχονται με το κληρονομητήριο και προβαίνει σε κάθε σχετική έρευνα που απαιτείται για την εξακρίβωση αυτή. Στο πλαίσιο της εν λόγω εξακρίβωσης μπορεί να ζητήσει περαιτέρω αποδείξεις, υπεύθυνες δηλώσεις ή ένορκες δηλώσεις, να ενημερώσει τους δικαιούχους και να καλέσει σε ακρόαση κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο, καθώς και να παρέχει πληροφορίες σε άλλες εκδίδουσες αρχές για ζητήματα που σχετίζονται με την κληρονομική διαδοχή.

Πώς χορηγείται το κληρονομητήριο; – Άρθρο 67

Χρησιμοποιείται το προβλεπόμενο έντυπο και το κληρονομητήριο εκδίδεται μόλις εξακριβωθούν όλα τα στοιχεία που πρέπει να πιστοποιηθούν και δεν υπάρχει καμία αμφισβήτησή τους· μόλις εκδοθεί το κληρονομητήριο η ενδιαφερόμενη αρχή ενημερώνει τους δικαιούχους.

Τι περιέχει το κληρονομητήριο; – Άρθρο 68

- Την ονομασία και τη διεύθυνση της εκδίδουσας αρχής, τον αριθμό αναφοράς, την ημερομηνία έκδοσης και τα στοιχεία που επιβεβαιώνουν ότι η εκδίδουσα αρχή είναι αρμόδια για την έκδοση
- Στοιχεία του αιτούντος, του θανόντος και των δικαιούχων

- Πληροφορίες σχετικά με το γαμήλιο συμβόλαιο ή ανάλογα συμβόλαια που έχει συνάψει ο θανών
- Το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή
- Πληροφορίες σχετικά με το κατά πόσον πρόκειται για διαδοχή βάσει διατάξεως τελευταίας βούλησης ή για εξ αδιαθέτου διαδοχή, και πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις εξουσίες των κληρονόμων, των κληροδόχων, των εκτελεστών διαθήκης ή των διαχειριστών της περιουσίας
- Πληροφορίες σχετικά με τους δικαιούχους, τους κληρονόμους ή τους κληροδόχους
- Περιορισμούς στα δικαιώματα των κληρονόμων και των κληροδόχων, και
- Τις εξουσίες των εκτελεστών της διαθήκης και των διαχειριστών της περιουσίας.

Ποια είναι τα αποτελέσματα του κληρονομητηρίου; – Άρθρο 69

Τεκμαίρεται ότι το κληρονομητήριο πιστοποιεί επακριβώς όλα τα στοιχεία που έχουν εξακριβωθεί σύμφωνα με το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή όσον αφορά τους κληρονόμους, τους κληροδόχους, τους εκτελεστές της διαθήκης και τους διαχειριστές της περιουσίας, καθώς και τα δικαιώματα και τις εξουσίες τους· αποτελεί τεκμήριο ότι οι συναλλαγές των προσώπων που αναφέρονται στο κληρονομητήριο με τρίτα μέρη πραγματοποιούνται με πρόσωπα με επαρκή εξουσία για τη διενέργεια της εν λόγω συναλλαγής, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης της κληρονομιάς περιουσίας· το κληρονομητήριο συνιστά έγκυρο τίτλο για την καταχώριση της κληρονομιάς περιουσίας σε μητρώο ενός κράτους μέλους. Το κληρονομητήριο παράγει τα αποτελέσματά του σε όλα τα κράτη μέλη χωρίς να απαιτείται καμία ειδική διαδικασία.

Το κληρονομητήριο εκδίδεται στον αιτούντα; - Άρθρο 70

Το πρωτότυπο του κληρονομητηρίου πρέπει να φυλάσσεται από την εκδίδουσα αρχή· επικυρωμένα αντίγραφα μπορούν να διατίθενται στον αιτούντα και σε κάθε άλλο πρόσωπο με έννομο συμφέρον· τα επικυρωμένα αντίγραφα ισχύουν για περίοδο έξι μηνών και, κατά παρέκκλιση, σε εξαιρετικές αιτιολογημένες περιπτώσεις μπορεί να ισχύσει μακρότερη προθεσμία ισχύος· μετά τη λήξη της περιόδου ισχύος του επικυρωμένου αντιγράφου, κάθε πρόσωπο που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει το κληρονομητήριο οφείλει να υποβάλει αίτηση παράτασης της ισχύος του ή να ζητήσει νέο επικυρωμένο αντίγραφο· η εκδίδουσα αρχή οφείλει να τηρεί κατάλογο των προσώπων για τα οποία έχει εκδώσει επικυρωμένα αντίγραφα.

Μπορούν να διορθωθούν τυχόν σφάλματα που περιέχονται στο κληρονομητήριο; - Άρθρο 71

Κατόπιν αιτήσεως, η εκδίδουσα αρχή μπορεί να διορθώνει σφάλματα εκ παραδρομής· αν το κληρονομητήριο δεν είναι ακριβές η αρχή που το εκδίδει μπορεί να το τροποποιήσει ή να το ανακαλέσει κατόπιν αιτήσεως· σε αυτή την περίπτωση η αρχή οφείλει να ενημερώσει όλους τους κατόχους επικυρωμένων αντιγράφων.

Είναι δυνατή η αμφισβήτηση της εκδίδουσας αρχής; - Άρθρα 72 και 73

Κάθε πρόσωπο με έννομο συμφέρον μπορεί να προσβάλει ενώπιον δικαστικής αρχής κάθε απόφαση της εκδίδουσας αρχής· αν η εν λόγω αρχή διαπιστώσει ότι το κληρονομητήριο δεν είναι ακριβές ή ότι η άρνηση έκδοσης του κληρονομητηρίου ήταν αδικαιολόγητη, η δικαστική αρχή μπορεί είτε να διορθώσει ή να εκδώσει η ίδια το κληρονομητήριο είτε να μεριμνήσει ώστε η εκδίδουσα αρχή να διορθώσει το κληρονομητήριο ή να εκδώσει νέα απόφαση ως προς την έκδοση κληρονομητηρίου· όσο διάστημα εκκρεμεί αυτή η διόρθωση ή τροποποίηση ή ανάκληση, το κληρονομητήριο μπορεί να ανασταλεί από την εκδίδουσα αρχή ή, κατά περίπτωση, από τη δικαστική αρχή.

8.6. Πληροφορίες σχετικά με τη νομοθεσία και τις διαδικασίες των κρατών μελών - Άρθρα 77 έως 79

Τα κράτη μέλη παρέχουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με την εθνική νομοθεσία τους και τις διαδικασίες σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής. Στις πληροφορίες αυτές περιλαμβάνονται στοιχεία των αρχών που είναι αρμόδιες για υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, συμπεριλαμβανομένης της παραλαβής δηλώσεων αποδοχής ή αποποίησης κληρονομιάς. Παρέχονται επίσης ενημερωτικά δελτία με πληροφορίες για έγγραφα που απαιτούνται για την καταχώριση ακίνητης περιουσίας. Όλες αυτές οι πληροφορίες πρέπει να καθίστανται διαθέσιμες στο κοινό μέσω του ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Τα κράτη μέλη γνωστοποιούν επίσης στην Επιτροπή:

- τις αρχές και τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου που εμπιπτούν στον ορισμό του «δικαστηρίου»,
- τα δικαστήρια και τις αρχές που είναι αρμόδια να εξετάζουν τις αιτήσεις για κήρυξη της εκτελεστότητας και τις προσφυγές,
- τις αρχές που είναι αρμόδιες να εκδίδουν ευρωπαϊκά κληρονομητήρια, και
- τα ένδικα μέσα που σχετίζονται με την έκδοση ευρωπαϊκών κληρονομητηρίων,

και τυχόν αλλαγές στις εν λόγω πληροφορίες. Αυτές οι πληροφορίες πρέπει να καθίστανται διαθέσιμες μέσω του ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁽¹⁵⁹⁾.

(159) Βλ. κεφάλαιο 14.

Επανάληψη παραδειγμάτων

Ο κύριος JMB από την Πορτογαλία έζησε και εργάστηκε στις Βρυξέλλες για αρκετά χρόνια, αλλά σκοπεύει κάποια στιγμή να επιστήσει στην Πορτογαλία. Διαθέτει περιουσία και επενδύσεις στην Πορτογαλία και τις Βρυξέλλες και μια θερινή κατοικία στη γαλλική ύπαιθρο. Η σύζυγος και η οικογένειά του ζουν μαζί του στις Βρυξέλλες. Αν δεν έχει συντάξει διαθήκη, θα προκύψουν ερωτήματα ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή της περιουσίας του και τα δικαστήρια/αρχές που θα είναι αρμόδια για τη διεκπεραίωση της υπόθεσής του. Εάν έχει συντάξει διαθήκη και υποθέσουμε ότι πέθανε στη Γαλλία, θα προκύψουν ερωτήματα ως προς τις συνέπειες που θα έχει αυτό όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή της περιουσίας του.

Ας υποθέσουμε ότι ο κ. Β δυστυχώς απεβίωσε εξαιτίας ενός ατυχήματος σε θαλάσσιο σκι ενώ έκανε διακοπές στη Γαλλία τον Αύγουστο του 2016. Με ποιον τρόπο ο κανονισμός θα συνέβαλε στην κληρονομική διαδοχή της περιουσίας του; Αν είχε συντάξει διαθήκη θα είχε εφαρμοστεί για τον διορισμό κληρονόμων και διαχειριστών της περιουσίας του δυνάμει του σχετικού εφαρμοστέου δικαίου. Ποιο δίκαιο θα ήταν αυτό; Ο κ. Β θα μπορούσε να επιλέξει το δίκαιο του κράτους του οποίου την ιθαγένεια είχε βάσει του άρθρου 22, επομένως θα εφαρμοζόταν το δίκαιο της Πορτογαλίας. Σε αντίθετη περίπτωση, ο κανόνας του άρθρου 21 θα προσδιορίσει ότι το δίκαιο που θα εφαρμοστεί είναι αυτό του κράτους στο οποίο ο κ. Β είχε τη συνθή διαμονής του τη στιγμή του θανάτου του. Εκτός εάν ο κ. Β είχε συνταξιοδοτηθεί και μετακομίσει στη Γαλλία, το δίκαιο αυτό θα ήταν είτε το δίκαιο της Πορτογαλίας είτε το δίκαιο του Βελγίου. Δεδομένου ότι ο κ. Β κατά τη στιγμή του θανάτου του εξακολουθούσε να εργάζεται στο Βέλγιο, είναι πιθανό ότι είχε τη συνθή διαμονής του εκεί, επομένως στην περίπτωση αυτή θα εφαρμοστεί το δίκαιο του Βελγίου.

Όσον αφορά τη δικαιοδοσία, ο κανονισμός δεν προβλέπει τη δυνατότητα του κ. Β να επιλέξει δικαστήριο ή αρχή για να επιληφθούν της υπόθεσης κληρονομικής διαδοχής της περιουσίας του, αλλά μπορεί να είχε αποπειραθεί να κάνει κάτι τέτοιο στη διαθήκη του. Αν αυτή η επιλογή δικαίου είναι έγκυρη δυνάμει του σχετικού εφαρμοστέου δικαίου, τότε αυτό μπορεί επίσης να έχει επιπτώσεις για τη διεθνή δικαιοδοσία. Σε αντίθετη περίπτωση, ο γενικός κανόνας του άρθρου 4 θα προσδιορίσει ότι η κληρονομική διαδοχή υπόκειται στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο είχε τη συνθή διαμονής του ο κ. Β κατά τη στιγμή του θανάτου του, δηλαδή των δικαστηρίων του Βελγίου. Οι κληρονόμοι του κ. Β έχουν ωστόσο τη δυνατότητα να επιλέξουν δικαστήριο, το οποίο θα μπορούσε να είναι το σχετικό δικαστήριο στην Πορτογαλία. Αυτό όμως θα ίσχυε μόνον εφόσον ο κ. Β είχε επιλέξει το δίκαιο της Πορτογαλίας ως το εφαρμοστέο δίκαιο για την κληρονομική διαδοχή.

Άλλο παράδειγμα

Η κυρία Κ κατάγεται από τις Κάτω Χώρες και εργαζόταν για αρκετά χρόνια στη Γερμανία. Δεν έχει παιδιά, αλλά σύντροφο (σύμφωνο συμβίωσης/γάμος ομοφύλων). Πρόκειται να συνταξιοδοτηθεί και σκοπεύει να ζήσει με τη σύντροφό της στην οικία που μόλις απέκτησε στην Ανδαλουσία, διατηρώντας παράλληλα τους δεσμούς και τα περιουσιακά της συμφέροντα στις Κάτω Χώρες. Συνέταξε διαθήκη στις Κάτω Χώρες, η οποία καλύπτει όλα τα ζητήματα που αφορούν την περιουσία της και εφαρμόζει το δίκαιο των Κάτω Χωρών. Υπό τις παρούσες συνθήκες, αυτό δεν είναι αποδεκτό στο νομικό σύστημα της Ισπανίας - τι θα συνέβαινε αν πέθαινε;

Ας υποθέσουμε ότι η κυρία Κ πεθαίνει στην Ισπανία μετά τη συνταξιοδότησή της και ότι εκείνη και η σύντροφός της είχαν μετακομίσει εκεί. Η κυρία Κ έχει επιλέξει το δίκαιο των Κάτω Χωρών, το οποίο γίνεται αποδεκτό δυνάμει του άρθρου 22 του κανονισμού, παρόλο που δυνάμει του εθνικού δικαίου της Ισπανίας κάτι τέτοιο θα ήταν απαράδεκτο. Όσον αφορά τη δικαιοδοσία, όπως και στην υπόθεση του κ. Β, η κ. Κ δεν θα μπορούσε να επιλέξει δικαστήριο βάσει του κανονισμού. Ωστόσο, οι κληρονόμοι της μπορούν να επιλέξουν

άλλο δικαστήριο πέραν αυτού της Ισπανίας, ιδίως αν η κ. Κ είχε διατηρήσει ουσιαστικούς δεσμούς και διέθετε περιουσία στις Κάτω Χώρες. Βάσει του άρθρου 5 παράγραφος 1 τα δικαστήρια των Κάτω Χωρών θα μπορούσαν να επιλεγούν για να επιληφθούν της υπόθεσης κληρονομικής διαδοχής.

Τόσο στην περίπτωση του κυρίου Β όσο και στην περίπτωση της κυρίας Κ θα είναι δυνατή η υποβολή αίτησης για έκδοση κληρονομητηρίου, με το οποίο οι συναλλαγές στο κράτος μέλος ή στα κράτη πέραν των οποίων γίνεται η διαχείριση της περιουσίας θα διενεργούνται ευκολότερα και ταχύτερα.

Επίδοση και κοινοποίηση πράξεων

9.1. Ιστορικό του κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης πράξεων

9.1.1. Ο «αρχικός» κανονισμός περί επίδοσης και κοινοποίησης

Για την υποστήριξη των αναγκών των επιχειρήσεων και των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως σε περιπτώσεις που εγείρονται αξιώσεις και προκύπτουν διαφορές πέραν των εθνικών συνόρων, είναι αναγκαία η συνεργασία μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η αποτελεσματική εφαρμογή της. Μια βασική πτυχή των διασυνοριακών διαφορών περιλαμβάνει την επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων στους διαδίκους και σε άλλα μέρη που εμπλέκονται στη διαφορά. Επομένως, η επίδοση και διαβίβαση πράξεων μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών πρέπει να είναι ταχεία και ασφαλής. Η πραγματικότητα αυτή αναγνωρίστηκε με τη διαπραγμάτευση μιας σύμβασης για την επίδοση και κοινοποίηση πράξεων, η οποία προέβλεπε τη διαβίβαση πράξεων από ένα κράτος μέλος σε άλλο για να επιδοθούν ή να κοινοποιηθούν, το κείμενο της οποίας εγκρίθηκε τον Μάιο του 1997.⁽¹⁶⁰⁾ Η σύμβαση αυτή δεν επικυρώθηκε ποτέ και έτσι δεν τέθηκε σε ισχύ. Λίγο μετά την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, το Συμβούλιο εξέδωσε έναν κανονισμό⁽¹⁶¹⁾ το κείμενο του οποίου ήταν από όλες τις απόψεις ίδιο με εκείνο της σύμβασης. Ο κανονισμός αυτός άρχισε να ισχύει στις 31 Μαΐου 2001.⁽¹⁶²⁾

(160) Βλ. ΕΕ C 261 της 27ης Αυγούστου 1997, σ. 1.

(161) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί επίδοσης και κοινοποίησης στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 160 της 30ής Ιουνίου 2000, σ. 37).

(162) Βλ. ΕΕ L 160 της 30ής Ιουνίου 2000, σ. 37· πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού, η επίδοση μεταξύ κρατών μελών εξετάστηκε από τη σύμβαση της Χάγης του 1965 για την επίδοση εγγράφων, στην οποία τα περισσότερα κράτη μέλη ήταν συμβαλλόμενα μέρη. Η σύμβαση αυτή ρυθμίζει το ζήτημα μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και τρίτων κρατών.

9.1.2. Ο «ισχύων» κανονισμός περί επίδοσης και κοινοποίησης

Όπως και στην περίπτωση των άλλων κανονισμών σχετικά με την αστική δικαιοσύνη, επανεξετάστηκε η λειτουργία του πρώτου κανονισμού και τον Οκτώβριο του 2004 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε μια έκθεση, τα συμπεράσματα της οποίας ανέφεραν ότι παρά το γεγονός ότι ο πρώτος κανονισμός είχε γενικά οδηγήσει σε βελτίωση της ταχύτητας και της αποτελεσματικότητας της διαβίβασης πράξεων για διασυνοριακή επίδοση ή κοινοποίηση μεταξύ των κρατών μελών, υπήρχαν ορισμένες πτυχές της διαδικασίας όπου η εφαρμογή δεν ήταν εξ ολοκλήρου ικανοποιητική και οι στόχοι του κανονισμού δεν υλοποιούνταν στον επιθυμητό βαθμό. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρότεινε έναν αναθεωρημένο κανονισμό και αυτό οδήγησε στην έκδοση του ισχύοντος κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης τον Νοέμβριο του 2007⁽¹⁶³⁾.

9.2. Ο κανονισμός περί επίδοσης και κοινοποίησης πράξεων

9.2.1. Εδαφικοί και καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού

Ο κανονισμός ισχύει άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη, με εξαίρεση τη Δανία, καθώς μεταξύ της Δανίας και των άλλων κρατών μελών υφίσταται ξεχωριστή συμφωνία για την εφαρμογή του κανονισμού στη Δανία⁽¹⁶⁴⁾. Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις όταν μια δικαστική ή εξώδικη πράξη πρέπει να

(163) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1393/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, περί επίδοσης και κοινοποίησης στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων) και κατάργησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 του Συμβουλίου· βλ. ΕΕ L 324 της 10ης Δεκεμβρίου 2007, σ. 79.

(164) Βλ. απόφαση του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2006 σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου της Δανίας, περί επίδοσης και κοινοποίησης δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (2006/326/ΕΚ) (ΕΕ L 120 της 5.5.2006, σ. 23) και τη μεταγενέστερη συμφωνία σχετικά με την εφαρμογή στη Δανία του δεύτερου κανονισμού επίδοσης – βλ. ΕΕ L 331 της 10ης Δεκεμβρίου 2008, σ. 21.

διαβιβασθεί από ένα κράτος μέλος σε άλλο για να επιδοθεί ή να κοινοποιηθεί⁽¹⁶⁵⁾. Η έκφραση «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» αυτή καθαυτή έχει ερμηνευτεί εκτενώς από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον αρχικό κανονισμό δεν αποκλείονταν από την έννοια των «αστικών και εμπορικών υποθέσεων» φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις, οι οποίες ωστόσο εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ισχύοντος κανονισμού, όπως και η ευθύνη του κράτους για πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση κρατικής εξουσίας (*acta iure imperii*)⁽¹⁶⁶⁾. Δεν είναι δυνατή η εφαρμογή του κανονισμού εάν το όνομα και η διεύθυνση του παραλήπτη δεν είναι γνωστά, ωστόσο οι υπηρεσίες παραλαβής δύναται, εάν είναι εφικτό, να παρέχουν βοήθεια στο πλαίσιο του κανονισμού όταν η διεύθυνση είναι ελλιπή ή εσφαλμένη. Ο κανονισμός ισχύει για την επίδοση και κοινοποίηση τόσο δικαστικών όσο και εξώδικων πράξεων.

(165) Το ΔΕΕ απεφάνθη ότι, όταν ο παραλήπτης της πράξης κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος, η επίδοση δικαστικής πράξης πρέπει υποχρεωτικά να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κανονισμού. Σε αυτήν την περίπτωση, τα δικαστήρια κράτους μέλους απαγορεύεται να εφαρμόζουν εθνικό σύστημα πλασματικής επίδοσης. Στην ουσία, το σύστημα αυτό αφαιρεί κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα του δικαιώματος του ατόμου στο οποίο επιδίδεται η πράξη να επωφελείται από την πραγματική και αποτελεσματική παραλαβή του εν λόγω εγγράφου, καθώς δεν εγγυάται για τον εν λόγω παραλήπτη, μεταξύ άλλων, ούτε ενημέρωση για τη δικαστική πράξη σε επαρκή χρόνο ώστε αυτός να προετοιμάσει την υπεράσισή του ούτε μετάφραση του εν λόγω εγγράφου. Βλ. δικαστική απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012 (Alder, C-325/11).

(166) Από τον Απρίλιο του 2013, η σύμβαση της Χάγης του 1965 για την επίδοση εγγράφων τίθεται σε ισχύ για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, πλην της Αυστρίας και η Κροατία είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης.

Παράδειγμα

Η εταιρεία Α με έδρα στο κράτος μέλος 1 ενήγαγε στο κράτος μέλος 1 την εταιρεία Β με έδρα στο κράτος μέλος 2, για ένα σημαντικό χρηματικό ποσό. Η εταιρεία Β δεν αντιτάχθηκε στην αγωγή και μετά από 4 μήνες περίπου το δικαστήριο στο κράτος μέλος 1 εξέδωσε ερήμην απόφαση με την οποία διέτασε την εταιρεία Β να καταβάλει το ποσό που αξίωσε η εταιρεία Α. Η εταιρεία Α κατέθεσε αίτηση για κήρυξη εκτελεστότητας στο αρμόδιο δικαστήριο στο κράτος μέλος 2, όπου η εταιρεία Β έχει στην κυριότητά της περιουσιακά στοιχεία υπό τη μορφή ακίνητης περιουσίας. Ωστόσο, η εκτελεστότητα κηρύσσεται μιν, αλλά η εταιρεία Β υποβάλλει έφεση και, κατόπιν περαιτέρω εξέτασης των περιστάσεων, καθίσταται σαφές στη συνέχεια ότι η αγωγή που κατέθεσε η εταιρεία Α δεν είχε επιδοθεί καταλλήλως στην εταιρεία Β. Κατά συνέπεια, το εφετείο στο κράτος μέλος 2 ανακαλεί την κήρυξη εκτελεστότητας για τον λόγο που ορίζεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2 του κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Λίγο αργότερα, και προτού η εταιρεία Α να έχει την ευκαιρία να περιώσει την κατάσταση, η εταιρεία Α καθίσταται αφερέγγυα και η εταιρεία Α αναγκάζεται να αποσύρει την αξίωση.

Το παράδειγμα αυτό παρατίθεται προκειμένου να καταδειχθεί ότι η ορθή επίδοση και κοινοποίηση πράξεων είναι θεμελιώδους σημασίας στις δικαστικές διαδικασίες. Η αδυναμία επίδοσης ή κοινοποίησης μπορεί να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τα έννομα συμφέροντα των διαδίκων. Η επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων σε διαδίκους σε άλλα κράτη μπορεί να είναι η αιτία πολλών δυσχερειών σε υποθέσεις διασυνοριακών διαφορών. Απλόι και πρακτικοί κανόνες για τη διασυνοριακή επίδοση και κοινοποίηση συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων προϋποθέσεων για ένα ευρωπαϊκό σύστημα πολιτικής δικονομίας που θα λειτουργεί σωστά, και η διασφάλιση αυτών των προϋποθέσεων είναι ο στόχος και ο σκοπός του κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης.

9.2.2. Δομή και περιεχόμενο του κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης

9.2.2.1. Υπηρεσίες διαβίβασης και παραλαβής και η κεντρική αρχή

Όπως ο αρχικός κανονισμός, έτσι και ο ισχύων κανονισμός απλοποιεί την επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων σε διασυννοιακές υποθέσεις προβλέποντας ότι όλα τα κράτη μέλη οφείλουν να ορίσουν όργανα, τα οποία ονομάζονται «**υπηρεσίες διαβίβασης**» και «**υπηρεσίες παραλαβής**» και θα είναι υπεύθυνα για τη διαβίβαση και την παραλαβή πράξεων, αντίστοιχα. Τα ομοσπονδιακά κράτη, τα κράτη με περισσότερα νομικά συστήματα, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, ή κράτη με αυτόνομες εδαφικές μονάδες μπορούν να ορίζουν περισσότερες από μία τέτοιες υπηρεσίες. Επιπλέον, τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν ως τέτοιες υπηρεσίες αξιωματούχους, όπως δικαστικούς επιμελητές και άλλους δικαστικούς και δημόσιους λειτουργούς, οι οποίοι θα ευθύνονται, μεταξύ άλλων, για την επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων⁽¹⁶⁷⁾. Η πράξη/οι πράξεις που διαβιβάζονται για επίδοση ή κοινοποίηση θα συνοδεύονται από αίτηση κατά το υπόδειγμα εντύπου του παραρτήματος 1. Στο πλαίσιο του ισχύοντος κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης, η υπηρεσία παραλαβής οφείλει να αποστέλλει αποδεικτικό παραλαβής των πράξεων εντός επτά ημερών από την παραλαβή τους, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα που προβλέπεται στο παράρτημα 1. Αυτός είναι ένας από τους τομείς όπου ο ισχύων κανονισμός περί επίδοσης και κοινοποίησης προβλέπει χρονικά όρια για την εκτέλεση ενεργειών στο πλαίσιο των διαδικασιών του κανονισμού, επιταχύνοντας έτσι τη διαδικασία επίδοσης και κοινοποίησης και ως εκ τούτου, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Εάν χρειάζονται διευκρινίσεις από την υπηρεσία διαβίβασης, η υπηρεσία παραλαβής θα προβαίνει στις κατάλληλες ενέργειες το ταχύτερο δυνατό και με το ταχύτερο δυνατό μέσο. Κάθε κράτος μέλος έχει ορίσει τουλάχιστον μία «κεντρική αρχή», η οποία παρέχει πληροφορίες στις υπηρεσίες διαβίβασης και αναζητά λύσεις σε οποιαδήποτε δυσκολίες προκύπτουν κατά τη διαβίβαση πράξεων για επίδοση ή κοινοποίηση.

9.2.2.2. Επίδοση ή κοινοποίηση της πράξης στον παραλήπτη

Η υπηρεσία παραλαβής στο κράτος μέλος όπου πρόκειται να επιδοθούν ή κοινοποιηθούν οι πράξεις επιδιίδει ή κοινοποιεί την πράξη ή μεριμνά προς τούτο είτε σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους παραλαβής είτε εφαρμόζοντας την ειδική μέθοδο την οποία ζήτησε η υπηρεσία διαβίβασης, εφόσον αυτή δεν αντιβαίνει στο δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους. Η επίδοση ή κοινοποίηση πρέπει να εκτελείται το συντομότερο δυνατό και σε κάθε περίπτωση εντός ενός μήνα από την παραλαβή. Σε περίπτωση μη τήρησης του εν λόγω χρονικού ορίου, η υπηρεσία παραλαβής οφείλει να ενημερώσει την υπηρεσία διαβίβασης και να συνεχίσει τις προσπάθειες για την επίδοση ή κοινοποίηση εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

9.2.2.3. Δικαίωμα του παραλήπτη να αρνηθεί την επίδοση ή κοινοποίηση

Το ΔΕΕ απεφάνθη ότι ο παραλήπτης δεν δύναται να αρνείται την επίδοση εφόσον μόνο τα παραρτήματα των εγγράφων προς επίδοση δεν είναι μεταφρασμένα στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους επίδοσης και τα παραρτήματα αυτά περιλαμβάνουν αποδεικτικά στοιχεία με αμιγώς αποδεικτική λειτουργία, που δεν είναι απαραίτητα για την κατανόηση του αντικειμένου της αξίωσης και της αιτίας της αγωγής. Επιπλέον, το ΔΕΕ έκρινε στην ίδια απόφαση ότι μπορεί να αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο υπέρ του επιχειρήματος το γεγονός ότι ο παραλήπτης γνωρίζει και είναι σε θέση να κατανοήσει τη γλώσσα των εγγράφων που πρόκειται να του επιδοθούν στην περίπτωση που ο εν λόγω παραλήπτης δεσμεύεται συμβατικά για τη διεξαγωγή της αλληλογραφίας σχετικά με μια σύμβαση και το αντικείμενο δικαστικής διαφοράς στη γλώσσα του κράτους μέλους διαβίβασης και τα σχετικά έγγραφα είναι συνταγμένα στη συμφωνημένη γλώσσα και αφορούν τη σχετική αλληλογραφία· βλ. απόφαση της 8ης Μαΐου

(167) Βλ. άρθρο 2.

2008 στην υπόθεση C-14/07, Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR κατά Industrie- und Handelskammer Berlin.⁽¹⁶⁸⁾

9.2.2.4. Βεβαίωση επίδοσης ή κοινοποίησης

Κατόπιν ολοκλήρωσης των διατυπώσεων που αφορούν την επίδοση ή κοινοποίηση της πράξης, η υπηρεσία παραλαβής θα επιβεβαιώσει την ολοκλήρωση με τη σύνταξη βεβαίωσης ολοκλήρωσης, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα που προβλέπεται στο παράρτημα Ι, παραλήπτης της οποίας είναι η υπηρεσία διαβίβασης.

9.2.2.5. Έξοδα επίδοσης ή κοινοποίησης

Ένα από τα ζητήματα που αναφέρονται στην έκθεση σχετικά με τη λειτουργία του πρώτου κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης ήταν η δυσκολία των διαδικών σε διασυνοριακές διαφορές στην ΕΚ να ενημερώνονται σχετικά με τα έξοδα επίδοσης ή κοινοποίησης πράξεων στα διάφορα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, στον δεύτερο κανονισμό περί επίδοσης και κοινοποίησης έχει συμπεριληφθεί διάταξη κατά την οποία δεν θα πρέπει, κατ' αρχήν, να υπάρχουν έξοδα για την επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων από ένα κράτος μέλος σε άλλο, εξαιρουμένων των περιπτώσεων που η επίδοση ή κοινοποίηση εκτελείται από δικαστικούς υπαλλήλους ή άλλα πρόσωπα αρμόδια για την επίδοση ή κοινοποίηση, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η επίδοση ή κοινοποίηση. Σε περίπτωση που η επίδοση ή κοινοποίηση πραγματοποιείται από δικαστικό υπάλληλο ή παρόμοιο αρμόδιο πρόσωπο, το τέλος που θα κρωθεί πρέπει να είναι ενιαίο πάγιο τέλος

(168) Το ΔΕΕ απεφάνθη ότι ο παραλήπτης δεν δύναται να αρνείται την επίδοση εφόσον μόνο τα παραρτήματα των εγγράφων προς επίδοση δεν είναι μεταφρασμένα στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους επίδοσης και τα παραρτήματα αυτά περιλαμβάνουν αποδεικτικά στοιχεία με αμιγώς αποδεικτική λειτουργία, που δεν είναι απαραίτητα για την κατανόηση του αντικείμενου της αξίωσης και της αιτίας της αγωγής. Επιπλέον, το ΔΕΕ έκρινε στην ίδια απόφαση ότι μπορεί να αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο υπέρ του επικερίμματος το γεγονός ότι ο παραλήπτης γνωρίζει και είναι σε θέση να κατανοήσει τη γλώσσα των εγγράφων που πρόκειται να του επιδοθούν στην περίπτωση που ο εν λόγω παραλήπτης δεσμεύεται συμβατικά για τη διεξαγωγή της αλληλογραφίας σχετικά με μια σύμβαση και το αντικείμενο δικαστικής διαφοράς στη γλώσσα του κράτους μέλους διαβίβασης και τα σχετικά έγγραφα είναι συνταγμένα στη συμφωνημένη γλώσσα και αφορούν τη σχετική αλληλογραφία: Βλ. απόφαση της 8ης Μαΐου 2008 στην υπόθεση C-14/07, Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR κατά Industrie- und Handelskammer Berlin.

καθοριζόμενο εκ των προτέρων, το οποίο πρέπει να είναι αναλογικό και να μην εισάγει διακρίσεις. Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενημερώσουν την Επιτροπή για τα εν λόγω τέλη⁽¹⁶⁹⁾.

9.2.2.6. Απευθείας επίδοση ή κοινοποίηση σε δικαστικό υπάλληλο σε άλλο κράτος μέλος

Μια καινοτόμα διάταξη στον κανονισμό περί επίδοσης και κοινοποίησης αφορά την επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων απευθείας από δικαστικούς υπαλλήλους και άλλα αρμόδια πρόσωπα με απευθείας διαβίβαση από κάθε ενδιαφερόμενο διάδικο. Αυτό σημαίνει ότι ο προσφεύγων ή ο νόμιμος εκπρόσωπος του προσφεύγοντα μπορεί να αποστείλει πράξεις για επίδοση ή κοινοποίηση απευθείας σε έναν δικαστικό υπάλληλο σε άλλο κράτος μέλος για επίδοση ή κοινοποίηση στον παραλήπτη, χωρίς να χρειαστεί να μεσολαβήσει υπηρεσία διαβίβασης. Η διάταξη αυτή προϋποθέτει ότι αυτή η απευθείας επίδοση επιτρέπεται από τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους. Για πληροφορίες σχετικά με το εν λόγω ζήτημα και άλλες πτυχές της λειτουργίας του κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης μπορείτε να ανατρέξετε σε διάφορους δικτυακούς τόπους, περιλαμβανομένου εκείνου του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Άτλαντα στον τομέα των αστικών υποθέσεων⁽¹⁷⁰⁾. Μπορείτε επίσης να ανατρέξετε στον δικτυακό τόπο του Άτλαντα για να βρείτε τα ονόματα και τα στοιχεία επικοινωνίας των δικαστικών υπαλλήλων και άλλων αρμόδιων προσώπων που μπορούν να επιδίδουν πράξεις στα διάφορα κράτη μέλη.

(169) Πληροφορίες διατίθενται στον Ευρωπαϊκό Δικαστικό Άτλαντα στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_el.htm?countrySession=2&

(170) Σύνδεσμος - http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_el.htm — Βλ. επίσης, για παράδειγμα, την καταχώριση για το Ηνωμένο Βασίλειο στη διεύθυνση — http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_el.jsp#ds_otherinfostate7 — που δείχνει ότι, από τις τρεις νομικές περιφέρειες του κράτους μέλους, μόνο εκείνη της Σκωτίας δεν αντιτίθεται στην απευθείας επίδοση σύμφωνα με το άρθρο 15.

9.2.2.7. Απευθείας επίδοση ή κοινοποίηση ταχυδρομικώς

Τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να αντιτίθενται στην απευθείας επίδοση ή κοινοποίηση ταχυδρομικώς, όπως ήταν δυνατό στο πλαίσιο του πρώτου κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης. Σύμφωνα με τους όρους του ισχύοντος κανονισμού περί επίδοσης και κοινοποίησης, προβλέπεται ότι κάθε κράτος μέλος δύναται να επιδίδει ή να κοινοποιεί δικαστικές πράξεις σε κατοίκους άλλου κράτους μέλους απευθείας μέσω των ταχυδρομικών υπηρεσιών, με συστημένη επιστολή με απόδειξη παραλαβής ή ισοδύναμο έγγραφο.

9.2.2.8. Λοιπές μέθοδοι διαβίβασης

Ο κανονισμός προβλέπει επίσης άλλους τρόπους διαβίβασης και επίδοσης ή κοινοποίησης δικαστικών πράξεων, όπως διαβίβαση δια της προξενικής ή διπλωματικής οδού και επίδοση ή κοινοποίηση από διπλωματικούς ή προξενικούς υπαλλήλους, ή απευθείας επίδοση ή κοινοποίηση δικαστικών πράξεων ταχυδρομικώς.

9.2.3. Προστασία των συμφερόντων του εναγομένου

9.2.3.1. Κίνηση των διαδικασιών

Όταν έχει διαβιβασθεί εισαγωγικό δίκης έγγραφο σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό την επίδοση ή την κοινοποίηση βάσει των διατάξεων του κανονισμού και ο εναγόμενος ερημοδικήσει, ο δικαστής υποχρεούται να αναστείλει την έκδοση απόφασης μέχρις ότου διαπιστωθεί:

- ότι η πράξη επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε με τον τρόπο που ορίζει το δικαίωμα του κράτους μέλους παραλαβής, όσον αφορά την επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων στα πλαίσια διαδικασιών εντός του κράτους αυτού κατά προσώπων ευρισκομένων στην επικράτειά του, ή
- ότι η πράξη επεδόθη πράγματι στον εναγόμενο ή στην κατοικία του με άλλο τρόπο, προβλεπόμενο από τον κανονισμό.

9.2.3.2. Προϋποθέσεις για την έκδοση ερήμην απόφασης

Τα κράτη μέλη οφείλουν να δηλώσουν ότι τα δικαστήρια, παρά τους περιορισμούς που αναφέρονται στην παράγραφο 9.2.3.1., μπορούν να εκδώσουν απόφαση, ακόμα και εάν δεν έχει παραληφθεί βεβαίωση επίδοσης ή κοινοποίησης / παράδοσης, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- η πράξη διαβιβάσθηκε με έναν από τους τρόπους που προβλέπονται στον κανονισμό·
- από την ημερομηνία διαβίβασης της πράξης έχει παρέλθει διάστημα, το οποίο το δικαστήριο αξιολογεί για κάθε περίπτωση χωριστά και το οποίο είναι τουλάχιστον έξι μήνες·
- δεν έχει παραληφθεί καμία βεβαίωση, μολοντί έχει καταβληθεί κάθε εύλογη προσπάθεια μέσω των αρμοδίων αρχών ή φορέων του κράτους μέλους παραλαβής.

9.2.3.3. Μετά την έκδοση απόφασης

Όταν εισαγωγικό έγγραφο της δίκης έχει διαβιβασθεί σύμφωνα με τον κανονισμό από ένα κράτος μέλος σε άλλο με σκοπό την επίδοση ή την κοινοποίηση και έχει εκδοθεί απόφαση κατά ερημοδικήσαντος εναγομένου, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει τον εναγόμενο από τα αποτελέσματα της παρόδου της προθεσμίας για την άσκηση ενδίκου μέσου, εφόσον ο εναγόμενος –

- χωρίς υπαιτιότητα του, δεν έλαβε εγκαίρως γνώση της πράξης, ώστε να αμυνθεί, ή δεν έλαβε γνώση της απόφασης, ώστε να ασκήσει ένδικο μέσο· και
- οι ισχυρισμοί του δεν φαίνονται παντελώς αστήρικτοι.

Η αίτηση απαλλαγής μπορεί να υποβληθεί μόνο μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα αφότου ο εναγόμενος έλαβε γνώση της απόφασης.

Διεξαγωγή αποδείξεων

10.1. Ιστορικό του κανονισμού περί διεξαγωγής αποδείξεων ⁽¹⁷¹⁾

Στις διασυνοριακές διαδικασίες είναι συχνά ουσιώδους σημασίας σε σχέση με τις δικαστικές διαδικασίες σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις που εκφραμούν ενώπιον δικαστηρίου σε ένα κράτος μέλος η διεξαγωγή των αποδείξεων σε άλλο κράτος μέλος. Μέσω του κανονισμού περί διεξαγωγής αποδείξεων, η ΕΕ έχει δημιουργήσει ένα πανευρωπαϊκό σύστημα απευθείας και ταχείας διαβίβασης και εκτέλεσης παραγγελιών για τη διεξαγωγή αποδείξεων μεταξύ δικαστηρίων και έχει καθορίσει σαφή κριτήρια όσον αφορά τον τύπο και το περιεχόμενο της παραγγελίας. Ο κανονισμός εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2004 σε σχέση με όλα τα κράτη μέλη εκτός από τη Δανία. Όσον αφορά τη Δανία, η σύμβαση της Χάγης της 18ης Μαρτίου 1970 για τη λήψη μαρτυρικών αποδείξεων στην αλλοδαπή σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ισχύει ως έχει για ανάλογες υποθέσεις μεταξύ των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ και τρίτων κρατών που είναι μέρη της εν λόγω σύμβασης. Ωστόσο, δεν έχουν επικυρώσει ή προσχωρήσει στην εν λόγω σύμβαση όλα τα κράτη μέλη ⁽¹⁷²⁾.

10.2. Ο κανονισμός περί διεξαγωγής αποδείξεων

10.2.1. Πεδίο εφαρμογής, σκοπός και μεθοδολογία

Ο κανονισμός προβλέπει τη διεξαγωγή αποδείξεων σε άλλο κράτος μέλος, όπου αυτό είναι αναγκαίο σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η έννοια αυτή θα πρέπει να ερμηνεύεται αυτόνομα, σύμφωνα με τις άλλες πράξεις της ΕΕ που περιλαμβάνονται στο κεκτημένο αστικής δικαιοσύνης της ΕΕ. Το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκδικάζεται μια υπόθεση σε ένα κράτος μέλος μπορεί να

(171) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις· βλ. ΕΕ L 174 της 27.6.2001, σ. 1.

(172) Από τον Ιούνιο του 2014, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης της Χάγης για τη διεξαγωγή αποδείξεων, πλην της Αυστρίας, του Βελγίου και της Ιρλανδίας.

επιλέξει μεταξύ δύο τρόπων διεξαγωγής αποδείξεων· μπορεί είτε να ζητήσει τη διεξαγωγή αποδείξεων από το αρμόδιο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους είτε να προβεί στη διεξαγωγή αποδείξεων απευθείας σε άλλο κράτος μέλος. Ο κανονισμός βασίζεται στην αρχή της απευθείας διαβίβασης μεταξύ των δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας οι παραγγελίες διεξαγωγής αποδείξεων διαβιβάζονται απευθείας από το «αιτούν δικαστήριο» στο «δικαστήριο εκτέλεσεως». Κάθε κράτος μέλος έχει καταρτίσει κατάλογο των αρμοδίων δικαστηρίων για τη διεξαγωγή αποδείξεων σύμφωνα με τον κανονισμό ⁽¹⁷³⁾. Στον κατάλογο αυτό δηλώνεται και η κατά τόπον αρμοδιότητα των δικαστηρίων αυτών. Επιπλέον, κάθε κράτος μέλος έχει ορίσει ένα κεντρικό όργανο ή όργανα ως υπεύθυνα για την παροχή πληροφοριών στα δικαστήρια και την αναζήτηση λύσεων σε οποιοσδήποτε δυσκολίες προκύπτουν σε σχέση με μια παραγγελία.

10.2.2. Παραγγελίες διεξαγωγής αποδείξεων

Ο κανονισμός ορίζει σαφή κριτήρια όσον αφορά τον τύπο και το περιεχόμενο της παραγγελίας και προβλέπει ειδικά υποδείγματα στο παράρτημα για την υποβολή παραγγελιών, για το αποδεικτικό παραλαβής, για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την παραγγελία και για την εκτέλεσή της. Το δικαστήριο εκτέλεσεως οφείλει να εκτελέσει την παραγγελία διεξαγωγής αποδείξεων χωρίς καθυστέρηση και το αργότερο εντός 90 ημερών από την παραλαβή. Στις περιπτώσεις που αυτό δεν είναι εφικτό, το δικαστήριο εκτέλεσεως οφείλει να ενημερώνει σχετικά το αιτούν δικαστήριο και να αναφέρει τους λόγους.

10.2.3. Άρνηση εκτέλεσης της παραγγελίας

Μια παραγγελία εξέτασης μάρτυρα δεν εκτελείται εάν το εν λόγω πρόσωπο επικαλείται δικαίωμα να αρνηθεί να καταθέσει ή απαγορεύεται να καταθέσει είτε δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους του δικαστηρίου εκτέλεσεως είτε δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους του αιτούντος δικαστηρίου και το δικαίωμα αυτό έχει δηλωθεί στην παραγγελία, ή, αν χρειαστεί, με πρωτοβουλία

(173) Βλ. τον Ευρωπαϊκό Δικαστικό Άτλαντα στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_el.htm?countrySession=15&.

του δικαστηρίου εκτέλεσως, έχει επιβεβαιωθεί από το αιτούν δικαστήριο. Σε διαφορετική περίπτωση, η απόρριψη παραγγελίας διεξαγωγής αποδείξεων είναι δυνατή μόνο σε ελάχιστες εξαιρετικές περιπτώσεις.

10.2.4. Παρουσία των διαδίκων και του αιτούντος δικαστηρίου στη διεξαγωγή αποδείξεων

Στην παραγγελία διεξαγωγής αποδείξεων, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να αναφέρει εάν οι διάδικοι και/ή οι εκπρόσωποί τους θα παρίστανται στις διαδικασίες ή εάν ζητείται από αυτούς να συμμετάσχουν. Το δικαστήριο εκτέλεσως ενημερώνει τους διαδίκους και τυχόν εκπροσώπους σχετικά με την ημερομηνία, την ώρα και τον τόπο διεξαγωγής των αποδείξεων και οφείλει να εξετάσει εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να επιτραπεί η ζητούμενη ενεργή συμμετοχή. Επίσης, εκπρόσωποι του αιτούντος δικαστηρίου, περιλαμβανομένων μελών του δικαστικού σώματος, έχουν τη δυνατότητα να παρίστανται στη διεξαγωγή αποδείξεων και να συμμετέχουν ενεργά, εάν αυτό δεν αντιβαίνει στο εσωτερικό δίκαιο του δικαστηρίου εκτέλεσως και υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει το εν λόγω δικαστήριο.

10.2.5. Εκτέλεση της παραγγελίας

Το δικαστήριο εκτέλεσως εκτελεί την παραγγελία σύμφωνα με τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους. Η διεξαγωγή αποδείξεων είναι επίσης δυνατή σύμφωνα με ειδική διαδικασία που προβλέπεται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους του αιτούντος δικαστηρίου, εάν το αιτούν δικαστήριο ζητήσει την εν λόγω διαδικασία. Το δικαστήριο εκτέλεσως οφείλει να συμμορφωθεί με αυτή την απαίτηση, εκτός αν η διαδικασία αυτή αντιβαίνει στη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους.

10.2.6. Χρήση τεχνολογίας επικοινωνιών

Ο κανονισμός προβλέπει τη διεξαγωγή αποδείξεων μέσω της χρήσης τεχνολογίας επικοινωνιών, και ιδίως με τη χρήση τηλεδιασκέψεων και βιντεοδιασκέψεων. Το δικαστήριο οφείλει να συμφωνήσει με αυτή την παραγγελία, εκτός εάν

αντιβαίνει στο εσωτερικό δίκαιο του δικαστηρίου εκτέλεσως ή εάν υπάρχουν σημαντικές πρακτικές δυσκολίες. Ακόμη και εάν το αιτούν δικαστήριο ή το δικαστήριο εκτέλεσως δεν έχει πρόσβαση στα προαναφερθέντα τεχνικά μέσα, αυτά τα μέσα μπορούν να καταστούν διαθέσιμα από τα δικαστήρια κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας.

10.2.7. Απευθείας διεξαγωγή αποδείξεων

Μια παραγγελία απευθείας διεξαγωγής αποδείξεων πρέπει να υποβληθεί στο κεντρικό όργανο ή την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσως και η απόρριψή της είναι δυνατή μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η απευθείας διεξαγωγή αποδείξεων μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον σε εθελοντική βάση, χωρίς τη λήψη μέτρων καταναγκασμού. Εντός 30 ημερών από την παραλαβή της παραγγελίας, το κεντρικό όργανο ή η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσως ενημερώνουν το αιτούν δικαστήριο κατά πόσον η παραγγελία αυτή έγινε αποδεκτή και, ενδεχομένως, τους όρους βάσει των οποίων θα εκτελεσθεί η παραγγελία σύμφωνα με τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους. Η διεξαγωγή αποδείξεων πρέπει να πραγματοποιείται από μέλος του δικαστικού προσωπικού ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, όπως από επίτροπο ή πραγματογνώμονα, ο οποίος έχει διορισθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους του αιτούντος δικαστηρίου.

10.2.8. Έξοδα διεξαγωγής αποδείξεων

Δεν καταβάλλονται τέλη και έξοδα για την εκτέλεση της παραγγελίας. Ωστόσο, αν το ζητήσει το δικαστήριο εκτελέσεως, το αιτούν δικαστήριο διασφαλίζει την ταχεία καταβολή ορισμένων δαπανών ως εξής:

- αμοιβές εμπειρογνομόνων και διερμηνέων και
- έξοδα από τη χρήση οποιασδήποτε ειδικής διαδικασίας για τη διεξαγωγή αποδείξεων που έχει ζητήσει το αιτούν δικαστήριο (άρθρο 10 παράγραφοι 3 και 4).

Μόνο στην περίπτωση διεξαγωγής αποδείξεων από εμπειρογνώμονες δύναται το δικαστήριο εκτελέσεως να ζητήσει την πληρωμή προκαταβολής για τα έξοδα των εν λόγω αποδείξεων.

Σημείωση: Διατίθεται ένας πρακτικός οδηγός του ΕΔΔ σχετικά με τη διεξαγωγή αποδείξεων⁽¹⁷⁴⁾ και άλλος ένας οδηγός που αφορά ειδικά την τηλεδιάσκεψη⁽¹⁷⁵⁾.

(174) Βλ. http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_el.pdf

(175) Βλ. http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_el.pdf

Ευεργέτημα πενίας

11.1. Ιστορικό

Σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση ανοιχτών συνόρων, δυστυχώς ανακύπτουν καταστάσεις όπου πολίτες και επιχειρήσεις της ΕΕ μπορεί να εμπλακούν σε δικαστικές διαφορές ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους άλλου από εκείνο του οποίου είναι πολίτες ή στο οποίο έχουν την έδρα τους, αντίστοιχα, για να εισπράξουν οφειλόμενα ποσά ή να επιδιώξουν επίλυση μιας διαφοράς διά της δικαστικής οδού. Διασυνοριακές διαφορές μπορεί να προκύψουν μεταξύ ατόμων που μπορεί να έχουν περιορισμένα διαθέσιμα μέσα για την κάλυψη των δικαστικών εξόδων. Οι δικαστικές διαφορές σε γενικές γραμμές, συμπεριλαμβανομένων των διασυνοριακών διαφορών, μπορεί να αποδειχθούν δαπανηρές, ιδίως όταν διακυβεύονται μεγάλες αξιώσεις. Τις περισσότερες φορές, οι διασυνοριακές διαφορές απαιτούν νομική εκπροσώπηση στο κράτος μέλος όπου εκδικάζεται η υπόθεση, καθώς και νομικές συμβουλές από δικηγόρο στο κράτος μέλος καταγωγής του διαδίκου. Επιπλέον, οι διασυνοριακοί διάδικοι ενδεχομένως να υποβάλλονται σε πρόσθετες δαπάνες, όπως αυτές για τη μετάφραση των εγγράφων, την παράσταση σε ακροάσεις και άλλα έξοδα.

11.2. Η οδηγία για το ευεργέτημα πενίας⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Επισκόπηση

Η οδηγία για το ευεργέτημα πενίας εκδόθηκε από το Συμβούλιο τον Ιανουάριο του 2003 ώστε να ξεπεραστούν τα τότε εμπόδια σε σχέση με την πρόσβαση στο ευεργέτημα πενίας. Η οδηγία ισχύει για τους πολίτες της Ένωσης, καθώς και για υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν νόμιμο τόπο συνήθους διαμονής σε ένα κράτος μέλος και τους παρέχει το ευεργέτημα πενίας όπως και στους πολίτες του κράτους μέλους στο οποίο εδρεύει το δικαστήριο. Ως εκ τούτου, η οδηγία αποσκοπεί στη βελτίωση της πρόσβασης φυσικών προσώπων στη δικαιοσύνη

(176) Οδηγία 2003/8/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, για βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη επί διασυνοριακών διαφορών μέσω της θέσπισης στοιχειωδών κοινών κανόνων σχετικά με το ευεργέτημα πενίας στις διαφορές αυτές· βλ. ΕΕ L 26 της 31ης Ιανουαρίου 2003, σ. 41.

επί διασυνοριακών διαφορών εντός της ΕΕ, μέσω της θέσπισης στοιχειωδών κοινών κανόνων σχετικά με τη δυνατότητα παροχής του ευεργετήματος πενίας στους διαδίκους σε παρόμοιες διαφορές. Η οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, εκτός της Δανίας.

Παράδειγμα

Ο κύριος Α, πολίτης της ΕΕ που κατοικεί στο κράτος μέλος 1, έχει ειδοποιηθεί ότι ασκήθηκε αγωγή εναντίον του στο κράτος μέλος 2 αναφορικά με την καταβολή του ποσού των € 235.000 περίπου για απώλεια, ζημία και βλάβη που φέρεται να προκλήθηκε από τον 12χρονο γιο του κατά τη διάρκεια διακοπών με την οικογένειά του στο κράτος μέλος 2. Ο κύριος Α έχει δύο κόρες και κανέναν γιο. Φυσικά, ο κύριος Α επιθυμεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του και, κατόπιν έρευνας, ενημερώθηκε ότι υφίσταται μια δικηγорική εταιρεία στο κράτος μέλος 2 η οποία θα ήταν σε θέση να αναλάβει την υπόθεση, αλλά θα απαιτούνταν καταβολή τουλάχιστον 8.000 ευρώ, εκ των οποίων, σε περίπτωση που η αγωγή απορριφθεί, μικρό μόνο μέρος θα μπορούσε να ανακτηθεί από το πρόσωπο που κίνησε τη δικαστική διαδικασία. Το καθαρό μηνιαίο εισόδημα του κυρίου Α και της οικογένειάς του ανέρχεται σε 1 850 ευρώ. Ανησυχούν για τα δικαστικά έξοδα και δεν ξέρουν αν θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στα έξοδα υπεράσπισης και πώς να επικοινωνήσουν με επιτόπιο δικηγόρο στο κράτος μέλος 2 ο οποίος μπορεί να τους βοηθήσει και να αναλάβει την υπόθεση με ευνοϊκότερους οικονομικούς όρους ή κάνοντας χρήση του ευεργετήματος πενίας. Βρίσκονται επίσης αντιμέτωποι με την προθεσμία κατάθεσης του υπομνήματος αντικρούσεως, καθώς πρόκειται σύντομα να λήξει ο χρόνος που ορίζεται από το δικαστήριο στο κράτος μέλος 2.

Το παράδειγμα της κατάστασης του κυρίου Α παρατίθεται ώστε να καταδειχθεί το είδος των δυσκολιών και των εμποδίων που συναντούν συχνά πολίτες από διαφορετικά κράτη μέλη, οι οποίοι εμπλέκονται σε διασυνοριακές διαφορές. Αυτό ισχύει ιδίως όταν απαιτείται η υπεράσπιση σε δικαστική

προσφυγή να πραγματοποιηθεί ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, καθώς, στην περίπτωση αυτή, απαιτούνται πολύ συχνά νομικές συμβουλές και εκπροσώπηση σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη, με το κόστος που αυτές συνεπάγονται. Όχι μόνο υφίστανται πιθανόν γλωσσικά εμπόδια που απαιτούν τη δαπανηρή μετάφραση εγγράφων, αλλά και έκτακτα έξοδα, π.χ. για εκθέσεις εμπειρογνομόνων και παράσταση μαρτύρων, καθώς και έξοδα που ανακύπτουν όταν ένας διάδικος πρέπει να εμφανιστεί αυτοπροσώπως ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους. Στην περίπτωση του κυρίου Α, η διαθεσιμότητα του ευεργετήματος πενίας στο κράτος μέλος 2 ίσως τον βοηθούσε, με την προϋπόθεση ότι μπορεί να βρει δικηγόρο που θα αναλάβει την υπόθεση με ευεργέτημα πενίας. Βάσει της οδηγίας της ΕΕ, ο κύριος Α έχει στο εν λόγω κράτος τα ίδια δικαιώματα ευεργετήματος πενίας με τους πολίτες αυτού.

11.2.2. Πεδίο εφαρμογής

Η οδηγία εφαρμόζεται σε υποθέσεις αστικής ή εμπορικής φύσης όπου ο διάδικος που υποβάλλει αίτηση για το ευεργέτημα πενίας είτε είναι πολίτης της Ένωσης είτε έχει την κατοικία ή συνήθη διαμονή του σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος όπου εδρεύει το δικαστήριο ή όπου πρόκειται να εκτελεστεί η απόφαση. Αποσκοπεί στην προώθηση της εφαρμογής της αρχής της παροχής ευεργετήματος πενίας σε διασυνοριακές διαφορές, σε όσα φυσικά πρόσωπα δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο ώστε να εξασφαλισθεί αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Επιπλέον, η οδηγία περιλαμβάνει διατάξεις που αποσκοπούν στην απλούστευση και επιτάχυνση της διαβίβασης των αιτήσεων ευεργετήματος πενίας, μέσω του συντονισμού της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών.

11.2.3. Δικαίωμα ευεργετήματος πενίας

Το ευεργέτημα πενίας χορηγείται ή απορρίπτεται από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους όπου εκδικάζεται η υπόθεση ή όπου πρόκειται να εκτελεστεί η απόφαση. Το ευεργέτημα δεν πρέπει απλώς να καλύπτει τις διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίου, αλλά να επεκτείνεται και σε έξοδα που προκύπτουν κατά την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων ή των δημόσιων εγγράφων σε άλλο κράτος μέλος, καθώς και στις εξωδικαστικές διαδικασίες, εάν οι διάδικοι υποχρεούνται από τον νόμο ή από το δικαστήριο να καταφύγουν σε αυτές. Το ευεργέτημα πενίας εγγυάται νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στο δικαστήριο και συμπεριλαμβάνει το κόστος της διαδικασίας του δικαιούχου, καθώς και τα έξοδα που σχετίζονται άμεσα με τη διασυνοριακή φύση της διαφοράς, π.χ. διερμηνεία, μετάφραση απαιτούμενων εγγράφων ή έξοδα μετακίνησης.

11.2.4. Αίτηση για την παροχή του ευεργετήματος πενίας

Το κράτος μέλος κατοικίας ή συνήθους διαμονής του δικαιούχου πρέπει να παρέχει τις υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για την κατάρτιση της αίτησης για την παροχή του ευεργετήματος πενίας και τη διαβίβαση αυτής στο κράτος όπου είναι σε εξέλιξη ή πρόκειται να κινηθούν οι διαδικασίες. Τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρμόδιες αρχές για την αποστολή (διαβιβάζουσες αρχές) και την παραλαβή (παραλαμβάνουσες αρχές) των αιτήσεων για την παροχή του ευεργετήματος πενίας. Προς διευκόλυνση της διαβίβασης, έχουν καθοριστεί τυποποιημένα

έντυπα αιτήσεων για την παροχή του ευεργετήματος πενίας και διαβίβασης αυτών⁽¹⁷⁷⁾.

(177) Βλ. απόφαση της Επιτροπής της 26ης Αυγούστου 2005 για τη θέσπιση εντύπου για τη διαβίβαση των αιτήσεων παροχής του ευεργετήματος πενίας, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2003/8/ΕΚ του Συμβουλίου· ΕΕ L 225 της 31.8.2005, σ.23· το έντυπο είναι διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής Πύλης για τη Δικαιοσύνη : https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=157&lang=el&init=true&refresh=1 και απόφαση της Επιτροπής της 9ης Νοεμβρίου 2004 για θέσπιση εντύπου για τη διαβίβαση των αιτήσεων ευεργετήματος πενίας κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2003/8/ΕΚ του Συμβουλίου για βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη επί διασυνωριακών διαφορών μέσω της θέσπισης στοιχειωδών κοινών κανόνων σχετικά με το ευεργέτημα πενίας στις διαφορές αυτές· για το έντυπο βλ. επίσης τον δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής Πύλης για τη Δικαιοσύνη https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=157&lang=el&init=true&refresh=1.

Διαμεσολάβηση

12.1. Εξώδικη επίλυση – εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης αστικών και εμπορικών διαφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι μέθοδοι ΕΕΔ (εναλλακτικής επίλυσης διαφορών) είναι εξώδικες διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την επίλυση αστικών ή εμπορικών διαφορών. Συνήθως περιλαμβάνουν συνεργασία των αντιδίκων αποσκοπώντας στην εξεύρεση λύσης στη διαφορά τους με τη συνδρομή ουδέτερου τρίτου μέρους. Η ΕΕΔ θεωρείται σημαντικό στοιχείο στην προσπάθεια εξασφάλισης δίκαιων και αποτελεσματικών μηχανισμών επίλυσης διαφορών σε επίπεδο ΕΕ.

12.2. Ο ευρωπαϊκός κώδικας δεοντολογίας για τους διαμεσολαβητές

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε την πρωτοβουλία χάραξης πολιτικής για την ΕΕΔ στην ΕΕ υποβοηθώντας κατ' αρχήν την κύρωση ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για τους διαμεσολαβητές, ο οποίος εγκρίθηκε από γενική συνέλευση εμπειρογνομόνων στις Βρυξέλλες τον Ιούλιο του 2004⁽¹⁷⁸⁾. Ο κώδικας καθορίζει σειρά αρχών, τις οποίες οι επιμέρους διαμεσολαβητές και οι οργανισμοί διαμεσολάβησης μπορούν να αποφασίσουν να τηρούν εθελοντικά και με δική τους ευθύνη. Προορίζεται να εφαρμόζεται σε όλα τα είδη διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Στον κώδικα έχει προσχωρήσει μεγάλος αριθμός επιμέρους διαμεσολαβητών και οργανισμών διαμεσολάβησης, αλλά δεν αντικαθιστά την εθνική νομοθεσία ή τους κανόνες που ρυθμίζουν επιμέρους επαγγέλματα.

12.3. Η ευρωπαϊκή οδηγία για τη διαμεσολάβηση

12.3.1. Contextul și obiectivele directivei

Λίγο μετά την έγκριση του κώδικα δεοντολογίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο πρόταση οδηγίας για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η πράξη εγκρίθηκε στις 21 Μαΐου 2008 και τα κράτη μέλη όφειλαν να τη μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο πριν την 21η Μαΐου 2011⁽¹⁷⁹⁾. Οι όροι της οδηγίας δεν προέβλεπαν τη δημιουργία ευρωπαϊκού κώδικα διαμεσολάβησης. Κύριος σκοπός ήταν να καθοριστούν ορισμένες ελάχιστες προδιαγραφές για τη σημασία και την ποιότητα της διαμεσολάβησης, καθώς και να εξασφαλιστεί ότι η σχέση μεταξύ διαμεσολάβησης και δικαστικών διαδικασιών παρέμεινε ισορροπημένη. Αυτό εντασσόταν στο πλαίσιο της επιδίωξης προώθησης της πρόσβασης σε ΕΕΔ και ενθάρρυνσης της χρήσης διαμεσολάβησης στον φιλικό διακανονισμό διαφορών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

12.3.2. Διασυνοριακές διαφορές – Άρθρο 2

Η οδηγία εφαρμόζεται μόνο σε σχέση με τη διαμεσολάβηση σε διασυνοριακές διαφορές. Για τους σκοπούς της οδηγίας, ως διασυνοριακή διαφορά νοείται εκείνη στην οποία τουλάχιστον ένας διάδικος κατοικεί ή έχει τη συνθήκη διαμονής του σε κράτος μέλος διαφορετικό από τους άλλους διαδίκους. Αυτό πρέπει να προσδιορίζεται σε μία από τις παρακάτω ημερομηνίες:

- όταν οι διάδικοι συμφωνούν στη διαμεσολάβηση
- όταν διατάσσεται η διαμεσολάβηση από το δικαστήριο
- όταν οι διάδικοι υποχρεώνονται να προσφύγουν σε διαμεσολάβηση βάσει εθνικού δικαίου, ή

(178) Βλ. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_el.pdf

(179) Έως την απαιτούμενη ημερομηνία, δεν είχαν μεταφέρει όλα τα κράτη μέλη την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο.

- όταν το δικαστήριο καλεί τους διαδίκους να προσφύγουν σε διαμεσολάβηση για την επίλυση δικαστικής διαφοράς.

Άλλη κατάσταση που χαρακτηρίζεται διασυνοριακή βάσει της οδηγίας είναι όταν οι διάδικοι αδυνατούν να καταλήξουν σε συμφωνία και τη διαμεσολάβηση ακολουθεί δικαστική διαδικασία ή διαιτησία. Εάν οι δικαστικές ή οι διαιτητικές διαδικασίες λαμβάνουν χώρα σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο οι διάδικοι κατοικούσαν ή είχαν τη συνήθη διαμονή τους όταν άρχισε η διαμεσολάβηση, όσον αφορά τις διατάξεις της οδηγίας που σχετίζονται με το απόρρητο, την παραγραφή και την έκπτωση λόγω παρόδου προθεσμίας, η διαφορά χαρακτηρίζεται διασυνοριακή.

12.3.3. Ποιότητα διαμεσολάβησης – Άρθρο 4

Η οδηγία απαιτεί τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν, με οποιονδήποτε τρόπο θεωρούν ενδεδειγμένο, την τήρηση και εκπόνηση κωδίκων δεοντολογίας για τους διαμεσολαβητές και τους οργανισμούς διαμεσολάβησης. Επιπλέον, γίνεται γενική έκκληση προς τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν άλλους μηχανισμούς ελέγχου ποιότητας για την παροχή διαμεσολάβησης και την εκπαίδευση των διαμεσολαβητών.

12.3.4. Προσφυγή στη διαμεσολάβηση – Άρθρο 5

Η οδηγία προβλέπει ότι τα δικαστήρια μπορούν να καλούν τους διαδίκους που εμφανίζονται ενώπιόν τους για δικαστικές διαφορές να προσφύγουν σε διαμεσολάβηση για τη διευθέτηση της διαφοράς ή να συμμετάσχουν σε ενημερωτική συνάντηση. Αυτό δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να καταστήσουν τη διαμεσολάβηση υποχρεωτική ή να τη συνδέσουν με κίνητρα ή κυρώσεις, με την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο δεν αποτρέπει την προσφυγή στα δικαστήρια.

12.3.5. Εκτελεστότητα των συμφωνιών που προκύπτουν από διαμεσολάβηση – Άρθρο 6

Το άρθρο αυτό, το οποίο αποτελεί σημαντική διάταξη της οδηγίας, απαιτεί τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν ότι η συμφωνία που προκύπτει από τη διαμεσολάβηση, με την επιφύλαξη ορισμένων συγκεκριμένων περιορισμένων εξαιρέσεων, θα γίνεται εκτελεστή κατόπιν αιτήματος ενός εκ των διαδίκων και με τη συναίνεση των άλλων. Για παράδειγμα, αυτό μπορεί να γίνεται με δικαστική απόφαση ή με οιονδήποτε άλλον διαθέσιμο τρόπο βάσει του νομικού συστήματος του κράτους μέλους όπου υποβάλλεται το αίτημα εκτελεστότητας, ήτοι με δημόσιο έγγραφο που καταρτίζεται από συμβολαιογράφο. Σε κάθε περίπτωση, η τελική συμφωνία θα είναι εκτελεστή σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των ευρωπαϊκών νομικών πράξεων στο πεδίο εφαρμογής των οποίων επιπίπτει το αντικείμενό της. Συνεπώς, για παράδειγμα, μια συμφωνία επίλυσης διασυνοριακής συμβατικής διαφοράς θα ήταν εκτελεστή σύμφωνα με τον κανονισμό «Βρυξέλλες Ι» ή ως ΕΕΤ.

12.3.6. Απόρρητο της διαμεσολάβησης – Άρθρο 7

Το απόρρητο της διαμεσολάβησης μεταξύ διαδίκων και όσον αφορά τον διαμεσολαβητή είναι ένα από τα πλεονεκτήματά της. Ορισμένα νομικά συστήματα των κρατών μελών προβλέπουν το απόρρητο. Αποτελεί επίσης πολύ συνήθη πρακτική των διαδίκων να συνάπτουν συμφωνία διαμεσολάβησης της οποίας όρο αποτελεί η διαδικασία να παραμείνει εμπιστευτική. Η οδηγία εξετάζει το θέμα και προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι ούτε ο διαμεσολαβητής ούτε κανείς εξ' όσων εμπλέκονται διοικητικά στη διαμεσολάβηση υποχρεώνεται να προσκομίζει σε μετέπειτα δικαστική ή διαιτητική διαδικασία αποδεικτικά στοιχεία για οτιδήποτε σχετίζεται με τη διαμεσολάβηση, εκτός αν οι διάδικοι συμφωνήσουν ή υφίσταται έτερος επιτακτικός λόγος που άπτεται της δημόσιας τάξης, π.χ. αν η προστασία παιδικών συμφερόντων εξαρτάται από την κοινοποίηση των εν λόγω στοιχείων.

12.3.7. Παραγραφή και αποσβεστικές προθεσμίες – Άρθρο 8

Πιθανή δυσκολία προσφυγής στη διαμεσολάβηση ανακύπτει όταν επίκειται παραγραφή ή λήξη της αποσβεστικής προθεσμίας, και αυτό ενδέχεται να συμβεί κατά τη διαμεσολάβηση. Συνήθως η διαμεσολάβηση δεν αποτελεί λόγο διακοπής της προθεσμίας παραγραφής βάσει των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι τυχόν εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής ή αποσβεστικής προθεσμίας κατά τη διάρκεια διαμεσολάβησης που υπόκειται στην οδηγία δεν πρέπει να έχει τη συνέπεια που προβλέπει η σχετική νομοθεσία, ήτοι να αδυνατεί πλέον ένας διάδικος να κινήσει δικαστικές ή διαιτητικές διαδικασίες. Η διάταξη αυτή αποσκοπεί επίσης να άρει πιθανό νομικό αντικίνητρο διαμεσολάβησης.

12.3.8. Ενημέρωση για τη διαμεσολάβηση – Άρθρο 9

Σε μια προσπάθεια ενημέρωσης του κοινού σχετικά με τη διαμεσολάβηση, τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν την παροχή πληροφόρησης στο κοινό σχετικά με τρόπο πρόσβασης σε διαμεσολαβητές και οργανισμούς παροχής υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει από τα κράτη μέλη, και να δημοσιεύει πληροφορίες για το ποια δικαστήρια δύνανται να καταστήσουν εκτελεστές συμφωνίες διαμεσολάβησης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6. Οι πληροφορίες αυτές είναι διαθέσιμες στον δικτυακό τόπο του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Άτλαντα στον τομέα των αστικών υποθέσεων ⁽¹⁸⁰⁾.

(180) Για παράδειγμα, βλ. πληροφορίες σχετικά με την εκτέλεση στα νομικά διαμερίσματα του Ηνωμένου Βασιλείου στον σύνδεσμο:

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_el.jsp?countrySession=4&#statePage0.

Εκτέλεση αποφάσεων

13.1. Ιστορικό

Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω⁽¹⁸¹⁾, η αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες I, ο ΕΕΤ, η ΕΔΠ και η ΕΔΜΔ, παρέχουν τη δυνατότητα σε δανειστές με απαιτήσεις πληρωμών οι οποίοι εξασφαλίζουν έναν εκτελεστό τίτλο σε ένα κράτος μέλος, να εκτελέσουν τον τίτλο σχετικά απλά και οικονομικά σε άλλο κράτος μέλος, με λίγα ή και καθόλου απαιτούμενα διαδικαστικά πρόσθετα βήματα. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, η πραγματική εκτέλεση της διαταγής είναι θέμα που ρυθμίζεται από το εθνικό δίκαιο και οι διαδικασίες εκτέλεσης ποικίλλουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Διαφορές μεταξύ εθνικών νομικών συστημάτων υφίστανται ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις για την έκδοση και εφαρμογή μέτρων προστασίας. Προς το παρόν, είναι δυσκολότερη, πιο χρονοβόρα και δαπανηρή για τον δανειστή η λήψη ασφαλιστικών μέτρων για τη διατήρηση περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη του τα οποία βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος. Αυτό αποτελεί πρόβλημα, διότι η ταχεία και εύκολη πρόσβαση στα εν λόγω ασφαλιστικά μέτρα είναι συχνά κρίσιμη σημασίας για να διασφαλιστεί ότι ο οφειλέτης δεν θα έχει απομακρύνει ή εξαφανίσει τα περιουσιακά στοιχεία του όταν ο δανειστής επιτύχει την έκδοση και εκτέλεση δικαστικής απόφασης επί της ουσίας της διαφοράς. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όσον αφορά περιουσιακά στοιχεία σε τραπεζικούς λογαριασμούς. Σήμερα, οι οφειλέτες μπορούν εύκολα να διαφύγουν των μέτρων εκτέλεσης μεταφέροντας γρήγορα τα χρήματά τους από έναν τραπεζικό λογαριασμό που τηρούν σε ένα κράτος μέλος σε άλλον. Ωστόσο, ο δανειστής δυσκολεύεται να δεσμεύσει τους τραπεζικούς λογαριασμούς ενός οφειλέτη στο εξωτερικό για να εξασφαλίσει την πληρωμή της αξιώς του. Ως αποτέλεσμα, πολλοί δανειστές είτε αδυνατούν να εισπράξουν επιτυχώς τις αξιώσεις τους στο εξωτερικό ή δεν θεωρούν ότι αξίζει να τις διεκδικήσουν και τις διαγράφουν. Για τους λόγους αυτούς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε την πρωτοβουλία υποβολής πρότασης ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού για να αποφευχθεί η αφαίρεση χρημάτων από τραπεζικούς λογαριασμούς σε βάρος των δανειστών. Ο σχετικός κανονισμός εκδόθηκε στις 15 Μαΐου του 2014 και θα εφαρμοστεί από τις 18 Ιανουαρίου 2017⁽¹⁸²⁾.

(181) Παράγραφος 3.5.

(182) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 655/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, περί της διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού προς διευκόλυνση της διασυνοριακής είσπραξης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

13.2. Ευρωπαϊκή Διαταγή Δέσμευσης Τραπεζικού Λογαριασμού («ΕΔΔΛ»)

13.2.1. Εδαφικό πεδίο εφαρμογής

Ο κανονισμός είναι δεσμευτικός για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, εκτός της Δανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου που δεν συμμετείχαν στη θέσπισή του⁽¹⁸³⁾. Δανειστές που κατοικούν σε κράτος μέλος που δεν δεσμεύεται από τον κανονισμό ή σε κράτη εκτός ΕΕ δεν μπορούν να επωφεληθούν από τη διαδικασία, ακόμη και αν το αρμόδιο δικαστήριο βρίσκεται ή ο σχετικός λογαριασμός (ή λογαριασμοί) τηρείται σε κράτη μέλη που όντως δεσμεύονται από τον κανονισμό⁽¹⁸⁴⁾. Η διαταγή δέσμευσης μπορεί να εφαρμόζεται μόνο επί τραπεζικών λογαριασμών που τηρούνται σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη που δεσμεύονται από τον κανονισμό⁽¹⁸⁵⁾. Εντούτοις, οι λογαριασμοί δεν είναι απαραίτητο να τηρούνται σε τράπεζα που εδρεύει εντός της ΕΕ, υπό τον όρο ότι, στην περίπτωση αυτή, τηρούνται σε υποκατάστημα εντός της ΕΕ⁽¹⁸⁶⁾. Η χρήση της διαταγής δέσμευσης περιορίζεται σε διασυνοριακές υποθέσεις⁽¹⁸⁷⁾. Διασυνοριακή είναι η υπόθεση όπου ο τραπεζικός λογαριασμός (ή λογαριασμοί) που αποτελούν το αντικείμενο της διαταγής τηρούνται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου βρίσκεται το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της αίτησης διαταγής ή από εκείνο όπου κατοικεί ο δανειστής.

(183) Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 49 έως 51· το Ηνωμένο Βασίλειο δύναται βάσει του πρωτοκόλλου αριθ. 21 που προσαρτάται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να συμμετάσχει στον κανονισμό σε μεταγενέστερη ημερομηνία.

(184) Βλ. άρθρο 4 παράγραφος 6.

(185) Βλ. άρθρο 1 παράγραφος 1 και άρθρο 2 παράγραφος 2.

(186) Βλ. άρθρο 2 παράγραφος 2.

(187) Ορίζονται στο άρθρο 3.

Παραδείγματα «διασυνοριακών υποθέσεων»:

Παράδειγμα 1: Ο δανειστής κατοικεί στο κράτος μέλος Α το οποίο δεσμεύεται από τον κανονισμό. Έχει στη διάθεσή του απόφαση δικαστηρίου στο εν λόγω κράτος μέλος για πληρωμή €100,000 από οφειλέτη που τηρεί τραπεζικούς λογαριασμούς σε τρία διαφορετικά κράτη μέλη (Β, Γ και Δ) τα οποία δεσμεύονται από τον κανονισμό. Ο δανειστής επιθυμεί να λάβει μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει τους λογαριασμούς αυτούς με τη χρήση ΕΔΔΛ. Θα πρέπει να υποβάλει αίτηση για ΕΔΔΛ σε δικαστήριο του κράτους μέλους Α όπου εκδόθηκε η απόφαση.

Παράδειγμα 2: Ο δανειστής κατοικεί στο κράτος μέλος Α και επιθυμεί να κινήσει διαδικασία για την πληρωμή 250 000 ευρώ από οφειλέτη που κατοικεί στο κράτος μέλος Β και να διασφαλίσει την έκβαση της διαδικασίας αυτής μέσω ΕΔΔΛ. Ο οφειλέτης τηρεί τραπεζικούς λογαριασμούς στα κράτη μέλη Β και Γ. Ο δανειστής θα πρέπει να υποβάλει αίτηση για ΕΔΔΛ σε δικαστήριο κράτους μέλους με δικαιοδοσία επί της ουσίας της υπόθεσης. Ωστόσο, δεν θα μπορούσε να υποβάλει αίτηση για ΕΔΔΛ στο κράτος μέλος Β, ακόμη και αν τα εκεί δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία επί της ουσίας, διότι όλοι οι λογαριασμοί που υπόκεινται στη διαταγή πρέπει να τηρούνται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου εδρεύει το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της αίτησης ΕΔΔΛ.

Παραδείγματα μη "διασυνοριακών" υποθέσεων:

Παράδειγμα 3: Ο δανειστής κατοικεί στο κράτος μέλος Α και έχει στην κατοχή του δημόσιο έγγραφο που κατατίστηκε στο κράτος μέλος Α, σύμφωνα με το οποίο ο οφειλέτης, που κατοικεί στο ίδιο κράτος μέλος, υποχρεούται να εξοφλήσει το ποσό των 150 000 ευρώ. Ο δανειστής γνωρίζει ότι ο οφειλέτης τηρεί τραπεζικούς λογαριασμούς στα κράτη μέλη Α και Β. Αρμόδια για την έκδοση της ΕΔΔΛ θα ήταν τα δικαστήρια του κράτους μέλους Α όπου εκδόθηκε το δημόσιο έγγραφο. Ο δανειστής δεν μπορεί να υποβάλει αίτηση ΕΔΔΛ για τους λογαριασμούς στο κράτος μέλος Α· η εν λόγω αίτηση θα έθετε την υπόθεση εκτός πλαισίου του ορισμού περί διασυνοριακών υποθέσεων.

Εντούτοις, ο δανειστής θα μπορούσε να υποβάλει αίτηση για ΕΔΔΛ σε σχέση με τον λογαριασμό που τηρείται στο κράτος μέλος Β.

Παράδειγμα 4: Ο δανειστής κατοικεί στο κράτος μέλος Α και ενάγει οφειλέτη διεκδικώντας το ποσό των 150 εκατ. ευρώ στο ίδιο κράτος μέλος για παράδοση ελαττωματικών τρένων. Ο δανειστής γνωρίζει ότι ο οφειλέτης τηρεί λογαριασμούς σε διάφορα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου του Α, αλλά δεν είναι γνωστό ποιος έχει το μεγαλύτερο πιστωτικό υπόλοιπο. Ο δανειστής επιθυμεί να υποβάλει αίτηση για ΕΔΔΛ για όλους τους λογαριασμούς του οφειλέτη, αλλά μπορεί να το πράξει μόνο στο κράτος μέλος Α. Η υπόθεση δεν ανταποκρίνεται στον χαρακτηρισμό «διασυνοριακή» καθώς δεν τηρούνται όλοι οι λογαριασμοί σε κράτη μέλη διαφορετικά από εκείνο όπου κατοικεί ο δανειστής ή όπου βρίσκεται το δικαστήριο με δικαιοδοσία να λάβει την αίτηση. Προκειμένου να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, ο δανειστής θα πρέπει να αποκλείσει από την αίτηση ΕΔΔΛ τους λογαριασμούς που τηρούνται στο κράτος μέλος .

13.2.2. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής και διαθεσιμότητα

Η διαδικασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για χρηματικές αξιώσεις σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής, παρόμοιες με εκείνες του κανονισμού Βρυξέλλες Ι.⁽¹⁸⁸⁾ Επιπλέον, η διαδικασία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξασφάλιση κεφαλαίων σε πίστωση τραπεζικών λογαριασμών που είναι ακατάσχετοι σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία⁽¹⁸⁹⁾, ούτε

(188) Βλ. τον κατάλογο στο άρθρο 2 παράγραφος 2· φορολογικές, τελωνειακές και διοικητικές υποθέσεις επίσης εξαιρούνται, όπως και οι *acta iure imperium*.

(189) Άρθρο 2 παράγραφος 3.

λογαριασμών που διατηρούνται από ή σε κεντρικές τράπεζες που λειτουργούν ως νομισματικές αρχές⁽¹⁹⁰⁾. Η διαδικασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από δανειστή πριν ή μετά την έκδοση απόφασης⁽¹⁹¹⁾. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση υποχρέωσης που εκφράζεται σε δημόσιο έγγραφο ή περιλαμβάνεται σε δικαστικό συμβιβασμό⁽¹⁹²⁾. Η διαδικασία που καθιερώθηκε από τον κανονισμό είναι στη διάθεση των δανειστών ως εναλλακτική λύση στις ήδη διαθέσιμες διαδικασίες βάσει της εθνικής νομοθεσίας των κρατών μελών⁽¹⁹³⁾.

13.3. Δικαιοδοσία

Τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου υφίσταται δικαιοδοσία επί της ουσίας έχουν δικαιοδοσία έκδοσης ΕΔΔΛ όταν ο δανειστής δεν έχει εξασφαλίσει ακόμη δικαστική απόφαση, δικαστικό συμβιβασμό ή δημόσιο έγγραφο⁽¹⁹⁴⁾. Σύμφωνα με ειδικούς κανόνες για οφειλότες καταναλωτές, μόνο το δικαστήριο στο κράτος όπου κατοικεί ο καταναλωτής έχει δικαιοδοσία έναντι του δανειστή⁽¹⁹⁵⁾. Αφού ο δανειστής εξασφαλίσει δικαστική απόφαση, δικαστικό συμβιβασμό ή δημόσιο έγγραφο, δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου εκδόθηκε η εν λόγω δικαστική απόφαση, ο συμβιβασμός ή το δημόσιο έγγραφο⁽¹⁹⁶⁾.

13.4. Εξασφάλιση ΕΔΔΛ

13.4.1. Η φύση της διαδικασίας

Η διαδικασία απόκτησης ΕΔΔΛ είναι άνευ κλητεύσεως (ex parte) ώστε να εξασφαλίζεται ότι ο οφειλέτης δεν έχει ειδοποιηθεί για τις προθέσεις του

(190) Άρθρο 2 παράγραφος 4

(191) Βλ. άρθρο 5.

(192) Ό.π.: βλ. επίσης τους ορισμούς στο άρθρο 4 παράγραφοι 9 και 10.

(193) Βλ. άρθρο 1 παράγραφος 2.

(194) Βλ. άρθρο 6 παράγραφος 1.

(195) Βλ. άρθρο 6 παράγραφος 2.

(196) Βλ. άρθρο 6 παράγραφος 3.

δανειστή πριν από την εξασφάλιση της διαταγής και να αποτρέπεται η αφαίρεση κεφαλαίων από τον θορυβημένο οφειλέτη. Η διαταγή πρέπει να εκδίδεται πάντα από δικαστήριο. Το δικαστήριο κινείται κατ' αρχήν βάσει γραπτών αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίζει ο δανειστής στην αίτηση ή μαζί με αυτήν. Εάν το δικαστήριο απαιτεί επιπλέον στοιχεία από τον δανειστή, αυτά πρέπει να υποβάλλονται σε έγγραφη μορφή. Το δικαστήριο μπορεί να διεξαγάγει επίσημη ακρόαση του δανειστή, εμπειρογνομόνων ή μαρτύρων, μεταξύ άλλων και με χρήση τεχνολογίας των επικοινωνιών. Κατά την έκδοση της διαταγής, το δικαστήριο δεσμεύεται από συγκεκριμένα χρονικά όρια που καθορίζονται στον κανονισμό.

13.4.2. Προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται από τον δανειστή

Σε κάθε περίπτωση, η διαταγή θα εκδοθεί μόνο όταν ο δανειστής έχει υποβάλει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία ώστε να αποδείξει ότι η αξίωσή του χρήζει επείγουσας δικαστικής προστασίας. Ο δανειστής πρέπει να πείσει το δικαστήριο ότι η μη έκδοση της διαταγής συνεπάγεται πραγματικό κίνδυνο να παρεμποδιστεί ή να γίνει δυσχερέστερη η ικανοποίηση της αξίωσής του⁽¹⁹⁷⁾. Αν η αίτηση υποβληθεί πριν να εξασφαλίσει ο δανειστής δικαστική απόφαση, πρέπει επίσης να πείσει το δικαστήριο ότι είναι πιθανό να κριθεί η αγωγή του βάσιμη επί της ουσίας⁽¹⁹⁸⁾. Σε μια αιτιολογική σκέψη διευκρινίζεται ότι η εκτέλεση μπορεί να παρεμποδιστεί ή να καταστεί πολύ πιο δύσκολη εξαιτίας του πραγματικού κινδύνου ο οφειλέτης να έχει εξαφανίσει, αποκρύψει ή καταστρέψει τα περιουσιακά στοιχεία του ή να τα έχει εκποιήσει σε αξία ασυνήθιστα χαμηλή ή με ασυνήθιστα μέσα. Το γεγονός ότι η οικονομική κατάσταση του οφειλέτη είναι δυσχερής ή σε κατάσταση επιδείνωσης δεν πρέπει από μόνο του να αποτελέσει επαρκή λόγο για την έκδοση της διαταγής. Ωστόσο, το δικαστήριο μπορεί να λαμβάνει υπόψη τους ανωτέρω παράγοντες κατά τη συνολική αξιολόγηση της ύπαρξης κινδύνου.

(197) Βλ. άρθρο 7 παράγραφος 1.

(198) Βλ. άρθρο 7 παράγραφος 2.

13.4.3. Η παροχή εγγύησης

Το δικαστήριο μπορεί να ζητά από τον δανειστή να παρέχει εγγύηση ότι ο οφειλέτης μπορεί να αποζημιωθεί σε μεταγενέστερο στάδιο για οιαδήποτε ζημία υποστεί λόγω της διαταγής δέσμευσης. Το δικαστήριο πρέπει να έχει τη διακριτική ευχέρεια να καθορίζει το ποσό της εγγύησης. Ελλείψει συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων για την ποσότητα των πιθανών ζημιών, το δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη το ποσό για το οποίο πρόκειται να εκδοθεί η διαταγή, ως γνώμονα για τον καθορισμό του ποσού της εγγύησης.

Όταν ο δανειστής δεν έχει ακόμη εξασφαλίσει δικαστική απόφαση, δικαστικό συμβιβασμό ή δημόσιο έγγραφο που ζητά από τον οφειλέτη να πληρώσει την αξίωση του δανειστή, η παροχή εγγύησης θα πρέπει να αποτελεί τον κανόνα. Ωστόσο, το δικαστήριο μπορεί κατ' εξαίρεση να μην εφαρμόσει αυτήν την απαίτηση ή να απαιτήσει παροχή χαμηλότερου ποσού εγγύησης αν κρίνει την εγγύηση ακατάλληλη για τις περιστάσεις της υπόθεσης, για παράδειγμα, σε περίπτωση που ο δανειστής προβάλλει ιδιαιτέρως πειστικούς ισχυρισμούς αλλά δεν διαθέτει επαρκείς πόρους ώστε να παράσχει εγγυήσεις⁽¹⁹⁹⁾.

Όταν ο δανειστής έχει ήδη εξασφαλίσει δικαστική απόφαση, δικαστικό συμβιβασμό ή δημόσιο έγγραφο, η παροχή εγγύησης θα πρέπει να επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου. Για παράδειγμα, η παροχή εγγύησης μπορεί να ενδείκνυται όταν η δικαστική απόφαση επί της οποίας βασίζεται η ΕΔΔΛ δεν είναι ακόμη εκτελεστή ή είναι μόνο προσωρινά εκτελεστή λόγω του ότι εκκρεμεί ένδικο μέσο.

13.4.4. Διαδικασία και προθεσμίες

Η αίτηση πρέπει να υποβάλλεται υπό μορφή εντύπου που θα καθοριστεί από την Επιτροπή⁽²⁰⁰⁾. Δεν είναι απαραίτητο ο δανειστής να παρέχει ακριβείς λεπτομέρειες

για τον λογαριασμό ή τους λογαριασμούς που πρέπει να δεσμευθούν, π.χ. αριθμό ή αριθμούς λογαριασμού. Είναι αρκετό ο δανειστής να δηλώνει την τράπεζα ή τις τράπεζες όπου τηρείται ο λογαριασμός ή οι λογαριασμοί. Εφόσον το επιτρέπουν οι οικονομικοί κανόνες του κράτους μέλους όπου υποβάλλεται η αίτηση, η αίτηση και τυχόν δικαιολογητικά κατατίθενται ηλεκτρονικά⁽²⁰¹⁾. Ανάλογα με τις περιστάσεις, εφαρμόζονται διάφορες προθεσμίες για την απόφαση σχετικά με την αίτηση ΕΔΔΛ. Όταν ο δανειστής δεν έχει ακόμη εξασφαλίσει εκτελεστό τίτλο, το δικαστήριο εκδίδει απόφαση ως το τέλος της δέκατης εργάσιμης ημέρας από την υποβολή της αίτησης. Όταν ο δανειστής έχει εξασφαλίσει εκτελεστό τίτλο, η απόφαση εκδίδεται ως το τέλος της πέμπτης εργάσιμης ημέρας από την υποβολή της αίτησης. Όταν διεξάγεται ακρόαση, η απόφαση θα πρέπει να εκδίδεται εντός πέντε ημερών από την ημερομηνία της ακρόασης και ισχύουν παρόμοιες προθεσμίες για την απόφαση αναφορικά με το αν πρέπει ο δανειστής να εξασφαλίσει εγγύηση. Αν ο δανειστής υποχρεούται να το πράξει, η απόφαση για την αίτηση ΕΔΔΛ εκδίδεται μόλις ο δανειστής παράσχει τη διαταχθείσα εγγύηση.

13.4.5. Πρόσβαση σε πληροφορίες τραπεζικών λογαριασμών

Όπως ορίζεται ανωτέρω, δεν απαιτείται ο δανειστής να διαθέτει τους αριθμούς λογαριασμού του οφειλέτη του. Αρκούν τα ονόματα και οι διευθύνσεις των σχετικών τραπεζών. Εάν ο δανειστής δεν γνωρίζει σε ποια τράπεζα ο οφειλέτης τηρεί λογαριασμό σε συγκεκριμένο κράτος μέλος, μπορεί να επωφεληθεί ειδικής διαδικασίας για την απόκτηση πληροφοριών σχετικών με τον λογαριασμό ή τους λογαριασμούς του οφειλέτη, υποβάλλοντας αίτηση για τον σκοπό αυτόν στο δικαστήριο όπου υποβάλλεται η αίτηση ΕΔΔΛ⁽²⁰²⁾. Κανονικά, η διαδικασία απόκτησης των στοιχείων του λογαριασμού μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο αν ο δανειστής έχει εξασφαλίσει εκτελεστό τίτλο, ήτοι απόφαση δικαστηρίου, δικαστικό συμβιβασμό ή δημόσιο έγγραφο που υποχρεώνει τον οφειλέτη να καταβάλει την αξίωση του δανειστή. Εάν διαθέτει τίτλο που δεν είναι ακόμα εκτελεστός, μπορεί να υποβάλει αίτηση ώστε να εξασφαλίσει στοιχεία

(199) Για περισσότερα παραδείγματα, βλ. αιτιολογική σκέψη 18.

(200) Βλ. άρθρο 8 παράγραφος 1 και άρθρα 51 και 52.

(201) Βλ. άρθρο 8 παράγραφος 4.

(202) Άρθρο 14

λογαριασμού μόνο εφόσον το ποσό που πρέπει να δεσμευθεί είναι σημαντικό και ο δανειστής μπορεί να αποδείξει ότι τα στοιχεία είναι επειγόντως αναγκαία, ειδάλλως, χωρίς αυτά, μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο η θέση του, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε σημαντική επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης. Προκειμένου να αποφευχθεί η αυθαίρετη αναζήτηση στοιχείων (fishing expeditions), ο δανειστής πρέπει να τεκμηριώνει γιατί πιστεύει ότι ο οφειλέτης τηρεί λογαριασμούς σε συγκεκριμένο κράτος μέλος.

13.5. Τι συμβαίνει μετά τη χορήγηση ΕΔΔΛ

Η διαδικασία ΕΔΔΛ περιλαμβάνει σειρά καινοτόμων χαρακτηριστικών. Εκτός της ex parte φύσης της αρχικής διαδικασίας υποβολής αίτησης, η διαταγή πρέπει να εκτελείται αμελλίτι και με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα. Αυτή είναι η πρώτη διαδικασία μέσω της οποίας η ΕΕ θεσπίζει την άμεση εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, συνεπώς τα βασικά χαρακτηριστικά της ΕΔΔΛ είναι εξαιρετικά σημαντικά.

13.5.1. Η μορφή της διαταγής

Η ΕΔΔΛ εκδίδεται υπό μορφή ειδικού πρότυπου εντύπου το οποίο αποτελείται από δύο μέρη και περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ορίζονται στον κανονισμό. Τυχόν κεφάλαια παραμένουν δεσμευμένα όσο η διαταγή βρίσκεται σε ισχύ και εξαρτώνται από οιαδήποτε τροποποίηση, περιορισμό, ανάκληση και παύση ισχύος της διαταγής ή εκτέλεση επί της οφειλής αναφορικά με την οποία αυτή χορηγήθηκε⁽²⁰³⁾. Η διαταγή εκτελείται αμελλίτι σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες για ισοδύναμες διαταγές στο αντίστοιχο κράτος μέλος⁽²⁰⁴⁾. Δεν απαιτείται κήρυξη εκτελεστότητας⁽²⁰⁵⁾.

(203) Άρθρο 20

(204) Άρθρο 23 παράγραφοι 1 και 2

(205) Άρθρο 22

13.5.2. Διαβίβαση στην τράπεζα

Η διαταγή διαβιβάζεται στη σχετική τράπεζα ή τράπεζες μαζί με κενό έντυπο δήλωσης που συμπληρώνεται από τις τράπεζες. Η διαδικασία διαβίβασης εξαρτάται από το αν η διαταγή πρόκειται να εκτελεστεί στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται το δικαστήριο που τη χορήγησε ή σε άλλο κράτος μέλος. Στην πρώτη περίπτωση, η διαβίβαση πραγματοποιείται σύμφωνα με το δικονομικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους. Στη δεύτερη περίπτωση, η διαταγή διαβιβάζεται στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης και, αν είναι απαραίτητο, συνοδεύεται από μετάφραση σε κατάλληλη επίσημη γλώσσα του κράτους⁽²⁰⁶⁾.

13.5.3. Ανταπόκριση της τράπεζας

Κάθε τράπεζα στην οποία απευθύνεται ΕΔΔΛ οφείλει να την εκτελεί αμελλίτι. Η τράπεζα οφείλει να δεσμεύει το ποσό που ορίζεται στη διαταγή, εξασφαλίζοντας ότι αυτό δεν μεταβιβάζεται ούτε αποσύρεται, παρά μόνο σε ειδικό λογαριασμό δέσμευσης⁽²⁰⁷⁾. Εντός τριών ημερών από την εκτέλεση της διαταγής, η τράπεζα αποστέλλει τη δήλωση δέσμευσης κεφαλαίων στον δανειστή ή, όταν η διαταγή εκδίδεται σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της εκτέλεσης, στην αρμόδια αρχή⁽²⁰⁸⁾ του οικείου κράτους μέλους, η οποία με τη σειρά της την προωθεί στον δανειστή⁽²⁰⁹⁾.

13.5.4. Επίδοση στον οφειλέτη⁽²¹⁰⁾

Στη συνέχεια, η διαταγή επιδίδεται στον οφειλέτη μαζί με τη δήλωση, την αίτηση και τα δικαιολογητικά, είτε από τον δανειστή είτε από την αρμόδια αρχή του

(206) Άρθρο 23 παράγραφος 3

(207) Άρθρο 24: το άρθρο περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις περί εφαρμογής της διαταγής οι οποίες πρέπει να εξεταστούν προ

(208) Για τον ορισμό της «αρμόδιας αρχής» βλ. άρθρο 4 παράγραφος 14

(209) Άρθρο 25

(210) Άρθρο 28

κράτους εκτέλεση⁽²¹¹⁾. Αν ο οφειλέτης κατοικεί στο κράτος μέλος όπου εκδόθηκε η διαταγή, η επίδοση πραγματοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας αυτού του κράτους. Όταν ο οφειλέτης κατοικεί σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου εκδόθηκε η διαταγή, η επίδοση πραγματοποιείται εντός τριών εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία που παραλαμβάνεται η δήλωση της τράπεζας. Τα έγγραφα προς επίδοση διαβιβάζονται στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους όπου κατοικεί ο οφειλέτης και, στη συνέχεια, η εν λόγω αρχή τα επιδίδει στον οφειλέτη σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους. Αν ο οφειλέτης κατοικεί σε τρίτο κράτος, τα έγγραφα επιδίδονται σύμφωνα με τους κανόνες διεθνούς επίδοσης που ισχύουν στο κράτος μέλος όπου εκδόθηκε η διαταγή.

13.6. Ένδικα βοηθήματα και άλλες διατάξεις για την προστασία των συμφερόντων του οφειλέτη

Δεδομένου ότι η ΕΔΔΛ εκδίδεται χωρίς προηγούμενη ακρόαση του οφειλέτη, ο κανονισμός προβλέπει για εκείνον διάφορα ένδικα βοηθήματα κατά της διαταγής δέσμευσης ή της εκτέλεσής της⁽²¹²⁾. Εκτός των προϋποθέσεων έκδοσης της διαταγής και της ευθύνης του δανειστή για οιαδήποτε παραβίαση αυτών, τα ένδικα βοηθήματα στη διάθεση του οφειλέτη αποτελούν βασικό στοιχείο του κανονισμού για επίτευξη ισορροπίας μεταξύ συμφερόντων δανειστή και οφειλέτη. Ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει επανεξέταση της διαταγής δέσμευσης, ιδίως αν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις έκδοσης που θέτει ο κανονισμός, για παράδειγμα, επειδή το δικαστήριο που την εξέδωσε δεν έχει δικαιοδοσία ή επειδή δεν υφίσταται αξίωση του δανειστή ή αυτή αφορά μόνο χαμηλότερο ποσό ή επειδή δεν συνέτρεχε επείγουσα ανάγκη προστασίας της αξίωσης του δανειστή μέσω ΕΔΔΛ⁽²¹³⁾.

(211) Άρθρο 28 παράγραφος 1

(212) Άρθρα 33-39.

(213) Περισσότερα παραδείγματα περιλαμβάνονται στην αιτιολογική σκέψη 12.

Ο οφειλέτης μπορεί επίσης να ζητήσει επανεξέταση αν οι περιστάσεις που οδήγησαν στην έκδοση της διαταγής έχουν διαφοροποιηθεί έτσι ώστε πλέον δεν δικαιολογείται η διαταγή, π.χ. επειδή στο μεταξύ η αξίωση έχει ικανοποιηθεί.

Ένδικο βοήθημα προβλέπεται και σε περίπτωση που η διαταγή δεν έχει επιδοθεί κατάλληλα στον οφειλέτη, που τα έγγραφα δεν έχουν μεταφραστεί σε γλώσσα που εκείνος κατανοεί ή σε γλώσσα του κράτους μέλους όπου εκείνος διαμένει, και που οι εν λόγω απέλεις επίδοσης δεν έχουν θεραπευθεί εντός καθορισμένης χρονικής περιόδου.

Η Επιτροπή θα καταρτίσει έντυπο αίτησης ενδίκων βοηθημάτων⁽²¹⁴⁾. Υπάρχει δυνατότητα για έφεση έναντι οιασδήποτε απόφασης για ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται από τον κανονισμό⁽²¹⁵⁾. Ο οφειλέτης μπορεί επίσης να υποβάλει αίτηση για αποδέσμευση των κονδυλίων, παρέχοντας στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση επαρκή εγγύηση ή εξασφάλιση σύμφωνα με το αντίστοιχο εθνικό δίκαιο⁽²¹⁶⁾.

Ο κανονισμός περιλαμβάνει επίσης σειρά πρόσθετων διατάξεων για την προστασία των συμφερόντων του οφειλέτη. Συνεπώς, ορισμένα ποσά μπορεί να εξαιρούνται από την εκτέλεση της διαταγής όταν εξαιρούνται από την κατάχρηση κατόπιν αιτήματος του οφειλέτη ή με άλλον τρόπο σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους της εκτέλεσης. Σε αυτά περιλαμβάνονται ποσά απαραίτητα για τη συντήρηση του οφειλέτη και των εξαρτώμενων από αυτόν ατόμων⁽²¹⁷⁾. Επιπλέον, ο δανειστής ευθύνεται για κάθε ζημία που προκαλείται στον οφειλέτη από τη διαταγή δέσμευσης λόγω υπαιτιότητας του δανειστή. Η υπαιτιότητα τεκμαίρεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις⁽²¹⁸⁾. Τέλος, όταν με ΕΔΔΛ ή ισοδύναμη εθνική

(214) Βλ. άρθρα 36, 51 και 52

(215) Άρθρο 37

(216) Άρθρο 38

(217) Άρθρο 3.

(218) Βλ. άρθρο 13

διαταγή δεσμεύεται πλήθος λογαριασμών, ο δανειστής υποχρεούται να ζητά αποδέσμευση τυχόν κεφαλαίων που υπερβαίνουν το ποσό που καθορίζεται στη διαταγή⁽²¹⁹⁾.

(219) Άρθρο 27

Διευκόλυνση δικαστικής συνεργασίας και πρόσβασης στην πληροφόρηση, στην πράξη

14.1. Το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις

14.1.1. Σύσταση και συγκρότηση του δικτύου

Το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΔΔ-αστικές υποθέσεις) συστάθηκε από το Συμβούλιο με απόφαση της 28ης Μαΐου 2001⁽²²⁰⁾, (δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη εκτός της Δανίας) και άρχισε να λειτουργεί από την 1η Δεκεμβρίου 2002. Το ΕΔΔ-αστικές υποθέσεις αποτελεί συγκεκριμένη και πρακτική απάντηση για την απλούστευση της δικαστικής συνεργασίας προς όφελος των πολιτών και κατ' επέκταση, για τη βελτίωση της διασυνοριακής πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Το δίκτυο διαθέτει ευέλικτη, μη γραφειοκρατική δομή και λειτουργεί άτυπα με στόχο τη διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών, στηρίζοντας την εφαρμογή των μέτρων της ευρωπαϊκής αστικής δικαιοσύνης και των διεθνών συμβάσεων στις οποίες τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη, και παρέχοντας πληροφορίες στο κοινό για να διευκολύνει την πρόσβασή του στα εθνικά δικαστικά συστήματα. Παρέχει στήριξη στις κεντρικές αρχές και χρησιμοποιείται από αυτές, όπως προβλέπεται στις σχετικές ειδικές νομοθετικές πράξεις, και διευκολύνει τις σχέσεις μεταξύ διαφόρων δικαστηρίων και των νομικών επαγγελματιών.

Η ιδέα πίσω από τη δημιουργία του ΕΔΔ είναι η αντίληψη ότι η σταδιακή σύσταση αυθεντικού χώρου δικαιοσύνης στην Ευρώπη απαιτεί τη βελτίωση, την απλούστευση και την επιτάχυνση της αποτελεσματικής δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Το δίκτυο αποτελεί επίσης πρωτότυπη και πρακτική απάντηση αναφορικά με τους στόχους πρόσβασης στη δικαιοσύνη και τη δικαστική συνεργασία που τέθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε (Φινλανδία) του 1999 και επαναλήφθηκαν στη Χάγη

(220) Απόφαση 2001/470/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, σχετικά με τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Βλ. ΕΕ L 174 της 27.6.2001, σ. 25. Η απόφαση αριθ. 568/2009/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2009 ολοκλήρωσε τη νομική της βάση εκσυγχρονίζοντάς την και εντάσσοντας στο δίκτυο νομικά επαγγέλματα

το 2004 και στη Στοκχόλμη το 2009. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 26ης και 27ης Ιουνίου 2014 επεσήμανε την ανάγκη ανάληψης περαιτέρω δράσης για τη διευκόλυνση των διασυνοριακών δραστηριοτήτων και της επιχειρησιακής συνεργασίας. Ως εκ τούτου, το ΕΔΔ εξασφαλίζει πολύτιμη πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε άτομα που εμπλέκονται σε διασυνοριακές διαφορές ή εκούσιες δικαστικές διαδικασίες.

14.1.2. Λεπτομέρειες περί συμμετοχής στο ΕΔΔ και των λειτουργιών του

Στο δίκτυο εντάσσονται ένα ή περισσότερα σημεία επαφής που ορίζει κάθε κράτος μέλος το οποίο συμμετέχει μαζί με τα διάφορα όργανα και κεντρικές αρχές που καθορίζονται από τις νομοθετικές πράξεις της ΕΕ για την αστική δικαιοσύνη και από διεθνείς συμβάσεις, καθώς και άλλες πράξεις όπου τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη. Τα σημεία επαφής διαδραματίζουν βασικό ρόλο στο δίκτυο. Είναι διαθέσιμα σε άλλα σημεία επαφής και στις τοπικές δικαστικές αρχές στο οικείο κράτος μέλος ώστε να επικουρούν στην επίλυση διασυνοριακών ζητημάτων που προκύπτουν και να παρέχουν κάθε πληροφορία προκειμένου να διευκολύνουν την εφαρμογή του δικαίου των άλλων κρατών μελών σχετικά με τις ενωσιακές ή διεθνείς πράξεις. Επίσης, τίθενται στη διάθεση των αρχών που προβλέπονται στις κοινοτικές ή διεθνείς πράξεις σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Τα σημεία επαφής βοηθούν τις αρχές αυτές με κάθε δυνατό τρόπο. Επιπλέον, επικοινωνούν τακτικά με σημεία επαφής άλλων κρατών μελών.

Από την έναρξη ισχύος της απόφαση⁽²²¹⁾ τροποποίησης της αρχικής πράξης σύστασης του δικτύου, η συμμετοχή στο δίκτυο επεκτείνεται, εκτός από άλλες δικαστικές ή διοικητικές αρχές υπεύθυνες για δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις η συμμετοχή των οποίων κρίνεται σκόπιμη από το

(221) Απόφαση αριθ. 568/2009/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, για την τροποποίηση της απόφασης 2001/470/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Βλ. ΕΕ L 168 της 30.6.2009, σ. 35.

κράτος μέλος και δικαστικούς συνδέσμους υπεύθυνους για τη συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, και στις οργανώσεις των επαγγελματιών του νομικού κλάδου.

Το ΕΔΔ-αστικές υποθέσεις έχει περισσότερα από πεντακόσια μέλη και, μέχρι σήμερα, τα κράτη μέλη έχουν ορίσει περίπου εκατό σημεία επαφής. Το ΕΔΔ διεξάγει έξι συνεδριάσεις ετησίως. Το ΕΔΔ έχει καταρτίσει ενημερωτικά δελτία παροχής πληροφοριών σε πολλές για περισσότερα από είκοσι νομικά ζητήματα. Τα δελτία είναι διαθέσιμα σε όλες τις γλώσσες της Ένωσης μέσω της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής πύλης για τη δικαιοσύνη. Εννέα οδηγοί για πολίτες έχουν εκδοθεί και ενημερώνονται τακτικά. Περιλαμβάνουν πληροφορίες και ορθές πρακτικές για τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα όσον αφορά μια σειρά πράξεων της ΕΕ σχετικά με το κεκτημένο αστικής δικαιοσύνης.

Συγκεκριμένες υποθέσεις εξετάζονται τακτικά στις απόρρητες διμερείς συνεδριάσεις μεταξύ ΕΔΔ και κρατών μελών με στόχο να συμβάλλουν στην επίλυση των υποθέσεων αυτών στον τομέα του οικογενειακού δικαίου σχετικά με τις υποχρεώσεις διατροφής, την απαγωγή παιδιών και τα δικαιώματα επικοινωνίας με παιδί ή επιμέλεια αυτού. Η Γραμματεία του ΕΔΔ ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία επίσης διοργανώνει και διευθύνει τις συνεδριάσεις του δικτύου.

Το ΕΔΔ-αστικές υποθέσεις διευκολύνει τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις μέσω αλληλεπίδρασης μεταξύ εθνικών σημείων επαφής του ΕΔΔ και αποτελεί το σημαντικότερο εργαλείο στον τομέα αυτό. Το ΕΔΔ έχει ιδιαίτερη σημασία για την επίλυση πρακτικών δυσκολιών σε συγκεκριμένες υποθέσεις που αφορούν διασυνοριακές δικαστικές διαδικασίες. Επιπλέον, το δίκτυο αποτελεί πολύτιμο φόρουμ αξιολόγησης των πράξεων της ΕΕ αναφορικά με το κεκτημένο αστικής δικαιοσύνης, βάσει ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ σημείων επαφής και άλλων μελών. Αποτελεί επίσης σημαντικό μέσο επικοινωνίας και επαφής μεταξύ των κεντρικών αρχών που σχετίζονται κυρίως με πράξεις οικογενειακού δικαίου της ΕΕ, όπως ο κανονισμός Βρυξέλλες ΙΙα και ο κανονισμός περί υποχρεώσεων διατροφής.

Όλο και περισσότερες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ για αστικές και εμπορικές υποθέσεις αναφέρονται ρητά στη χρήση του δικτύου προς στήριξη της εφαρμογής τους και το δίκτυο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παροχή πληροφοριών για διάφορους νομικούς τομείς του εθνικού δικαίου. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής της 11ης Μαρτίου 2014 σχετικά με την ατζέντα για τη δικαιοσύνη της ΕΕ για το 2020⁽²²²⁾, το δίκτυο έχει θεμελιώδη ρόλο στην ενοποίηση των διαθέσιμων πράξεων της Ένωσης στον τομέα της αστικής δικαιοσύνης.

14.1.3. Πρόσφατη εξέλιξη του ΕΔΔ

Οι κύριες προκλήσεις για το ΕΔΔ στο πλαίσιο του αναθεωρημένου νομικού πλαισίου⁽²²³⁾ αφορούν την ένταξη από το 2011 των νέων μελών των επαγγελματιών του νομικού κλάδου στις δραστηριότητες του δικτύου. Η **νέα απόφαση** επιδιώκει βελτίωση των λειτουργικών συνθηκών του δικτύου εντός των κρατών μελών μέσω των εθνικών σημείων επαφής και ενίσχυση του ρόλου τους τόσο εντός του δικτύου όσο και σε σχέση με τους δικαστές και τα νομικά επαγγέλματα. Εκτός της επέκτασης της συμμετοχής σε επαγγελματικές ενώσεις που εκπροσωπούν τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα σε εθνικό επίπεδο οι οποίοι εμπλέκονται άμεσα στην εφαρμογή ευρωπαϊκών και ευρύτερων, διεθνών νομικών πράξεων για τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, τα σημεία επαφής του ΕΔΔ διατηρούν κατάλληλη επικοινωνία με αυτούς τους επαγγελματικούς φορείς.

Ειδικότερα, αυτές οι αλληλεπιδράσεις μπορεί να περιλαμβάνουν ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών για την αποτελεσματική και πρακτική εφαρμογή των πράξεων και συμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεργασία στην κατάρτιση και ενημέρωση των ενημερωτικών δελτίων που διατίθενται στον δικτυακό τόπο του ΕΔΔ και συμμετοχή σε σχετικές συνεδριάσεις του ΕΔΔ (ήτοι την ετήσια συνεδρίαση των μελών του ΕΔΔ). Στον τομέα του οικογενειακού δικαίου το ΕΔΔ έχει αποδειχθεί επωφελές, διότι εκτός της συμμετοχής τους τόσο στις διμερείς συνεδριάσεις όσο και στις συνεδριάσεις ολομέλειας του ΕΔΔ, τα κράτη μέλη

(222) (COM(2014)144

(223) Από την 1η Ιανουαρίου 2011.

έχουν δημιουργήσει, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της Ένωσης, κεντρικές αρχές προκειμένου να επικουρούν άμεσα τη διασυνοριακή δικαστική συνεργασία σε αυτά τα πολύ δύσκολα και συχνά εξαιρετικά ευαίσθητα θέματα.

14.2. Διάθεση πληροφοριών και χρήση της ευρωπαϊκής διαδικτυακής πύλης για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη

Μία από τις βασικές αρμοδιότητες του ΕΔΔ είναι η δημιουργία δικτυακών τόπων με πληροφορίες για τις ευρωπαϊκές και διεθνείς νομικές πράξεις, το εθνικό δίκαιο και τις διαδικασίες των κρατών μελών. Για τον σκοπό αυτόν, τα σημεία επαφής του ΕΔΔ συνεργάζονται πολύ στενά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στόχος ήταν επίσης η εφαρμογή και ενημέρωση, βήμα προς βήμα, συστήματος πληροφοριών που απευθύνεται στο κοινό προς διευκόλυνση της πρόσβασης του στα εθνικά δικαστικά συστήματα, ιδίως μέσω του δικτυακού τύπου, ο οποίος έχει μεταφερθεί σε μεγάλο βαθμό στην ευρωπαϊκή διαδικτυακή πύλη για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Για τον σκοπό αυτό, το ΕΔΔ συνέταξε πληροφοριακά δελτία σχετικά με την εθνική νομοθεσία και τη διαδικασία σχετικά με τις νομικές πράξεις της Ένωσης. Τα εν λόγω ενημερωτικά δελτία έχουν συνταχθεί σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και είναι διαθέσιμα στις σελίδες για το ΕΔΔ στην ευρωπαϊκή διαδικτυακή πύλη για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-el.do.

Οι σελίδες της ευρωπαϊκής διαδικτυακής πύλης για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη για το ΕΔΔ περιλαμβάνουν επίσης πληροφορίες για τις νομικές πράξεις της ΕΕ για την αστική δικαιοσύνη και τις διάφορες διαδικασίες της ΕΕ. Στην πύλη αυτή υπάρχει συγκεκριμένη ενότητα με τα έντυπα. Επιπλέον, το ΕΔΔ συνέβαλε στη συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατάρτιση και ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Άτλαντα στον τομέα των αστικών υποθέσεων. Ο Άτλας διατίθεται επίσης ηλεκτρονικά και περιλαμβάνει πολύτιμες και λεπτομερέστερες πληροφορίες για τα νομικά συστήματα στα επιμέρους κράτη μέλη. Η δημόσια χρήση του Δικαστικού Άτλαντα παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφόρηση για διάφορες πτυχές κάθε νομικού συστήματος, π.χ. αρμόδια

δικαστήρια κρατών μελών για διάφορες εθνικές και ευρωπαϊκές διαδικασίες και στοιχεία εκτελεστικών οργάνων και επαγγελματιών του νομικού κλάδου. Στον δικτυακό τόπο διατίθενται επίσης έγγραφα για πλήθος ευρωπαϊκών διαδικασιών, π.χ. διαταγές πληρωμών και μικροδιαφορές.

Μετά τη «μεταφορά» του Δικαστικού Άτλαντα, το υλικό είναι προσβάσιμο μέσω της διαδικτυακής πύλης για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Σύνδεσμος προς τον Δικαστικό Άτλαντα:

https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-el.do

Μαζί με την Ευρωπαϊκή Ηλεκτρονική Πύλη για τη Δικαιοσύνη αναπτύσσεται και το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης (E-Codex) όπου ομάδες διάφορων κρατών μελών μοιράζονται πληροφορίες περί ανάπτυξης τεχνικών για την ηλεκτρονική επεξεργασία διαφόρων διαδικασιών. Το πρώτο από τα έργα αυτά πρόκειται να θεσπίσει μια διαδικτυακή διαδικασία για τις ευρωπαϊκές μικροδιαφορές. Επιπλέον, η ιστοσελίδα «Δικαιοσύνη» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρέχει πληροφορίες σχετικές με τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της αστικής δικαιοσύνης. Η ιστοσελίδα επιτρέπει επίσης πρόσβαση σε άλλους δικτυακούς τόπους μέσω υπερσυνδέσμων. Ο σύνδεσμος για την ιστοσελίδα είναι ο εξής: http://ec.europa.eu/justice/civil/index_el.htm

Μέσω ΕΔΔ δημοσιεύονται επίσης διάφοροι οδηγοί ορθών πρακτικών και άλλες γραπτές πληροφορίες σχετικά με τις πρωτοβουλίες αστικής δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες και ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα :

http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΠΑΡΟΝΤΑ ΟΔΗΓΟ

Τίτλος πράξης Παράγραφος

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 44/2001 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις («Βρυξέλλες Ι»). 1.5 και 2

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις («αναδιτύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι») 2.2

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 542/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Μαΐου 2014 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 όσον αφορά τους κανόνες που εφαρμόζονται στο Ενιαίο Δικαστήριο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και στο Δικαστήριο της Μπενελούξ 2.2.1 και 2.2.8

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 805/2004 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21ης Απριλίου 2004 για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις 3.2

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1896/2006 ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Δεκεμβρίου 2006 για τη θέσπιση διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής 3.3

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 861/2007 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Ιουλίου 2007 για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαδικασίας μικροδιαφορών 3.4

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 655/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Μαΐου 2014 περί της διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής δέσμευσης λογαριασμού προς ευκολύνηση της διασυννοριακής είσπραξης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις 3.5 και 13

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας 4

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 593/2008 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Ιουνίου 2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές («Ρώμη Ι») 5.2

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 864/2007 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Ιουλίου 2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές («Ρώμη ΙΙ») 5.3

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 2201/2003 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Νοεμβρίου 2003 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 («Βρυξέλλες ΙΙα») 6.1

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1259/2010 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Δεκεμβρίου 2010 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στο διαζύγιο και τον δικαστικό χωρισμό («Ρώμη ΙΙΙ») 6.2

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 4/2009 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Δεκεμβρίου 2008 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής 7

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 650/2012 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 4ης Ιουλίου 2012 σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητρίου 8

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1393/2007 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13ης Νοεμβρίου 2007 περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων) και κατάργησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 του Συμβουλίου 9

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 28ης Μαΐου 2001 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις . . . 10

ΟΔΗΓΙΑ 2002/8/ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιανουαρίου 2003 για βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη επί διασυνοριακών διαφορών μέσω της θέσπισης στοιχειωδών κοινών κανόνων σχετικά με το ευεργέτημα πενίας στις διαφορές αυτές 11.2

ΟΔΗΓΙΑ 2008/52/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις 12.3

ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 2001/470/ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 28ης Μαΐου 2001 σχετικά με τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις 14.1

ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 568/2009/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για την τροποποίηση της απόφασης 2001/470/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις 14.1

Αποποίηση ευθύνης: Τίποτα στον οδηγό δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αντικαθιστά ή υποκαθιστά άμεση αναδρομή στις νομικές πράξεις που περιγράφονται και καμία ευθύνη δεν γίνεται αποδεκτή για τυχόν λάθη ή δηλώσεις στον οδηγό που έχουν ως συνέπεια απώλειες ή ζημιές σε χρήστες του οδηγού.

Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

© Εξώφυλλο, σ. 4, σ. 10, σ. 24, σ. 30, σ. 36, σ. 50, σ. 62, σ. 70, σ. 84, σ. 90, σ. 94, σ. 98, σ. 102, σ. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39698-4

doi:10.2838/24447

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Belgium

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Επικοινωνία

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης
Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο
σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

